

૩૫૩

અધ્ય : ૩૫૩

ગુજરાત રાજ્યની (અનુસૂચિત જનજાતિની). આદર્શ નિવાસી
શાળાઓનો મૂલ્યાંકન અભ્યાસ

: અભિવાદ લેખન :

લીખાભાઈ સો. પટેલ

: સંપાદન :

ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી

આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૪

૩૫૭

૨૦૦૦-૨૦૦૧

ગુજરાત રાજ્યની (અનુસૂચિત જનજાતિની) આદર્શ નિવાસી
શાળાઓનો મૂલ્યાંકન અભ્યાસ

: અહેવાલ લેખન :

લીલાભાઈ સો. પટેલ

: સંપાદન :

ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી

આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૪

૩૫૭

૨૦૦૦-૨૦૦૧

ગુજરાત રાજ્યની (અનુસૂચિત જનજાતિની) આદર્શ નિવાસી
શાળાઓનો મૂલ્યાંકન અભ્યાસ

: અહેવાલ લેખક :
ભીખાભાઈ સો. પટેલ

: સંપાદક :
ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી

આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૪

૩૫૭

૨૦૦૦-૨૦૦૧

ગુજરાત રાજ્યની (અનુસૂચિત જનજાતિની) આદર્શ નિવાસી
શાળાઓનો મૂલ્યાંકન અભ્યાસ

: અહેવાલ લેખન :
ભીખાભાઈ સો. પટેલ

: સંપાદન :
ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી

: ક્ષેત્રકાર્ય :

૧. ભીખાભાઈ સો. પટેલ
૨. રમેશભાઈ ખા. સોલંકી
૩. રામાભાઈ લા. દેસાઈ
૪. રાજેન્દ્રસિંહ પ. વાઘેલા
૫. દુર્લભભાઈ પુ. સોંદરવા

અ તુ ક મ ણિ કા

પ્રકરણ	વિગત	પાન નં.
	<ul style="list-style-type: none"> ● આભાર દર્શન ● આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું વહીવટી માળખું ● આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો પ્રકાર અને સ્થાપના વર્ષ 	
૧	પ્રસ્તાવના-અભ્યાસના હેતુઓ અને પદ્ધતિઓ	૧
૨	આદર્શ નિવાસી શાળાના આચાર્યો દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ નિવાસી શાળાઓના પ્રવેશ અંગે અને શાળાની અન્ય વિગતોની માહિતી, મંતવ્યો અને સૂચનો	૫
૩.	આદર્શ નિવાસી શાળાઓના શૈક્ષણિક કર્મચારીઓની વિગત અને આંકડાકીય વર્ગીકરણના કોઠા.	૩૧
૪.	આદર્શનિવાસી શાળાના શિક્ષકોનો અભિપ્રાય-મંતવ્યો અને સૂચનો.	૮૪
૫.	મુલાકાત લીધેલ વાલીઓનો યથાસ્થિતિ અહેવાલ અને આંકડાકીય વર્ગીકરણના કોઠા	૧૪૪
૬.	તારણો અને સૂચનો.	૧૯૫

આભાર દર્શન

આદિવાસી સમાજના સર્વાંગી વિકાસ માટે શૈક્ષણિક વિકાસ એ પાયાની જરૂરિયાત છે. સાતમી પંચવર્ષીય યોજના દરમ્યાન ગુજરાત સરકારે આદિવાસીઓના શૈક્ષણિક વિકાસ માટે માધ્યમિક કે ઉચ્ચમાધ્યમિકમાં બિનઆદિવાસી સમાજ જેવી શૈક્ષણિક સુવિધાઓ, સાધનો અને તે પ્રકારનું શૈક્ષણિક વાતાવરણ આદિવાસી વિસ્તારના બાળકોને પ્રાપ્ત થતું નથી. તેમજ ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રજીના વિષયોમાં સુવિધાઓના અભાવે પાછળ રહી જતા માલુમ પડે છે. આ બાબતને ખ્યાલમાં રાખી રાજ્ય સરકાર દ્વારા શૈક્ષણિક સુવિધા સારી મળી રહે તે હેતુથી ૧૯૮૬-૮૭ના વર્ષથી રાજ્યમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓની શરૂઆત કરવામાં આવી. આ શાળાઓમાં મુખ્યત્વે બધાજ પ્રકારની શૈક્ષણિક સુવિધાઓ અને રહેઠાણની સગવડતા મળી રહે, તથા બાળકોને પાયાની સુવિધાઓ મળી રહે, તથા આદિવાસી સમાજના બુદ્ધિશાળી વિદ્યાર્થીઓ ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી જેવા વિષયો સાથે ભણીને ઉજ્જવળ કારકીર્દી બનાવે તે ઉપરાંત ગણિત, વિજ્ઞાન જેવા વિષયોમાં સારા માર્ક્સ મેળવી વિજ્ઞાન ક્ષેત્રે અને ટેકનિકલક્ષેત્રે પ્રવેશ મેળવી સમાજના સારા ડૉક્ટર કે ગુજરાત રાજ્ય વહીવટી સેવાઓમાં પોતાનું યોગદાન આપી શકે તે હેતુથી રાજ્યમાં ધોરણ આઠથી દસ સુધીની ૧૮ કુમાર અને ૧૧ કન્યાઓ માટે એમ કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓની શરૂઆત કરવામાં આવી. જેમાં બે ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓનો સમાવેશ થતો હતો. આ આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો એક મૂલ્યાંકન અભ્યાસ આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ દ્વારા આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમકેન્દ્ર, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠને સોંપવામાં આવ્યો હતો.

આ મૂલ્યાંકન અભ્યાસના હેતુઓમાં ખાસ કરીને ધોરણ ૮ થી ૧૦ અને ૧૨ સુધીની આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું સંચાલન ગુજરાત સરકારના આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ દ્વારા થાય છે. વર્ષ ૧૯૯૯-૨૦૦૦ માં કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ કાર્યરત હતી. જેમાં વિદ્યાર્થીઓને રહેવા, જમવા, ભણવાની વ્યવસ્થા સાથે માધ્યમિક ઉચ્ચતર માધ્યમિક કક્ષાનું શિક્ષણ આદિવાસી બાળકો મેળવે તે હેતુ હતો.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસના મુખ્ય હેતુઓમાં ખાસ કરીને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કેવા અને ક્યા બાળકોને પ્રવેશ અપાય છે, પ્રવેશ પદ્ધતિઓ, ધોરણ ૧૦ અને ૧૨ના પરિણામો, આદર્શ નિવાસી શાળાઓના શિક્ષકોને શૈક્ષણિક સ્તર અને અનુભવ, આદર્શ નિવાસી શાળાઓના કર્મચારીઓની કાર્યક્ષમતા અને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભણતા બાળકોમાં અપવ્યય અને સ્થગિતતાને ખાસ ધ્યાનમાં રાખવામાં આવ્યા છે.

સાથે સાથે આદર્શ નિવાસી શાળાઓ તેમના વિસ્તારમાં આવેલ ખાનગી માધ્યમિક શાળાઓથી કઈ રીતે જુદી પડે છે ? આદર્શ નિવાસી શાળાની શૈક્ષણિક ગુણવત્તા સુધારવા શું શું જરૂરી છે? તથા વિદ્યાર્થીઓને ઈતર કઈ કઈ પ્રવૃત્તિઓમાં સાંકળવાથી તેમની પ્રતિભા ખીલવી શકાય ? કર્મચારીઓ (શૈક્ષણિક) અન્યવે શું સૂચનો છે? વિદ્યાર્થીઓને રહેઠાણ,

ભોજન અને શિક્ષણની સુવિધાઓ માટે વિશેષ કઈ સગવડતાઓની જરૂરિયાત છે ? તેમજ ક્યા વિસ્તારમાં નવી આદર્શ નિવાસી શાળા હોવી જરૂરી છે? અંગ્રેજી, ગણિત અને વિજ્ઞાન જેવા વિષયોમાં સારી ગુણવત્તા મેળવવા વધારાના શિક્ષકો અને તેમને વધુ મહેનતાણું આપવાના ધારાધોરણોમાં ફેરફાર કરવો જરૂરી છે કે કેમ ? જેથી આદિવાસી બાળકોના શૈક્ષણિક સ્તરમાં સુધારો લાવી શકાય અને અન્ય વિદ્યાર્થીઓની હરિફાઈમાં આ બાળકો ટકી શકે તેમજ કોલેજક્ષેત્રે માત્ર પી.ટી.સી. કે વિનયન શાખા સિવાય વિજ્ઞાન અને વાણિજ્ય શાખાઓમાં સહેલાઈથી પ્રવેશ મેળવી શકે તે માટે વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહિત કરવા શું શું કરવું જોઈએ, તે અંગે સઘળી માહિતી મેળવીને આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું શૈક્ષણિક અને વહીવટી માળખું કેવું હોવું જોઈએ વગેરે સંલગ્ન બાબતોને આવરી લઈ પ્રસ્તુત મુલ્યાંકન અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે જેની વિગત જુદા જુદા પ્રકરણોમાં દર્શાવી છે.

આ અભ્યાસ આદિજાતિવિકાસ કમિશ્નરશ્રીની કચેરી ગાંધીનગરના પત્ર ક્રમાંક અવવ/વિમૂવિ-૧/૨૧૩૧/૪૫ તા.૩૦-૩-૨૦૦૦ના પત્રથી “ગુજરાત સરકારના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીના (આદિજાતિ વિભાગ) વિભાગના ઠરાવ ક્રમાંક ટીએપી/૧૦૯૯ મ. તા.૨૩-૩-૨૦૦૦” આદિવાસી કેન્દ્રને ઉપરોક્ત દર્શાવ્યા મુજબના સઘળા પાસાંને આવરી લઈ સૂચનો કરવા જણાવ્યું હતું. તે પ્રમાણે સરકારશ્રી સંચાલિત અનુસૂચિત જનજાતિની તમામ (૨૯) આ.નિ.શાળાઓને મોજણીમાં આવરી લઈ પ્રસ્તુત અભ્યાસ કર્યો છે.

આ અભ્યાસ કેન્દ્રને સોંપવા બદલ હું આ તબક્કે આદિજાતિ વિકાસ વિભાગના સચિવશ્રી, કમિશ્નરશ્રી, નાયબ આદિજાતિ વિકાસ કમિશ્નરશ્રી અને નાયબ નિયામકશ્રી વિ.મુ.વિ.નો ખાસ આભારી છું. આ અભ્યાસ કેન્દ્રને મળતાં તેનો ઊંડાણપૂર્વક અભ્યાસ કરવા કેન્દ્રના નિયામકશ્રી સિદ્ધરાજભાઈએ મને જે જવાબદારી સોંપી અને વખતો વખત આ અંગે યોગ્ય માર્ગદર્શન પુરું પાડ્યું તે બદલ તેમનો પણ આભાર વ્યક્ત કરું છું. મ.દે. સમાજસેવા મહાવિદ્યાલયના સમાજમાનવશાસ્ત્ર વિભાગના અધ્યક્ષ ડૉ ગૌરીશંકર પંડ્યા કે જેમણે આ અભ્યાસની હસ્તપ્રત જોઈ ઘટતાં ઉપયોગી સૂચનો કર્યા છે તે બદલ તેમનો પણ આભાર વ્યક્ત કરું છું.

પ્રસ્તુત મુલ્યાંકન અભ્યાસની સઘળી માહિતીનો સ્ત્રોત પૂરો પાડનાર એવા આદર્શ નિવાસી શાળાના આચાર્યો, ઈન.આચાર્યો અને મદદનિશ શિક્ષકો કે જેમણે પ્રસ્તુત અભ્યાસ અંગે વિદ્યાર્થીઓ, શાળાના વહીવટ અને વ્યવસ્થા અંગે તેમજ તેમની અંગત રીતે મુલાકાત લઈ જે માહિતી પૂરી પાડી છે તે માહિતી વિના આ અભ્યાસ શક્ય નહતો. આ માટે તેમણે જે ઉપયોગી માહિતી પૂરી પાડી તે બદલ તેમનો પણ આભાર વ્યક્ત કરું છું.

આ ક્ષેત્રે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભણી ગયેલા અને ભણતા વિદ્યાર્થીઓ કે જેમણે શાળા વિશેના તેમના વાલીઓના ખ્યાલો, તેમના મંતવ્યો મેળવવામાં જે ફાળો આપ્યો છે તે અનન્ય છે અને વાલી મુલાકાત વગર આ અભ્યાસમાં ઉણપ રહી જાત, આ ઉણપને પૂરી કરવામાં વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓએ જે ફાળો આપ્યો તે આ તબક્કે કેમ ભૂલાય ?

ખાસ કરીને આ અભ્યાસમાં શરૂઆતથી અંત સુધી જેમણે દિલ રેડીને ક્ષત્રકાર્ય કર્યું છે અને અહેવાલમાં રજૂ કરેલ માહિતી એકત્રિત કરી છે તેવા આ અભ્યાસ સાથે જોડાયેલા શ્રી રમેશભાઈ સોલંકી, શ્રી રામુભાઈ દેસાઈ, શ્રી રાજેન્દ્રસિંહ વાઘેલા અને શ્રી દુર્લભભાઈ પી. સોંદરવાનો પણ ખૂબ આભારી છું. સાથે સાથે વિદ્યાપીઠના વહીવટી વિભાગે કે જેમાં ભૂતપૂર્વ કુલસચિવ શ્રી શૈલેષભાઈ પટેલ, કા.કુલસચિવ શ્રી પીયુષભાઈ શાહે વહીવટી અનુકુળતા કરી આપી તે બદલ તેમનો પણ આભાર વ્યક્ત કરું છું.

હું આશા રાખું છું કે પ્રસ્તુત મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ માહિતી અને તેમાં દર્શાવેલ મંતવ્યો, સૂચનો સરકારી તેમજ બીનસરકારી અધિકારીશ્રીઓ અને શિક્ષણ સાથે સંકળાયેલા તજજ્ઞોને તેમના કાર્યમાં ઉપયોગી નીવડશે.

આદિવાસી કેન્દ્ર
ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ.

ભીખાભાઈ સો. પટેલ
સંશોધન અધિકારી

આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું વહીવટી માળખું

અગ્રસિયવ

આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ, ગાંધીનગર
(સચિવાલય)

કમિશ્નરશ્રી

આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ કચેરી, ગુ.રાજ્ય
આ.વિ. કમિશ્નરશ્રી કચેરી, ગાંધીનગર

નિયામક

આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ

સંયુક્ત નિયામક

આદર્શ નિવાસી શાળાઓ

હિસાબી અધિકારી

જિલ્લા સમાજકલ્યાણ અધિકારી
(વહીવટ અને છાત્રાલય)

આચાર્ય

શૈક્ષણિક

મદદનીશ શિક્ષકો
માધ્યમિક/ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક

છાત્રાલય

વોર્ડન (ગૃહપતિ)
હિસાબનીશ
જુ. કલાર્ક
પટાવાળા
રસોઈયા / હમાલ
મદદનીશ રસોઈયા

આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો પ્રકાર અને સ્થાપના વર્ષ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	નિવાસી શાળા પ્રકાર		એચ.એસ.સી. એસ.એસ.સી.	સ્થાપના વર્ષ
		કુમાર	કન્યા		
૧.	સાપુતારા	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૮-૯૯
૨.	વધઈ	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૭-૯૮
૩.	વાંસદા	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૭-૯૮
૪.	ધરમપુર	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૭-૯૮
૫.	ચીખલી	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૨-૯૩
૬.	મહુવા	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૪-૯૫
૭.	વ્યારા	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૭-૯૮
૮.	સોનગઢ	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૭-૯૮
૯.	ઉકાઈ	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૨
૧૦.	અંકલેશ્વર	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૯
૧૧.	તરસાડી (કોસંબા)	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૮
૧૨.	ડેડિયાપાડા	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૭
૧૩.	સાગબારા	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૨
૧૪.	નેત્રંગ	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૭
૧૫.	રાજપીપળા	√	-	એચ.એસ.સી.	૧૯૯૭-૯૮
૧૬.	નસવાડી	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૨-૯૩
૧૭.	પાવી-જેતપુર	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૨-૯૩
૧૮.	વડોદરા	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૦-૯૧
૧૯.	છોટાઉદેપુર	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૨-૯૩
૨૦.	છોટાઉદેપુર	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૨-૯૩
૨૧.	દેવગઢબારિયા	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૦-૯૧
૨૨.	લીમખેડા	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૭-૯૮
૨૩.	દાહોદ	√	-	એચ.એસ.સી.	૧૯૯૬-૯૭
૨૪.	ઝાલોદ	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૪
૨૫.	સંતરામપુર	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૯-૯૦
૨૬.	ભીલોડા	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૭-૯૮
૨૭.	ખેડબ્રહ્મા	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૨-૯૩
૨૮.	દાંતા	√	-	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૨-૯૩
૨૯.	અંબાજી	-	√	એસ.એસ.સી.	૧૯૯૯-૯૦
	કુલ	૧૮	૧૧		

પ્રકરણ - ૧

પ્રસ્તાવના અભ્યાસના હેતુઓ અને પદ્ધતિઓ

- પ્રસ્તાવના
- અભ્યાસના હેતુઓ
- સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રકરણીકરણ

પ્રકરણ - ૧

પ્રસ્તાવના-હેતુઓ અને સંશોધન પદ્ધતિઓ

પ્રસ્તાવના :

આદિવાસી અને બિનઆદિવાસી સમાજના ઉત્કર્ષનો મોટો આધાર કેળવણી છે. શિક્ષણના અભાવે આદિવાસી પ્રજા આઝાદીના ૫૩ વર્ષ પુરા થયા હોવા છતાં અત્યાર સુધી અજ્ઞાનતાના અંધકારમાંજ અટવાતી રહી છે. આર્થિક રીતે તેમનું શોષણ થતુ રહ્યું છે. આજે પણ જુદી જુદી રીતે કચડાતી રહી છે. આર્થિક, સામાજિક, શૈક્ષણિક અને ભૌતિક રીતે બીજા સમાજ કરતા પાછળ રહી છે. ત્યારે વિવિધ રીતે પાંગળી બની ગયેલ આ પ્રજામાં નવો પ્રાણ પુરવામાં શિક્ષણ એ ઉત્તમ સાધન પુરવાર થયેલ છે. આદિવાસી પ્રજાના આર્થિક ઉત્થાન માટે, પાયામાંથી બેઠો કરવા તેમજ સામાજિક રીતે આગળ લાવવા માટે શિક્ષણ એજ ઉત્તમ ઈલાજ છે. આજે ઠેર ઠેર નવી સ્થપાયેલ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ દ્વારા આદિવાસી પ્રજાના બાળકો માટે શિક્ષણનો પ્રાણ પૂરવામાં સહાયભૂત થઈ રહી છે.

ગુજરાતમાં આદિવાસી વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચતર અભ્યાસમાં ખાસ કરીને વિજ્ઞાનક્ષેત્રે બહુ ઓછા જતા હતા તેમાંય મેડીકલ અને ટેકનીકલ કોલેજોમાં તેમની પ્રવેશ મેળવવાની ક્ષમતા નહિવત હતી તો તેના મૂળમાં વિજ્ઞાનક્ષેત્રે અભ્યાસની નબળાઈ તેમજ અંગ્રેજીના અભ્યાસની તકો ઓછી હતી તે વખતે મોટાભાગના વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તરબુનિયાદીમાંજ અભ્યાસ કરતા જેથી વિનયન અને વાણિજ્યના ક્ષેત્રે વધુ પ્રવેશ મેળવતા, તેમાંય મોટાભાગના વિદ્યાર્થીઓ ગ્રામવિદ્યાપીઠોનો જ આશરો લેતા, જેને પરિણામે તેમનામાં પરિવર્તન લાવવા તેમની વિજ્ઞાનક્ષેત્રે જે શક્તિ હતી તેને બહાર લાવવા ગંભીર વિચારણાને અંતે ૧૯૮૬થી આદર્શનિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવામાં આવી. આદર્શનિવાસી શાળાઓની શરૂઆત કરવા પાછળનો મુખ્ય ઉદ્દેશ તો તેમને વિજ્ઞાનક્ષેત્રે તક આપી મેડીકલ અને એન્જિનિયરીંગ કોલેજોમાં સહેલાઈથી પ્રવેશ મેળવી શકે તે હતો. સાથે સાથે આટલા વર્ષોથી ચાલતી નિવાસી શાળાઓમાં લાભલેનાર વિદ્યાર્થીઓએ ધો-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં દાખલ થઈ કેટલાએ ઉચ્ચશિક્ષણનો લાભ લીધો. તેમજ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આદિવાસી વિદ્યાર્થીને આપવામાં આવતી ઉજવણ તકોમાં કેવા પ્રકારની સગવડો અને વ્યવસ્થા છે અને તે તેમની ઉજવણ કારકીર્દી માટે કેટલા અંશે સફળ થઈ છે તે જોવુ આવશ્યક બને છે. આ હેતુ કેટલા અંશે ફળીભૂત થયો છે. અને ન થયો હોય તો તે અંગે ફેર વિચારણા કરવી જોઈએ કે કેમ ? તેમજ તેમાં દ્રષ્ટિપાત થતી ક્ષતિઓ દૂર કરી તેને વધુ વ્યવસ્થિત કરવાના પ્રયત્નોમાં શું કરવું ઘટે વગેરે બાબતોને ધ્યાનમાં લઈ પ્રસ્તુત અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો.

અભ્યાસના હેતુઓ :

શિક્ષણનો હેતુ :

જેમ એક નાનકડા વડલાના બીજમાં એક મહા વડની શક્તિ પડેલી છે તેમ આદિવાસી બાળકોમાં પણ અનંત મહાશક્તિ એક બીજરૂપે રહેલી જોઈ શકાય છે. તેનો વિકાસ શિક્ષણ દ્વારા જ થઈ શકે. શિક્ષણ એટલે કે મનુષ્યની અંદર પડેલી અનંત શક્તિઓને તેના હિરને બહાર લાવવા માટેનું એક અતિમહત્વનું અંગ છે. કેળવણીનો હેતુ બાળકને અને આખા સમાજને ભાવિ જીવન માટે તૈયાર કરવાનો એક સરળ માર્ગ છે. ટૂંકમાં શરૂઆતથી જ બાળકના શરીર, મન અને હૃદયનો સર્વાંગી વિકાસ સાધવા તેના ચારિત્રનું ઘડતર કરવા તેની બુદ્ધિ મનનો વિકાસ થાય તેની ભાવનાઓ ઉન્નત અને ઉર્ધ્વગામી બને અને તે સમાજને રાષ્ટ્રને ઉપયોગી થાય તે પ્રકારનું શિક્ષણ આપવું તે મુખ્ય હેતુ છે.

‘પાયાની કેળવણી’ ની શોધને ગાંધીજીએ પોતાની અણમોલ અને ઉત્તમ ભેટ કહી છે. હિંદમાં નવસંસ્કૃતિના નિર્માણ માટેનો તે નક્કર કાર્યક્રમ છે. તેની અંદર સાચેજ નવનિર્માણની ક્રાંતિશક્તિ રહેલી છે. બાળકને ઉપયોગી એવા ઉદ્યોગની આજુબાજુ શિક્ષણને સાંકળવાથી તે ઉદ્યોગ બાળકને અને સમાજને ઉપયોગી થાય છે. તેમાં નયીતાલીમ આ ક્ષેત્રે મહાન ભાગ ભજવી શકે તેમ છે. તેના ભાગરૂપે આજે ગુજરાતમાં ચાલતી આદર્શ નિવાસી શાળાઓ આદિવાસી પ્રજાના, તેમના બાળકોના વિકાસમાં અનેક રીતે ઉપયોગી અને અનુરૂપ થાય તેમ છે, ત્યારે

- (૧) ૧૯૮૬થી ચાલતી નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશ મેળવેલ વિદ્યાર્થીઓને તપાસવા અને નક્કી કરેલા ધોરણે કેટલા પ્રવેશ મેળવે છે તેમજ તેના ઉદ્દેશ પ્રમાણે કેટલા ફળિભૂત થાય છે તે જોવું.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણની વ્યવસ્થા, બાળકોના રહેવાની સગવડો તેમજ તેમને આપવામાં આવતી વધુ તકો તેમને સફળ કરવામાં કેટલી સહાયભૂત થઈ છે તે તપાસવું.
- (૩) નિવાસી શાળાઓના મૂળભૂત ઉદ્દેશ્ય પ્રમાણેની અપેક્ષાઓ પરિપૂર્ણ થઈ છે કે નહિ તે જોવું.
- (૪) નિવાસી શાળાઓના વહીવટ, શિક્ષકોની ક્ષમતા તેમજ તેમના માટે વિજ્ઞાનને લગતાં અન્ય સાધનો કેટલા અંશે ઉભા કરી શક્યા છે તે તપાસવું.
- (૫) આદિવાસી બાળકોના પ્રવેશની પ્રવિધિની સાથે તેમના ધો.૧૦ અને ધો.૧૨ના પરિણામો ચકાસવા.
- (૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશ પછીની વિદ્યાર્થીની ક્ષમતા, શિક્ષકોની નિમણૂક અંગે અને ઉઠીજનાર વિદ્યાર્થીઓ અંગે ચકાસણી કરવી.

- (૭) આદિવાસી વિસ્તારમાં ચાલતી આદિવાસી શાળાઓ અને તેમના વિસ્તારમાં આવેલી ખાનગી માધ્યમિક અને ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓના શૈક્ષણિક સ્તરની ત્વિન્નતા તપાસવી.
- (૮) આદર્શ નિવાસી શાળાની શૈક્ષણિક ગુણવત્તામાં સુધારો કરવા શું શું કરવું જરૂરી છે તેમજ વિદ્યાર્થીઓને વધારાની કઈ પ્રવૃત્તિઓમાં સાંકળવાથી તેમની પ્રતિભા ખીલવી શકાય તે તપાસવું.
- (૯) વિદ્યાર્થીઓને પ્રવાસ, પર્વતારોહણ, રમતગમત અને અન્ય હરિફાઈમાં ભાગ લેતા કરવા શું શું કરવું જરૂરી છે તે જોવું.
- (૧૦) શૈક્ષણિક કર્મચારીઓના શિક્ષણ અંગેના સૂચનો કરવા.
- (૧૧) વિદ્યાર્થીઓની રહેઠાણ ભોજન અને શિક્ષણની સુવિધા માટે વધુ કઈ સગવડોની જરૂરિયાત છે તે જાણવું.
- (૧૨) પ્રવેશના ધોરણ અંગે માહિતી મેળવી તેમાં શું ફેરફાર કરવા તે સૂચવવું
- (૧૩) રાજ્યમાં ચાલતી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી કઈ શાળાને ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક સુવિધાઓ આપવી અને ક્યા વિસ્તારમાં નવી આદર્શ નિવાસી શાળા હોવી જરૂરી છે તે સૂચવવું.
- (૧૪) ગણિત, અંગ્રજી અને વિજ્ઞાનના વિષયોમાં વધુ જાણકારી મળે તે હેતુથી સ્પેશ્યલ શિક્ષકોને બોલાવવા જરૂરી છે, કે કેમ ? તે જાણી તેના મહેનતાણા અને ધારાધોરણોમાં શું ફેરફાર કરી શકાય તે બતાવવું.
- (૧૫) ધોરણ-૮ થી ૧૦માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓમાં ગણિત, અંગ્રેજી અને વિજ્ઞાનના વિષયોમાં રૂચિ કેળવાય તથા તેમાં ગુણાત્મક સુધારો લાવવા અંગેના સૂચનો કરવા.
- (૧૬) નિવાસી શાળાઓમાં શૈક્ષણિક તેમજ ભૌતિક સુવિધાઓ અંગેની સમીક્ષા કરવી.

ઉપરોક્ત કેટલાક હેતુઓને ધ્યાનમાં લઈ પ્રસ્તુત મૂલ્યાંકન અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. જેના આધારે બાળક આદર્શ નિવાસી શાળામાં પ્રવેશ મેળવીને તે તેના અપેક્ષિત લક્ષ્ય સુધી પહોંચે છે કે કેમ ? આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ઊભી કરવાનો હેતુ કેટલા અંશે બર આવ્યો છે તેને વિગતો તપાસવા આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ દ્વારા રાજ્યમાં ચાલતી અનુસૂચિત જનજાતિ માટેની દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓને આવરી લઈ અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રસ્તુત તપાસમાં રાજ્યની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લઈ ઊંડાણપૂર્વક અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. અભ્યાસ માટે કેટલીક સંશોધન પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો તેની રજૂઆત અહીં કરવામાં આવી છે જેના દ્વારા આદર્શ નિવાસી

શાળાઓના વહીવટ, શાળાઓમાં મળતી ઉપલબ્ધ સુવિધાઓ, શૈક્ષણિક બાબતો તેમજ કેટલીક સૈદ્ધાંતિક બાબતોને આવરી લઈ વાસ્તવિક પરિસ્થિત ચકાસવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિઓ :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મુખ્યત્વે મુલાકાત પદ્ધતિ, અનુસૂચિ અને નિરીક્ષણ દ્વારા આદર્શ નિવાસી શાળાઓને લગતી તમામ માહિતીનું એકત્રિકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં શિક્ષકો, વાલીઓ અને વિદ્યાર્થીઓની રૂબરૂ મુલાકાત લઈ તેમની પરિસ્થિતિ અંગે, શાળાની વહીવટી માહિતી પણ શાળાના રેકર્ડ પરથી મેળવી તેને ચકાશી હતી. આ ઉપરાંત પ્રવેશના ધોરણો, હાજરી, વિદ્યાર્થીઓને મળતા આહાર અને રહેઠાણ અંગે તેમજ શિક્ષણક્ષેત્રે મળતી સુવિધાઓ ચકાસીને બાળકોનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તે માટેનાં સૂચનો કર્યા હતા. જેને માટે ત્રણ અલગ પત્રકો પણ તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા. આ પત્રકો પરથી મેળવેલ માહિતીને અહીં નીચે મુજબના જુદા જુદા પ્રકરણોમાં વિશ્લેષણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

પ્રકરણીકરણ :

આદર્શ નિવાસી શાળાના મૂલ્યાંકન અભ્યાસ અર્થે ક્ષેત્રકાર્ય દરમ્યાન મેળવેલ માહિતીનું અહીં જુદા જુદા પ્રકરણોમાં નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે.

- (૧) પ્રસ્તાવના અને સંશોધન પદ્ધતિઓ જે અહીં ઉપર મુજબ દર્શાવેલ છે.
- (૨) શાળાના આચાર્યો દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ આદર્શ નિવાસી શાળાઓનાં પ્રવેશ અંગે અને શાળા અંગેની જુદી જુદી માહિતીનું વર્ગીકરણ.
- (૩) આદર્શ નિવાસી શાળાના શૈક્ષણિક કર્મચારીઓની વિગત.
- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકોના અભિપ્રાય અને સૂચનો.
- (૫) મુલાકાત લીધેલ વાલિઓનો યથાસ્થિતિ અહેવાલ અને તેમના અભિપ્રાયો.
- (૬) તારણો અને સૂચનો.

આમ ઉપર મુજબ જુદા જુદા પ્રકરણોમાં એકત્રિત માહિતીનું વિશ્લેષણ કરી અભ્યાસના હેતુઓની સિદ્ધિ થાય છે કે કેમ તે દરેક પ્રકરણોમાં રજૂઆત કરવામાં આવેલ વિગતો પરથી જોઈ શકાય છે.

પ્રકરણ - ૨

આદર્શ નિવાસી શાળાના આચાર્યો દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ નિવાસી શાળાઓના પ્રવેશ અંગે અને શાળાની વિગતોની માહિતી

- આદર્શ નિવાસી શાળામાં પ્રવેશ અંગે કરવામાં આવતી કાર્યવાહી અને પ્રયત્નો અને સૂચનો.
- આચાર્યો અને ઈન.આચાર્યોના શાળાઓના જુદાં જુદાં અભ્યાસ સંબંધી અને શિક્ષણને લાગતી વિગતો અને તેમનાં મતંવ્યો.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓના અનુભવાતી મુશ્કેલીઓ.
- આદર્શ નિવાસી શાળામાં અપાતા ભોજન અંગે અને છાત્રાલય તેમજ કોઠારવ્યવસ્થા અંગેના મંતવ્યો.
- આદર્શ નિવાસી શાળાની પ્રવૃત્તિઓ.
- આદર્શ નિવાસી શાળાના મકાન અંગે અને છાત્રાલય અંગેની માહિતી

પ્રકરણ-૨

આદર્શ નિવાસી શાળાના આચાર્યો દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ નિવાસી શાળાઓના પ્રવેશ અંગે અને શાળાની વિગતોની માહિતી

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસ વખતે આદિવાસી વિદ્યાર્થીઓના શાળામાં પ્રવેશથી માંડીને, શાળામાં મળતી સુવિધાઓ અંગેની માહિતી આચાર્યોની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લઈ મેળવવામાં આવી હતી. જેમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓની તમામ પ્રવૃત્તિઓને ધ્યાનમાં લઈ મેળવેલ માહિતીનું અહીં વિશ્લેષણાત્મક રીતે રજૂઆત કરી છે તે જોઈએ.

(૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશ અંગે કરવામાં આવતી કાર્યવાહી :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા માટેની કાર્યવાહી અને તે અગાઉ લોકો સુધી જાહેરાત પહોંચાડવા માટે શું કરવામાં આવે છે તે અંગે મેળવેલ વિગતો નીચે મુજબ છે.

રાજ્યમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓની શરૂઆત ૧૯૮૬માં થઈ ત્યારે આદિવાસી પ્રજામાં શિક્ષણનું પ્રમાણ ઘણું ઓછું હોવાથી શાળાઓમાં સંખ્યાની જરૂરિયાતના આધારે દરેકને પ્રવેશ સીધો આપવામાં આવતો હતો અને પુરતી સંખ્યા આવતી થાય ત્યાં સુધી પણ પ્રવેશ આપવામાં આવતો હતો.

જ્યારે ધીરે ધીરે લોકોમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો પ્રચાર વધવા લાગ્યો, લોકો આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અપાતા લાભો, સગવડો, શિક્ષણ વગેરેથી પૂરા વાકેફ થવાથી આદિવાસી પ્રજામાં શિક્ષણનું પ્રમાણ દિન-પ્રતિદિન વધવાથી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં વધારો થવા લાગ્યો. આથી દરેક આદિવાસી બાળકોને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશ આપવાનું કાર્ય મુશ્કેલ બન્યું. આથી આ કાર્ય સરળ કરવા માટે પ્રવેશ માટે લેખિત પરીક્ષા પદ્ધતિનું આયોજન કરવામાં આવ્યું.

(૧) લેખિત પદ્ધતિ :

આ લેખિત પરીક્ષા પદ્ધતિમાં અગાઉથી ધો.૭ પાસ થયેલ વિદ્યાર્થીઓનાં ફોર્મ ભરીને સ્વીકારવામાં આવતાં હતાં. અને ત્યારબાદ પત્રવ્યવહારથી વ્યવસ્થા સચવાય તે માટે વિદ્યાર્થીઓના પરીક્ષા નંબર અને પરીક્ષા તારીખ નક્કી કરીને જાણ કરવામાં આવતી હતી અને તે પ્રમાણે પરીક્ષા લઈ ગુણપત્રકો તપાસી જેના વધારે ગુણ હોય તે પ્રમાણે યાદી તૈયાર કરી સંખ્યાની મર્યાદા પ્રમાણે ૬૦ કે તેથી વધારે ગુણ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવામાં આવતો હતો. ત્યારપછી ધીરેધીરે મૌખિક પરીક્ષા પણ સાથે સાથે લેવામાં આવતી હતી. જેમાં લખતાં- વાંચતાં તેમજ સામાન્ય પ્રશ્નો પણ પૂછવામાં આવતા હતા. જેથી સારા હોશિયાર વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ મળતો હતો. આ પ્રવૃત્તિ શાળા શરૂ થઈ ત્યારબાદ ઘણાબધા સમય સુધી ચાલી અને આ પ્રમાણે પ્રવેશ આપવામાં આવતો હતો.

સમય જતાં આદિજાતિ વિકાસ કમિશ્નરશ્રી દ્વારા રાખવામાં આવતા સેમિનારો દ્વારા શિક્ષણના જુદા જુદા પ્રશ્નોની ચર્ચા સાથે આ લેખિત પરીક્ષા પદ્ધતિ દ્વારા પ્રવેશ આપવામાં પડતી મુશ્કેલીઓની ચર્ચા કરી સર્વસંમતિથી આ પદ્ધતિ બંધ કરી અને મેરીટ પદ્ધતિ અમલમાં આવી.

(૨) ટકાવારી પ્રમાણે પ્રવેશ પદ્ધતિ (મેરીટ પદ્ધતિ) :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં લેખિત પરીક્ષા પદ્ધતિમાં પ્રવેશ આપવામાં પડતી મુશ્કેલીઓના કારણે તે પદ્ધતિ રદ કરી મેરીટ પદ્ધતિ દ્વારા પ્રવેશ આપવામાં આવે છે.

આ પદ્ધતિમાં વિદ્યાર્થીઓને ફોર્મ ભરાવી ફોર્મ સ્વીકારી તેને યોગ્ય રીતે તપાસી ટકાવારી પ્રમાણે વધુ ટકાવારી ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની ક્રમ પ્રમાણે યાદી બનાવી તેનો અગ્રતા ક્રમ તૈયાર કરવામાં આવે છે અને વિદ્યાર્થીઓને અગ્રતાક્રમ પ્રમાણે જાણ કરવામાં આવે છે. અને વેઈટીંગ લીસ્ટ પણ બનાવવામાં આવે છે. અને સંખ્યાની મર્યાદા પ્રમાણે વિદ્યાર્થીઓને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશ આપવામાં આવે છે.

આમ ઉપરોક્ત મેરીટ પદ્ધતિ પણ ઘણી સારી છે. છતાં શિક્ષણનું વ્યાપારીકરણ અને બીજા અનેક પ્રશ્નો જેવા કે વાલીઓ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશ મળે તે માટે પ્રાથમિક શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને આડેઘડ ટકાવારી વધારે પ્રમાણમાં આપવી, વિદ્યાર્થીઓને ફરજિયાત પાસ કરવા. લાગવગ ચલાવી વગેરે પ્રશ્નો ઉભા થતાં સારા અને હોશિયાર વિદ્યાર્થીઓને આ પદ્ધતિમાં અન્યાય થવા લાગ્યો. જેથી હોંશિયાર વિદ્યાર્થીઓને અન્યાય ન થાય અને (ક્વોલીટી સ્ટડન્ટસ) સારા વિદ્યાર્થીઓ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આવે તેમાટે મેરીટ સાથે લેખિત - મૌખિક તેમજ અન્ય કૌશલ્યોને ધ્યાનમાં લઈને વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા બાબતે સરકારશ્રી વિચારે અને તે માટે ચોક્કસ નિયમો બનાવી તે પ્રમાણે વિદ્યાર્થીઓની ભરતી કરે તે જરૂરી છે અને ત્યારબાદના સમય પ્રમાણે ટકાવારી સાથે લખતાં વાંચતાં-મૌખિક તેમજ અન્ય પ્રશ્નો પૂછીને વિદ્યાર્થીઓની ભરતી કરવી જરૂરી છે.

ઉપર મુજબ જુદી જુદી પદ્ધતિઓ અપનાવીને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશપાત્ર વિદ્યાર્થી વંચિત ન રહી જાય તે માટે પાસ પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશની કાર્યવાહી અંગે કરવામાં આવતા પ્રયત્નો :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશ આપવા માટે અગાઉથી જાણ કરવામાં આવે છે. આદિવાસીઓના ઊંડાણના ગામડામાં અને ફળિયામાં

દરેક વિદ્યાર્થીઓને જાણ થાય તે માટે અને કોઈ વંચિત ન રહી જાય તે માટે પૂરેપૂરા પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે જે નીચે મુજબ છે.

- (૧) સરકારશ્રી દ્વારા સ્થાનિક પેપરોમાં અને દૈનિક પેપરોમાં જાહેરાત આપીને જાણ કરવામાં આવે છે.
- (૨) દરેક તાલુકા મથકે ચાલતી શાળાઓ પણ તાલુકાના સ્થાનિક માધ્યમો દ્વારા જાહેરાત આપીને જાણ કરે છે.
- (૩) શિક્ષકો અને આચાર્યશ્રીઓ ગામડામાં જઈને વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશની જાણ કરે છે.
- (૪) દરેક ઊંડાણના ગામડામાં પ્રાથમિક શાળાઓમાં જઈને પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો અને આચાર્યશ્રીઓને પણ જાણ કરવામાં આવે છે.
- (૫) તાલુકા પંચાયતો દ્વારા થતી સરપંચોની મિટીંગોમાં સરપંચો દ્વારા જે તે ગામડાઓમાં જાણ કરવામાં આવે છે.
- (૬) જ્ઞાન વર્ધક સભાઓમાં જઈને સ્પીકરો ઉપર જાહેરાત કરીને જાણ કરવામાં આવે છે.
- (૭) આદિવાસીઓના જાહેર મેળાઓમાં જઈને પેમ્ફલેટ કે ચોપાનિયાં કે પત્રિકાઓ વહેંચીને જાહેરાત કરવામાં આવે છે.
- (૮) જે તે શાળાના વિદ્યાર્થીઓ પોતાના ગામના બાળકોને જાણ કરે છે અને તેઓ ગામમાં અને પાડોશમાં પણ જાણ કરે છે.
- (૯) વાલી સંમેલનોમાં વાલીઓને જાણ કરીને પણ પ્રચાર કરવામાં આવે છે.
- (૧૦) અન્ય શૈક્ષણિક મેળાઓ, વિજ્ઞાન મેળાઓ કે, સ્થાનિક સાંસ્કૃતિક કે ધાર્મિક મેળાઓ દ્વારા પણ પ્રવેશ અંગે જાણ કરવામાં આવે છે.

આમ ઉપરોક્ત પ્રમાણે વિવિધ રીતે પ્રવેશ માટે વિદ્યાર્થીઓને જાણ કરવામાં આવે છે અને તે પ્રમાણે અરજીપત્રોનું વિતરણ કરવામાં આવે છે અને અરજીપત્રક ભરીને નિયત તારીખ પ્રમાણે સ્વીકારી યોગ્ય તપાસ કરી યોગ્ય પદ્ધતિ પ્રમાણે પસંદગી કરી વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવામાં આવે છે. આ અંગે કેટલાંક સૂચનોને પણ ધ્યાનમાં લેવા ઘટે તેની નોંધ અહીં દર્શાવી છે.

- (૧) પ્રવેશ પદ્ધતિમાં ગુણાનુક્રમ પદ્ધતિનો ઉપયોગ થવો ખૂબજ જરૂરી છે.
- (૨) ગુણાનુક્રમ સાથે પસંદ થયેલ વિદ્યાર્થીઓની લેખિત કસોટી લેવી ખૂબજ આવશ્યક છે.
- (૩) સાથે સાથે વિદ્યાર્થીઓની મૌખિક પરીક્ષા લેવી ખૂબજ જરૂરી છે.
- (૪) પ્રવેશ દરમ્યાન વિદ્યાર્થીઓ લખતાં - વાંચતાં - બોલતાં ગણિતનું કૌશલ્ય તેમજ વિદ્યાર્થીઓનું અન્ય મૂલ્યાંકન પણ સ્થાનિક પ્રવેશ કમિટી લે તે જરૂરી છે.
- (૫) પ્રવેશ પદ્ધતિના નિયમ મુજબ, નિયમ ભંગ વગર તટસ્થ રીતે અને લાગવગ કે કોઈપણ દબાણ વગર વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ પદ્ધતિ દ્વારા જ પ્રવેશ આપવામાં આવે તે ખૂબજ જરૂરી છે.

ઉપરોક્ત કેટલાંક સૂચનોને ધ્યાનમાં રાખીને જો પ્રવેશ પદ્ધતિ અપનાવાય તો વિદ્યાર્થીઓને અન્યાય ન થાય અને સારી રીતે પ્રવેશ મેળવી શકે તેમજ શિક્ષણનું સ્તર સુધારી શકાય.

(૨) આચાર્યો અને ઈન.આચાર્યોશ્રી દ્વારા આદર્શ નિવાસી શાળાના જુદાં જુદાં પાસાં અંગે સાંપડેલ માહિતી અને તેમના મંતવ્યો.

આદર્શ નિવાસીશાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં કુલ ૨૯ શાળાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. આદર્શ નિવાસી શાળાઓની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લેવામાં આવી હતી, સાથે આચાર્યશ્રીઓ, શિક્ષકો, વોર્ડનની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લઈ તેમની પાસેથી અભ્યાસને લગતા માહિતીપત્રકો દ્વારા માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં મુખ્યત્વે શૈક્ષણિક બાબતોનો અભ્યાસમાં મહત્વ આપવામાં આવ્યું હતું જેવી કે શાળા શરૂ થયેથી અત્યાર સુધીનું પરિણામ કેવું છે. છેલ્લા ત્રણ વર્ષના એસ.એસ.સી. પરિણામમાં કેટલી પ્રગતિ કે અદ્યોગતી છે? અંગ્રેજી, ગણિત વિષયોમાં કેવા પરિણામો આવે છે? ઉપરાંત શૈક્ષણિક સાધનોનો શિક્ષણકાર્યમાં ઉપયોગ થાય છે કે કેમ ? શૈક્ષણિક સાધનો પુરતા પ્રમાણમાં છે ? સમય પત્રક પ્રમાણે વર્ગો ચલાવવામાં આવે છે ? જે તે શાળામાં શૈક્ષણિક સ્ટાફ તથા બિન શૈક્ષણિક સ્ટાફ પૂરતા પ્રમાણમાં છે ? પ્રયોગશાળા, લાઈબ્રેરી, ઓફિસ સ્ટાફરૂમ, ક્લાસરૂમની યોગ્ય વ્યવસ્થા છે કે કેમ ? શાળાકીય ઈતરપ્રવૃત્તિઓ કેટલા પ્રમાણમાં થાય છે. આમ અનેકવિધ શૈક્ષણિક બાબતો અંગે માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. ઉપરાંત આદર્શ નિવાસી શાળાઓના છાત્રાલયો અંગે પણ માહિતી મેળવવામાં આવી હતી તેમાં મુખ્યત્વે વિદ્યાર્થીઓને પુરતા પ્રમાણમાં ભોજન મળી રહે છે કે કેમ? છાત્રાલયમાં વ્યવસ્થા સારી છે કે કેમ ? વોર્ડનની નિમણૂંક થયેલ છે? રસોડાની વ્યવસ્થા કેવી છે? વિદ્યાર્થીઓનું છાત્રાલય જીવનવ્યવસ્થા કેવી છે? વગેરે બાબતો અંગે માહિતી મેળવવામાં આવી હતી તથા આદર્શ નિવાસી શાળાએ એક આદર્શ શાળા બની રહે તે અંગે કેવા પ્રયત્નો કરવા જરૂરી છે તે અંગેના સૂચનો આચાર્યશ્રીઓ તથા શિક્ષકો પાસેથી પત્રક દ્વારા લેખીત સ્વરૂપે તથા મૌખિકરૂપે ચર્ચા દ્વારા મેળવવામાં આવ્યા હતા. ઉપરાંત પ્રત્યક્ષ મુલાકાત દરમ્યાન નિરીક્ષણ - અવલોકન દ્વારા માહિતી મેળવવામાં આવી છે જે અંગેની વિગતોનું વર્ગીકરણ અને વિવરણ નીચે મુજબ કરવામાં આવેલ છે.

ગુજરાત રાજ્યમાં ઈ.સ. ૨૦૦૦ સુધીમાં અનુસૂચિત જનજાતિની કુલ ૩૦ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ચાલે છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં શાળાઓના પ્રકારની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ઉચ્ચતર માધ્યમિક આદર્શ નિવાસી શાળાઓની સંખ્યા ૨ (બે) હતી. જેમાં એક દાહોદ ખાતે અને બીજી રાજપીપળા ખાતે આવેલી છે. માધ્યમિક આદર્શ નિવાસી શાળાઓની સંખ્યા ૨૮ની હતી.

આચાર્યના હોદ્દાનો ચાર્જ :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસ દરમ્યાન શાળાઓમાં કાયમી આચાર્યો અને ઈનચાર્જ આચાર્યો વિશે માહિતી મેળવવામાં આવી હતી તેની વિગત નીચેના કોઠામાં દર્શાવેલ છે.

ક્રમ	વિગત	સંખ્યા
૧	આચાર્ય (ચાર્જ)	૭
૨	આચાર્ય (ઈનચાર્જ)	૨૨
	કુલ	૨૯

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આચાર્ય અંગેની વિગતોમાં જોઈએ તો કુલ સાત આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કાયમી આચાર્યની નિમણૂક થયેલ હતી, જ્યારે ૨૨ શાળાઓમાં ઈનચાર્જ આચાર્યો આચાર્ય તરીકેની ફરજ બજાવતા હતા.

વોર્ડનના હોદ્દાનો ચાર્જ :

આદર્શ નિવાસી શાળામાં વિદ્યાર્થીઓને છાત્રાલયમાં સ્થાયી રહીને અભ્યાસ કરવાનો હોય છે. જેથી વિદ્યાર્થીઓનું છાત્રાલયજીવન જેટલું ઉચ્ચ હશે તેટલી જ ઉચ્ચ અભ્યાસકીય સિદ્ધિ હશે માટે છાત્રાલયનું યોગ્ય સંચાલન થાય તે માટે વોર્ડનની નિમણૂક કરવામાં આવતી હોય છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વોર્ડન અંગે પણ માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. જેની વિગત નીચેના કોઠામાં દર્શાવી છે.

ક્રમ	વિગત	સંખ્યા
૧	વોર્ડન (ચાર્જ)	૧૩
૨	વોર્ડન (ઈનચાર્જ)	૧૧
૩	કુલ ખાલી જગ્યાઓ	૫
	કુલ	૨૯

અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના છાત્રાલયમાં કાયમી વોર્ડનની નિમણૂક કુલ ૧૩ આદર્શ નિવાસીઓમાં કરવામાં આવેલ હતી. જ્યારે ૧૧ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ઈનચાર્જ વોર્ડન ફરજ બજાવતા હતા અને ૫ આદર્શ નિવાસીઓમાં વોર્ડનની જગ્યાઓ ઉપર નિમણૂક આપવામાં આવેલ નથી.

અભ્યાસક્રમની માહિતી :

શિક્ષણ દ્વારા બાળકોમાં વિકાસ યથોચિત થઈ શકે છે. સુવ્યવસ્થિત શિક્ષણ માટે આયોજન એ પાયાની બાબત છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં અભ્યાસક્રમનું આયોજન અને અમલીકરણ બાબતે માહિતી મેળવવામાં આવી હતી જેમાં અભ્યાસ હેઠળની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિષયવાર આયોજન કરવામાં આવતું હતું. તમામ વિષયોનું માસવાર અને વર્ષવાર આયોજન કરી તે પ્રમાણે અમલીકરણ કરવામાં આવતું હતું જે શૈક્ષણિક કાર્યમાં ઉપયોગી થાય છે.

અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ શાળાઓમાં એક પણ શાળા એવી ન હતી કે જેને વિષય પ્રમાણે માસવાર અને વર્ષવાર આયોજન ન કર્યું હોય. દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અન્યપ્રવૃત્તિઓ પરીક્ષાઓ, ઈતરપ્રવૃત્તિઓ વગેરેનું આયોજન કરી અમલીકરણ કરવામાં આવતું હતું તેવું અભ્યાસ દરમ્યાન જાણવા મળ્યું હતું.

શાળા સંચાલન :

શાળાઓની અભ્યાસકીય સિદ્ધિએ શાળા સંચાલનને આભારી છે. શાળાઓનું સંચાલન જેટલું યથોચિત તેટલું શાળાનું શૈક્ષણિક વાતાવરણ ઉચિત. શાળા સંચાલનમાં સવાર-સાંજ પ્રાર્થના, સ્ટાફનો સહકાર, અવારનવાર વર્ગોની તપાસ, શિક્ષક સભાઓ, વધારાના વર્ગોનું આયોજન, શાળાનો સમય, નિયમિતતા વગેરે બાબતોનો સમાવેશ થાય છે અને તે તમામ બાબતોનો પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જેની વિગતો નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવેલ છે.

શાળાનો સમય :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓના સમય બાબતે અભ્યાસકરવામાં આવ્યો હતો તેની માહિતી નીચેના કોઠામાં દર્શાવવામાં આવી છે.

ક્રમ	વિગત	સમય
૧	સોમ થી શુક	૧૦.૪૫ થી ૫.૦૦
૨	શનિવાર	૭.૩૦ થી ૧૧.૨૦ સુધી

અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસીના અભ્યાસ પરથી જાણવા મળે છે કે દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો સમય સોમવારથી શુક્રવાર સુધી ૧૦-૪૫ થી ૫-૦૦ કલાક સુધીનો છે, જ્યારે દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શનિવારના રોજ ૭-૩૦ થી ૧૧-૨૦ સમય સુધી શૈક્ષણિક કાર્ય કરવામાં આવે છે.

સપ્તાહના ખરેખરા કામના કલાકો :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં દરેક શાળામાં શાળાનો સમય એકસરખો જોવા મળ્યો હતો છતાં દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓની અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓને કારણે સપ્તાહના કામના કલાકોમાં તફાવત જોવા મળ્યો હતો જેની વિગતો મેળવવામાં આવી હતી. જેની માહિતી નીચેના કોઠામાં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

અઠવાડિક કામના કલાક	૧૫ થી ૨૦ કલાક	૨૧ થી ૨૫ કલાક	૨૬ થી ૩૦ કલાક	૩૧ થી ૩૫ કલાક	૩૬ થી વધારે કલાક
શાળાની સંખ્યા	૧	૨	૧૧	૧૩	૨

અભ્યાસ પૈકીની શાળાઓ જોતાં જાણવા મળે છે કે ૧ આદર્શ નિવાસી શાળા એવી છે કે જે અઠવાડિયામાં ૧૫ થી ૨૦ કલાક કામ કરે છે. ૧૧ શાળાઓ ૨૬ થી

૩૦ કલાક અઠવાડિયામાં કામ કરે છે. અઠવાડિયામાં ૩૧ થી ૩૫ કલાક કામ કરતી સંખ્યા ૧૩ની હતી અને ૩૬ થી વધારે કામ કરતી શાળાઓની સંખ્યા ૨ ની હતી.

સવાર સાંજની પ્રાર્થના :

અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ તમામે તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના સવાર-સાંજની પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે તેવું અભ્યાસ દરમ્યાન જાણવા મળ્યું હતું.

સ્ટાફનો પુરો સહકાર : અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આચાર્યશ્રીઓના જણાવ્યા મુજબ સ્ટાફનો સહકાર સારો મળતો હતો.

અવાર-નવાર તાસની તપાસ : અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના આચાર્ય તથા ઈનચાર્જ આચાર્યશ્રીઓના જણાવ્યા પ્રમાણે શિક્ષણકાર્ય દરમ્યાન તાસની તપાસ કરવામાં આવતી હતી. સાથે સૂચનો પણ કરવામાં આવતા હતા.

શિક્ષકસભા :

શાળાઓમાં તંદુરસ્ત વહીવટ સ્થાપવા માટે શિક્ષકસભા અનિવાર્ય છે. શાળાકીય સમસ્યાઓ શિક્ષણ આયોજન માટે પણ જરૂરી છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શાળાઓમાં શિક્ષકસભા યોજવામાં આવે છે કે નહી તે અંગે વિગતો મેળવી હતી જે નીચે કોઠામાં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

માસ	જૂન	જુલાઈ	ઓગસ્ટ	સપ્ટેમ્બર	શિક્ષકસભા ભરાઈ નથી.
	૨૦૦૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦	
શાળા	૧૩	૬	૬	૧	૩

પ્રસ્તુત અભ્યાસ દરમ્યાન જાણવા મળ્યું હતું કે ૧૩ શાળાઓએ જૂન ૨૦૦૦માં શિક્ષક સભા યોજી હતી. ૬ શાળાઓએ જુલાઈ ૨૦૦૦ અને બીજી ૬ શાળાઓએ ઓગસ્ટ ૨૦૦૦માં અને ૧ શાળાએ સપ્ટેમ્બર માસમાં શિક્ષક સભા યોજી હતી, જ્યારે ત્રણ આદર્શ નિવાસી શાળાઓએ શિક્ષકસભા યોજી ન હતી તેવું જાણવા મળ્યું હતું.

ગૃહકાર્યની તપાસણી :

અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને ગૃહકાર્ય આપવામાં આવતું હતું અને તેની તપાસણી પણ કરવામાં આવતી હતી તેવું અભ્યાસ દરમ્યાન જાણવા મળ્યું હતું.

વધારાના વર્ગોનું આયોજન :

અભ્યાસ હેઠળની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વધારાના વર્ગોનું આયોજન કરવામાં આવે છે કે નહિ તે બાબતે માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. માહિતીના આધારે કહી શકાય છે કે કુલ ૨૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વધારાના વર્ગોનું આયોજન કરવામાં આવતું હતું. વધારાના વર્ગો સવારના સમયમાં અથવા સાંજના સમયમાં ગોઠવવામાં આવતા હતા. જ્યારે એક આદર્શ નિવાસી શાળામાં વધારાના વર્ગોનું આયોજન કરવામાં આવતું નહતું.

સામાયિકો વર્તમાનપત્રોનું વાંચન :

અભ્યાસ હેઠળની કુલ ૨૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને સામાયિકો તથા વર્તમાનપત્રોનું વાંચન કરાવવામાં આવતું હતું, જ્યારે એક આદર્શ નિવાસી શાળામાં વિદ્યાર્થીઓને વર્તમાનપત્રો તથા સામાયિકોનું વાંચન કરાવવામાં આવતું નહતું.

પુસ્તક તથા પુસ્તકાલયની વિગત :

અભ્યાસ હેઠળની ૨ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પુસ્તકાલય આવેલ નથી જેમાં સાપુતારા અને પાવીજેતપુરનો સમાવેશ થાય છે. શાળાઓમાં પુસ્તકોની સંખ્યા કેટલી હતી તેની વિગતો મેળવવામાં આવી હતી જેની વિગત નીચેના કોઠામાં દર્શાવવામાં આવી છે.

પુસ્તકોની સંખ્યા	૧થી ૫૦૦	૫૦૧થી ૧૦૦૦	૧૦૦૧થી ૧૫૦૦	૧૫૦૧થી ૨૦૦૦	૨૦૦૧થી ૨૫૦૦	૨૫૦૧થી વધારે	બિલકુલ નથી
શાળાઓની સંખ્યા	૭	૭	૨	૬	૨	૩	૨

ઉપર દર્શાવેલ વિગતો પરથી જાણવા મળે છે કે અભ્યાસ પૈકીની શાળાઓમાંથી સાત શાળાઓમાં ૫૦૦ ની સંખ્યામાં પુસ્તકો રાખવામાં આવ્યાં હતાં. જ્યારે બીજી સાત શાળાઓમાં ૫૦૧ થી ૧૦૦૦ની સંખ્યામાં પુસ્તકો રાખવામાં આવ્યાં હતાં. ૧૦૦૧ થી ૧૫૦૦ સુધીના પુસ્તકો ધરાવનાર શાળાઓની સંખ્યા ૨ ની હતી અને ૧૫૦૧ થી ૨૦૦૦ સુધીના પુસ્તકો ધરાવનાર શાળાઓની સંખ્યા ૬ની હતી, જ્યારે ૨૦૦૧ થી ૨૫૦૦ સુધી પુસ્તકો ધરાવનાર શાળાઓની સંખ્યા ૨ ની હતી અને ૨૫૦૧ થી વધારે જે શાળાઓમાં પુસ્તકો હતાં તેવી શાળાઓ ૩ હતી, જ્યારે બિલકુલ પુસ્તકો ન હોય તેવી શાળાઓની સંખ્યા ૨ હતી.

પુસ્તકોની કિંમત :

અભ્યાસ હેઠળની તમામ શાળાઓમાં કેટલી કિંમતના પુસ્તકો છે તે અંગે વિગતો મેળવવામાં આવી હતી જેની વિગતો નીચેના કોઠામાં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

કુલ પુસ્તકોની કિંમત રૂ.	૧૦૦૦થી ૧૦૦૦૦ સુધી	૧૦૦૦૧થી ૨૦૦૦૦	૨૦૦૦૧થી ૩૦૦૦૦	૩૦૦૦૧થી ૪૦૦૦૦	૪૦૦૦૧થી ૫૦૦૦૦	૫૦૦૦૧થી વધારે	કિંમત ન દર્શાવતી શાળા	પુસ્તકો નથી
શાળાઓની સંખ્યા	૪	૦	૩	૭	૩	૬	૪	૨

ઉપરોક્ત કોઠામાં દર્શાવેલ માહિતીના આધારે કહી શકાય છે કે ૧૦૦૦ થી ૧૦૦૦૦ સુધીની કિંમત ધરાવનાર પુસ્તકો જે શાળામાં છે તેની સંખ્યા ૪ની હતી. ૨૦૦૦૧ થી ૩૦૦૦૦ કિંમતના પુસ્તકો ધરાવનાર શાળાઓની સંખ્યા ૩ની હતી, જ્યારે ૩૦૦૦૦૧ થી ૪૦૦૦૦ સુધીની કિંમતના પુસ્તકો ધરાવનાર શાળાની સંખ્યા ૭ની હતી અને ૪૦૦૦૦૧ થી ૫૦૦૦૦ની કિંમતના પુસ્તકો ધરાવનાર શાળાની

સંખ્યા ૩ની હતી. ૫૦૦૦૦ થી વધારે કિંમતના પુસ્તકો જે શાળામાં છે તેવી શાળાઓની સંખ્યા ૬ની હતી અને બે શાળાઓમાં પુસ્તકો રાખવામાં જ આવતા નહતા તેવું અભ્યાસ દ્વારા જાણવા મળ્યું હતું.

શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓનું પુસ્તક વાંચન :

અભ્યાસ હેઠળની શાળાઓમાંથી ફક્ત ૧૬ શાળાઓના શિક્ષકોએ ચાલુ માસે સરેરાશ ૪૩૦ પુસ્તકો વાંચન માટે લીધેલ હતા જ્યારે બાકીની ૧૩ શાળાઓના શિક્ષકોએ ચાલુ માસે એક પણ પુસ્તક વાંચવા લીધેલ ન હતા.

આચાર્યોનું પુસ્તક વાંચન :

પ્રસ્તુત અભ્યાસ હેઠળની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૧૨ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના આચાર્ય તથા ઈનચાર્જ આચાર્યશ્રીઓએ ચાલુ માસે ૧૦૦ પુસ્તકો વાંચન માટે લીધેલ હતા, જ્યારે ૧૭ આચાર્યશ્રીઓ એ એક પણ પુસ્તક વાંચન માટે લીધેલ નહતું.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ૨૩ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓએ ચાલુ માસે સરેરાશ ૧૯૪૬ પુસ્તકોનું વાંચન કરેલ હતું, જ્યારે ૪ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓએ ચાલુ માસે એક પણ પુસ્તક વાંચન માટે લીધેલ નહતું.

ચાલુ માસમાં ઘોરણવાર થયેલા પ્રયોગની વિગત :

અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી કુલ ૨૨ શાળાઓમાં પ્રયોગ કરવામાં આવ્યા હતા. જ્યારે સાત શાળાઓમાં પ્રયોગ કરવામાં આવ્યા નહતા. જે શાળામાં પ્રયોગો કરવામાં આવ્યા હતા તેમાં ચાલુ માસે કુલ ૧૪૨ પ્રયોગ થયા હતા જેમાંથી ૧૦૫ પ્રયોગો વર્ગખંડમાં થયા હતા, જ્યારે ૩૭ પ્રયોગો પ્રયોગશાળામાં કરવામાં આવ્યા હતા. અભ્યાસ દરમ્યાન જાણવા મળ્યું હતું કે કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રયોગશાળાની વ્યવસ્થા નહતી. તેમજ પ્રયોગ માટેના સાધનો ન હતા અને જે શાળાઓમાં વિજ્ઞાન પ્રયોગના સાધનો હતા તેને મૂકવા માટે યોગ્ય વ્યવસ્થા નહતી માટે પ્રયોગશાળાઓ સાથે પ્રયોગશાળા સંયોજકની પણ વ્યવસ્થા હોવી આવશ્યક છે.

વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવતા ગણવેશ તેમજ અભ્ય સામગ્રી :

- (૧) બુટ મોજા : અભ્યાસ હેઠળની શાળાઓમાંથી ૨૭ શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને બુટ-મોજા આપવામાં આવ્યા હતા જ્યારે દાહોદ અને ડેડીયાપાડા આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બુટ-મોજા આપવામાં આવ્યા નહતા.
- (૨) સ્ટેશનરી : અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્ટેશનરી આપવામાં આવી હતી. પરંતુ આ સ્ટેશનરી બે થી ત્રણ માસબાદ આપવામાં આવતી હોય છે. તેથી શિક્ષણકાર્યમાં અવરોધ ઉભો થાય છે તેથી વર્ષની શરૂઆતથી જ સ્ટેશનરી વિદ્યાર્થીઓને આપવી જોઈએ.

- (૩) કંપાસબોક્ષ : અભ્યાસ હેઠળની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૨૫ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને કંપાસબોક્ષ આપવામાં આવ્યા હતા. જ્યારે ધરમપુર, ડેડીયાપાડા, નેત્રંગ અને ઝાલોદમાં આપવામાં આવ્યા ન હતા.
- (૪) ચિત્રપોથી : અભ્યાસ હેઠળની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૨૭ શાળાઓમાં ચિત્રપોથી આપવામાં આવી હતી જ્યારે ઝાલોદ અને તરસાડી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આપવામાં આવેલ ન હતી.

તપાસ પૈકી દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ઉપરોક્ત સામગ્રી આપવામાં આવતી હતી પરંતુ કેટલીક શાળાઓમાં આપવામાં આવતી ન હતી તો તે શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક સામગ્રી કેમ આપવામાં આવતી નથી તે અંગેના કારણો શોધી યોગ્ય પગલાં લેવા જરૂરી છે.

(૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અનુભવાતી મુશ્કેલીઓ :

આદર્શ નિવાસી શાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં શાળાઓની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લેવામાં આવી હતી. પ્રત્યક્ષ મુલાકાતમાં શિક્ષકો, વાલિઓ, આચાર્યશ્રીઓ, વોર્ડન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. તેમની પાસેથી પણ માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. ઉત્તરાંત નિરીક્ષણ-અવલોકન દ્વારા પણ માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. કઈ મુશ્કેલીઓ ઉભી થાય છે તે અંગે જે વિગતો પ્રાપ્ત થઈ તે નીચે મુજબ છે.

(૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પુરતા સ્ટાફનો અભાવ જોવા મળ્યો હતો તેથી શાળાની વ્યવસ્થા અને શૈક્ષણિકકાર્ય તેમજ અન્ય કાર્યોમાં મુશ્કેલીઓ અનુભવવી પડતી હતી.

(૨) કન્યાઓ માટેની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્ત્રી વોર્ડનની નિમણૂક કરવી જોઈએ. પુરૂષ વોર્ડનની નિમણૂક થયેલ હોવાથી વિદ્યાર્થીઓના અનેક પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે.

- અભ્યાસ હેઠળની કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્ટાફ ક્વાર્ટર્સની સગવડ ન હોવાના કારણે શિક્ષકો અનિયમિત રહેતા હતા.
- કમ્પાઉન્ડવોલ ન હોવાના કારણે પશુઓ તથા માણસો શાળાઓના મકાનોને નુકશાન પહોંચાડે છે તેવું જાણવા મળ્યું હતું.
- છાત્રાલયોમાં પાણીના નિકાલ માટે યોગ્ય વ્યવસ્થાનો અભાવ જોવા મળ્યો હતો તેથી ગંદકીનું પ્રમાણ વધુ હતું.
- વિદ્યાર્થીઓને ગણવેશ સમયસર આપી શકાતો નથી.
- ભાડાના મકાનોમાં યોગ્ય વ્યવસ્થા જાળવવામાં મુશ્કેલી ઉભી થાય છે.

- છાત્રાલય અને રસોડાના અપૂરતા સ્ટાફના કારણે મુશ્કેલીઓ ઉભી થાય છે.
- લાઈબ્રેરી અને પ્રયોગશાળાની વ્યવસ્થા ગોઠવવી જોઈએ.
- શાળા અને છાત્રાલયમાં પુરતી ભૌતિક સગવડતાઓનો અભાવ છે.
- શાળા અને છાત્રાલયોમાં તુટેલ ફર્નીચરના નિકાલ માટે અને તેના બદલામાં નવુ ફર્નીચર વસાવવા માટેની મંજૂરી મેળવવામાં મુશ્કેલી પડે છે.
- શાળા સંકુલના મકાનોનું મરામત નિયમિત થતુ નથી તેથી વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો મુશ્કેલીઓ અનુભવતા હોય છે.
- મોટાભાગની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ઈનચાર્જ આચાર્યો ફરજ બજાવે છે જેથી શાળાકીય વહીવટ યોગ્ય થતો નથી માટે અનુભવી અને યોગ્ય લાયકાત ધરાવતા આચાર્યોની નિમણૂંક કરવી જરૂરી છે.
- ભોજનખર્ચ મર્યાદા મોંઘવારી પ્રમાણે સચવાતી નથી તેથી વિદ્યાર્થીઓને જરૂરિયાત મુજબ ભોજન આપી શકાતુ નથી.
- બદલીપાત્ર નોકરી હોવાથી શિક્ષકો રસ લઈને કામ કરતા નથી.
- શિક્ષણ વિભાગ સાથે સંપર્ક નથી તેથી શિક્ષણ વિભાગથી અલગ પડી જાય છે.
- પાણી અને જાજર-બાથરૂમ જેવી ભૌતિક સુવિધાઓ પુરતા પ્રમાણમાં નથી જેથી મુશ્કેલી અનુભવવી પડે છે.
- વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા મર્યાદા પ્રમાણે સંખ્યા મેળવવામાં મુશ્કેલી પડે છે, જ્યારે કેટલીક શાળાઓમાં સંખ્યા મર્યાદા કરતાં વધારે ભરવાથી મુશ્કેલી અનુભવાય છે. જેથી નવા વર્ગો શરૂ કરવામાં અને મંજૂરી મેળવવામાં મુશ્કેલી અનુભવવી પડે છે.
- બાળકો તદ્દન પછાત વિસ્તારમાંથી આવતા હોવાથી ધો.૧૦માં અંગ્રેજી વિષય છોડવા પ્રયત્ન કરે છે.
- શાળા માટે જમીન મેળવવાની મુશ્કેલી.
- આરોગ્ય વિષયક સુવિધાઓ પુરતી નથી.
- શાળાઓના છાત્રાલયોમાં વોર્ડનની નિમણૂક કરવામાં આવેલ નથી જેથી વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરતા નથી.
- આમ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેના મંતવ્યો ઈનચાર્જ આચાર્યશ્રીઓએ તથા આચાર્યશ્રીઓએ આપ્યા હતા.

(૪) આદર્શ નિવાસી શાળામાં અપાતા ભોજન અંગે અને છાત્રાલય તેમજ કોઠાર વ્યવસ્થા અંગેના મંતવ્યો :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને ભોજનમાં મિષ્ટાન આપવામાં આવે છે? મહિનામાં કેટલી વખત આપવામાં આવે છે? ક્યારે આપવામાં આવે છે તેની વિગતો મેળવવામાં આવી હતી જેની વિગત નીચેના કોઠામાં દર્શાવવામાં આવી છે.

મિષ્ટાન આપેલ માસ	એપ્રિલ	મે	જૂન	જુલાઈ	ઓગષ્ટ	મહીનામાં ગમે ત્યારે
શાળાઓની સંખ્યા	૩	૦	૪	૮	૧૦	૪

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં અભ્યાસના સમય દરમ્યાન છેલ્લે ક્યારે મિષ્ટાન આપવામાં આવ્યું હતું તેની વિગતો મેળવતા ઉપર પ્રમાણેની માહિતી પ્રાપ્ત થઈ હતી. સામાન્ય રીતે વિદ્યાર્થીઓને મિષ્ટાન રાષ્ટ્રીય તહેવારે સામાજિક તહેવાર, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમની ઉજવણી હોય ત્યારે આપવામાં આવતું હોય છે.

દૂધની વિગત : અભ્યાસ પૈકીની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૧૨ શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને દૂધ આપવામાં આવે છે, જ્યારે ૧૭ શાળાઓમાં દૂધ આપવામાં આવતું નથી.

ફળફળાદીની વિગત : અભ્યાસ પૈકીની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૧૨ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ફળફળાદિ આપવામાં આવે છે. જ્યારે ૧૭ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આપવામાં આવતી નથી.

પ્રાથમિક સારવાર : અભ્યાસ પૈકીની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૨૨ શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ માટે પ્રાથમિક સારવાર માટેની વ્યવસ્થા કરવામાં આવતી હતી, જ્યારે ૭ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રાથમિક સારવાર માટેની વ્યવસ્થા ન હતી જે શાળામાં સારવાર આપવાની વ્યવસ્થા છે તેવી શાળામાં અંગત વ્યવસ્થા નથી પરંતુ નજીકના સરકારી દવાખાના - ખાનગી દવાખાનાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવતી હતી.

વિઝીટીંગ ડૉક્ટર અંગેની માહિતી : અભ્યાસ પૈકીની એકપણ શાળામાં વિઝીટીંગ ડૉક્ટરની વ્યવસ્થા કરવામાં આવેલ ન હતી. શાળા પોતાની રીતે નજીકના સરકારી કે ખાનગી દવાખાનાનો ઉપયોગ કરતા હતા.

જાજરૂ-બાથરૂમ અને પાણીની વ્યવસ્થા : દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જાજરૂ-બાથરૂમ અને પાણીની વ્યવસ્થા એ પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે. સાથે તેની સ્વચ્છતા પણ તેટલી જ અગત્યની બાબત છે. અભ્યાસ દરમ્યાન આ બાબત અંગે પણ માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. અભ્યાસ પૈકીની કુલ ૨૯ આદર્શ

નિવાસી શાળાઓમાંથી ૧૨ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જાજરૂ-બાથરૂમ અને પાણીની વ્યવસ્થા સારી હતી, જ્યારે ૧૦ શાળાઓમાં ઠીક પ્રમાણમાં હતી અને ૫ શાળાઓમાં સાધારણ વ્યવસ્થા જોવા મળી હતી અને ૨ શાળાઓમાં બિલકુલ સારી વ્યવસ્થા નહતી તેવું જાણવા મળ્યું હતું.

છાત્રાલય વ્યવસ્થા :

વિદ્યાર્થીઓના ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા અભ્યાસ માટે છાત્રાલયની વ્યવસ્થા એ અગત્યની બાબત છે. છાત્રાલયમાં કેવી વ્યવસ્થા હતી તે બાબતની પણ માહિતી મેળવવામાં આવી હતી જેની વિગતો નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવેલ છે.

- (૧) ઓછાડની સ્વચ્છતા : અભ્યાસ હેઠળની આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૬ શાળાઓમાં ઓછાડની સ્વચ્છતા સારી હતી. ૯ શાળાઓમાં સાધારણ અને ૩ શાળાઓમાં ઠીક હતી જ્યારે ૧ શાળામાં બિલકુલ સારી નહતી.

સૂચન : ઓછાડની સ્વચ્છતા જળવાય તે માટે ઉનાળામાં દર અઠવાડિયે અને શિયાળામાં ૧૫ દિવસે ધોવામાં આવે તેવી વ્યવસ્થા કરવી જરૂરી છે.

- (૨) ચાદરોની સ્વચ્છતા : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૬ શાળાઓમાં સારી હતી, ૩ શાળાઓમાં ઠીક પ્રમાણમાં હતી, જ્યારે ૧ શાળામાં સાધારણ અને બીજી ૧ શાળામાં સારી નહતી.

- (૩) પૌષ્ટિક ભોજન : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૭ શાળાઓમાં સારૂ ભોજન આપવામાં આવતું હતું. ૧૧ શાળાઓમાં ઠીક પ્રમાણમાં અને ૧ શાળામાં સારૂ ભોજન આપવામાં આવતું નહતું.

સૂચન : દરેક વિદ્યાર્થીઓને પૌષ્ટિક ભોજન મળી રહે તે માટે ખર્ચ મર્યાદા વધારવી જોઈએ અને સરકારશ્રી દ્વારા પુરતું ઓડીટ રાખવું જોઈએ.

- (૪) રસોડાની સ્વચ્છતા : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૧ શાળાઓમાં સ્વચ્છતા સારી હતી જ્યારે ૮ શાળાઓમાં ઠીક પ્રમાણમાં સ્વચ્છતા જોવા મળી હતી.

- (૫) કોઠારની સ્વચ્છતા : અભ્યાસ પૈકીની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૨૧ શાળાઓમાં કોઠારની સ્વચ્છતા સારી જોવા મળી, જ્યારે ૮ શાળાઓમાં કોઠારની સ્વચ્છતા ઠીક કહી શકાય તેવા પ્રકારની જોવા મળી હતી.

- (૬) વાસણોની સ્વચ્છતા : અભ્યાસ હેઠળની શાળાઓમાંથી ૨૨ શાળાઓમાં વાસણોની સ્વચ્છતા સારી કરવામાં આવતી હતી, જ્યારે ૭ શાળાઓમાં વાસણોની સ્વચ્છતા ઠીક પ્રમાણમાં જોવા મળી હતી.

- (૭) માલ-સામનની સાફસુફી : વિદ્યાર્થીઓને સ્વચ્છ ભોજન મળી રહે તે માટે માલસામાનની સાફસુફી અત્યંત અગત્યની છે. અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૧ શાળાઓમાં માલસામાનની સાફસુફી સારી થતી હતી, જ્યારે ૮ શાળાઓમાં માલ સામનની સાફસુફી સારી જોવા મળી ન હતી.
- (૮) મરી-મસાલાની જાળવણી : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાં ૨૨ શાળાઓમાં જાળવણી સારી થતી હતી, જ્યારે ૭ શાળાઓમાં ઠીક પ્રમાણમાં જાળવણી કરવામાં આવતી હતી.
- (૯) નિવાસમાં પાણીની સ્થિતિ : આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પાણીની જરૂરિયાત મહત્વની છે. છાત્રાલય, રસોડું અને શાળામાં તેની પુરતી સગવડ હોવી જરૂરી છે. અભ્યાસના આધારે કહી શકાય છે કે પાણીની સ્થિતિ સંતોષજનક ક્યાંય જોવા મળી નહતી. કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ટેન્કર દ્વારા મર્યાદિત પાણી આપવામાં આવતું હતું કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળામાં પાણી પીવાલાયક નહતું છતાં તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો, જ્યારે કેટલીક શાળાઓમાં પુરતું પાણી મળતું નહતું. સમગ્ર દ્રષ્ટિએ જોતા પાણીની સ્થિતિ સંતોષકારક જોવા મળી ન હતી.
- (૧૦) શિક્ષકોનો સહકાર : આદર્શ નિવાસી શાળાઓને આદર્શ બનાવવા માટે સહકારની ભાવના અગત્યની અને મહત્વપૂર્ણ બાબત છે. શાળાઓમાં કર્મચારીઓનો સુમેળ કેવો હતો તે બાબતે પણ અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો જેથી કહી શકાય છે કે અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૧ શાળાઓમાં સહકારનું વાતાવરણ સારું હતું, જ્યારે ૮ શાળાઓ એવી હતી કે જેમાં સહકારની ભાવનાનું તત્વ ઓછું હતું.
- (૧૧) વોર્ડનની દેખરેખ : આદર્શ નિવાસી શાળામાં બાળકો છાત્રાલયમાં રહી અભ્યાસ કરે છે. છાત્રાલયની વ્યવસ્થા તથા રસોડાની વ્યવસ્થા અને વિદ્યાર્થીઓ ઉપર નિયંત્રણ રાખવા તથા અભ્યાસમય કરવા વોર્ડનની નિમણુંક કરવામાં આવે છે. શાળામાં આચાર્યની જવાબદારી હોય છે. તેવી જ જવાબદારી છાત્રાલયમાં વોર્ડનની હોય છે. બાળકોના શિક્ષણ વિકાસમાં વોર્ડન સીડી (નિસરણી)નું કાર્ય કરે છે. વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસમાં ધ્યાન આપે વિદ્યાર્થીઓને પુરતું ભોજન મળે, બિમારીના સમયે વિદ્યાર્થીઓને વાલીની ગરજસારે, તેવી અનેક જવાબદારી વોર્ડનની રહે છે. અભ્યાસ દરમ્યાન વોર્ડનની દેખરેખ કેવી છે, તનો પણ અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ફક્ત ૧૧ શાળાઓમાં જ વોર્ડનની દેખરેખ સારી કહી શકાય તેમ છે, જ્યારે ૧૩ શાળાઓમાં સાધારણ પ્રમાણમાં જોવા મળી હતી. જ્યારે ૫ શાળાઓમાં વોર્ડનની દેખરેખ સારી નથી તેવું જાણવા મળ્યું હતું.

સૂચન :

- એકંદરે દરેક આદર્શ નિવાસી શાળામાં વોર્ડનની દેખરેખ સંતોષકારક નહતી માટે જે જગ્યાઓ છે તે તાત્કાલિક સરકારશ્રીએ ભરવી જરૂરી છે.
- સરકારશ્રીએ વોર્ડન ફરજિયાત ૨૪ કલાક બાળકો સાથે સંપર્કમાં રહે તેવી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- છાત્રાલયની તમામ વહીવટી અને બધીજ જવાબદારી વોર્ડનને સોંપવી જોઈએ.

(૫) આદર્શ નિવાસી શાળાની પ્રવૃત્તિઓ :

વિદ્યાર્થીઓને કેળવણી આપવા માટે અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓનું સ્થાન શાળાઓ છે. શાળા દ્વારા બાળકનો સર્વાંગી વિકાસ થાય છે અને જીવનમાં ઉપયોગી બાબતોનું શિક્ષણ વિદ્યાર્થી શાળામાં મેળવતા હોય છે. શાળામાં વિષયશિક્ષણની સાથે જીવનશિક્ષણ પણ જરૂરી છે અને તે માટે શાળામાં અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરવામાં આવે છે. જેવી કે રમત-ગમત સ્પર્ધા, નાટ્યપ્રવૃત્તિઓ, રાસ-ગરબા, સાહિત્યસભા, વિજ્ઞાન મંડળ, વિજ્ઞાનમેળા, ભજન, ધૂન, ગીતો, પ્રવાસ પર્યટન વગેરે પ્રવૃત્તિઓનો સમાવેશ થાય છે. અભ્યાસ દરમ્યાન કેટલી શાળાઓ આ પ્રવૃત્તિઓને મહત્વ આપે છે તે બાબતે પણ અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો જેની વિગતો નીચે મુજબ છે.

- (૧) નાટ્યપ્રવૃત્તિ : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૭ શાળાઓમાં નાટ્યપ્રવૃત્તિ કરવામાં આવતી હતી, જ્યારે ૨ શાળાઓમાં નાટ્યપ્રવૃત્તિ કરવામાં આવતી નહતી.
- (૨) વિજ્ઞાન મંડળ : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૬ શાળાઓમાં વિજ્ઞાન મંડળ બનાવવામાં આવેલ છે, જ્યારે ૧૩ શાળાઓમાં બનાવવામાં આવેલ ન હતા.
- (૩) વિજ્ઞાનમેળો : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૧ આદર્શ નિવાસી શાળાના વિદ્યાર્થીઓને વિજ્ઞાનમેળામાં લઈ જવામાં આવે છે. તેમજ પ્રદર્શન ગોઠવવા માટે લઈ જાય છે અને તે રીતે ભાગ લેવામાં આવે છે. જ્યારે ૮ શાળાઓ વિજ્ઞાનમેળામાં ભાગ પણ લેતી નહતી.
- (૪) અભ્યાસવર્તુળ : અભ્યાસ વર્તુળ એટલે વિદ્યાર્થીઓના અઠવાડિક, માસિક કામના આયોજનો દર્શાવતું બોર્ડ, આ અંગે અભ્યાસ કરતા જાણવા મળ્યું હતું કે અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અભ્યાસ વર્તુળ બનાવવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે ૧૦ શાળાઓમાં બનાવવામાં આવેલ ન હતું.

- (૫) સાહિત્યસભા : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૧ શાળાઓમાં સાહિત્યસભા યોજવામાં આવતી હતી, જ્યારે ૮ શાળાઓમાં યોજવામાં આવતી ન હતી.
- (૬) સામાજિક ખર્ચ : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૯ શાળાઓમાં સામાજિક ખર્ચ કરવામાં આવે છે, જ્યારે ૨૦ શાળાઓમાં કરવામાં આવતું નહતું.
- (૭) પ્રવાસ પર્યટન : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૪ શાળાઓમાં પ્રવાસ પર્યટન ગોઠવવામાં આવે છે, જ્યારે ૫ શાળાઓમાં ગોઠવવામાં આવતું નથી.
- (૮) ભીતપત્રો : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૯ શાળાઓમાં ભીતપત્રો લગાવવામાં આવતા હતા, જ્યારે ૧૦ શાળાઓમાં ભીતપત્રો લગાવવામાં આવતા ન હતા.
- (૯) રમત ગમત સ્પર્ધા : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૩ શાળાઓમાં રમત-ગમત સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરવામાં આવતું હતું. તેમાંથી કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ જિલ્લાકક્ષાએ અને રાજ્યકક્ષાએથી ઈનામો પ્રાપ્ત કરેલા હતા, જ્યારે ૩ શાળાઓમાં રમત ગમત સ્પર્ધા યોજવામાં આવતી ન હતી.
- (૧૦) રાષ્ટ્રીયપર્વો : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૮ શાળાઓમાં રાષ્ટ્રીય પર્વોની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. જ્યારે ૧ શાળામાં કરવામાં આવતી નહતી.
- (૧૧) ચિત્રકામ : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૬ શાળાઓમાં ચિત્રસ્પર્ધા યોજવામાં આવે છે, જ્યારે ૩ શાળાઓમાં ચિત્ર સ્પર્ધા યોજવામાં આવતી ન હતી.
- (૧૨) સંગીત : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૦ શાળાઓમાં સંગીતની સ્પર્ધા યોજવામાં આવે છે. આમાંથી કેટલીક શાળાઓમાં સંગીતના સાધનોનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો, જ્યારે ૯ શાળાઓમાં સંગીત કે સંગીતના સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો ન હતો.
- (૧૩) સીવણ : અભ્યાસ પૈકીની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૧૧ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ કન્યા માટેની આવેલી છે. કુલ ૧૧ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૩ શાળાઓમાં સિવણની તાલીમ આપવામાં આવે છે, જ્યારે ૮ શાળાઓમાં સિવણની તાલીમ આપવામાં આવતી નથી.
- (૧૪) ગૂંથણ : કન્યાઓ માટેની ૧૧ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૨ શાળાઓમાં ગૂંથણની તાલીમ આપવામાં આવે છે.

- (૧૫) આઝાદીના પ્રેરણા ગીતો : અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આઝાદીના પ્રેરણાગીતો પ્રસંગો મુજબ ગવડાવવામાં આવતા હતા.
- (૧૬) સૈનિકદિન : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૨૭ શાળાઓમાં સૈનિકદિનની ઉજવણી કરવામાં આવતી હતી.
- (૧૭) શહિદદિન : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ ૨૭ શાળાઓમાં શહિદદિનની ઉજવણી કરવામાં આવતી હતી, જ્યારે ૨ શાળાઓમાં ઉજવણી કરવામાં આવતી નહતી.
- (૧૮) નાનીબચત : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ફક્ત ૪ શાળાઓમાં નાનીબચત કરવામાં આવતી હતી. જ્યારે ૨૫ શાળાઓમાં નાની બચત કરવામાં આવતી ન હતી.
- (૧૯) વર્ગખંડ હરિફાઈ : શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓના બૌદ્ધિક વિકાસ માટે અને આત્મસુઝ વધે તે માટે વર્ગખંડ હરિફાઈઓ યોજવામાં આવતી હોય છે. વર્ગખંડ હરિફાઈ કેટલી શાળાઓમાં યોજવામાં આવે છે તે અંગેની પણ માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. જેમાં ૨૩ શાળાઓમાં વર્ગખંડ હરિફાઈ યોજવામાં આવતી હતી, જ્યારે ૬ શાળાઓમાં વર્ગખંડ હરિફાઈ યોજવામાં આવતી નથી.
- (૨૦) સુવાક્ય લેખન : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૭ શાળાઓમાં સુવાક્ય લેખનની હરિફાઈ રાખવામાં આવે છે, જ્યારે ૨ શાળાઓમાં સુવાક્ય લેખનની હરિફાઈ રાખવામાં આવતી ન હતી.
- (૨૧) પુસ્તકાલયની ગોઠવણી : અભ્યાસ હેઠળની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૨૫ શાળાઓમાં પુસ્તકાલયોમાં કબાટની વ્યવસ્થા હતી ત્યાં પુસ્તકોની ગોઠવણી વ્યવસ્થિત હતી, જ્યારે ૨ શાળાઓમાં ગોઠવણી બરાબર કરવામાં આવતી ન હતી અને ૨ શાળાઓમાં પુસ્તકોની વ્યવસ્થા જ નથી.
- (૨૨) નકશા પ્રદર્શન : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૪ શાળાઓમાં નકશા પ્રદર્શન ગોઠવવામાં આવતું હતું, જ્યારે ૫ શાળાઓમાં નકશા પ્રદર્શન ગોઠવવામાં આવતું ન હતું.
- (૨૩) વિજ્ઞાનના સાધનોનું પ્રદર્શન : વિદ્યાર્થીઓને વિજ્ઞાન વિષયમાં રસ-રૂચિ વધે તે હેતુની સાથે સાધનોનો ધનિષ્ઠ પરિચયના હેતુથી વિજ્ઞાનના સાધનોનું પ્રદર્શન શાળાઓમાં ગોઠવવામાં આવતું હોય છે. અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૭ શાળાઓમાં વિજ્ઞાનના સાધનોનું પ્રદર્શન ગોઠવવામાં આવતું હતું જ્યારે ૧૨ શાળાઓમાં ગોઠવવામાં આવતું નહતું.

- (૨૪) સહકારી વસ્તુ ભંડાર : વિદ્યાર્થીઓમાં સહકારની ભાવના વિકસાવવા માટે સહકારથી થતી પ્રવૃત્તિઓ ગોઠવવામાં આવે છે. અને તે પ્રવૃત્તિથી વિદ્યાર્થીઓમાં સહકાર વિષયક પ્રવૃત્તિઓનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થતું હોય છે. અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૫ શાળાઓમાં સહકારી વસ્તુ ભંડાર ચલાવવામાં આવતા હતા.
- (૨૫) શિક્ષકસભા : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૭ શાળાઓમાં શિક્ષકસભા યોજવામાં આવતી હતી.
- (૨૬) પ્રાર્થના સભા : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૮ શાળાઓમાં પ્રાર્થનાસભા થાય છે અને તેમાં વ્યક્તવ્ય, પ્રાર્થનાગીત, ભજનધૂન જેવી પ્રવૃત્તિઓ કરાવવામાં આવતી હતી.
- (૨૭) મહેમાનવક્તા : અભ્યાસ હેઠળની શાળાઓમાંથી ૨૩ શાળાઓમાં પ્રસંગોચિત મહેમાનોને આમંત્રણ આપી વ્યક્તવ્ય ગોઠવવામાં આવતું હતું.
- (૨૮) શિક્ષકદિન : વિદ્યાર્થીઓમાં આત્મશક્તિ વધે અને શિક્ષકો પ્રત્યે ગુરુભાવના વિકસે તે માટે શિક્ષકદિનની ઉજવણી કરવામાં આવતી હોય છે. અભ્યાસ હેઠળની ૨૭ શાળાઓમાં શિક્ષકદિનની ઉજવણી કરવામાં આવતી હતી.
- (૨૯) વૃક્ષારોપણ : વિદ્યાર્થીઓ પર્યાવરણ અને કુદરતી સૃષ્ટિનું મહત્વ સમજે તે માટે શાળાઓમાં વૃક્ષારોપણના કાર્યક્રમ રાખવામાં આવતા હોય છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૪ શાળાઓમાં વૃક્ષારોપણનો કાર્યક્રમ રાખવામાં આવતો હતો, જ્યારે ૫ શાળાઓમાં વૃક્ષારોપણનો કાર્યક્રમ રાખવામાં આવતો ન હતો.
- (૩૦) વાલી સંમેલન : શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓનું સંમેલન યોજવામાં આવતું હોય છે. તેનો મુખ્ય ધ્યેય શાળા અને શાળાના શિક્ષકોને વાલીઓ સમજે ઉપરાંત વાલિઓના સૂચનો શિક્ષકો સમજે તેવો રહેલો છે. કેટલી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વાલી સંમેલન યોજવામાં આવે છે તે અંગેની વિગતો મેળવવામાં આવી હતી તેમાં ૨૧ શાળાઓમાં વાલી સંમેલન યોજવામાં આવતું હતું, જ્યારે ૮ શાળાઓમાં વાલી સંમેલન યોજવામાં આવતું ન હતું.
- (૩૧) વકૃત્વસ્પર્ધા : વિદ્યાર્થીઓની વકૃત્વશક્તિ ખીલે અને આત્મબળ વિકસે તે હેતુથી વકૃત્વ સ્પર્ધાઓ યોજવામાં આવતી હોય છે. અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વકૃત્વસ્પર્ધા યોજવામાં આવતી હતી.
- (૩૨) નિબંધસ્પર્ધા : અભ્યાસ હેઠળની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૧૬ શાળાઓમાં નિબંધ સ્પર્ધા યોજવામાં આવતી હતી.

નિવાસી શાળાઓમાં ઓડિયો વિઝીયલ સાધનોનો ઉપયોગ :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણકાર્યને વધુ ધનિષ્ઠ અને કાર્યક્ષમ બનાવવા માટે વિવિધ શૈક્ષણિક સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો. શિક્ષણકાર્યમાં ક્યા ક્યા સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો તે અંગે પણ માહિતી મેળવવામાં આવી હતી.

- (૧) કેસેટ પ્લેયર : અભ્યાસ હેઠળની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૫ શાળાઓમાં કેસેટ પ્લેયરનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો.
- (૨) ટેપરેકોર્ડર : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૩ શાળાઓમાં ટેપરેકોર્ડરનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો, જ્યારે ૧૬ શાળાઓમાં ઉપયોગ કરવામાં આવતો ન હતો.
- (૩) રેડિયો : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૭ શાળાઓમાં રેડિયોનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો, જ્યારે ૨૨ શાળાઓમાં ઉપયોગ કરવામાં આવતો ન હતો.
- (૪) ટી.વી. : વિદ્યાર્થીઓ વર્તમાનમાં બનતી નવીન બાબતોથી વાકેફ રહે અને ટી.વી. ઉપર દર્શાવવામાં આવતા શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો દ્વારા અભ્યાસ કરી શકે તે માટે ટી.વી એ શૈક્ષણિકની પ્રાથમિક જરૂરિયાત બની રહે છે. આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કેટલી શાળાઓમાં ટી.વી. ના પ્રોગ્રામો વિદ્યાર્થીઓને બતાવવામાં તે અંગેની પણ માહિતી મેળવી હતી. જેમાં અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૭ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ટી.વી. પ્રોગ્રામ બતાવવામાં આવે છે. જ્યારે ૧૨ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ટી.વી.ની વ્યવસ્થા ન હોવાના કારણે બતાવવામાં આવતા ન હતા.
- (૫) સ્પીકર સીસ્ટમ : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૬ શાળાઓમાં સ્પીકર સીસ્ટમ ગોઠવવામાં આવેલ હતી, જ્યારે ૨૩ શાળાઓમાં સ્પીકર સીસ્ટમ ગોઠવવામાં આવેલ ન હતી.

ઉપરોક્ત માહિતીના આધારે કહી શકાય છે કે આદર્શ નિવાસીની મોટાભાગની શાળાઓમાં ઓડિયો વીઝીયલના સાધનોનો અભાવ જોવા મળે છે તો તે વસાવવા માટેની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ અને મહત્તમ ઉપયોગ થાય તે જરૂરી છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં થયેલ નિરીક્ષણની નોંધ :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જે નિરીક્ષણો થયાં છે તે મોટાભાગે ઔપચારિકતા પૂર્વકના હોય તેવા હતા. જે સધન અને શૈક્ષણિક પ્રકારના નિરીક્ષણ થવો જોઈએ તે થતા નથી તેવું અભ્યાસ દરમ્યાન જાણવા મળ્યું હતું જે નિરીક્ષણો થયા છે. તેની

વિગતો મેળવવામાં આવી હતી જેમાં અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૮ શાળાઓમાં નિરીક્ષણ થયા હતા, જ્યારે ૧૧ શાળાઓમાં નિરીક્ષણ થયેલ નહતા.

ઉપરોક્ત માહિતીના આધારે કહી શકાય છે કે વર્ષમાં એકવાર દરેક શાળામાં શૈક્ષણિક નિરીક્ષણ કરવું જરૂરી છે. સારા નિષ્ણાત અને અનુભવી અધિકારીઓ દ્વારા નિરીક્ષણ થવું જરૂરી છે. દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓના છાત્રાલયમાં તટસ્થાપૂર્વક નિરીક્ષણ થવું જરૂરી છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓની મુલાકાત લેનાર વ્યક્તિઓની માહિતી :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વિકાસ માટે અને માગદર્શન આપવા માટે વિવિધ અધિકારીઓ મુલાકાત લેતા હોય છે. જેમાં ક્યા અધિકારીઓનો સમાવેશ થાય છે તે અંગેની પણ માહિતી મેળવવામાં આવી હતી જેમાં,

- આદિજાતિ વિકાસ કમિશ્નરશ્રી, ગાંધીનગર
- સરકારી અધિકારીઓ, જિલ્લાતકેદારી અધિકારી, જિલ્લા કલેક્ટરશ્રી, પ્રાયોજના વહીવટદારશ્રી, નાયબ નિયામકશ્રી - ગાંધીનગર, ડેપ્યુટી કમિશ્નરશ્રી, મામલતદારશ્રી, જિલ્લા વિકાસ અધિકારી, તાલુકા વિકાસઅધિકારી, જિલ્લા સમાજકલ્યાણ અધિકારીશ્રી, રોજગાર અધિકારીશ્રી, સરકારી સચિવશ્રી વગેરેનો સમાવેશ થતો હતો.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં દરેકે દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓની મુલાકાત ગોઠવવામાં આવવી જોઈએ. અમુક આદર્શ નિવાસી શાળાની મુલાકાત લેવી તે ઈચ્છનીય નથી અને મુલાકાત ચોક્કસ ધ્યેયનિષ્ઠ અને હેતુપૂર્વક ગોઠવવી જોઈએ.

મુલાકાત નોંધનું અમલીકરણ : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૮ શાળાઓમાં નોંધનું અમલીકરણ કરવામાં આવતું હતું, જ્યારે ૧ શાળામાં નોંધનું અમલીકરણ કરવામાં આવતું નહતું.

વહીવટ :

પ્રસ્તુત મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં શાળાઓમાં કેવા પ્રકારનો વહીવટ ચાલે છે, શાળાઓમાં રોજમેળ, ડેડસ્ટોક, લાઈબ્રેરીપત્રક, સ્ટેશનરી, કોઠારપત્રક જેવા પત્રકોનું નિયમિત લખાણ થાય છે કે કેમ તે અંગેની માહિતી મેળવવામાં આવી હતી તેની વિગત નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે છે.

- (૧) અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં રોજમેળ લખવામાં આવતો હતો.
- (૨) અભ્યાસ હેઠળની કુલ ૨૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૨૮ શાળાઓમાં

માસમાં બે વાર સિલક મેળવવામાં આવતી હતી, જ્યારે ૧ શાળામાં સિલક મેળવવામાં આવતી નહતી.

- (૩) અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૩ શાળાઓમાં કેશ સંભાળનારના જમીન લેવામાં આવ્યા છે, જ્યારે ૧૬ શાળાઓમાં જમીન લેવામાં આવ્યા નથી.
- (૪) અભ્યાસ પૈકીની ૨૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૨૮ શાળામાં ડેડસ્ટોક પત્રક રાખવામાં આવે છે, જ્યારે અભ્યાસ પૈકીની ૧ શાળામાં રાખવામાં આવ્યું નથી.
- (૫) અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં લાઈબ્રેરીપત્રક રાખવામાં આવતાં હતાં.
- (૬) અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્ટેમ્પપત્રક રાખવામાં આવે છે.
- (૭) અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્ટેશનરીપત્રક અને કોઠારપત્રક રાખવામાં આવે છે.
- (૮) અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ગ્રાન્ટ કંટ્રોલપત્રક રાખવામાં આવે છે, જ્યારે ૧ શાળામાં રાખવામાં આવતું નથી.

ખર્ચપત્રકોની વિગત :

પ્રસ્તુત મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં શાળાઓમાં ભોજનખર્ચ પત્રક, પ્રગતિખર્ચ, બચત, ગ્રાન્ટમાગણી, વર્કશીટ, તારીજપત્રક વગેરેની નોંધ થાય છે કે કેમ તે અંગેની વિગતો મેળવવામાં આવી હતી જેની માહિતી નીચે મુજબ છે.

- (૧) ભોજન બીલખર્ચ : અભ્યાસ હેઠળની તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભોજનબીલ ખર્ચની નોંધ રાખવામાં આવતી હતી.
- (૨) પ્રગતિખર્ચ : અભ્યાસ હેઠળ સમાવેશ કુલ શાળાઓમાંથી ૨૬ શાળાઓમાં પ્રગતિખર્ચની નોંધ રાખવામાં આવતી હતી, જ્યારે ૩ શાળાઓમાં પ્રગતિખર્ચની નોંધ રાખવામાં આવતી નહતી.
- (૩) બચત : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૧ શાળાઓમાં બચત યોજના ચલાવવામાં આવતી હતી, જ્યારે ૧૮ શાળાઓમાં બચત યોજના ચલાવવામાં આવતી નહતી.
- (૪) ગ્રાન્ટની માગણી : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ ૨૮ શાળાઓમાંથી ૨૮ શાળાઓએ ગ્રાન્ટની માગણી કરેલ છે, જ્યારે ૧ શાળામાં ગ્રાન્ટની માગણી કરેલ નથી.

- (૫) વર્કશીટ : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૩ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વર્કશીટ રાખવામાં આવે છે, જ્યારે ૬ શાળાઓમાં વર્કશીટ રાખવામાં આવતી નથી.
- (૬) તારીજપત્રક : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ ૨૯ શાળાઓમાંથી ૨૭ શાળાઓમાં તારીજપત્રક રાખવામાં આવે છે. જ્યારે ૨ શાળાઓમાં તારીજપત્રક રાખવામાં આવતું નથી.
- (૭) અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૦ શાળાઓમાં સરકારી કાગળોનું રજીસ્ટર રાખવામાં આવે છે, જ્યારે ૯ શાળાઓમાં રાખવામાં આવતું નથી.
- (૮) અભ્યાસ હેઠળની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૨૭ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં એમ.પી.એમ.એલ રજીસ્ટર રાખવામાં આવે છે. જ્યારે ૨ શાળાઓમાં એમ.પી.એમ.એલ. રજીસ્ટર રાખવામાં આવતું નથી.
- (૯) તપાસ હેઠળની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૧૨ શાળાઓમાં વિધાનસભાના પ્રશ્નોનું રજીસ્ટર પત્રક રાખવામાં આવે છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંના કચેરી કક્ષાએ પડતર પ્રશ્નોની વિગત :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના કચેરીકક્ષાએ પડતર પ્રશ્નોની કેટલીક રજૂઆત અહીં કરી છે અને તારણો અને સૂચનોમાં પણ છેલ્લે રજૂઆત કરી છે. તેને ધ્યાનમાં લઈ સત્વરે આ પ્રશ્નોનો ઉકેલ લાવવો જરૂરી છે.

- (૧) તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૫ શાળાઓમાં બધાજ કર્મચારીઓને પગારરક્ષણ મળેલ છે, જ્યારે ૧૪ શાળાઓમાંના કેટલાક કર્મચારીઓને પગારરક્ષણ મળેલ નથી.
- (૨) અભ્યાસમાંની ૧૬ શાળાઓમાં ઈજાફો મંજૂર થયેલ હતો, જ્યારે ૧૪ શાળાઓમાં ઈજાફો મંજૂર થયેલ નહતો.
- (૩) તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૨૧ શાળાઓના બધાજ કર્મચારીઓને સર્વિસબુક મળેલ હતી, જ્યારે ૮ શાળાઓના કેટલાક કર્મચારીઓને સર્વિસબુક મળેલ ન હતી.
- (૪) તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૧ શાળાઓમાં ખાસ પગાર આપવામાં આવતો હતો, જ્યારે ૧૮ શાળાઓમાં ખાસ પગાર આપવામાં આવતો ન હતો.
- (૫) તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૭ શાળાઓના કર્મચારીઓને કપાતરજા / હક્કરજા અન્ય રજાઓ મળતી હતી, જ્યારે ૧૨ શાળાઓના કર્મચારીઓને અન્ય કોઈ રજા મળતી ન હતી.

- (૬) તપાસ હેઠળની ૨૯ શાળાઓમાંથી ૧૮ શાળાઓના કર્મચારીઓને ટ્રાયબલ એલાઉન્સ મળે છે, જ્યારે ૧૧ શાળાઓના કર્મચારીઓને ટ્રાયબલ એલાઉન્સ મળતું નથી.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓ અને છાત્રાલયોના મકાન અંગેની વિગતો :

- (૧) મકાન માલિકી : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ શાળાઓમાંથી ૧૩ શાળાઓમાં પોતાની (સરકારી) માલિકી ધરાવે છે, જ્યારે ૧૬ શાળાઓ ભાડાના મકાનમાં શૈક્ષણિક કાર્ય કરે છે.
- (૨) ભાડાના મકાનનું માસિક ભાડું : અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ ૨૯ શાળાઓમાંથી ૧૬ શાળાઓ ભાડાના મકાનમાં ચાલે છે અને સરેરાશ માસિક ભાડું ૪,૦૦૦ થી ૧૨,૦૦૦ રૂપિયા ચુકવતા હતા.
- (૩) ભાડું ચુકવાયુ છે કે નથી તેની વિગત : અભ્યાસ દરમ્યાન કેટલી આદર્શ નિવાસી શાળાઓએ ગયા માસનું ભાડું ચુકવેલ હતું અને કેટલી આદર્શ નિવાસી શાળાઓએ ચુકવેલ નથી તે અંગેની વિગતો પ્રાપ્ત કરી હતી તેમાં ૧૬ પૈકીની ૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓએ માસિક ભાડું ચુકવેલ હતું, જ્યારે ૭ આદર્શ નિવાસી શાળાઓએ ભાડું ચુકવેલ નહતું.
- (૪) જમીન અંગેની વિગત : અભ્યાસ પૈકીની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી ૧૬ શાળાઓ ભાડાના મકાનમાં શૈક્ષણિક કાર્ય કરે છે. તેમાંથી ૮ શાળાઓને જમીન ફાળવવામાં આવેલ છે, જ્યારે બાકીની ૮ શાળાઓને જમીનની ફાળવણી થયેલ નથી.

આચાર્યોની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત વખતે કેટલાક સૂચનો તેમણે કર્યા હતા. આદર્શ નિવાસી શાળાને કાર્યક્ષમ બનાવવા શું કરી શકાય તે અંગેની અક્ષરસહ રજૂઆત અહીં કરી છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વધુ કાર્યક્ષમ બનાવવા અંગેનાં મંતવ્યો :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વધુ કાર્યક્ષમ અને જીવંત બનાવવા માટે તેમજ સતત કાર્યશીલ રહે અને આદર્શ બની રહે તે માટે જુદી જુદી શાળાઓના આચાર્યશ્રીઓએ પોતાનાં મંતવ્યો દર્શાવ્યાં છે તે નીચે પ્રમાણે છે.

- (૧) શાળામાં શૈક્ષણિક કર્મચારીઓ પૂરતા પ્રમાણમાં હોવા જોઈએ.
- (૨) દર વર્ષે શાળા વિભાગમાં શાળાનું અને શૈક્ષણિક નિરીક્ષણ થવું જરૂરી છે.
- (૩) કઠિન વિષયોના સેમિનાર યોજી શિક્ષણકાર્ય વિષયક પૂરકમાહિતિ પુરી પાડવી જોઈએ.
- (૪) શિક્ષકોએ પણ સારા ભાવથી શૈક્ષણિક કાર્ય કરવું જોઈએ જેથી બાળકોને રૂચિ પ્રાપ્ત થાય.

- (૫) બહારના વિદ્યાર્થીઓને પણ પ્રવેશ આપવો જોઈએ, જેથી વિદ્યાર્થીઓને ભણવામાં રસ પેદા થાય.
- (૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શિક્ષણ વિભાગને જ સાંપવી જોઈએ, જેથી શૈક્ષણિક આયોજન સુયોગ્ય થઈ શકે.
- (૭) શૈક્ષણિક સાધનો અને શિક્ષણને અનુરૂપ સાહિત્ય પુસ્તકો હોવું ખાસ જરૂરી છે.
- (૮) પ્રાથમિક શાળાથી જ અંગ્રેજી વિષય ફરજિયાત બનાવવો જેથી અન્ય વિષયોની જેમ પહેલેથીજ પ્રભુત્વ આવે.
- (૯) વધારાના વર્ગો ચલાવવા માટે સરકારશ્રીએ યોગ્ય મહેનતાણું આપવું જોઈએ.
- (૧૦) શિક્ષણના તજજ્ઞોને સાથે સાંકળીને શાળાઓ ખોલવી જોઈએ.
- (૧૧) સરકારશ્રીએ સરકારી શિક્ષણ વિભાગ અલગ શરૂ કરવો જોઈએ અને તેના દ્વારા શૈક્ષણિક ઓડિટ થવું જોઈએ જેથી શાળા દ્વારા પછાત વર્ગોના બાળકોને સારું શિક્ષણ આપી શકાય.
- (૧૨) ધો.૫ થી આદર્શ નિવાસી શાળા શરૂ કરવી જોઈએ અને ધો.૫થી અંગ્રેજી વિષય ફરજિયાત બનાવવો જોઈએ.
- (૧૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શૈક્ષણિક - બિનશૈક્ષણિક વહીવટી તેમજ બિનવહીવટી તથા અન્ય કર્મચારીઓ પૂરતા પ્રમાણમાં ફરજિયાત ભરવવા જોઈએ.
- (૧૪) વિદ્યાર્થીઓને પ્રાથમિક અને ભૌતિક સુવિધાઓ નિયમિત અને સમયસર પુરી પાડવી જોઈએ.
- (૧૫) ભોજનખર્ચની મર્યાદા વધારી ભોજનમાં વિવિધતા લાવવી જોઈએ.
- (૧૬) કર્મચારીઓની ૨૪ કલાકની ડ્યુટી હોવાથી વધારાનું એલાઉન્સ મંજૂર કરવું જોઈએ.
- (૧૭) વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસમાં રૂચિ કેળવવા માટે દ્રશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનોનો ઉપયોગ થવો જોઈએ.
- (૧૮) રાજ્યની દરેક નિવાસી શાળાઓ વચ્ચે સાંસ્કૃતિક સ્પર્ધાઓ યોજવી જોઈએ.
- (૧૯) વાર્ષિક શિક્ષણનું નિરીક્ષણ વડી કચેરી દ્વારા થવું જોઈએ.
- (૨૦) કાયમી વોર્ડનની ખાલી જગ્યાઓ ભરાવવી જોઈએ.
- (૨૧) દરેક શાળાઓ પોતાના વ્યવસ્થિત મકાનમાં હોવી જરૂરી છે.

- (૨૨) દરેક કર્મચારીઓને સરકારી ખાતાઓમાં મળતા લાભો સમયસર આપવામાં આવે તો કર્મચારીઓ વધુ રસ લઈને કાર્ય કરે.
- (૨૩) દરેક શાળાઓમાં સ્ટાફનો પુરેપુરો સહકાર અને સંપ હોવો જોઈએ અને શાળા પરિવારની ભાવના વિકસાવવી જોઈએ.
- (૨૪) દરેક કર્મચારી શાળામાં રહેતે ખૂબજ જરૂરી છે.
- (૨૫) શાળા અને છાત્રાલયના વહીવટની અલગ વહેંચણી કરવી જોઈએ.
- (૨૬) શૈક્ષણિક સ્ટાફને છાત્રાલય વિભાગથી મુક્ત રાખવા જોઈએ.
- (૨૭) શાળામાં પ્રથમ છત્રની શરૂઆતમાંજ મૂળભૂત જરૂરિયાતની વસ્તુઓ ખરીદીને વિદ્યાર્થીઓને આપી દેવી જોઈએ.
- (૨૮) શાળામાં દરેક વિષયોના શિક્ષકોની નિમણૂક થવી જોઈએ.
- (૨૯) જે વિષયનું પરિણામ નીચું આવે તે માટે તે વિષયના શિક્ષકોને યોગ્ય શિક્ષા થવી જોઈએ.
- (૩૦) આ શાળાઓમાં એકરાગિતા જળવાય અને યોગ્ય સંકલન થાય તે માટે જરૂરી યુનિફોર્મ, બુટમોજા વગેરેનું સત્રની શરૂઆતમાં વિતરણ કરવું જોઈએ જેથી યોગ્ય વ્યવસ્થા જળવાઈ રહે અને વાલીઓ કે વિદ્યાર્થીઓ તરફથી કોઈ ફરિયાદ ન થાય.
- (૩૧) જે શાળા ભાડાના મકાનમાં ચાલે છે. તેમાં જમવાનું, રહેવાનું, ભણવાનું, સુવાનું બધુંજ એકજ રૂમમાં થતું હોવાથી મુશ્કેલીમાં દિવસ પસાર કરવા પડે છે.
- (૩૨) વિદ્યાર્થીઓની શારીરિક તપાસ માટે, સારા આરોગ્ય માટે દર માસે ડૉક્ટર વીઝટ લે તેવી વ્યવસ્થા થવી જોઈએ.
- (૩૩) બાળકોની ચાદરો, ચોરસા જરૂરી સમયે ધોવાય તેવી વ્યવસ્થા જળવાઈ રહે તે જરૂરી છે.
- (૩૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વધારે કાર્યક્ષમ બનાવવા માટે શાળાના ઉદ્દેશો અને હેતુઓ સિદ્ધ કરવા માટે સમગ્ર કર્મચારી દ્વારા નિષ્ઠાપૂર્વક, સમયબદ્ધ, શિક્ષણકાર્ય થવું જરૂરી છે. અને સમગ્ર સ્ટાફ દ્વારા ટીમવર્ક થવું જોઈએ અને દરેક કાર્યને કર્તવ્ય સમજવું જોઈએ. તો ચોક્કસપણે આદર્શ નિવાસી શાળાઓ વધુ કાર્યક્ષમ બનશે જોઈએ.
- (૩૫) શિક્ષકોની ભરતી થવી જોઈએ અને ખાલી જગ્યાઓ ન રહેવી જોઈએ.
- (૩૬) તાસ પદ્ધતિમાં વર્ગો લેવા આવતા શિક્ષકોનું મહેનતાણું વધારવું જોઈએ.

- (૩૭) બાકી જગ્યાઓ શિક્ષણ સહાયક તરીકે કાયમી ભરવી જોઈએ.
- (૩૮) આચાર્યોની જગ્યાઓ પ્રમોશનથી ભરવી જોઈએ.
- (૩૯) સામાન્ય ખર્ચની સત્તાઓ આચાર્યશ્રીને સોંપવી જોઈએ.
- (૪૦) પગાર ધોરણના પ્રશ્નો તાત્કાલિત હલ કરવા જોઈએ.
- (૪૧) ગણવેશ તેમજ સ્ટુડન્ટ સ્ટેશનરીની મર્યાદા ૧૯૮૬માં નક્કી થયેલ છે તેમાં સુધારો કરવો જોઈએ.
- (૪૨) શિક્ષણનું નિરીક્ષણ કરવા નિરીક્ષક-નિરીક્ષણ અધિકારી જેવી જગ્યાઓ ભરવી જોઈએ.
- (૪૩) શાળામાં ગ્રંથાલયનું સંચાલન વ્યવસ્થિત થાય તે માટે ગ્રંથપાલની પોસ્ટ ભરાવવી જોઈએ અને યોગ્ય પુસ્તકાલયનું આયોજન કરવું જોઈએ.
- (૪૪) રસોડાં કોન્ટ્રાક્ટ પદ્ધતિથી ચલાવવા જોઈએ.
- (૪૫) શૈક્ષણિક સાધનો વિદ્યાર્થીઓને પૂરા પાડવા જોઈએ જેથી કરીને વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણમાં સારી પદ્ધતિથી શિક્ષણ આપી શકાય.
- (૪૬) દરેક શાળાઓમાં ફરજિયાત કોમ્પ્યુટર શિક્ષણ, ટાઈપ તેમજ અન્ય શિક્ષણ આપી તાલીમ આપવી જોઈએ.
- (૪૭) આદિવાસી વિદ્યાર્થીઓ સિવાય બજા જાતિઓના વિદ્યાર્થીઓને અમુક ટકા પ્રમાણે પ્રવેશ આપવો જોઈએ.
- (૪૮) વર્ગદીઠ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા મર્યાદા વધારવી તેમજ વધારે સંખ્યા હોય ત્યાં બે વર્ગની મંજૂરી આપી શિક્ષકની ભરતી કરવી જોઈએ.
- (૪૯) બિનજરૂરી ખર્ચ ઘટાડીને શિક્ષણને લગતા ખર્ચ મર્યાદા વધારવી જોઈએ.
- (૫૦) વાર્ષિક શૈક્ષણિક નિરીક્ષણ કરી જણાઈ આવતી ક્ષતિઓ દૂર કરવા અંગે જરૂરી માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ.
- (૫૧) સારુ પરિણામ લાવતી શાળાઓનું બહુમાન કરી યોગ્ય ઈનામ આપવું જોઈએ. વિદ્યાર્થીઓને પણ ઈનામ આપવું અને ઓછું પરિણામ લાવતી શાળાઓને માર્ગદર્શન આપી સારુ પરિણામ લાવે તેવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.
- (૫૨) આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકોને નવા અભ્યાસક્રમોની તાલીમ આપવી જોઈએ.
- (૫૩) દરેક શાળાઓના વાર્ષિક આયોજન માસિક આયોજન અને દૈનિક નોંધપોથી લખાવી જોઈએ અને તે પ્રમાણે આયોજન કરવું જોઈએ.

- (૫૪) નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશ પરીક્ષા રાખી વિદ્યાર્થીઓની ભરતી એકજ જગ્યાએથી કરવી જોઈએ.
- (૫૫) દાખલ થયેલ વિદ્યાર્થીઓને અધવચ્ચેથી L.C. આપવું નહિ અને તે અંગેની સત્તા વડી કચેરીએ રાખવી જેથી નજીવા કારણોસર વિદ્યાર્થીઓ શાળા છોડી ન જાય.
- (૫૬) અધવચ્ચેથી શાળા છોડનાર વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી સરકારશ્રીએ કરેલ ખર્ચ વસુલ કરવો જોઈએ.
- (૫૭) નબળી કામગીરીવાળા શિક્ષકો (કર્મચારીઓ)ને યોગ્ય શિક્ષણ કે સૂચનાઓ આપી સારી કામગીરી કરે તે માટે સલાહ આપવી જોઈએ.
- (૫૮) છાત્રાલય વિભાગ શાળાના વિભાગથી અલગ હોવો જોઈએ.
- (૫૯) સવાર સાંજ વાંચનકાર્ય, લેખનકાર્ય ઉપરાંત દ્રઢીકરણ ચારથી પાંચ કલાક ઓછામાં ઓછું થવું જોઈએ.
- (૬૦) વિદ્યાર્થીઓને અપાતી સ્ટેશનરીની મર્યાદા વધારી રૂ. ૨૫૦ રૂ. કરવી જોઈએ.

પ્રકરણ - ૩

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના શૈક્ષણિક કર્મચારીઓની વિગત

પ્રકરણ - ૩

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શૈક્ષણિક સ્ટાફ

પ્રસ્તુત આદર્શ નિવાસી શાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં શૈક્ષણિક તથા બિનશૈક્ષણિક કર્મચારીઓનો વિગતે અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. જેની વિસ્તૃત માહિતી પાછળ કોઠા નં. ૧માં આપવામાં આવી છે. જેના ઉપરથી શૈક્ષણિક કર્મચારીઓનો ચોક્કસ ચિતાર સ્પષ્ટ થાય છે.

આદર્શ નિવાસી શાળા હોય કે કોઈ વહીવટી સંસ્થા હોય જેના વિકાસ માટે તંદુરસ્ત વહીવટ હોવો આવશ્યક છે અને તે વહીવટ માટે કુશળ વહીવટદાર પણ હોય છે. તેના વિના વહીવટ જળવાતો નથી અને વિકાસ શક્ય બનતો નથી. શાળાઓમાં પણ જેવો આચાર્ય તેવી શાળા. આચાર્યના કુશળક્ષમ વહીવટથી જે તે શાળા દીપી ઉઠે છે. આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આચાર્યનું સ્થાન મહત્વનું છે. પ્રસ્તુત મૂલ્યાંકન અભ્યાસ પરથી જોઈ શકાય છે કે અભ્યાસ હેઠળની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ૨૯ આચાર્યશ્રીઓની મંજૂર થયેલ જગ્યા છે પરંતુ ફક્ત સાત આચાર્યશ્રીની નિમણૂક કરવામાં આવેલ છે. એટલે કે માત્ર ૨૪.૧ ટકા જગ્યાઓ ભરાયેલ છે. તે રીતે ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓમાં કુલ ૪૦ જગ્યાની સામે માત્ર ૬ જગ્યા ભરવામાં આવી છે. એટલે કે માત્ર ૧૫ ટકા જગ્યાઓ ભરેલી છે. જ્યારે ઉદ્યોગ શિક્ષક તરીકેની કુલ ૧૦ જગ્યા મંજૂર કરવામાં આવેલ છે જેની સામે એક પણ જગ્યા ભરવામાં આવેલ નથી. માધ્યમિક શિક્ષકોની કુલ ૧૩૩ જગ્યાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે જે પૈકીની ૧૧૬ જગ્યાઓ ભરવામાં આવેલ છે. એટલે કે ૮૭.૨ ટકા જગ્યાઓ ભરાઈ છે. શારિરીક શિક્ષક તરીકેની કુલ ૨૪ જગ્યાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે તે પૈકીની કુલ ૨૦ જગ્યાઓ એટલે કે ૮૩.૨ ટકા જગ્યાઓ ભરવામાં આવેલ છે. પ્રયોગશાળા સંયોજકોની કુલ ૧૨ જગ્યાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે તે પૈકીની એકપણ જગ્યા ભરવામાં આવેલ નથી. આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કે જ્યાં જેની ખાસ જરૂર છે એવી પ્રયોગશાળા મદદનીશ તરીકેની કુલ ૧૩ જગ્યાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે પરંતુ એક પણ જગ્યા ભરવામાં આવેલ નથી. તેવીજ રીતે ગ્રંથપાલની કુલ ૯ જગ્યાઓ પૈકીની એક પણ જગ્યા ભરવામાં આવેલ નથી. જ્યારે પટાવાળાની ૫૩ જગ્યાઓની સામે ૪૫ જગ્યાઓ એટલે કે ૮૪.૯ ટકા જગ્યાઓ ભરવામાં આવેલ છે. સીનીયર ક્લાર્કની ૨૯ જગ્યાઓમાંથી ૨૭ જગ્યાઓ એટલે કે ૯૩.૧ ટકા અને જુનિયર ક્લાર્કની ૨૭ જગ્યાઓમાંથી ૧૫ જગ્યાઓ એટલે કે ૫૫.૬ ટકા જગ્યાઓ ભરાયેલ છે. કુલ ૩૭૬ પૈકી ૨૩૬ એટલે કે ૬૨.૮ ટકા જગ્યાઓ પર નિમણૂક આપી છે.

એટલે કે અહીં જે કર્મચારીઓની તાતી જરૂરીયાત છે તેવા કર્મચારીઓની જગ્યાઓ ભરવામાં રાજ્ય સરકારે કોઈ દરકાર લીધી નથી. જેની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા બાળકોના શિક્ષણ પર સીધી અસર જોઈ શકાય છે.

દરેક આદર્શ નિવાસી શાળા પ્રમાણે જોઈએ તો સાપુતારા અને વધઈ બન્ને આદર્શ નિવાસી શાળાઓ એક સાથે ચાલે છે જ્યાં સાપુતારાની ૫ જગ્યાઓ પૈકી એક પણ જગ્યા ભરાયેલ નથી જ્યારે વધઈ આદર્શ નિવાસી શાળામાં ૧૦ જગ્યાઓની સામે ૮ જગ્યાઓ એટલે કે ૮૦ ટકા, વાંસદા કુલ ૧૬ જગ્યાઓની સામે ૮ જગ્યાઓ એટલે કે ૫૬.૨ ટકા જગ્યાઓ ભરાયેલી જોઈ શકાય છે. ધરમપુરમાં ૧૮ જગ્યાઓની સામે ૮ એટલે કે ૪૨.૧ ટકા, ચીખલી ૮ પૈકી ૮ (૮૮.૮ ટકા), મહુવા ૧૧ પૈકી ૫ (૪૫.૬ ટકા), વ્યારા ૨૩ પૈકી ૧૧ (૪૭.૮ ટકા), સોનગઢ ૧૬ પૈકી ૮ (૫૦.૦ ટકા), ઉકાઈ ૧૦ પૈકી ૮ (૮૦ ટકા), અંકલેશ્વર ૧૧ પૈકી ૮ (૮૫.૮ ટકા), તરસાડી (કોસંબા) ૧૧ પૈકી ૮ (૭૨.૭ ટકા), ડેડીયાપાડા ૧૫ પૈકી ૭ (૪૬.૭ ટકા), સાગબારા ૭ પૈકી ૬ (૮૫.૭ ટકા), નૈત્રંગ ૧૦ પૈકી ૮ (૮૦ ટકા), રાજપીપળા ૨૦ પૈકી ૧૩ (૬૫ ટકા), નસવાડી ૧૩ પૈકીની ૭ જગ્યાઓ (૫૩.૮ ટકા), પાવી જેતપુરમાં ૧૭ પૈકીની ૭ (૪૧.૨ ટકા), વડોદરા ૧૪ પૈકીની ૧૧ (૭૮.૬ ટકા), છોટાઉદેપુર કન્યા ૮ પૈકીની ૬ (૬૬.૭ ટકા), છોટાઉદેપુર કુમાર ૧૧ પૈકીની ૧૦ (૯૦.૯ ટકા), દેવગઢબારીયા ૧૦ પૈકીની ૮ (૮૦ ટકા), લીમખેડા ૧૧ પૈકીની ૧૦ (૯૦.૯ ટકા), દાહોદ ૧૬ પૈકીની ૧૨ (૭૫ ટકા), ઝાલોદ ૭ પૈકી ૫ (૭૧.૪ ટકા), સંતરામપુર ૨૧ પૈકીની ૮ (૩૮.૧ ટકા), ભીલોડા ૧૬ પૈકી ૮ (૫૦ ટકા), ખેડબ્રહ્મા ૧૩ પૈકી ૧૧ (૮૪.૬ ટકા), દાંતા ૮ પૈકીની ૭ (૭૭.૮ ટકા) અને અંબાજી ૧૬ પૈકી ૮ (૫૬.૩ ટકા) એટલે કે કુલ જગ્યાઓ પૈકી માત્ર ૬૨.૮ ટકા જગ્યાઓ ભરાયેલી છે. વળી વ્યારા, સોનગઢ, ઉકાઈ, ડેડીયાપાડા, પાવીજેતપુર અને ભીલોડા આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં તો વહીવટી કર્મચારીઓની સાથે ૫૦ ટકા અને તેથી ઓછા કર્મચારીઓની નિમણુંક કરેલ છે. એટલે અહીં શૈક્ષણિક કર્મચારીઓ ઉપર બીજી જવાબદારીઓને કારણે શિક્ષણ તરફ ઓછું ધ્યાન અપાય તે સ્વભાવિક છે. માટે આદર્શ નિવાસી શાળામાં જો શૈક્ષણિક સ્તરની સાથે ગુણવત્તા પણ વધારવી હશે તો સત્વરે શૈક્ષણિક કર્મચારીઓની નિમણુંક થવી જોઈએ.

આદર્શ નિવાસી શાળાના છાત્રાલયોના કર્મચારીઓની વિગત :

આદર્શ નિવાસી શાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં નિવાસી શાળાના છાત્રાલયના કર્મચારીઓની વિગતો પણ મેળવવામાં આવી હતી જેની હોદ્દાવાર અને દરેક શાળાઓની વિગતની વિસ્તૃત માહિતી કોઠા નંબર - ૨ માં આપવામાં આવી છે.

કોઠા નંબર - ૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ જોઈએતો આદર્શ નિવાસી શાળાના છાત્રાલયના કર્મચારીઓમાં વોર્ડન એ અગત્યની જગ્યા ગણાય છે. પરંતુ આ જગ્યા પ્રત્યે સરકારશ્રીએ બેદરકારી દાખવી હોય તેવું લાગે છે. એક શિક્ષક ઓછો હોય તો ચાલે પરંતુ વોર્ડન હોવા ખાસ જરૂરી છે. વોર્ડન વગરની છાત્રાલયોમાં બાળકો પર કોઈ નિયંત્રણ રહેતું નથી. અભ્યાસ હેઠળની કુલ ૨૮ શાળાઓમાં કુલ ૨૮ વોર્ડનની જગ્યાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલી છે. છતાં જો પૈકીની માત્ર ૧૫ જગ્યાઓ પર નિમણુંક આપવામાં આવેલ છે. એટલે કે માત્ર ૫૧.૭

ટકા જગ્યા ભરાઈ છે. જ્યારે ડેપ્યુટી વોર્ડનની કુલ સાત જગ્યાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે. જે પૈકીની માત્ર ૪ જગ્યાઓ ઉપર નિમણુંક આપવામાં આવેલ છે. જે ૫૭.૧ ટકા થાય છે. એકાઉન્ટનની કુલ ૨૮ જગ્યાઓ છાત્રાલયમાં મંજૂર કરેલ છે. જે પૈકીની કુલ ૨૩ જગ્યાઓ પર નિમણુંક આપવામાં આવી છે. જે ૮૨.૧ ટકા થાય છે. જુનિયર કલાર્ક-કમ-ટાઈપીસ્ટની કુલ ૧૫ જગ્યાઓની મંજૂરી આપવામાં આવી છે. તે પૈકીની ફક્ત ૪ એટલે કે ૨૬.૭ ટકા જગ્યાઓ ઉપર નિમણુંક આપવામાં આવી છે. રસોઈયાની કુલ ૬૩ જગ્યાઓની મંજૂરી સામે માત્ર ૨૩ જગ્યાઓ (૩૬.૫ ટકા) ભરવામાં આવી છે. એવી જ રીતે રસોડા કામદારની કુલ ૬૭ જગ્યાઓની સામે માત્ર ૩૫ એટલે કે ૫૨.૨ ટકા જગ્યાઓ ઉપર નિમણુંક આપવામાં આવી છે. હમાલની કુલ ૪૭ જગ્યાઓની સામે માત્ર ૨૬ જગ્યાઓ એટલેકે ૫૫.૩ ટકા જગ્યા ઉપર નિમણુંક આપવામાં આવેલ છે. ચોકીદારની કુલ ૬૧ જગ્યાઓની સામે માત્ર ૩૫ જગ્યાઓ (૫૫.૩ ટકા) નિમણુંક આપવામાં આવેલ છે. વિઝીટીંગ ડોક્ટરની કુલ ૫ જગ્યાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે. તે પૈકીની એકપણ જગ્યા ભરવામાં આવેલ નથી. ધોબી કોન્ટ્રાક્ટરની કુલ ૪ જગ્યાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે પરંતુ એકપણ જગ્યા ભરવામાં આવેલ નથી. જ્યાં સફાઈ કામદારની તાતી જરૂર છે તેની સામે માત્ર ત્રણ જગ્યાઓ ભરાઈ છે. સફાઈ કામદાર દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં હોવો જરૂરી છે. છાત્રાલય અને નિવાસી શાળાના બાથરૂમ અને શૌચાલયની સફાઈ નિયમિત થવી જોઈએ તે પણ થતી નથી એટલે આદિવાસી બાળકોના આરોગ્ય પર તેની માઠી અસર થવા સંભવ છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના છાત્રાલયોમાં નિવાસી શાળાઓમાં જેમ પુરતા શૈક્ષણિક કર્મચારીઓની તાતી જરૂરીયાત છે તેમ છાત્રાલયમાં પણ વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થિનીઓની દેખરેખ માટે તેના સતત અભ્યાસના નિરીક્ષણ માટે પોષણક્ષમ આહાર માટેની સુવિધા સચવાય તે અંગે વોર્ડનની અગત્યતા વધી જાય છે, એટલે કે વોર્ડનની નિમણુંક સત્વરે જે રીતે શક્ય હોય તે રીતે ભરવી જોઈએ. સાથે ચોકીદારની જગ્યાઓ પ્રત્યે પણ દુર્લભ ન સેવાય તેની કાળજી લઈ આ જગ્યાઓ ઉપર પણ બાંધ્યા પગારે સત્વરે નિમણુંક આપવી જોઈએ. ખાસ કરીને કન્યાઓ માટે જ્યાં જ્યાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓ છે ત્યાં વોર્ડન તરીકે સ્ત્રી ગૃહમાતા અને ચોકીદાર ફરજિયાત હોવો જરૂરી છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના કર્મચારીઓની હોદાવાર વિગત :

તપાસમાં આવરી લીધેલ આદર્શ નિવાસી શાળાની ભરાયેલ જગ્યાઓ પૈકી હોદાવાર વર્ગીકરણ જોઈએ તો આચાર્યોની ભરાયેલ ૭ જગ્યાઓ પૈકી ૧ સ્ત્રી કર્મચારી પણ હતાં. શારીરિક શિક્ષણના કર્મચારીઓની સંખ્યા ૨૦ની હતી. મદદનીશ શિક્ષકોમાં ૮૨ પુરુષ અને ૩૪ સ્ત્રી કર્મચારીઓનો સમાવેશ થતો હતો. જ્યારે ઈન્ચાર્જ આચાર્યોની સંખ્યા ૨૨ની હતી. જેમાં ૧૮ પુરુષ અને ૪ સ્ત્રી કર્મચારીઓ આ હોદાનો ચાર્જ સંભાળી રહી હતી. ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના કર્મચારીઓમાં ૬ શિક્ષકો ફરજ બજાવતા હતા. જ્યારે જુનિયર કલાર્કની ભરાયેલી જગ્યાઓમાં ૧૪ પુરુષ કર્મચારી અને ૧ સ્ત્રી ફરજ બજાવતી હતી. સિનીયર

કલાર્કની જગ્યા પર ૨૫ પુરુષ અને ૨ સ્ત્રી કર્મચારીઓ ફરજ બજાવી રહી હતી. પટાવાળાની જગ્યા પર પણ ૪૩ પુરુષ અને ૨ સ્ત્રી કર્મચારીઓ ફરજ બજાવતી હતી.

તપાસ હેઠળની દરેક શાળાઓમાં ઉદ્યોગ શિક્ષક, પ્રયોગશાળા સંયોજક, પ્રયોગશાળા મદદનીશ અને ગ્રંથપાલની એકપણ જગ્યા ભરાયેલી ન હતી. જેની સઘળી વિગતો પાછળ દર્શાવેલ કોઠા નં.૩માં જોઈ શકાય છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ૧૯૯૭-૯૮ થી ૧૯૯૯-૨૦૦૦ (માર્ચ) સુધીની શૈક્ષણિક, બિનશૈક્ષણિક અને પાર્ટટાઈમ શિક્ષકોની અને રોજમદાર કર્મચારીઓની વિગતો પણ મેળવવામાં આવી હતી. જેની સઘળી માહિતી કોઠા નં.૪માં દર્શાવી છે. જેમાં શાળા પ્રમાણે કુલ કેટલી જગ્યાઓ વધવા પામી છે તેની પણ વિગત જાણી શકાય છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાના કર્મચારીઓની વર્ષ ૧૯૯૭-૯૮, ૧૯૯૮-૯૯ અને ૧૯૯૯-૨૦૦૦ના વર્ષની વિગત :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં અનુક્રમે ૧૯૯૭-૯૮, ૧૯૯૮-૯૯ અને ૧૯૯૯-૨૦૦૦માં કર્મચારીઓની સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ કેવી સ્થિતિ હતી તેનો વિગતે અભ્યાસ કર્યો હતો. તેની માહિતિ પાછળ કોઠા નં.૪માં દર્શાવવામાં આવી છે.

કોઠા નં.૪ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ૧૯૯૭-૯૮ના વર્ષમાં કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શૈક્ષણિક સ્ટાફમાં ૧૫૧ કર્મચારીઓ પોતાની ફરજ બજાવતા હતા અને ૧૯૯૮-૯૯ના વર્ષમાં ૧૪૪ કર્મચારીઓ પોતાની ફરજ બજાવતા હતા, જ્યારે ૧૯૯૯-૨૦૦૦ની સાલમાં કુલ ૧૪૭ કર્મચારીઓ પોતાની ફરજ બજાવતા હતા. એટલે કે અહીં ઉત્તરોત્તર ઘટાડો જોવા મળ્યો હતો. જ્યારે અભ્યાસ હેઠળની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બિનશૈક્ષણિક સ્ટાફમાં ૨૧૧ કર્મચારીઓ પોતાની ફરજ બજાવતા હતા. ૧૯૯૮-૯૯ના વર્ષમાં ૨૧૪ કર્મચારીઓ અને ૧૯૯૯-૨૦૦૦માં ૨૫૭ બિનશૈક્ષણિક કર્મચારીઓ પોતાની ફરજ બજાવતા હતા. એટલે કે અહીંયાં કર્મચારીઓની સંખ્યા વધી હતી. પાર્ટટાઈમ શિક્ષકોની વિગત જોઈએ તો ૧૯૯૭-૯૮માં કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ૧૬ પાર્ટટાઈમ શિક્ષકો પોતાની ફરજ બજાવતા હતા. ૧૯૯૮-૯૯માં ૨૨ પાર્ટટાઈમ શિક્ષકો પોતાની ફરજ બજાવતા હતા. જ્યારે ૧૯૯૯-૨૦૦૦માં ૨૦ પાર્ટટાઈમ શિક્ષકો પોતાની ફરજ બજાવતા હતા. એટલે અહીં પણ શૈક્ષણિક કર્મચારીઓનો ઘટાડો નોંધાયેલ જોઈ શકાય છે.

રોજમદાર કર્મચારીઓ અંગે જોઈએ તો ૧૯૯૭-૯૮માં કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ૮૬ રોજમદારો પોતાની ફરજ બજાવતા હતા. ૧૯૯૮-૯૯માં ૯૧ રોજમદારો પોતાની ફરજ બજાવતા હતા અને ૧૯૯૯-૨૦૦૦માં ૮૯ રોજમદારો પોતાની ફરજ બજાવતા હતા. અહીં પણ રોજમદારની સંખ્યામાં ઘટાડો જોઈ શકાય છે.

ખરેખર જોવા જઈએ તો આદર્શ નિવાસી શાળાઓના શૈક્ષણિક કર્મચારીઓની સંખ્યા વધવી જોઈએ તેની જગ્યાએ સંખ્યા ઘટેલી જોઈ શકાય છે. જેની શિક્ષણકાર્યમાં ખાસ જરૂર

છે. એવા શિક્ષકોની ભરતી પ્રક્રિયામાં જો આદિવાસી બાળકોના શિક્ષણનું સ્તર સુધારવું હશે તો તેમાં વધારો અનિવાર્ય છે. તેટલુંજ નહીં પણ ફરજિયાતપણે શૈક્ષણિક સ્ટાફ સરકારશ્રીએ મુકવો અતિ આવશ્યક છે, જ્યારે બિનશૈક્ષણિક કર્મચારીઓની સંખ્યામાં ઉત્તરોત્તર વધારો જોવા મળ્યો છે. તેની જગ્યા શૈક્ષણિક કર્મચારીઓને મહત્વ આપવું જોઈતું હતું.

આદર્શ નિવાસી શાળાના કર્મચારીઓની યોગ્યતા, પાત્રતા કેટલી અનુકુળ છે તે તપાસવા અભ્યાસ હેઠળ દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓના દરેક કર્મચારીઓની શૈક્ષણિક લાયકાતોની પણ વિગતો મેળવવામાં આવી હતી. જેની વિગતો શાળા પ્રમાણે અને લાયકાત પ્રમાણે પાછળ કોઠા નં.૫ માં દર્શાવી છે.

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ કર્મચારીઓમાં ૩૫૩ પુરુષ કર્મચારી અને ૫૧ સ્ત્રી કર્મચારીઓનો સમાવેશ થતો હતો. કે જેઓની નિમણુંક કાયમી હતી. તેઓની શૈક્ષણિક લાયકાત જોઈએતો શૈક્ષણિક કર્મચારીઓમાં ૨૩ પુરુષ અને ૨ સ્ત્રીઓએ બી.એ. સુધી, ૩૧ પુરુષ અને ૧૨ સ્ત્રીઓ બી.એ., બી.એડ., ૩૩ પુરુષ અને ૧૩ સ્ત્રીઓ બી.એસ.સી., બી.એડ., ૧૫ પુરુષ એમ.એસ.સી., બી.એડ., ૧૨ પુરુષ અને ૧ સ્ત્રી બી.એ., ડી.પી.એડ., ૧૨ પુરુષોએ એમ.એડ. કક્ષા સુધીનું, ૪ પુરુષ એ.ટી.ડી., સી.પી.એડ, ૪ પુરુષ કર્મચારી બી.આર.એસ. અને ૧૧ પુરુષ અને ૧ સ્ત્રીએ બી.કોમ. સુધીનું શિક્ષણ મેળવેલ હતું. એટલે કે સ્ટાફની યોગ્યતા પ્રમાણે જોઈએ તો ૭ જેટલી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં એકપણ બી.એસ.સી. કે એમ.એસ.સી., બી.એડ., શિક્ષક નહતો. કે જેની ખાસ જરૂર છે. તેવા ગણિત અને વિજ્ઞાનના વિષયમાં આદિવાસી બાળકોમાં ગુણવત્તાની રીતે આગળ લાવવા જ્યાં અથાગ પ્રયત્નો થતા હોય અને ત્યાં જો તેજ શિક્ષકની જગ્યાઓ ખાલી હોય તો આ શાળાઓનો કોઈ અર્થ સરતો નથી. ખાસ કરીને આદિવાસી બાળકોમાં જો ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજીના શિક્ષણનો વ્યાપ વધારવો હશે તો માત્ર વ્યાપ જ નહિ પણ ગુણવત્તાને પણ ધ્યાનમાં રાખી કાયમી ધોરણે ગણિત, વિજ્ઞાનમાં ક્ષમતાવાળા શિક્ષકોની ભરતી કરવી ઘટે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ફરજ બજાવતા શૈક્ષણિક કર્મચારીઓની જાતિવાર વિગત જોઈએ તો આ શાળાઓમાં ફરજ બજાવતા કુલ ૪૦૪ કર્મચારીઓમાં ૧૬૭ એટલે કે ૪૧.૩ ટકા કર્મચારીઓ અનુસૂચિત જનજાતિના છે. ૨૧.૮ ટકા જનરલ અને ૧૬.૮ ટકા અનુસૂચિત જાતિના, ૧૮.૬ ટકા બક્ષીપંચ અને ૧.૫ ટકા કર્મચારીઓ લઘુમતી કોમના હતા. જેમાં કુલ ૫૧ સ્ત્રી કર્મચારીઓ પૈકી ૧૪ અનુસૂચિત જનજાતિની, ૧૨ અનુસૂચિત જાતિની, ૧૧ બક્ષીપંચ, ૨ લઘુમતી અને ૧૨ સ્ત્રીઓ બિન અનામત જાતિની હતી. એટલે અહીં એ પણ જોઈ શકાય છે કે કુલ ૧૧ બહેનોની (કન્યાઓ માટે) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્ત્રી કર્મચારીઓનો અભાવ જોવા મળતો હતો.

શૈક્ષણિક સ્ટાફની નિવાસી શાળાના પ્રકાર પ્રમાણે જાતિવાર કર્મચારીઓની સંખ્યા પાછળ કોઠા નં.૬ માં દર્શાવી છે. જેના અભ્યાસથી વિગતે જાણી શકાશે.

કોઠા નં.૬ માં દર્શાવેલ જાતિવાર શિક્ષકોની માહિતી પછી નિવાસી શાળામાં કર્મચારીઓ કેટલા વર્ષથી કામમાં રોકાયેલ છે તેની વિગત કોઠા નં.૬:૧ માં દર્શાવે છે. કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ મોટાભાગના કર્મચારીઓ ૩ થી ૧૦ વર્ષ સુધીનો અનુભવ ધરાવતા હતા, એટલે કે આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો નિયુક્ત થયેલ શૈક્ષણિક કર્મચારીઓ અનુભવી અને સક્ષમ હતા.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વર્ષવાર અભ્યાસ કરી ગયેલ સને ૧૯૯૯-૨૦૦૦ના વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની વિગત :

આદર્શ નિવાસી શાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષ ૧૯૯૭-૯૮, ૧૯૯૮-૯૯ અને ૧૯૯૯-૨૦૦૦ના વર્ષમાં કેટલા વિદ્યાર્થીઓએ શિક્ષણ મેળવ્યું તે અંગેની જાતિવાર, ધોરણવાર માહિતી પાછળ કોઠા નં.૭માં દર્શાવવામાં આવી છે.

કોઠામાં દર્શાવવામાં આવેલ આંકડાકિય વિગતો ઉપરથી જાણવા મળે છે કે કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ૧૯૯૭-૯૮ના વર્ષમાં ધોરણ-૮માં કુલ ૧,૧૨૬ વિદ્યાર્થીઓએ શિક્ષણ મેળવ્યું હતું જેમાં ૩૫ એસ.એસ.સી. વિદ્યાર્થીઓ, ૫૧ સામાજિક, શૈક્ષણિક અને પછાતવર્ગની જાતિનાં બાળકોની સંખ્યા હતી, જ્યારે અન્ય જાતિઓના બાળકોની સંખ્યા ૪ની હતી અને ૧,૦૩૬ અનુસૂચિત જનજાતિના બાળકોની સંખ્યા હતી.

૧૯૯૭-૯૮ના વર્ષમાં ધોરણ-૯માં કુલ ૮૭૫ વિદ્યાર્થીઓએ શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. જેમાં ૮૧૫ અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ, ૩૨ અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ, ૨૪ સામાજિક, શૈક્ષણિક રીતે પછાત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ અને ૪ અન્ય જાતિના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થતો હતો.

૧૯૯૭-૯૮ના વર્ષમાં ધોરણ-૧૦માં કુલ ૭૨૬ વિદ્યાર્થીઓ હતા. જેમાં ૬૬૨ વિદ્યાર્થીઓ અનુસૂચિત જનજાતિના હતા. અનુસૂચિતજાતિના ૩૬ વિદ્યાર્થીઓ અને સામાજિક શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગની જાતિના ૩૫ વિદ્યાર્થીઓ તેમજ ૩ અન્ય જાતિના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થતો હતો.

તેજ રીતે ૧૯૯૮-૯૯ના વર્ષની સ્થિતિ જોઈએ તો ધોરણ-૮માં કુલ ૧,૧૦૨ વિદ્યાર્થીઓએ શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. જેમાં ૧,૦૨૦ વિદ્યાર્થીઓ અનુસૂચિતજનજાતિના હતા. ૩૪ વિદ્યાર્થીઓ અનુસૂચિતજાતિના, ૪૪ વિદ્યાર્થીઓ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગની જાતિના હતા, જ્યારે ૪ અન્ય જાતિના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થતો હતો.

૧૯૯૮-૯૯ના વર્ષમાં ધોરણ-૯માં કુલ ૮૯૦ વિદ્યાર્થીઓએ પ્રવેશ લીધો હતો. જેમાં ૮૪૨ અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ, ૨૬ અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ, ૧૮ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગની જાતિના વિદ્યાર્થીઓ અને ૪ અન્ય વર્ગની જાતિના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થતો હતો.

૧૯૯૮-૯૯ના વર્ષમાં ધોરણ-૧૦માં કુલ ૭૪૯ વિદ્યાર્થીઓ હતા. જેમાં ૭૦૦ અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ, ૨૪ અનુસૂચિત જાતિના અને ૨૩ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગની જાતિના તેમજ ૨ અન્ય જાતિના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થતો હતો.

૧૯૯૯-૨૦૦૦ના વર્ષમાં ધોરણ-૮માં કુલ ૧,૨૩૧ વિદ્યાર્થીઓએ પ્રવેશ મેળવેલ હતો. જેમાં ૧,૧૩૫ વિદ્યાર્થીઓ અનુસૂચિત જનજાતિના, ૩૧ વિદ્યાર્થીઓ અનુસૂચિત જાતિના, ૫૫ વિદ્યાર્થીઓ સામાજિક શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગની જાતિના અને ૧૦ અન્ય જાતિના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થતો હતો.

૧૯૯૯-૨૦૦૦ના વર્ષમાં ધોરણ-૯માં કુલ ૯૩૮ વિદ્યાર્થીઓએ પ્રવેશ મેળવેલ હતો. જેમાં ૮૮૩ અનુસૂચિત જનજાતિના, ૧૯ અનુસૂચિત જાતિના, ૩૪ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગની જાતિના અને ૨ અન્ય વર્ગની જાતિના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થતો હતો.

૧૯૯૯-૨૦૦૦ના ધોરણ-૧૦માં કુલ ૭૬૬ વિદ્યાર્થીઓએ શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. જેમાં ૭૨૩ અનુસૂચિત જનજાતિના, ૨૦ અનુસૂચિત જાતિના, ૨૨ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગની જાતિના અને ૧ અન્ય વર્ગની જાતિના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થતો હતો.

આદર્શ નિવાસી શાળાના વર્ષવાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ છેલ્લા ત્રણ વર્ષની વિગતો ધોરણવાર કોઠા નં.૭ ઉપરથી જોતાં કહી શકાય કે ૧૯૯૭-૯૮ના વર્ષમાં ધોરણ-૮માં પ્રવેશ મેળવનાર કુલ ૧,૧૨૬ વિદ્યાર્થીઓ પૈકી ૧૯૯૮-૯૯ના વર્ષમાં ધોરણ-૯માં ૮૯૦ વિદ્યાર્થીઓ જાય છે. એટલે કે ધોરણ-૮ અને ધોરણ-૯ ની વચ્ચે ૨૩૬ વિદ્યાર્થીઓ કાંતો અભ્યાસ છોડી જાય છે અથવા તો ભણવામાં રૂચિ ન ધરાવતા હોય તેમ બને છે. ૧૯૯૯-૨૦૦૦માં જે વિદ્યાર્થીઓ એટલે કે ૧૯૯૮-૯૯ના કુલ ૮૯૦ વિદ્યાર્થીઓ પૈકીના ૭૬૬ વિદ્યાર્થીઓ ધોરણ-૧૦માં જાય છે. અહીં ૧૨૪ વિદ્યાર્થીઓ અધવચ્ચે અભ્યાસ છોડી દે છે અથવા ઉઠી જાય છે અથવા નાપાસ થાય છે.

અહીં ધોરણ-૮ અને ધોરણ-૯ વચ્ચે ૨૧ ટકા અને ધોરણ-૯ થી ધોરણ-૧૦ વચ્ચે ૧૪.૫ ટકા વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ છોડી જાય છે. એકંદરે જોઈએ તો ધોરણ-૮માં ૧૯૯૭-૯૮માં પ્રવેશ મેળવેલ કુલ ૧,૧૨૬ વિદ્યાર્થીઓમાંથી ધોરણ-૧૦માં ૭૬૬ વિદ્યાર્થીઓ પહોંચે છે. એટલે કે ૬૮ ટકા બાળકો શિક્ષણ પુરું કરે છે. જ્યારે ૩૨ ટકા બાળકો શિક્ષણ છોડી જાય છે એટલે અહીં ૩૨ ટકા અપવ્યય થાય છે. જે ૧૯૯૧-૯૨માં ૪૧.૧ ટકા અપવ્યય હતો તેની સામે આ અપવ્યય ઘટ્યો છે તે સ્પષ્ટ જોઈ શકાય છે.

અપવ્યય અને સ્થગિતતા :

આદર્શ નિવાસી શાળાની કુલ ૨૯ શાળાઓમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષ (૧૯૯૭-૯૮, ૧૯૯૮-૯૯, ૧૯૯૯-૨૦૦૦) દરમ્યાન શૈક્ષણિક પરિસ્થિતિ વિષય અંગેનો અભ્યાસ કરતાં જે પરિસ્થિતિ જોવા મળી તેની વિગતો કોઠા નં.૮ માં દર્શાવી છે. કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ

ધોરણ-૮માં ૧૯૯૭-૯૮ના વર્ષમાં કુલ દાખલ થનાર ૧,૧૨૬ વિદ્યાર્થીઓ કે જેમણે આદર્શ નિવાસી શાળામાં ૧૯૯૭-૯૮ના વર્ષ દરમ્યાન પ્રવેશ મળેલ છે તે વિદ્યાર્થીઓ પૈકી કુલ કેટલા વિદ્યાર્થીઓ ધોરણ-૧૦ સુધી પહોંચે છે, કેટલા સફળ થાય છે, કેટલા છોડી જાય છે તેની વિગત જોતાં ૧૯૯૭-૯૮ના વર્ષમાં ધોરણ-૮માં કુલ ૧,૦૭૮ વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હતી. જેમાં ૮૭૮ વિદ્યાર્થીઓ પાસ થયા હતા. જેનું પરિણામ ૮૧.૪ ટકા થાય છે. જ્યારે કુલ ૧,૦૭૮ વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૯૩ વિદ્યાર્થીઓ ઉપર પાસ થયા હતા. જેનું પરિણામ ટકામાં ૮.૩ ટકા થાય છે. નાપાસ થનારની સંખ્યા ૧૦૭ છે. નાપાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની ટકાવારી ૧૦ ટકા થાય છે. ૧૯૯૭-૯૮ના વર્ષમાં સ્થગિત વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૪૦ છે જેનું પ્રમાણ ૨૨.૩ ટકા થાય છે.

૧૯૯૭-૯૮ના વર્ષમાં ધોરણ-૯માં કુલ ૮૬૮ વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હતી. તેમાંથી ૮૦૫ વિદ્યાર્થીઓ પરીક્ષામાં પાસ થયા હતા. કુલ પરિણામ ૯૨.૭ ટકા આવ્યું હતું. ઉપરપાસ વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ૩.૩ ટકા હતું. નાપાસ વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ૪ ટકા હતું. સ્થગિત વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ૧૩.૭ ટકા હતું.

૧૯૯૯-૨૦૦૦ના વર્ષમાં ધોરણ-૧૦માં કુલ ૭૬૫ વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હતી. જેમાં થી ૬૧૧ વિદ્યાર્થીઓ પાસ થયા હતા. જેઓની ટકાવારી પ્રમાણ ૭૯.૯ ટકા થાય છે. નાપાસ વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ૨૦ ટકા છે અને સ્થગિત વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ૨૦.૧ ટકા છે.

૧૯૯૭-૯૮ થી ૨૦૦૦ના વર્ષ દરમ્યાન શાળા છોડી ગયા હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધુ જોવા મળી હતી. એટલે કે કુલ ૧,૧૨૬ પ્રવેશ પામનાર વિદ્યાર્થીઓ પૈકી ધોરણ-૮થી ધોરણ-૧૦ સુધીમાં ૨૯૬ વિદ્યાર્થીઓ એટલે કે ૨૬.૩ ટકા વિદ્યાર્થીઓ નાપાસ થયા હતા. જ્યારે ૨૧૭ વિદ્યાર્થીઓએ પ્રવેશ મેળવ્યા પછી અભ્યાસ છોડી ગયા હતા. એટલે કે ૧૯.૩ ટકા વિદ્યાર્થીઓએ અધવચ્ચેથી અભ્યાસ છોડી દીધો હતો. અભ્યાસ છોડી દેવા પાછળ પણ કેટલાંક કારણો જવાબદાર છે. જેની વિગતો આગળના પ્રકરણમાં દર્શાવેલ છે. એટલે અહીં કુલ ૫૧૩ વિદ્યાર્થીઓ એટલે કે ૪૫.૬ ટકા વિદ્યાર્થીઓ ધોરણ-૧૦ સુધી પહોંચતાં ઓછા થાય છે.

વિદ્યાર્થીઓની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો કુલ પ્રવેશ પામેલ ૪૩૦ વિદ્યાર્થીઓ પૈકી ધોરણ-૧૦ પાસ કરી આગળ જનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૧૮ની હતી, એટલે કે કુલ ૪૩૦ વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૫૦.૭ ટકા જ આગળ જાય છે. બાકીની વિદ્યાર્થીઓમાં ધોરણ-૮માં ૩૯, ધોરણ-૯માં ૧૫ અને ધોરણ-૧૦ માં ૮૬ વિદ્યાર્થીઓ નાપાસ થઈ હતી, એટલે કે ત્રણ વર્ષ દરમ્યાન કુલ ૧૪૦ વિદ્યાર્થીઓ એટલે કે ૩૨.૬ ટકા વિદ્યાર્થીઓ નાપાસ થઈ હતી. માત્ર ૭૨ વિદ્યાર્થીઓ એટલે કે ૪૩૦ પૈકી ૧૬.૭ ટકા બહેનોએ અધવચ્ચેથી અભ્યાસ છોડ્યો હતો. અહીં એ સ્પષ્ટ જોઈ શકાય છે કે કુલ વિદ્યાર્થીઓમાં બહેનોમાં અપવ્યયનું પ્રમાણ ઘણું ઓછું જોવા મળ્યું હતું. જ્યારે વિદ્યાર્થીઓમાં કેટલાક નાપાસ થવાથી

અને બહાર મજૂરીએ જતાં અભ્યાસ છોડી દેતા હોય છે. આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં એકંદરે જોઈએ તો ખાનગી માધ્યમિક શાળાઓ કરતાં પરિણામ જરૂર સારું આવે છે. પરંતુ અપવ્યય અને સ્થગિતતા હજુ ઓછી થાય તેવા પ્રયત્નો કરવા જરૂરી છે. જોકે સરકારશ્રીના મે ૧૯૯૪ વર્ષમાં બહાર પાડેલા આદર્શ નિવાસી શાળાના મૂલ્યાંકન અભ્યાસની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો પાન ૨૭ પર દર્શાવ્યા મુજબ આદિવાસીઓ માટેની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અપવ્યયનું પ્રમાણ ૩૯.૫ ટકા હતું. જે આજે ઘટીને ૩૨.૧ ટકા થયું છે. જે ૧,૧૨૬ વિદ્યાર્થીઓ ધોરણ-૮માં પ્રવેશ પામ્યા હતા. તેમાંથી ધોરણ-૧૦માં પરીક્ષા આપનાર વિદ્યાર્થીઓની દ્રષ્ટિએ આપણે સ્પષ્ટ જોઈ શકીએ છીએ. અહીં સરકારશ્રીના આદિવાસી બાળકો માટેના શિક્ષણ અંગેના લાભો વધુને વધુ બાળકો લેતા થયા છે તેમ કહી શકાય.

આદર્શ નિવાસી શાળામાં અભ્યાસ કરી ગયેલ વિદ્યાર્થીઓની ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયમાં મેળવેલ સિદ્ધિ :

આદર્શ નિવાસી શાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં વિદ્યાર્થીઓની ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયમાં વિદ્યાકીયસિદ્ધિ અંગે છેલ્લા ત્રણ વર્ષને ધ્યાનમાં લઈને અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં વર્ષ ૧૯૯૮, ૧૯૯૯ અને ૨૦૦૦ના ધોરણ-૧૦ના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. મુખ્યત્વે વિદ્યાર્થીઓમાં અંગ્રેજી, ગણિત અને વિજ્ઞાન વિષયોમાં કેવી વિદ્યાકીય સિદ્ધિ હાંસલ કરી છે તેનો આ ત્રણેય વિષયમાં શિક્ષણની ગુણવત્તા અને વ્યાપની દ્રષ્ટિએ અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો જેની માહિતી કોઠા નંબર ૯.૧ માં પાછળ દર્શાવી છે.

કોઠા નંબર ૯.૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે અનુસુચિત જનજાતિની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં માર્ચ ૧૯૯૮ના ધોરણ-૧૦ના કુલ ૭૦૮ વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હતી જેમાં ૨૫૩ વિદ્યાર્થીઓએ અંગ્રેજી વિષયની પરીક્ષા આપી હતી જે કુલ સંખ્યાના ૩૫.૭૩ ટકા વિદ્યાર્થીઓમાં અંગ્રેજી વિષયની પરીક્ષા આપી હતી.

અંગ્રેજી વિષયની પરીક્ષા આપનાર ૨૫૩ વિદ્યાર્થીઓમાંથી કુલ ૨૦૪ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા જે ૮૦.૬૩ ટકા જેટલું પરિણામ હતું, જ્યારે ૪૯ વિદ્યાર્થીઓ એટલે કે ૧૯.૩૭ ટકા નાપાસ થયા હતા. અંગ્રેજી વિષયની જે ૨૫૩ વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હતી જેમાંથી ઉત્તીર્ણ થનાર ૨૦૪ વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૩૩ વિદ્યાર્થીઓએ પ્રથમ વર્ગ એટલે કે જે પાસ થનાર સંખ્યાના ૧૬.૨ ટકા વિદ્યાર્થીઓ પ્રથમ વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા, જ્યારે બીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૪૧ની હતી જે કુલ સંખ્યાના ૨૦.૧ ટકા થાય છે. જ્યારે ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૩૦ હતી જેકુલ ઉત્તીર્ણ સંખ્યાની ૬૩.૭ ટકા થાય છે.

આથી કહી શકાય છે કે અંગ્રેજી વિષયમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની ૮૦.૬૩ ટકા સંખ્યા થાય છે. પરિણામ સારૂ આવે છે. પરંતુ વિષયની સિદ્ધિની દ્રષ્ટિએ ચકાસતા અથવા અંગ્રેજી વિષયના જ્ઞાન સિદ્ધિની દ્રષ્ટિએ ચકાસતા અંગ્રેજી વિષયનું જ્ઞાન વિદ્યાર્થીઓમાં ઘણુંજ ઓછું જોવા મળે છે. તેમ કહી શકાય, કારણ કે પ્રથમ વર્ગમાં આવનાર

વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ફક્ત ૧૬.૨ ટકા જ છે. અને ત્રીજા વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીનું પ્રમાણ ૬૩.૭ ટકા છે. જે અંગ્રેજી વિષયમાં ઓછી જ્ઞાન સિદ્ધિ દર્શાવે છે. અંગ્રેજી વિષયમાં ઉચ્ચ ટકા મેળવે તોજ વિદ્યાર્થીઓ આગળ અભ્યાસ કરી શકે. અંગ્રેજી વિષયમાં અપૂરતુ જ્ઞાન હોવાને કારણે વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ અભ્યાસ ક્ષેત્રમાં જોડાવવાનું પસંદ કરતા નથી અને સામાન્ય પ્રવાહમાં જોડાઈ જાય છે. જેથી ઉચ્ચ અભ્યાસવાળા વિદ્યાર્થીઓની અપેક્ષા પૂર્ણ થતી નથી.

અનુસૂચિત જનજાતિની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી માર્ચ ૧૯૯૮ના ધોરણ-૧૦ના કુલ ૭૦૬ વિદ્યાર્થીઓએ ગણિત વિષયની પરીક્ષા આપી હતી જેમાં ૪૭૮ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા જે કુલ સંખ્યાના ૬૭.૭ ટકા થાય છે.

ગણિત વિષયમાં ૪૭૮ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા તેમાંથી પ્રથમ વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા માત્ર ૩૪ની હતી જે કુલ ઉત્તીર્ણ સંખ્યાના ૭.૧ ટકાજ થાય છે. જ્યારે બીજા વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૨૧ ની હતી જે ઉત્તીર્ણ સંખ્યાના ૨૫.૩ ટકા થાય છે, જ્યારે ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૩૨૩ની હતીજે ઉત્તીર્ણ થનાર સંખ્યાના ૬૭.૬ ટકા થાય છે.

આથી કહી શકાય છે કે ગણિત વિષયમાં જ્ઞાનની સિદ્ધિની દ્રષ્ટિએ વિદ્યાર્થીઓ ગણિતમાં ઓછી રૂચિ ધરાવે છે. કાંતો વિદ્યાર્થીઓની આ વિષયની ગ્રહણ શક્તિ ઓછી હોઈ શકે. ફક્ત ૭.૧ ટકા વિદ્યાર્થીઓ પ્રથમવર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા અને મોટાભાગના ૬૭.૬ ટકા જેટલા વિદ્યાર્થીઓ ત્રીજાવર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા તે આ વિષયના શિક્ષણની અને શિક્ષકની વિદ્યાર્થીઓ પરકેવી પકડ હશે તે જોઈ શકાય છે.

માર્ચ ૧૯૯૮માં ધોરણ-૧૦ના કુલ ૭૦૭ વિદ્યાર્થીઓએ વિજ્ઞાન વિષયની પરીક્ષા આપી હતી જેમાંથી ૫૭૧ વિદ્યાર્થીઓ વિજ્ઞાન વિષયમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા જે કુલ સંખ્યાના ૮૦.૮ ટકા થાય છે.

વિજ્ઞાન વિષયમાં ઉત્તીર્ણ થનાર કુલ ૫૭૧ વિદ્યાર્થીઓમાંથી પ્રથમવર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૧૨ની હતી જે કુલ સંખ્યાના ૧૯.૬ ટકા થાય છે. બીજા વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫૬ની હતી જે કુલ સંખ્યાના ૨૭.૩ ટકા થાય છે, જ્યારે ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૩૦૩ એટલે કે જેકુલ સંખ્યાના ૫૩.૧ ટકા થાય છે.

આથી એમ કહી શકાય છે કે વિજ્ઞાન વિષયમાં પણ વિદ્યાર્થીઓને પુરતી સુવિધાના અભાવે વધુ વિદ્યાર્થીઓ પ્રથમવર્ગમાં ન આવતા ત્રીજા વર્ગમાં વંધુ ઉત્તીર્ણ થાય છે.

૧૯૯૮ના વર્ષમાં ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ ત્રણેય વિષયની દ્રષ્ટિએ જોઈએતો પાસથનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા સારી છે. શિક્ષકોની મહેનત પણ આ વિદ્યાર્થીઓ પાછળ જોઈ શકાય છે. પરંતુ વિદ્યાર્થીઓએ જે વિષયમાં તાત્પર્ય દાખવવું જોઈએ તે જોઈ શકાતુ નથી એટલે વ્યાપ વધ્યો છે પરંતુ ગુણવત્તાની દ્રષ્ટિએ હજુ વિશેષ પ્રયત્નો કરવાની તાતી જરૂરિયાત છે.

કોઠા નંબર ૯.૨ દર્શાવ્યા મુજબ વર્ષ ૧૯૯૯માં ધોરણ-૧૦ના કુલ ૭૩૧ વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હતી. જેમાં ૩૧૦ વિદ્યાર્થીઓએ અંગ્રેજી વિષય સાથે પરીક્ષા આપી હતી. જે કુલ સંખ્યાના ૪૨.૪ ટકા થાય છે, એટલે કે અંગ્રેજી વિષયની પરીક્ષા આપનાર વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ૪૨.૪ ટકા હતું.

૧૯૯૯ના વર્ષમાં ધોરણ-૧૦માં અંગ્રેજી વિષયની પરીક્ષા આપનાર કુલ ૩૧૦ વિદ્યાર્થીઓ હતા. જેમાંથી ૨૬૦ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા. જે કુલ સંખ્યાના ૮૩.૯ ટકા હતા, જ્યારે ૧૬.૧ ટકા વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી વિષયમાં અનુત્તીર્ણ રહ્યા હતા.

અંગ્રેજી વિષયમાં પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓ પૈકીના પ્રથમવર્ગમાં પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ઘણીજ ઓછી જોવા મળી હતી. ફક્ત ૨૨ વિદ્યાર્થીઓ એટલે કે ૮.૫ ટકા પ્રથમ વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા.

બીજા વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૪૭ની હતી જે કુલ સંખ્યાના ૧૮ ટકા હતી, જ્યારે ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૯૧ એટલે કે ૭૩.૫ ટકા હતી.

આથી કહી શકાય છે કે અંગ્રેજી વિષયમાં પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા જે ૮૩.૯ ટકા છે જે ૧૯૯૯ના વર્ષ કરતા સારું પરિણામ કહી શકાય છતાં અંગ્રેજી વિષયમાં જે ગુણવત્તા જળવાવી જોઈએ તે વધતી સંખ્યાના સંદર્ભમાં ઘટી છે તે કોઠા પરથી સ્પષ્ટ જોઈ શકાય છે. અંગ્રેજી વિષય રાખનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં વધારો થયો છે એજ રીતે ગણિત અને વિજ્ઞાનના વિષયોમાં પણ ઉત્તીર્ણ થનારની સંખ્યા વધતી જાય છે પરંતુ જે ગુણવત્તા આ વિષયોમાં જળવાવવી જોઈએ તે જોવા મળતી નથી. આ અંગે વિદ્યાર્થીઓએ અને જે તે વિષયના તજજ્ઞ શિક્ષકોએ અથાગ પ્રયત્નો કરવા જરૂરી છે.

૧૯૯૯ના વર્ષમાં ઉપર જોયુ તેમ ગણિત વિષયમાં જોઈએ તો કુલ ૭૩૧ વિદ્યાર્થીઓએ ધોરણ-૧૦ની પરીક્ષા આપી હતી તેમાંથી ૮૦.૮ ટકા વિદ્યાર્થીઓ ગણિતના વિષય સાથે ઉત્તીર્ણ થયા હતા અને ૧૯.૨ ટકા વિદ્યાર્થીઓ અનુત્તીર્ણ રહ્યા હતા.

ઉત્તીર્ણ થનાર ગણિતના કુલ વિદ્યાર્થીઓ પૈકીના ૧૬.૪ ટકા વિદ્યાર્થીઓએ પ્રથમવર્ગ, ૨૨.૭ ટકા વિદ્યાર્થીઓએ બીજો વર્ગ અને ૬૦.૯ ટકા વિદ્યાર્થીઓએ ત્રીજો વર્ગ પ્રાપ્ત કર્યો હતો. જેમાં ગુણાંકની દ્રષ્ટિએ અને ગુણવત્તાની દ્રષ્ટિએ ૧૯૯૯ના વર્ષ કરતાં સુધારો જોવા મળ્યો હતો.

એજ રીતે ૧૯૯૯ના વર્ષમાં ધોરણ-૧૦ વિજ્ઞાન વિષયની સાથે કુલ ૭૩૧ વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હતી જેમાં ૬૫૨ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા. જે કુલ સંખ્યાના ૮૯.૨ ટકા થાય છે. ૧૦.૮ ટકા વિદ્યાર્થીઓ વિજ્ઞાન વિષયમાં અનુત્તીર્ણ રહ્યા હતા.

ઉત્તીર્ણ થનાર વિજ્ઞાન વિષયના કુલ વિદ્યાર્થીઓ પૈકીના પ્રથમ વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા જોતાં જણાય છે કે ૧૭૭ વિદ્યાર્થીઓ પ્રથમ વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા,

એટલેકે ૨૭.૧ ટકા વિદ્યાર્થીઓ પ્રથમવર્ગમાં, જ્યારે બીજા વર્ગમાં ૧૮૮ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા જે કુલ સંખ્યાના ૨૮.૮ ટકા અને ત્રીજા વર્ગમાં ૨૮૭ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા જે કુલ સંખ્યાના ૪૪.૧ ટકા થાય છે.

અહીં પણ વિજ્ઞાનના વિષયમાં અંગ્રેજી, ગણિતના વિષયની જેમ ગુણવત્તા અને વ્યાપ બંને વધવા પામ્યા હતા.

કોઠા નંબર ૯:૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ ૧૯૯૯-૨૦૦૦ એટલે કે માર્ચ ૨૦૦૦માં ધો.૧૦માં પરીક્ષા આપનાર વિદ્યાર્થીઓમાં ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજીના વિષયોમાં રૂચિ વધતી જણાઈ છે. જેની વિગત પાછળ દર્શાવેલ કોઠા નંબર ૯:૩ માં જોઈ શકાય છે.

કોઠા નંબર ૯:૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ માર્ચ ૨૦૦૦માં ધો.૧૦માં અંગ્રેજી વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા (કુલ ૭૬૩માંથી) ૩૪૮ની હતી, એટલે કે ૪૫.૬ ટકા અંગ્રેજી સાથે પરીક્ષા આપી હતી. જેમાંથી ૯૩.૧ ટકા વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ હતા, જ્યારે ૬.૯ ટકા વિદ્યાર્થીઓ અનુત્તીર્ણ રહ્યા હતા.

માર્ચ ૨૦૦૦માં અંગ્રેજી વિષયમાં ઉત્તીર્ણ થનાર પૈકી પ્રથમ વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા જોતાં જણાય છે કે ફક્ત ૬૩ વિદ્યાર્થીઓએ પ્રથમવર્ગ પ્રાપ્ત કર્યો હતો જે કુલ સંખ્યાના ૧૯.૪ ટકા થાય છે, જ્યારે બીજા વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૯૨ની હતી જે કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ ૨૮.૪ ટકા થતી હતી અને ત્રીજા વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૫૨.૨ ટકા થતી હતી એટલે કે ૧૯૯૮ અને ૧૯૯૯ના વર્ષ કરતાં અંગ્રેજી વિષયમાં પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા અનુક્રમે વધવા પામી છે. બંને વર્ષની સરખામણીએ વ્યાપ અને ગુણવત્તા વધી છે છતાં પ્રથમવર્ગમાં આવનારની સંખ્યા હજું ઓછી જોવા મળી હતી. ત્રીજાવર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર સંખ્યાનું પ્રમાણ વધુ જોવા મળ્યું હતું.

એજ રીતે માર્ચ ૨૦૦૦ના વર્ષમાં ગણિત વિષયની સાથે પરીક્ષા આપનાર કુલ ૭૬૩ વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૬૪૩ વિદ્યાર્થીઓ ગણિત વિષયમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા જે કુલ સંખ્યાના ૮૪.૩ ટકા થાય છે. ૧૫.૭ ટકા વિદ્યાર્થીઓ અનુત્તીર્ણ રહ્યા હતા.

ગણિત વિષયમાં ઉત્તીર્ણ થયેલ વિદ્યાર્થીઓમાંથી પ્રથમ વર્ગમાં ફક્ત ૧૩૦ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થયો હતો. જે કુલ સંખ્યાના ૨૦.૨ ટકા થાય છે, જ્યારે બીજા વર્ગમાં ૧૭૫ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા જે કુલ સંખ્યાના ૨૭.૨ ટકા થાય છે અને ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૩૩૮ની હતી જે કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ ૫૨.૬ ટકા થાય છે.

અહીં એટલું જરૂર કહી શકાય કે વર્ષ ૧૯૯૮ અને ૧૯૯૯ કરતાં ૨૦૦૦ ના વર્ષમાં ગણિત વિષયમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ઘણી સારી છે. પરંતુ ઉચ્ચ ગુણ મેળવી ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પણ વધવા પામી છે. છતાં ઓછા ગુણ પ્રાપ્ત કરી ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધી છે. એકંદરે આ વિષયમાં પણ ગુણવત્તા અને વ્યાપ બંને વધ્યા છે જે આ વિષયના ઓછા શિક્ષકો હોવા છતાં આ સિદ્ધિ ઘણી સારી કહી શકાય.

માર્ચ ૨૦૦૦માં અંગ્રેજી અને ગણિતની સાથે વિજ્ઞાન વિષયની સાથે પરીક્ષા આપનાર કુલ ૭૬૩ વિદ્યાર્થીઓ પૈકી વિજ્ઞાનના વિષય સાથે ૬૯૨ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા. જે કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ ૯૦.૭ ટકા થાય છે. જ્યારે ૯.૩ ટકા વિદ્યાર્થીઓ વિજ્ઞાન વિષયમાં નાપાસ થયા હતા. જેની વિગતો કોઠા નં. ૯:૩માં વિષયવાર જોઈ શકાય છે.

વિજ્ઞાન વિષયમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓ પૈકીના ૨૩૬ વિદ્યાર્થીઓનો પ્રથમવર્ગમાં સમાવેશ થતો હતો. જે કુલ સંખ્યાના ૩૪.૧ ટકા થાય છે. એટલે કે પ્રથમવર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૯૮ અને ૯૯ના વર્ષ કરતાં વધી છે. જ્યારે બીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૭.૭ ટકા થાય છે. અને ત્રીજાવર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૩૮.૨ ટકા થાય છે.

અહીં કોઠા નંબર ૯.૧, ૯.૨ અને ૯.૩ ના અભ્યાસ પરથી એટલું જરૂર કહી શકાય કે માર્ચ-૨૦૦૦માં વિજ્ઞાન વિષયની પરીક્ષા આપનાર વિદ્યાર્થીઓમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયમાં રૂચિ વધી છે માત્ર જરૂર છે પૂરતા કર્મચારીઓની, હજુ જો કર્મચારીઓની ભરતી પુરી કરાયતો ચોક્કસ આદિવાસી બાળકોના ઉચ્ચ શિક્ષણ પાછળ કરવામાં આવતું ખર્ચ યથાર્થ નીવડશે.

અહીં અંગ્રેજી વિજ્ઞાન અને ગણિતના વિષયમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ પરીક્ષા આપનાર અને પાસ થનાર સંખ્યાની વિગત કોઠા નં. ૧૦.૧, ૧૦.૨ અને ૧૦.૩માં દર્શાવી છે. જેના દ્વારા ત્રણ વર્ષની વિગતો એક સાથે જોઈ શકાય છે.

આદર્શ નિવાસી શાળા મલ્યાંકન અભ્યાસમાં અંગ્રેજી વિષયમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં (૧૯૯૭-૯૮, ૧૯૯૮-૯૯ અને ૧૯૯૯-૨૦૦૦) વિદ્યાર્થીઓએ કેટલી સિદ્ધિ હાંસલ કરી છે તથા અંગ્રેજી વિષયનું સમગ્રલક્ષી પરિણામ કેવું છે અને વિદ્યાર્થીઓ ગુણવત્તાની દ્રષ્ટિએ કેટલા સફળ રહ્યા છે તેનો અભ્યાસ કર્યો છે. તેની વિગત કોઠા નં. ૧૦.૧, ૧૦.૨ અને ૧૦.૩ ના અભ્યાસ પરથી સમજી શકાય છે.

કોઠા નં. ૧૦.૧નો અભ્યાસ કરતાં જોઈ શકાય છે કે કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાંથી કુલ ૨,૨૦૨ વિદ્યાર્થીઓએ ધોરણ-૧૦ની એસ.એસ.સી. પરીક્ષા આપી હતી. જેમાંથી અંગ્રેજી વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પ્રમાણમાં ૯૧૧ ની હતી. જે કુલ સંખ્યાના પ્રમાણમાં ૪૧.૩૭ ટકા થાય છે. અંગ્રેજી વિષયની પરીક્ષા આપનાર કુલ ૯૧૧ વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૭૮૮ વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી વિષયમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા. જે કુલ સંખ્યાના ૮૬.૪૯ ટકા થાય છે. જ્યારે નાપાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૩.૫૦ ટકાની હતી.

કોઠા નંબર ૧૦.૧માં દર્શાવ્યા મુજબ અંગ્રેજી વિષયમાં ગુણવત્તાની દ્રષ્ટિએ ચકાસતાં જાણવા મળે છે કે પ્રથમ વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યાનું પ્રમાણ ૧૧૮ હતું. જે કુલ સંખ્યાના ૧૪.૯૭ ટકા થાય છે, એટલે કે છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં અંગ્રેજી વિષયનું પરિણામ જોતાં પ્રથમ વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ સંખ્યા ૧૪.૯૭ ટકા હતી. અંગ્રેજીના

વિષયમાં ૧૯૯૮ના વર્ષમાં ૧૬.૧૭ ટકા વિદ્યાર્થીઓ પ્રથમ વર્ગમાં, ૧૯૯૯ના વર્ષમાં ૮.૪૬ ટકા વિદ્યાર્થીઓ પ્રથમ વર્ગમાં હતા જે અગાઉના વર્ષ કરતાં ઓછું પરિણામ દર્શાવે છે. જ્યારે માર્ચ ૨૦૦૦ના વર્ષમાં પ્રથમવર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૯.૪૪ ટકાની હતી જે ૧૯૯૯ના વર્ષ કરતાં વધુ દર્શાવે છે. આમ અગાઉના ૨ વર્ષની સરખામણી કરતાં માર્ચ-૨૦૦૦ માં અંગ્રેજી વિષયમાં પ્રથમ વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધી છે પરંતુ સરેરાશ છેલ્લા ત્રણ વર્ષના પરિણામમાં પ્રથમવર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ઘણીજ ઓછી છે. જે અંગ્રેજી વિષયમાં વિદ્યાર્થીઓનું જ્ઞાન ઘણુંજ ઓછું છે તે દર્શાવે છે.

બીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યાનું પ્રમાણ ૧૮૦ છે જે કુલ સંખ્યાના ૨૨.૮૪ ટકા થાય છે.

અંગ્રેજી વિષયમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષનું સરેરાશ પરિણામ પરથી જાણવા મળે છે કે ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૪૯૦ની હતી. જે કુલ સંખ્યાના ૬૨.૧૮ ટકા થાય છે. આથી કહી શકાય છે કે અંગ્રેજી વિષયમાં વિદ્યાર્થીઓની વિષયમાં જે ગુણવત્તા હોવી જોઈએ તે હોતી નથી. ઓછી ગુણવત્તાના પરિણામે વિદ્યાર્થીઓમાં ઉચું પરિણામ આવતું નથી અને ઉચ્ચ ગુણ મેળવી શકાતા નથી. ફક્ત ૧૪.૯૭ ટકા વિદ્યાર્થીઓ જ પ્રથમ વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા. જે અંગ્રેજી વિષયનું ઓછું જ્ઞાન ધરાવે છે તેમ સ્પષ્ટ કહી શકાય છે.

આમ અંગ્રેજી વિષયનું સમગ્રલક્ષી પરિણામ ૮૬.૪૯ ટકા થતું હતું. પરંતુ ગુણવત્તાની દ્રષ્ટિએ જે વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થવા જોઈએ તે થતા નથી. પરંતુ પાસ ગુણે વધુ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થાય છે તેવું જોવા મળ્યું હતું.

આદર્શ નિવાસી શાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં ગણિત વિષયનું છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં (૧૯૯૮-૧૯૯૯-૨૦૦૦) પરિણામ કેવું છે. તે અંગેની વિગતો કોઠા નં. ૧૦.૨માં દર્શાવી છે. તેના અભ્યાસ પરથી ગણિતના વિષયની શું પરિસ્થિતિ માર્ચ-૨૦૦૦ સુધીમાં હતી તે સ્પષ્ટ જોઈ શકાય છે.

કોઠા નં. ૧૦.૨ના અભ્યાસપરથી કહી શકાય કે છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં ગણિત વિષયની સાથે પરીક્ષા આપનાર ૨,૨૦૨ વિદ્યાર્થીઓ હતા. જેમાંથી ૧,૭૧૨ વિદ્યાર્થીઓ ગણિતમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા. જે કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ ૭૭.૮૧ ટકા હતા. જ્યારે ૨૨.૧૯ ટકા વિદ્યાર્થીઓ અણઉત્તીર્ણ રહ્યા હતા.

ગણિત વિષયમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓમાંથી પ્રથમ વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫.૨૪ ટકા હતી, જ્યારે બીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૫.૧૨ ટકા હતી અને ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૫૯.૬૪ ટકા હતી.

આથી કહી શકાય કે ત્રણ વર્ષનું સરેરાશ પરિણામજોતાં ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ઘણીજ વધુ હતી. જ્યારે પ્રથમ વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની

સંખ્યા ઘણીજ ઓછી હતી. આ પરિણામ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે વિદ્યાર્થીઓમાં ગણિત વિષયની ગ્રહણ શક્તિ ઓછી કહી શકાય.

ગણિત વિષયમાં પરિણામ લક્ષી સરખામણી કરતા ૧૯૯૮ના વર્ષમાં જે ૬૭.૭૦ ટકા પરિણામ આવ્યું હતું તેની સરખામણીએ માર્ચ-૨૦૦૦ માં ૮૪.૨૭ ટકા પરિણામ આવ્યું છે. આથી કહી શકાય છે કે ગણિત વિષયમાં ઉપરોક્ત પ્રગતિ થઈ રહી છે.

ગણિત વિષયમાં ૧૯૯૮ના વર્ષમાં પ્રથમ વર્ગમાં પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૭.૧૧ ટકા હતી, જ્યારે ૧૯૯૮ના વર્ષમાં પ્રથમ વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૬.૪૧ ટકા જોવા મળી હતી અને ૨૦૦૦ના વર્ષમાં પ્રથમવર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦.૨૧ ટકા થઈ હતી. જે બતાવી આપે છે કે વિદ્યાર્થીઓમાં આ વિષયની સતત પ્રગતિ થતી રહી છે. વધારે ગુણ મેળવી ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓમાં સતત વધારો થતો રહ્યો છે. પરંતુ આ વધારો સંખ્યાના પ્રમાણમાં નહીવત ગણી શકાય છે. કારણકે બહુ ઓછી સંખ્યામાં પ્રથમ વર્ગ મેળવી વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થાય છે. માત્ર ૧૫.૨૪ ટકા વિદ્યાર્થીઓ છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં પ્રથમવર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થાય છે. જે કોઠા પરથી જોઈ શકાય છે.

ગણિત વિષયમાં ૧૯૯૮ના વર્ષમાં ત્રીજાવર્ગમાં ૬૭.૫૭ ટકા વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા, ૧૯૯૮ના વર્ષમાં ૬૦.૯૧ ટકા વિદ્યાર્થીઓ ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા અને ૨૦૦૦ના વર્ષમાં ૫૨.૫૬ ટકા વિદ્યાર્થીઓ ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા. કોઠાના અભ્યાસ પરથી જરૂર કહી શકાય કે ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા હજુ વધારે કહેવાય. કુલ ૫૯.૬૩ ટકા વિદ્યાર્થીઓ ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થાય છે. એટલે કે ગણિત વિષયમાં વિદ્યાર્થીઓએ હજુ ઘણી મહેનત કરવાની રહે છે. સાથે સાથે ગણિત વિષયના તજજ્ઞોએ પણ આ વિદ્યાર્થીઓમાં આ વિષયમાં વધુ રૂચિ કેળવાય તે રીતે માર્ગદર્શન આપવાની જરૂર છે.

આદર્શ નિવાસી શાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં વિદ્યાર્થીઓનું વિજ્ઞાન વિષયમાં કેવું વિષયજ્ઞાન રહ્યું છે તે વિષયક તથા ઉચ્ચગુણ મેળવી કેટલા વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા છે તે અંગેની સઘળી માહિતિ કોઠા નં. ૧૦.૩ ઉપરથી જાણી શકાય છે.

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં એટલે કે ૧૯૯૮, ૧૯૯૯ અને ૨૦૦૦ સુધીમાં કુલ ૨,૨૦૧ વિદ્યાર્થીઓએ વિજ્ઞાન વિષયની સાથે પરીક્ષા આપી હતી. જેમાંથી ૧૯૧૫ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા. જે કુલ સંખ્યાના ૮૭ ટકા થાય છે એટલે કે ૮૭ ટકા વિદ્યાર્થીઓ છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં સરેરાશ પાસ થયા છે.

વિજ્ઞાન વિષયમાં પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓમાંથી પ્રથમ વર્ગમાં પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૭.૪૧ ટકા હતી. જ્યારે બીજા વર્ગમાં પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૭.૯૮ ટકા અને ત્રીજા વર્ગમાં પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૪૪.૫૯ ટકા હતી. કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ જોઈ શકાય છે કે વિજ્ઞાન વિષયમાં ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ

થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધુ જોવા મળી હતી. વિજ્ઞાનના વિષયમાં સારું વિષય જ્ઞાન ધરાવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ઘણી ઓછી જોવા મળી હતી.

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ ત્રણે વર્ષ સરખામણીએ વિજ્ઞાન વિષયમાં ૧૯૯૮ ના વર્ષમાં ૮૦.૭૬ ટકા, ૧૯૯૯ના વર્ષમાં ૮૯.૧૯ ટકા અને માર્ચ-૨૦૦૦ના વર્ષમાં ૯૦.૬૯ ટકા પરિણામ આવ્યું હતું. એટલે કે દર વર્ષે વિજ્ઞાન વિષયના પરિણામમાં સતત વધારો થતો રહ્યો છે. પરિણામ સારું આવે છે અને દરેક રીતે સારી સિદ્ધિ હાંસલ કરેલી જોઈ શકાય છે.

સમગ્રલક્ષી વિજ્ઞાન વિષયનું મૂલ્યાંકન કરતાં જાણવા મળે છે કે ઉંચા ગુણ મેળવી ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૭.૪૧ ટકા હતી, જ્યારે પાસ ગુણ મેળવી ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધુ છે. વિજ્ઞાન વિષયનું પરિણામ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ સારું એવું છે. પરંતુ વિદ્યાર્થીઓમાં વિજ્ઞાન વિષયના વિષય સિદ્ધિની દ્રષ્ટિએ ઓછું જ્ઞાન ધરાવે છે. છતાં ગુણવત્તા વધી છે તેમ જરૂર કહી શકાય.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓને મળતી ગ્રાન્ટ અને થતા ખર્ચની વિગત કોઠા નં. ૧૧ અને ૧૧:૧માં દર્શાવી છે. કોઠાના અભ્યાસ પરથી જોઈ શકાય છે કે મોટાભાગનો ખર્ચ વહીવટ પાછળ થાય છે. વિદ્યાર્થીઓની હિતમાં થતા ખર્ચનું પ્રમાણ ખુબજ ઓછું છે.

કોઠા નં. ૧
આદર્શ નિવાસી શાળાના શૈક્ષણિક કર્મચારીઓની વિગત

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	આચાર્ય		ઉ.મા.શિક્ષક		ઉદ્યોગ શિક્ષક		મા. શિક્ષક	
		મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા
૧	સાપુતારા	૧	-	-	-	-	-	૨	-
૨	વઘઈ	૧	૧	-	-	-	-	૪	૪
૩	વાંસદા	૧	-	૨	-	૧	-	૫	૫
૪	ધરમપુર	૧	-	૫	-	૧	-	૫	૪
૫	ચીખલી	૧	-	-	-	-	-	૪	૪
૬	મહુવા	૧	-	-	-	-	-	૫	૩
૭	વ્યારા	૧	-	૫	-	૧	-	૬	૬
૮	સોનગઢ	૧	-	૩	-	૧	-	૩	૩
૯	ઉકાઈ	૧	૧	-	-	-	-	૪	૩
૧૦	અંકલેશ્વર	૧	૧	-	-	-	-	૪	૪
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧	-	-	-	-	-	૫	૩
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧	૧	-	-	-	-	૮	૩
૧૩	સાગબારા	૧	-	-	-	-	-	૪	૪
૧૪	નેત્રંગ	૧	-	-	-	-	-	૪	૪
૧૫	રાજપીપળા	૧	-	૫	૩	૧	-	૬	૫
૧૬	નસવાડી	૧	-	-	-	-	-	૭	૪
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧	-	૨	-	૧	-	૩	૪
૧૮	વડોદરા	૧	-	-	-	-	-	૯	૭
૧૯	છોટાઉદેપુર (કુ)	૧	-	-	-	-	-	૪	૪
૨૦	છોટાઉદેપુર (ક)	૧	૧	-	-	-	-	૩	૩
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧	-	-	-	-	-	૪	૪
૨૨	લીમખેડા	૧	-	-	-	-	-	૪	૪
૨૩	દાહોદ	૧	-	૫	૩	૧	-	૫	૫
૨૪	ઝાલોદ	૧	-	-	-	-	-	૫	૪
૨૫	સંતરામપુર	૧	-	૫	-	૧	-	૫	૫
૨૬	ભીલોડા	૧	-	૫	-	૧	-	૪	૪
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧	૧	-	-	-	-	૪	૪
૨૮	દાંતા	૧	-	-	-	-	-	૫	૫
૨૯	અંબાજી	૧	૧	૩	-	૧	-	૩	૪
	કુલ	૨૯	૭	૪૦	૬	૧૦	-	૧૩૩	૧૧૬
	ટકા		૨૪.૧		૧૫.૦				૮૭.૨

કોઠા નં. ૧ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાના શૈક્ષણિક કર્મચારીઓની વિગત

ક્રમ	સિનીયર ક્લાર્ક		જુનીયર ક્લાર્ક		કુલ સંખ્યા		ભરાયેલ જગ્યાના ટકા
	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	
૧	-	-	૧	-	૫	-	-
૨	૧	૧	૧	૧	૧૦	૮	૮૦.૦
૩	૧	૧	૧	૧	૧૬	૯	૫૬.૨
૪	૧	૧	૧	૧	૧૯	૮	૪૨.૧
૫	૧	૧	૧	૧	૯	૮	૮૮.૯
૬	૨	-	૧	૧	૧૧	૫	૪૫.૬
૭	૧	૧	૧	૧	૨૩	૧૧	૪૭.૮
૮	૧	૧	૧	૧	૧૬	૮	૫૦.૦
૯	૧	૧	૧	૧	૧૦	૮	૮૦.૦
૧૦	૧	૧	૧	-	૧૧	૯	૮૧.૮
૧૧	૧	૧	૧	૧	૧૧	૮	૭૨.૭
૧૨	૧	૧	૧	-	૧૫	૭	૪૬.૭
૧૩	૧	૧	-	-	૭	૬	૮૫.૭
૧૪	૧	૧	૧	-	૧૦	૮	૮૦.૦
૧૫	૧	૧	-	-	૨૦	૧૩	૬૫.૦
૧૬	૧	૧	૧	-	૧૩	૭	૫૩.૮
૧૭	૧	૧	૧	-	૧૭	૭	૪૧.૨
૧૮	૧	૧	૧	૧	૧૪	૧૧	૭૮.૬
૧૯	૧	૧	૧	-	૯	૬	૬૬.૭
૨૦	૧	૧	૧	-	૧૧	૧૦	૯૦.૯
૨૧	૧	૧	૧	૧	૧૦	૯	૯૦.૦
૨૨	૧	૧	૧	૧	૧૧	૧૦	૯૦.૯
૨૩	૧	૧	૧	૧	૧૬	૧૨	૭૫.૦
૨૪	૧	૧	-	-	૭	૫	૭૧.૪
૨૫	૧	૧	૧	-	૨૧	૮	૩૮.૧
૨૬	૧	૧	૧	-	૧૬	૮	૫૦.૦
૨૭	૧	૧	૧	૧	૧૩	૧૧	૮૪.૬
૨૮	૧	૧	૧	-	૯	૭	૭૭.૮
૨૯	૧	૧	૧	૧	૧૬	૯	૫૬.૩
કુલ	૨૯	૨૭	૨૭	૧૫	૩૭૬	૨૩૬	૬૨.૮
ટકા		૯૩.૧		૫૫.૬		૬૨.૮	

કોઠા નં.૨
આદર્શ નિવાસી શાળાઓના છાત્રાલયના કર્મચારીઓની વિગત

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	વોર્ડન		ડે વોર્ડન		એકાઉન્ટન્ટ		જુનીયર ક્લાર્ક કમ ટાઈપીસ્ટ	
		મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા
૧	સાપુતારા	૧	-	-	-	-	-	૧	-
૨	વઘઈ	૧	-	-	-	૧	૧	૧	-
૩	વાંસદા	૧	૧	-	-	૧	૧	૧	-
૪	ધરમપુર	૧	-	૨	૨	૧	૧	૧	-
૫	ચીખલી	૧	-	૧	-	૧	૧	૧	-
૬	મહુવા	૧	-	-	-	૧	-	૧	-
૭	બ્યારા	૧	-	૧	૧	૧	૧	૧	-
૮	સોનગઢ	૧	-	૧	-	૧	-	૧	-
૯	ઉકાઈ	૧	૧	-	-	૧	૧	-	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧	૧	-	-	૧	૧	-	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧	-	-	-	૧	૧	-	-
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧	-	-	-	૧	૧	-	-
૧૩	સાગબારા	૧	૧	-	-	૧	-	-	-
૧૪	નેત્રંગ	૧	૧	-	-	૧	૧	-	-
૧૫	રાજપીપળા	૧	-	-	-	૧	૧	૧	૧
૧૬	નસવાડી	૧	૧	૧	૧	૧	૧	-	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧	૧	-	-	૧	૧	૧	-
૧૮	વડોદરા	૧	૧	-	-	૧	૧	૧	૧
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧	૧	-	-	૧	૧	-	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧	-	-	-	૧	૧	-	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧	૧	-	-	૧	-	-	-
૨૨	લીમખેડા	૧	-	-	-	૧	૧	-	-
૨૩	દાહોદ	૧	૧	-	-	૧	૧	-	-
૨૪	ઝાલોદ	૧	-	-	-	૧	-	૧	૧
૨૫	સંતરામપુર	૧	૧	-	-	૧	૧	૧	૧
૨૬	ભીલોડા	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧	૦
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧	૧	-	-	૧	૧	૧	૦
૨૮	દાંતા	૧	૧	-	-	૧	૧	-	-
૨૯	અંબાજી	૧	૦	-	-	૧	૧	-	-
	કુલ	૨૯	૧૫	૭	૪	૨૮	૨૩	૧૫	૪
	ટકા		૫૧.૭		૫૭.૧		૮૨.૧		૨૬.૭

કોઠા નં.૨ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાઓના છાત્રાલયના કર્મચારીઓની વિગત

ક્રમ	રસોઈયા		રસોડા કામદાર		હમાલ		ચોકીદાર		વીઝીટીંગ ડાક્ટર	
	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા
૧	૧	૦	-	-	૧	૦	૧	૦	-	-
૨	૩	૦	૩	૨	૨	૧	૨	૧	-	-
૩	૨	૨	૩	૧	૨	૨	૧	૦	-	-
૪	૩	૩	૩	૧	૨	૨	૨	૧	૧	૦
૫	૨	૨	૩	૧	૨	૧	૨	૧	૧	૦
૬	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૧	૦	-	-
૭	૩	૦	૩	૧	૩	૨	૨	૧	૧	૦
૮	૩	૦	૩	૨	૧	૦	૨	૧	-	-
૯	-	-	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૦
૧૦	૨	-	૨	૦	૧	૧	૩	૧	-	-
૧૧	૨	૦	૨	૦	૧	૦	૩	૧	-	-
૧૨	૪	૦	૪	૧	૧	૦	૩	૦	-	-
૧૩	૧	૦	-	-	૧	૦	૧	૦	-	-
૧૪	૧	૦	૨	૦	૧	૦	૩	૦	-	-
૧૫	૩	૦	૩	૦	૧	૧	૩	૧	-	-
૧૬	૧	૧	૨	૧	૨	૧	૨	૨	-	-
૧૭	૩	૧	૩	૧	૨	૧	૩	૨	-	-
૧૮	૩	૨	૩	૩	૩	૧	૧	૧	૧	૦
૧૯	૧	૦	૨	૦	૧	૧	૧	૧	-	-
૨૦	૫	૦	૫	૪	૪	૩	૩	૩	-	-
૨૧	૩	૦	૨	૧	૨	૨	૩	૩	-	-
૨૨	૨	૧	૨	૨	૧	૧	૩	૩	-	-
૨૩	૧	૧	૩	૩	૨	૨	૩	૩	-	-
૨૪	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨૫	૩	૨	૩	૨	૨	૧	૩	૨	-	-
૨૬	૩	૨	૩	૩	૩	૧	૨	૨	-	-
૨૭	૨	૨	૨	૧	૨	૦	૩	૧	-	-
૨૮	૩	૩	૨	૨	-	-	૨	૨	-	-
૨૯	૨	૧	૨	૨	૨	૧	૨	૨	-	-
કુલ	૬૩	૨૩	૬૭	૩૫	૪૭	૨૬	૬૧	૩૫	૫	-
ટકા		૩૬.૫		૫૨.૨		૫૫.૩		૫૭.૪		

કોઠા નં.૨ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાઓના છાત્રાલયના કર્મચારીઓની વિગત

ક્રમ	ધોબી કોન્ટ્રાક્ટર		સફાઈ કામદાર	કુલ		ભરાયેલ જગ્યાના ટકા
	મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા		મંજૂર થયેલ જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યા	
૧	-	-	-	૫	-	-
૨	-	-	-	૧૩	૫	૩૮.૫
૩	-	-	-	૧૧	૭	૬૩.૬
૪	૧	૦	-	૧૭	૧૦	૫૮.૮
૫	૧	૦	-	૧૫	૬	૪૦.૦
૬	-	-	-	૭	૦	-
૭	૧	૦	-	૧૭	૬	૩૫.૩
૮	-	-	૨	૧૩	૫	૩૮.૫
૯	-	-	-	૬	૪	૬૬.૭
૧૦	-	-	-	૧૦	૪	૪૦.૦
૧૧	-	-	-	૧૦	૨	૨૦.૦
૧૨	-	-	-	૧૪	૨	૧૪.૩
૧૩	-	-	-	૫	૧	૨૦.૦
૧૪	-	-	-	૯	૨	૨૨.૨
૧૫	-	-	-	૧૩	૪	૩૦.૮
૧૬	-	-	-	૧૦	૮	૮૦.૦
૧૭	-	-	-	૧૪	૭	૫૦.૦
૧૮	૧	૦	-	૧૫	૧૦	૬૬.૭
૧૯	-	-	-	૭	૪	૫૭.૧
૨૦	-	-	૧	૧૯	૧૨	૬૩.૨
૨૧	-	-	-	૧૨	૭	૫૮.૩
૨૨	-	-	-	૧૦	૮	૮૦.૦
૨૩	-	-	-	૧૧	૧૧	૧૦૦.૦
૨૪	-	-	-	૩	૧	૩૩.૩
૨૫	-	-	-	૧૪	૧૦	૭૧.૪
૨૬	-	-	-	૧૫	૧૦	૬૬.૭
૨૭	-	-	-	૧૨	૬	૫૦.૦
૨૮	-	-	-	૯	૯	૧૦૦.૦
૨૯	-	-	-	૧૦	૭	૭૦.૦
કુલ	૪	-	૩	૩૨૬	૧૬૮	૫૧.૫
ટકા					૫૧.૫	

કોઠા નં.૩
આદર્શ નિવાસી શાળાઓના કર્મચારીઓના હોદ્દાનું વર્ગીકરણ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	આચાર્ય		ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષક		શારિરીક શિક્ષણ શિક્ષક		પટાવાળા	
		પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧	-	-	-	૧	-	-	-
૩	વાંસદા	-	-	-	-	૧	-	૧	-
૪	ધરમપુર	-	-	-	-	૧	-	-	૧
૫	ચીખલી	-	-	-	-	૧	-	૧	-
૬	મહુવા	-	-	-	-	૧	-	-	-
૭	વ્યારા	-	-	-	-	-	-	૩	-
૮	સોનગઢ	-	-	-	-	૧	-	૨	-
૯	ઉકાઈ	૧	-	-	-	૧	-	૧	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧	-	-	-	૧	-	૨	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	-	-	-	-	૧	-	૨	-
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧	-	-	-	-	-	૨	-
૧૩	સાગબારા	-	-	-	-	-	-	૧	-
૧૪	નેત્રંગ	-	-	-	-	૧	-	૧	૧
૧૫	રાજપીપળા	-	-	૩	-	૧	-	૩	-
૧૬	નસવાડી	-	-	-	-	૧	-	૧	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	-	-	-	-	-	-	૨	-
૧૮	વડોદરા	-	-	-	-	-	-	૨	-
૧૯	છોટાઉદેપુર	-	-	-	-	-	-	૧	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	-	૧	-	-	૧	-	૪	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	-	-	-	-	૧	-	૨	-
૨૨	લીમખેડા	-	-	-	-	૧	-	૩	-
૨૩	દાહોદ	-	-	૩	-	૧	-	૧	-
૨૪	ઝાલોદ	-	-	-	-	-	-	-	-
૨૫	સંતરામપુર	-	-	-	-	૧	-	૨	-
૨૬	ભીલોડા	-	-	-	-	૧	-	૨	-
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧	-	-	-	૧	-	૨	-
૨૮	દાંતા	-	-	-	-	-	-	૧	-
૨૯	અંબાજી	૧	-	-	-	૧	-	૧	-
	કુલ	૬	૧	૬	-	૨૦	-	૪૩	૨

કોઠા નં.૩ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાઓના કર્મચારીઓના હોદ્દાનું વર્ગીકરણ

ક્રમ	સિનીયર ક્લાર્ક		માધ્યમિક મદદનીશ શિક્ષક		જુનિયર ક્લાર્ક		ઈનચાર્જ આચાર્ય	
	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	-	-	-	-	-	-	૧	-
૨	૧	-	૪	-	૧	-	-	-
૩	૧	-	૩	૨	૧	-	૧	-
૪	-	૧	૩	૧	૧	-	૧	-
૫	૧	-	૧	૩	૧	-	-	૧
૬	-	-	-	૩	૧	-	-	૧
૭	૧	-	૨	૪	-	૧	૧	-
૮	૧	-	૧	૩	૧	-	-	૧
૯	૧	-	૨	૧	૧	-	-	-
૧૦	૧	-	૨	૨	-	-	-	-
૧૧	૧	-	૧	૨	૧	-	૧	-
૧૨	૧	-	૨	૧	-	-	-	-
૧૩	૧	-	૩	૧	-	-	૧	-
૧૪	૧	-	૪	-	-	-	૧	-
૧૫	૧	-	૫	-	-	-	૧	-
૧૬	૧	-	૪	-	-	-	૧	-
૧૭	૧	-	૪	-	-	-	૧	-
૧૮	૧	-	૩	૩	૧	-	૧	-
૧૯	૧	-	૪	-	-	-	૧	-
૨૦	૧	-	૩	-	-	-	-	-
૨૧	૧	-	૪	-	૧	-	૧	-
૨૨	-	૧	૪	-	૧	-	-	૧
૨૩	૧	-	૩	૨	૧	-	૧	-
૨૪	૧	-	૪	૧	-	-	૧	-
૨૫	૧	-	૩	૧	-	-	૧	-
૨૬	૧	-	૪	-	-	-	૧	-
૨૭	૧	-	૨	૨	૧	-	-	-
૨૮	૧	-	૩	૨	-	-	૧	-
૨૯	૧	-	૪	-	૧	-	-	-
કુલ	૨૫	૨	૮૨	૩૪	૧૪	૧	૧૮	૪

કોઠા નં. ૪

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષના વર્ષવાર કર્મચારીઓની સંખ્યા દર્શાવતું પત્રક

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	૧૯૯૭-૯૮				
		શૈક્ષણિક સ્ટાફ	બીન શૈ. સ્ટાફ	પાર્ટ ટાઈમ શિક્ષક	રોજમદાર કર્મચારી	કુલ
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૪	૮	૩	૩	૧૮
૩	વાંસદા	૫	૯	૩	૩	૨૦
૪	ધરમપુર	૭	૧૨	-	૨	૨૧
૫	ચીખલી	૫	૮	-	૩	૧૬
૬	મહુવા	૪	૧	૨	૫	૧૨
૭	વ્યારા	૬	૮	-	-	૧૪
૮	સોનગઢ	૬	૯	-	-	૧૫
૯	ઉકાઈ	૬	૬	-	-	૧૨
૧૦	અંકલેશ્વર	૬	૫	-	૬	૧૭
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૪	૫	-	૫	૧૪
૧૨	ડેડિયાપાડા	૭	૪	૧	૫	૧૭
૧૩	સાગબારા	૪	૨	-	૭	૧૩
૧૪	નેત્રંગ	૫	૨	-	૯	૧૬
૧૫	રાજપીપળા	૯	૧	-	૮	૧૮
૧૬	નસવાડી	૫	૨	૨	૫	૧૪
૧૭	પાવી-જેતપુર	૫	૭	-	૯	૨૧
૧૮	વડોદરા	૭	૧૪	૧	૨	૨૪
૧૯	છોટાઉદેપુર	૪	૩	-	૩	૧૦
૨૦	છોટાઉદેપુર	૬	૯	-	૪	૧૯
૨૧	દેવગઢબારિયા	૫	૧૨	-	૧	૧૮
૨૨	લીમખેડા	૫	૧૫	-	-	૨૦
૨૩	દાહોદ	૯	૧૮	-	-	૨૭
૨૪	ઝાલોદ	૩	૧	૨	૪	૧૦
૨૫	સંતરામપુર	૪	૧૫	૧	-	૨૦
૨૬	ભીલોડા	૪	૧૨	૧	૧	૧૮
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૬	૩	-	-	૯
૨૮	દાંતા	૫	૧૨	-	-	૧૭
૨૯	અંબાજી	૫	૮	-	૧	૧૪
	કુલ	૧૫૧	૨૧૧	૧૬	૮૬	૪૬૪

કોઠા નં. ૪(ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષના વર્ષવાર કર્મચારીઓની સંખ્યા દર્શાવતું પત્રક

ક્રમ	૧૯૯૮-૯૯					૧૯૯૯-૨૦૦				
	શૈક્ષણિક સ્ટાફ	બીન શૈ. સ્ટાફ	પાર્ટ ટાઈમ શિક્ષક	રોજમદાર કર્મચારી	કુલ	શૈક્ષણિક સ્ટાફ	બીન શૈ. સ્ટાફ	પાર્ટ ટાઈમ શિક્ષક	રોજમદાર કર્મચારી	કુલ
૧	-	-	-	૨	૨	-	-	-	૨	૨
૨	૪	૮	૩	૩	૧૮	૫	૮	૨	૩	૧૮
૩	૫	૯	૩	૫	૨૨	૬	-	૩	૫	૨૪
૪	૫	૧૧	૧	૨	૧૯	૫	૧૩	૧	૨	૨૧
૫	૫	૮	-	૩	૧૬	૫	૯	-	૩	૧૭
૬	૪	૧	૨	૫	૧૨	૪	૧	૨	૫	૧૨
૭	૬	૧૦	-	૨	૧૮	૬	૧૧	-	૩	૨૦
૮	૬	૭	-	-	૧૩	૪	૯	-	-	૧૩
૯	૫	૪	-	-	૯	૫	૭	-	૪	૧૬
૧૦	૬	૫	-	૬	૧૭	૬	૭	-	૫	૧૭
૧૧	૪	૫	૧	૫	૧૫	૩	૭	૨	૫	૧૭
૧૨	૬	૪	૩	૫	૧૮	૪	૫	૪	૫	૧૮
૧૩	૪	૨	૧	૭	૧૪	૪	૩	૧	૭	૧૫
૧૪	૫	૩	-	૯	૧૭	૫	૫	-	૭	૧૭
૧૫	૯	૪	-	૭	૨૦	૯	૮	-	૭	૨૪
૧૬	૪	૨	૨	૬	૧૪	૫	૧૦	૨	૬	૨૩
૧૭	૫	૭	-	૮	૨૦	૪	૧૦	-	૬	૨૦
૧૮	૭	૧૪	૧	૨	૨૪	૭	૧૪	૧	૩	૨૫
૧૯	૪	૩	-	૩	૧૦	૪	૬	-	૨	૧૨
૨૦	૫	૯	-	૪	૧૮	૫	૧૭	-	-	૨૨
૨૧	૫	૧૩	-	૨	૨૦	૫	૧૧	-	૨	૧૮
૨૨	૫	૧૫	-	-	૨૦	૫	૧૩	-	-	૧૮
૨૩	૯	૧૮	-	-	૨૭	૯	૧૪	-	-	૨૩
૨૪	૩	૧	૨	૪	૧૦	૫	૧	૧	૬	૧૩
૨૫	૩	૧૪	૨	-	૧૯	૫	૧૩	-	૧	૧૯
૨૬	૪	૧૨	૧	૧	૧૮	૫	૧૩	-	૧	૧૯
૨૭	૬	૨	-	-	૮	૭	૧૦	-	-	૧૭
૨૮	૫	૧૨	-	-	૧૭	૫	૧૧	૧	-	૧૭
૨૯	૫	૧૧	-	-	૧૬	૫	૧૧	-	-	૧૬
કુલ	૧૪૪	૨૧૪	૨૨	૫૧	૪૭૧	૧૪૭	૨૫૭	૨૦	૮૯	૫૧૩

કોઠા નં.૫
આદર્શ નિવાસી શાળાના કર્મચારીઓની લાયકાત પ્રમાણેનું વર્ગીકરણ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	૧ થી ૭		૮ થી ૧૦		૧૧ થી ૧૨		B.A.		B.A.B.Ed.	
		પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૩	-	૨	-	૧	-	-	-	૨	-
૩	વાંસદા	૩	-	૪	-	-	-	-	-	૧	-
૪	ધરમપુર	૫	-	૫	-	-	૨	૧	-	૧	૧
૫	ચીખલી	૧	-	૬	-	-	-	-	-	૧	૨
૬	મહુવા	-	-	૧	-	-	-	-	-	-	૨
૭	વ્યારા	૩	-	૫	-	-	-	-	૧	૧	૧
૮	સોનગઢ	૧	-	૫	૧	-	-	૧	-	-	૨
૯	ઉકાઈ	૨	-	૩	-	-	-	૨	-	૧	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧	-	૫	-	-	-	-	-	૧	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧	-	૨	૧	-	-	૧	-	-	૧
૧૨	ડેડિયાપાડા	૨	-	૧	-	-	-	૧	-	૧	-
૧૩	સાગબારા	-	-	-	-	-	-	-	૧	૧	-
૧૪	નેત્રંગ	૨	-	-	૧	-	-	૧	-	૨	-
૧૫	રાજપીપળા	૩	-	૨	-	-	-	૧	-	૧	-
૧૬	નસવાડી	૪	-	૩	-	-	-	૧	-	-	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૨	-	૬	-	-	-	-	-	૧	-
૧૮	વડોદરા	૩	૩	૩	૧	-	-	૧	-	-	-
૧૯	છોટાઉદેપુર	-	-	૪	-	-	-	૧	-	૨	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	૫	-	૫	-	૩	-	૧	-	૧	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧	૧	૬	-	-	-	૨	-	૩	-
૨૨	લીમખેડા	૨	-	૮	૨	-	-	૧	-	૨	-
૨૩	દાહોદ	૨	૧	૫	-	૩	-	૩	-	૨	૨
૨૪	ઝાલોદ	-	-	૧	-	-	-	-	-	૨	-
૨૫	સંતરામપુર	૧	-	૭	૧	૧	-	૧	-	૨	-
૨૬	ભીલોડા	૫	-	૪	-	૧	-	૨	-	૧	-
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧	-	૬	૧	-	-	-	-	૧	-
૨૮	દાંતા	૨	-	૬	-	૧	-	૨	-	-	૧
૨૯	અંબાજી	૩	-	૬	-	-	-	-	-	૧	-
	કુલ	૫૮	૫	૧૧૧	૮	૧૦	૨	૨૩	૨	૩૪	૧૩

કોઠા નં.૫ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાના કર્મચારીઓની લાયકાત પ્રમાણેનું વર્ગીકરણ

ક્રમ	M.A.B.Ed.		B.Sc. B.Ed.		M.Sc. B.Ed.		B.A.D.PEd.		B.A.B.Sc. M.Ed.	
	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	૧	-	૧	-	-	-	૧	-	-	-
૩	૧	૧	-	૧	૧	-	૧	-	-	-
૪	-	-	-	-	-	-	-	-	૨	-
૫	-	-	-	-	૧	-	-	-	-	-
૬	-	-	-	-	૧	-	-	-	-	-
૭	૧	૧	-	૧	૧	-	-	-	૧	-
૮	૩	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૯	૨	૧	-	-	-	-	-	-	૧	-
૧૦	-	૨	૧	-	૨	-	-	-	-	-
૧૧	-	-	-	૧	-	-	-	-	-	-
૧૨	-	૧	-	-	૧	-	-	-	૧	-
૧૩	૧	૧	૧	-	-	-	-	-	-	-
૧૪	-	-	-	-	૧	-	૧	-	-	-
૧૫	૨	-	-	-	૪	-	-	-	૨	-
૧૬	૨	-	૧	-	-	-	૧	-	-	-
૧૭	૪	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૧૮	૩	૨	૧	-	-	-	૧	-	-	-
૧૯	૧	-	-	-	૧	-	-	-	-	-
૨૦	૩	-	-	૧	-	-	-	-	-	-
૨૧	-	-	૧	-	૧	-	૧	-	-	-
૨૨	૧	-	-	-	૧	-	-	૧	-	-
૨૩	૧	-	૧	-	-	-	૧	-	૧	-
૨૪	૨	-	-	-	-	-	૧	-	-	-
૨૫	-	૧	૧	-	-	-	-	-	-	-
૨૬	૨	-	-	-	-	-	૧	-	૧	-
૨૭	-	૨	-	-	-	-	૨	-	૨	-
૨૮	૧	૧	૧	-	-	-	૧	-	-	-
૨૯	૨	-	૧	-	-	-	-	-	૧	-
કુલ	૩૩	૧૩	૧૦	૪	૧૫	-	૧૨	૧	૧૨	-

કોઠા નં.૫ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાના કર્મચારીઓની લાયકાત પ્રમાણેનું વર્ગીકરણ

ક્રમ	A.T.D. C.P.Ed.		B.R.S.		B.Com.		અન્ય		કુલ	
	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	-	-	૧	-	૧	-	-	-	૧૩	-
૩	-	-	૧	-	-	-	૨	-	૧૪	૨
૪	-	-	-	-	-	-	-	-	૧૫	૩
૫	૧	-	-	-	-	-	૨	-	૧૨	૨
૬	-	-	-	-	-	-	-	-	૨	૩
૭	-	-	૧	-	-	-	-	-	૧૩	૪
૮	-	-	-	-	-	-	-	-	૧૦	૩
૯	-	-	-	-	-	-	-	-	૧૧	૧
૧૦	-	-	-	-	૧	-	-	-	૧૧	૨
૧૧	-	-	-	-	૨	-	-	-	૭	૩
૧૨	-	-	૧	-	-	-	-	-	૮	૧
૧૩	-	-	-	-	-	-	૨	-	૫	૨
૧૪	-	-	-	-	-	-	૨	-	૯	૧
૧૫	૧	-	-	-	૧	-	-	-	૧૭	-
૧૬	-	-	-	-	૧	-	૨	-	૧૫	-
૧૭	-	-	-	-	૧	-	-	-	૧૪	-
૧૮	-	-	-	-	૧	૧	-	૧	૧૩	૮
૧૯	-	-	-	-	૧	-	-	-	૧૦	-
૨૦	-	-	-	-	૧	-	૨	-	૨૧	૧
૨૧	-	-	-	-	-	-	-	-	૧૫	૧
૨૨	-	-	-	-	-	-	-	-	૧૫	૩
૨૩	-	-	-	-	૧	-	-	-	૨૦	૩
૨૪	-	-	-	-	-	-	-	-	૬	-
૨૫	૧	-	-	-	-	-	૧	૧	૧૫	૩
૨૬	૧	-	-	-	-	-	-	-	૧૮	-
૨૭	-	-	-	-	-	-	૨	-	૧૪	૩
૨૮	-	-	-	-	-	-	-	-	૧૪	૨
૨૯	-	-	-	-	-	-	૧	-	૧૬	-
	૪	-	૪	-	૧૧	૧	૧૬	૨	૩૫૩	૫૧

કોઠા નં. ૬
આદર્શ નિવાસી શાળાના કર્મચારીઓની જાતિવાર સંખ્યા દર્શાવતું પત્રક

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	જનરલ			એસ.ટી			એસ.સી.		
		પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૩	-	૩	૭	-	૭	૧	-	૧
૩	વાંસદા	૨	-	૨	૯	૧	૧૦	૧	-	૧
૪	ધરમપુર	-	-	-	૯	૧	૧૦	૪	૧	૫
૫	ચીખલી	૨	-	૨	૬	-	૬	૧	-	૧
૬	મહુવા	૧	૧	૨	૧	૧	૨	-	-	-
૭	વ્યારા	-	-	-	૧૦	૩	૧૩	૨	૧	૩
૮	સોનગઢ	૧	-	૧	૮	૨	૧૦	-	-	-
૯	ઉકાઈ	૩	-	૩	૭	૧	૮	-	-	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૫	૧	૬	૩	૧	૪	૧	-	૧
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧	૧	૨	૩	-	૩	૨	૧	૩
૧૨	ડેડિયાપાડા	૨	૧	૩	૪	-	૪	-	-	-
૧૩	સાગબારા	૨	-	૨	૧	-	૧	૧	૧	૨
૧૪	નેત્રંગ	૨	-	૨	૩	૧	૪	૨	-	૨
૧૫	રાજપીપળા	૭	-	૭	૨	-	૨	૩	-	૩
૧૬	નસવાડી	૪	-	૪	૫	-	૫	૩	-	૩
૧૭	પાવી-જેતપુર	૨	-	૨	૬	-	૬	-	-	-
૧૮	વડોદરા	૫	૧	૬	૫	૧	૬	૧	૩	૪
૧૯	છોટાઉદેપુર	૨	-	૨	૫	-	૫	૨	-	૨
૨૦	છોટાઉદેપુર	૨	૧	૩	૧૦	-	૧૦	૬	-	૬
૨૧	દેવગઢબારિયા	૩	-	૩	૭	-	૭	૪	૧	૫
૨૨	લીમખેડા	-	-	-	૯	૧	૧૦	૩	૧	૪
૨૩	દાહોદ	૪	૧	૫	૮	૧	૯	૪	૧	૫
૨૪	ઝાલોદ	-	-	-	૨	-	૨	-	-	-
૨૫	સંતરામપુર	૩	૧	૪	૮	-	૮	૧	૧	૨
૨૬	ભીલોડા	૬	-	૬	૭	-	૭	૨	-	૨
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૩	૨	૫	૧	-	૧	૫	૧	૬
૨૮	દાંતા	૩	-	૫	૪	-	૪	૫	-	૫
૨૯	અંબાજી	૮	-	૮	૩	-	૩	૨	-	૨
	કુલ	૭૬	૧૨	૮૮	૧૫૪	૧૪	૧૬૮	૫૬	૧૨	૬૮
				૨૧.૮			૪૧.૩			૧૬.૮

કોઠા નં. ૬(ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાના કર્મચારીઓની જાતિવાર સંખ્યા દર્શાવતું પત્રક

ક્રમ	ઓ.બી.સી.			લઘુમતી			કુલ સ્ટાફ		
	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	૨	-	૨	-	-	-	૧૩	૧૩	૧૩
૩	૨	૧	૩	-	-	-	૧૪	૨	૧૬
૪	૨	૧	૩	-	-	-	૧૫	૩	૧૮
૫	૩	૨	૫	-	-	-	૧૨	૨	૧૪
૬	-	૧	૧	-	-	-	૨	૩	૫
૭	૧	-	૧	-	-	-	૧૩	૪	૧૭
૮	૧	૧	૨	-	-	-	૧૦	૩	૧૩
૯	૧	-	૧	-	-	-	૧૧	૧	૧૨
૧૦	-	-	-	૧	-	૧	૧૧	૨	૧૩
૧૧	-	-	-	૧	૧	૨	૭	૩	૧૦
૧૨	૨	-	૨	-	-	-	૮	૧	૯
૧૩	૧	-	૧	-	૧	૧	૫	૨	૭
૧૪	૨	-	૨	-	-	-	૯	૧	૧૦
૧૫	૫	-	૫	-	-	-	૧૭	-	૧૭
૧૬	૩	-	૩	-	-	-	૧૫	-	૧૫
૧૭	૬	-	૬	-	-	-	૧૪	-	૧૪
૧૮	૨	૩	૫	-	-	-	૧૩	૮	૨૧
૧૯	૧	-	૧	-	-	-	૧૦	-	૧૦
૨૦	૩	-	૩	-	-	-	૨૧	૧	૨૨
૨૧	૧	-	૧	-	-	-	૧૫	૧	૧૬
૨૨	૩	૧	૪	-	-	-	૧૫	૩	૧૮
૨૩	૪	-	૪	-	-	-	૨૦	૩	૨૩
૨૪	૩	-	૩	૧	-	૧	૬	-	૬
૨૫	૩	૧	૪	-	-	-	૧૫	૩	૧૮
૨૬	૩	-	૩	-	-	-	૧૮	-	૧૮
૨૭	૪	-	૪	૧	-	૧	૧૪	૩	૧૭
૨૮	૨	-	૨	-	-	-	૧૪	૨	૧૬
૨૯	૩	-	૩	-	-	-	૧૬	-	૧૬
કુલ	૬૩	૧૧	૭૪	૪	૨	૬	૩૫૩	૫૧	૪૦૪
			૧૮.૬			૧.૫			૧૦૦

કોઠા નં. દ.૧

આદર્શ નિવાસી શાળાના કર્મચારીઓનો અનુભવ વર્ષ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	શિક્ષકોની કુલ સંખ્યા	કુલ શિક્ષણ		૧ થી ૨ વર્ષ	
			પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૬	૬	૦	૨	-
૩	વાંસદા	૬	૪	૨	-	-
૪	ધરમપુર	૫	૪	૧	-	-
૫	ચીખલી	૫	૨	૩	૧	-
૬	મહુવા	૪	૧	૩	-	૧
૭	વ્યારા	૬	૨	૪	-	-
૮	સોનગઢ	૫	૨	૩	-	-
૯	ઉકાઈ	૫	૪	૧	-	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૬	૪	૨	-	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૪	૨	૨	-	-
૧૨	ડેડિયાપાડા	૪	૩	૧	-	-
૧૩	સાગબારા	૪	૩	૧	-	-
૧૪	નેત્રંગ	૫	૫	૦	-	-
૧૫	રાજપીપળા	૯	૯	૦	-	-
૧૬	નસવાડી	૫	૫	૦	-	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૪	૪	૦	૧	-
૧૮	વડોદરા	૬	૩	૩	-	-
૧૯	છોટાઉદેપુર	૪	૪	૦	-	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	૫	૪	૧	-	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	૫	૫	૦	-	-
૨૨	લીમખેડા	૫	૪	૧	-	-
૨૩	દાહોદ	૯	૭	૨	-	-
૨૪	ઝાલોદ	૫	૫	૦	-	-
૨૫	સંતરામપુર	૫	૪	૧	-	-
૨૬	ભીલોડા	૫	૫	૦	-	-
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૬	૪	૨	-	-
૨૮	દાંતા	૫	૩	૨	-	૧
૨૯	અંબાજી	૬	૬	-	-	-
કુલ		૧૪૯	૧૧૪	૩૫	૪	૨

કોઠા નં. દ.૧(ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાના કર્મચારીઓનો અનુભવ વર્ષ

ક્રમ	૩ થી ૪ વર્ષ		૫ થી ૬ વર્ષ		૭ થી ૮ વર્ષ		૯ થી ૧૦ વર્ષ		૧૦ થી વધારે	
	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	૨	-	૧	-	૧	-	-	-	-	-
૩	-	-	-	૧	૨	-	૨	૧	-	-
૪	૨	-	૧	-	-	-	૧	૧	-	-
૫	-	-	-	૧	૦	૨	-	-	૧	૦
૬	-	૨	૧	-	-	-	-	-	-	-
૭	-	૨	-	૨	-	-	૧	-	૧	-
૮	-	૧	૧	૧	૧	-	-	૧	-	-
૯	-	-	૪	-	-	૧	-	-	-	-
૧૦	૩	૧	-	-	૧	૧	-	-	-	-
૧૧	૧	૧	૧	૧	-	-	-	-	-	-
૧૨	-	-	૨	-	૧	૧	-	-	-	-
૧૩	-	-	૧	૧	-	-	-	-	૨	-
૧૪	૨	-	૧	-	-	-	૨	-	-	-
૧૫	-	-	૩	-	૧	-	૩	-	૨	-
૧૬	-	-	૩	-	૧	-	૧	-	-	-
૧૭	-	-	૧	-	૨	-	-	-	-	-
૧૮	-	-	-	-	-	૧	૨	૧	૧	૧
૧૯	૧	-	૩	-	-	-	-	-	-	-
૨૦	-	-	૨	૧	૧	-	-	-	૧	-
૨૧	૧	-	૧	-	-	-	૨	-	૧	-
૨૨	-	-	૨	-	૧	-	-	-	૧	૧
૨૩	૩	૧	૨	-	૨	૧	-	-	-	-
૨૪	-	-	૩	-	૧	-	-	-	૧	-
૨૫	૧	-	-	૧	-	-	૨	-	૧	-
૨૬	-	-	૩	-	-	-	૧	-	૧	-
૨૭	-	-	૨	૧	૨	૧	-	-	-	-
૨૮	-	-	૨	૧	૧	-	-	-	-	-
૨૯	૧	-	-	-	૩	-	૨	-	-	-
કુલ	૧૭	૮	૪૦	૧૧	૨૧	૮	૧૯	૪	૧૩	૨

કોઠા નં. ૭

આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણેલા વિદ્યાર્થીની વર્ષવાર સંખ્યા દર્શાવતું પત્રક

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	૧૯૯૭-૯૮				
		ધોરણ - ૮				
		S.C.	S.T.	O.B.C.	અન્ય	કુલ
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧	૩૩	૫	-	૩૯
૩	વાંસદા	૧	૭૮	-	-	૭૯
૪	ધરમપુર	-	૫૧	૨	-	૫૩
૫	ચીખલી	૨	૩૬	૨	-	૪૦
૬	મહુવા	૧	૩૯	૧	-	૪૧
૭	વ્યારા	૪	૮૦	૭	-	૯૧
૮	સોનગઢ	૨	૬૬	-	-	૬૮
૯	ઉકાઈ	૨	૩૫	૧	-	૩૮
૧૦	અંકલેશ્વર	૧	૨૫	૩	-	૨૯
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	-	૨૩	૨	-	૨૫
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧	૭૪	૨	-	૭૭
૧૩	સાગબારા	-	૩૮	-	-	૩૮
૧૪	નેત્રંગ	-	૩૦	૧	-	૩૧
૧૫	રાજપીપળા	-	૨૭	-	-	૨૭
૧૬	નસવાડી	૧	૩૩	૩	-	૩૭
૧૭	પાવી-જેતપુર	-	૩૬	૩	૧	૪૦
૧૮	વડોદરા	૬	૪૩	૮	૩	૬૦
૧૯	છોટાઉદેપુર	૬	૨૫	૧	-	૩૨
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧	૨૮	-	-	૨૯
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧	૨૫	-	-	૨૬
૨૨	લીમખેડા	૩	૨૯	૪	-	૩૬
૨૩	દાહોદ	-	૪૨	૫	-	૪૭
૨૪	ઝાલોદ	-	૨૫	-	-	૨૫
૨૫	સંતરામપુર	૧	૧૯	-	-	૨૦
૨૬	ભીલોડા	૧	૨૮	૧	-	૩૦
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	-	૨૨	-	-	૨૨
૨૮	દાંતા	-	૨૫	-	-	૨૫
૨૯	અંબાજી	-	૨૧	-	-	૨૧
	કુલ	૩૫	૧૦૩૬	૫૧	૪	૧૧૨૬

કોઠા નં. ૭ (ચાલુ)

આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણેલા વિદ્યાર્થીની વર્ષવાર સંખ્યા દર્શાવતું પત્રક

ક્રમ	૧૯૯૭-૯૮ (ચાલુ)										૧૯૯૮-૯૯									
	ધોરણ - ૯					ધોરણ - ૧૦					ધોરણ - ૯					ધોરણ - ૯				
	S.C.	S.T.	O.B. C.	અન્ય	કુલ	S.C.	S.T.	O.B. C.	અન્ય	કુલ	S.C.	S.T.	O.B. C.	અન્ય	કુલ	S.C.	S.T.	O.B. C.	અન્ય	કુલ
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	૪૦	-	-	૪૦	-	-	-	-	-
૨	૧	૩૭	૨	-	૪૦	-	૩૪	૩	-	૩૭	૧	૩૩	૫	-	૩૯	૧	૩૭	૧	-	૩૯
૩	૧	૬૫	-	-	૬૬	૧	૩૬	-	-	૩૭	૨	૭૦	૧	-	૭૩	-	૬૯	-	-	૬૯
૪	૩	૪૬	૨	-	૫૧	-	૩૦	૨	-	૩૨	૩	૬૦	૩	-	૬૬	-	૪૩	-	-	૪૩
૫	૨	૩૨	-	-	૩૪	૧	૩૪	-	-	૩૫	૧	૩૮	૧	-	૪૦	૨	૩૭	-	-	૩૯
૬	૨૨	૫	-	-	૨૮	૧	૨૦	૩	૧	૨૫	-	૩૨	૫	-	૩૭	૨	૨૫	-	-	૨૭
૭	૧	૭૬	૪	૧	૮૨	૪	૬૦	૪	-	૬૮	૫	૬૯	૩	૨	૭૯	૨	૬૩	૬	૨	૭૩
૮	-	૩૯	-	-	૩૯	-	૨૭	-	-	૨૭	૧	૩૬	-	-	૩૭	૨	૫૫	-	-	૫૭
૯	૧	૩૨	-	-	૩૩	-	૧૯	-	-	૧૯	-	૩૯	૧	-	૪૦	૧	૩૦	૧	-	૩૨
૧૦	-	૨૧	૨	-	૨૩	૧	૧૬	૩	-	૨૦	૪	૨૩	૨	-	૨૯	-	૨૧	૨	-	૨૩
૧૧	-	૧૩	-	-	૧૩	-	૧૬	-	-	૧૬	-	૨૮	-	-	૨૮	-	૨૦	૩	-	૨૩
૧૨	-	૫૩	-	-	૫૩	૨	૪૦	-	-	૪૨	-	૭૫	-	-	૭૫	-	૩૩	-	-	૩૩
૧૩	-	૧૫	૧	-	૧૬	૧	૧૭	૧	-	૧૯	-	૩૬	-	-	૩૬	-	૨૫	-	-	૨૫
૧૪	૧	૧૭	-	-	૧૮	-	૧૫	-	-	૧૫	-	૩૦	-	-	૩૦	-	૨૭	-	-	૨૭
૧૫	૨	૧૮	-	-	૨૦	-	૧૬	૨	-	૧૮	૨	૩૪	-	-	૩૬	-	૨૦	-	-	૨૦
૧૬	૧	૩૩	૧	-	૩૫	-	૧૭	૧	-	૧૮	-	૩૭	૩	-	૪૦	૧	૩૮	-	-	૩૯
૧૭	૨	૨૮	-	-	૩૦	-	૧૨	૧	-	૧૩	-	૩૭	૩	-	૪૦	-	૩૫	૧	-	૩૬
૧૮	૯	૩૭	-	૩	૪૯	૯	૪૩	૨	૨	૫૬	૮	૪૫	૮	૨	૬૩	૮	૩૫	-	૨	૪૫
૧૯	૨	૨૮	-	-	૩૦	૪	૧૯	-	-	૨૩	૪	૧૯	૨	-	૨૫	૨	૧૮	-	-	૨૦
૨૦	૧	૨૧	-	-	૨૨	-	૨૪	-	-	૨૪	-	૨૮	-	-	૨૮	૧	૨૩	-	-	૨૪
૨૧	-	૨૩	-	-	૨૩	૧	૧૫	૧	-	૧૭	-	૧૬	૧	-	૧૭	૧	૨૨	-	-	૨૩
૨૨	૨	૧૮	-	-	૨૦	-	૧૭	૮	-	૨૫	૧	૧૯	૨	-	૨૨	-	૩૦	૧	-	૩૧
૨૩	-	૩૨	૪	-	૩૬	-	૩૦	૩	-	૩૩	૨	૩૬	૨	-	૪૦	૧	૨૬	૩	-	૩૦
૨૪	-	૨૧	-	-	૨૧	-	૧૬	-	-	૧૬	-	૩૩	-	-	૩૩	-	૨૨	-	-	૨૨
૨૫	-	૧૬	-	-	૧૬	-	૨૩	-	-	૨૩	-	૩૭	-	-	૩૭	૧	૨૩	-	-	૨૪
૨૬	૧	૧૧	૧	-	૧૩	-	૯	-	-	૯	-	૭	૨	-	૯	-	૧૬	-	-	૧૬
૨૭	-	૧૬	-	-	૧૬	-	૧૮	-	-	૧૮	-	૧૭	-	-	૧૭	-	૧૯	-	-	૧૯
૨૮	૧	૧૫	૨	-	૧૮	૧	૧૮	૧	-	૨૦	-	૨૭	-	-	૨૭	૧	૨૩	-	-	૨૪
૨૯	-	૩૦	-	-	૩૦	-	૨૧	-	-	૨૧	-	૧૯	-	-	૧૯	-	૧૭	-	-	૧૭
કુલ	૩૨	૮૧૫	૨૪	૪	૮૭૫	૨૬	૬૬૨	૩૫	૩	૭૨૬	૩૪	૧૦૨૦	૪૪	૪	૧૧૦૨	૨૬	૮૪૨	૧૮	૪	૯૯૦

કોઠા નં. ૭ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણેલા વિદ્યાર્થીની વર્ષવાર સંખ્યા દર્શાવતું પત્રક

ક્રમ	૧૯૯૮-૯૯ (ચાલુ)					૧૯૯૯-૨૦૦૦														
	ધોરણ - ૧૦					ધોરણ - ૮					ધોરણ - ૯					ધોરણ - ૧૦				
	S.C.	S.T.	O.B. C.	અન્ય	કુલ	S.C.	S.T.	O.B. C.	અન્ય	કુલ	S.C.	S.T.	O.B. C.	અન્ય	કુલ	S.C.	S.T.	O.B. C.	અન્ય	કુલ
૧	-	-	-	-	-	૧	૩૯	-	-	૪૦	-	૩૮	-	-	૩૮	-	-	-	-	-
૨	-	૩૪	૩	-	૩૭	૧	૩૭	૧	૧	૪૦	-	૩૭	૨	-	૩૯	૧	૩૫	૪	-	૪૦
૩	૧	૬૨	-	-	૬૩	૨	૭૨	૨	-	૭૬	૨	૭૧	-	-	૭૩	-	૬૫	૨	-	૬૭
૪	-	૩૨	૨	-	૩૪	૧	૫૬	૩	-	૬૦	૨	૪૮	૨	-	૫૨	-	૩૭	-	-	૩૭
૫	૧	૨૮	-	-	૨૯	૧	૩૮	૧	-	૪૦	-	૩૮	-	-	૩૯	૧	૨૮	-	-	૨૯
૬	૧	૨૦	૨	-	૨૩	૨	૩૨	૩	-	૩૭	-	૨૯	૫	-	૩૪	૧	૨૩	૩	-	૨૭
૭	૪	૬૪	૪	-	૭૨	૬	૭૫	૭	૫	૯૩	૨	૬૦	૬	-	૬૮	૧	૬૪	૧	-	૬૬
૮	-	૩૪	-	-	૩૪	૨	૩૮	-	-	૪૦	૧	૪૦	-	-	૪૧	૨	૫૧	-	-	૫૩
૯	-	૨૯	-	-	૨૯	-	૪૨	-	-	૪૨	-	૩૩	૧	-	૩૪	-	૨૭	૨	-	૨૯
૧૦	-	૨૧	૨	-	૨૩	૧	૨૩	૨	-	૨૬	૧	૨૨	૪	-	૨૭	-	૧૪	૧	-	૧૫
૧૧	-	૧૩	૨	-	૧૫	-	૩૩	-	-	૩૩	-	૨૦	-	-	૨૦	-	૧૯	-	-	૧૯
૧૨	-	૩૧	-	-	૩૧	-	૭૬	૨	-	૭૮	-	૪૯	-	-	૪૯	-	૨૩	-	-	૨૩
૧૩	૧	૧૩	-	-	૧૪	-	૩૧	-	-	૩૧	-	૨૮	-	-	૨૮	-	૨૧	-	-	૨૧
૧૪	-	૨૩	૧	-	૨૪	-	૩૯	૧	-	૪૦	-	૨૪	-	-	૨૪	-	૨૪	-	-	૨૪
૧૫	-	૧૭	-	-	૧૭	-	૪૦	-	-	૪૦	-	૨૮	-	-	૨૮	-	૨૨	-	-	૨૨
૧૬	૧	૧૭	-	-	૧૮	-	૫૪	૧	-	૫૫	-	૩૭	૩	-	૪૦	૧	૩૦	૧	-	૩૨
૧૭	૧	૨૧	૧	-	૨૩	૧	૩૩	૧	-	૩૫	-	૨૧	૧	-	૨૨	-	૧૮	૨	-	૨૦
૧૮	૯	૪૫	૨	૨	૫૮	૯	૪૬	૧૦	૪	૬૯	૭	૩૫	૭	૨	૫૧	૬	૨૯	-	૧	૩૬
૧૯	૨	૨૨	-	-	૨૪	૧	૩૯	-	-	૪૦	૧	૧૫	-	-	૧૬	૧	૨૦	-	-	૨૧
૨૦	૧	૧૯	-	-	૨૦	-	૩૬	-	-	૩૬	-	૧૯	-	-	૧૯	-	૨૧	-	-	૨૧
૨૧	-	૨૦	૧	-	૨૧	૧	૨૩	-	-	૨૪	-	૧૪	૧	-	૧૫	૧	૧૮	૧	-	૨૦
૨૨	-	૨૩	૧	-	૨૪	-	૨૨	૧૫	-	૩૭	-	૨૮	-	-	૨૮	૧	૧૫	૩	-	૧૯
૨૩	-	૨૫	૧	-	૨૬	-	૩૩	૫	-	૩૮	-	૨૩	-	-	૨૩	૨	૧૪	૨	-	૧૮
૨૪	-	૧૮	-	-	૧૮	-	૩૭	-	-	૩૭	-	૨૨	-	-	૨૨	-	૨૨	-	-	૨૨
૨૫	-	૯	-	-	૯	-	૩૫	-	-	૩૫	૧	૩૩	-	-	૩૪	૧	૧૭	-	-	૧૮
૨૬	૧	૫	-	-	૬	-	૬	-	-	૬	-	૭	૧	-	૮	-	૭	-	-	૭
૨૭	-	૧૩	-	-	૧૩	-	૩૫	-	-	૩૫	-	૧૬	-	-	૧૬	-	૧૫	-	-	૧૫
૨૮	૧	૧૫	૧	-	૧૭	૨	૩૦	૧	-	૩૩	-	૨૫	-	-	૨૫	૧	૨૩	-	-	૨૪
૨૯	-	૨૭	-	-	૨૭	-	૩૫	-	-	૩૫	-	૨૪	૧	-	૨૫	-	૨૧	-	-	૨૧
કુલ	૨૪	૭૦૦	૨૩	૨	૭૪૯	૩૧	૧૧૩૫	૫૫	૧૦	૧૨૩૧	૧૯	૮૮૩	૩૪	૨	૯૩૮	૨૦	૭૨૩	૨૨	૧	૭૬૬

કોઠા નં.૮
આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અપવ્યય અને સ્થગિતતા

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	ધો.૮માં પ્રવેશ મેળવનાર સંખ્યા	૧૯૯૭-૯૮				
			ધો.૮માં પરીક્ષામાં બેઠેલ સંખ્યા	પાસ સંખ્યા	ઉપર પાસ	નાપાસ	વેસ્ટેજ સંખ્યા
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૩૯	૩૬	૩૬	-	-	૧
૩	વાંસદા	૭૯	૭૯	૭૬	-	૩	૧૦
૪	ધરમપુર	૫૩	૫૩	૪૪	૧	૮	૧૦
૫	ચીખલી	૪૦	૪૦	૪૦	-	-	૧૧
૬	મહુવા	૪૧	૩૧	૨૬	૨	૩	૧૪
૭	વ્યારા	૯૧	૯૧	૬૪	૧૭	૧૦	૨૦
૮	સોનગઢ	૬૮	૬૫	૫૩	૭	૫	૧૧
૯	ઉકાઈ	૩૮	૩૪	૨૮	૬	-	૯
૧૦	અંકલેશ્વર	૨૯	૨૯	૨૯	-	-	૧
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૨૫	૨૫	૧૭	૬	૨	૨
૧૨	ડેડિયાપાડા	૭૭	૬૬	૩૧	૨૧	૧૪	૩૬
૧૩	સાગબારા	૩૮	૩૮	૨૪	૪	૧૦	૧૩
૧૪	નેત્રંગ	૩૧	૩૦	૧૨	૧૧	૭	૬
૧૫	રાજપીપળા	૨૭	૨૬	૧૮	૨	૬	૧
૧૬	નસવાડી	૩૭	૩૯	૩૪	-	૫	૫
૧૭	પાવી-જેતપુર	૪૦	૨૬	૨૩	-	૩	૫
૧૮	વડોદરા	૬૦	૬૫	૪૦	૧૦	૧૫	૧૭
૧૯	છોટાઉદેપુર	૩૨	૨૯	૨૬	-	૩	૯
૨૦	છોટાઉદેપુર	૨૯	૨૭	૨૨	૧	૪	૪
૨૧	દેવગઢબારિયા	૨૬	૨૫	૨૫	-	-	૩
૨૨	લીમખેડા	૩૬	૩૬	૩૩	-	૩	૫
૨૩	દાહોદ	૪૭	૪૭	૪૬	-	૧	૧૭
૨૪	ઝાલોદ	૨૫	૨૫	૨૨	-	૩	-
૨૫	સંતરામપુર	૨૦	૧૫	૧૪	-	૧	૫
૨૬	ભીલોડા	૩૦	૩૦	૨૬	૪	-	૧૪
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૨૨	૨૨	૨૨	-	-	૩
૨૮	દાંતા	૨૫	૨૮	૨૬	૧	૧	૪
૨૯	અંબાજી	૨૧	૨૧	૨૧	-	-	૪
	કુલ	૧૧૨૬	૧૦૭૮	૮૭૮	૯૩	૧૦૭	૨૪૦
	ટકા						૨૧.૩

કોઠા નં.૮(ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અપવ્યય અને સ્થગિતતા

ક્રમ	૧૯૯૮-૯૯					૧૯૯૯-૨૦૦૦				
	ધો.૯માં પરીક્ષામાં બેઠેલ સંખ્યા	પાસ સંખ્યા	ઉપર પાસ	નાપાસ	વેસ્ટેજ સંખ્યા	ધો.૧૦માં પરીક્ષામાં બેઠેલ સંખ્યા	પાસ સંખ્યા	ઉપર પાસ	નાપાસ	વેસ્ટેજ સંખ્યા
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	૩૮	૩૭	-	૧	૨	૪૦	૩૫	-	૫	૫
૩	૬૯	૬૮	-	૧	૨	૬૭	૬૬	-	૧	૧
૪	૪૩	૩૯	-	૪	૬	૩૭	૩૭	-	-	-
૫	૨૯	૨૯	-	-	-	૨૯	૨૩	-	૬	૬
૬	૨૭	૨૭	-	-	-	૨૭	૨૩	-	૪	૪
૭	૭૧	૬૨	૬	૩	૫	૬૬	૪૭	-	૧૯	૧૯
૮	૫૭	૫૨	૧	૪	૪	૫૩	૨૧	-	૩૨	૩૨
૯	૨૯	૨૪	-	૫	૬	૨૩	૧૩	-	૧૦	૧૦
૧૦	૨૮	૨૮	-	-	૧૩	૧૫	૯	-	૬	૬
૧૧	૨૩	૧૧	૮	૪	૪	૧૯	૧૫	-	૪	૪
૧૨	૩૦	૨૯	-	૧	૭	૨૩	૨૩	-	-	-
૧૩	૨૫	૨૪	-	૧	૪	૨૧	૧૮	-	૩	૩
૧૪	૨૪	૨૪	-	-	-	૨૪	૧૧	-	૧૩	૧૩
૧૫	૨૫	૨૩	-	૨	૩	૨૨	૨૦	-	૨	૨
૧૬	૩૪	૩૪	-	-	૨	૩૨	૩૨	-	-	-
૧૭	૨૧	૨૧	-	-	+૩	૨૪	૨૧	-	૩	૩
૧૮	૪૮	૩૫	૬	૭	૧૨	૩૬	૨૧	-	૧૫	૧૫
૧૯	૨૦	૧૯	૧	-	૧	૨૧	૨૦	-	૧	૧
૨૦	૨૩	૨૨	૧	-	૫	૧૮	૧૮	-	-	-
૨૧	૨૨	૨૨	-	-	-	૨૦	૧૦	-	૧૦	૧૦
૨૨	૩૧	૩૧	-	-	૭	૨૪	૨૨	-	૨	૨
૨૩	૩૦	૩૦	-	-	૧૨	૧૮	૧૦	-	૮	૮
૨૪	૨૫	૨૫	-	-	૩	૨૨	૨૧	-	૧	૧
૨૫	૨૦	૧૪	૪	૨	૨	૧૮	૧૮	-	-	-
૨૬	૧૬	૧૬	-	-	૯	૭	૭	-	-	-
૨૭	૧૯	૧૯	-	-	૪	૧૫	૧૫	-	-	-
૨૮	૨૪	૨૩	૧	-	-	૨૪	૨૩	-	૧	૧
૨૯	૧૭	૧૭	-	-	૩	૨૦	૧૨	-	૮	૮
કુલ	૮૬૮	૮૦૫	૨૮	૩૫	૧૧૯	૭૬૫	૬૧૧	-	૧૫૪	૫૪
ટકા					૧૦.૬					૪.૮

કોઠા નં. ૯.૧

આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓનો ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયનો વ્યાપ-ગુણવત્તા
૧૯૯૮

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	પરીક્ષા આપનારની સંખ્યા	અંગ્રેજી						
			અંગ્રેજી વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર	અંગ્રેજી વિષય માં પાસ થનાર	અંગ્રેજી વિષયમાં નાપાસ	અંગ્રેજી વિષયમાં ટકાવારી	પ્રથમ વર્ગ	બીજો વર્ગ	ત્રીજો વર્ગ
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૪૧	૨૦	૧૯	૧	૯૫.૦	૯	૫	૫
૩	વાંસદા	૩૭	૩૭	૩૬	૧	૯૭.૩	૮	૮	૨૦
૪	ધરમપુર	૩૭	૩૫	૩૫	૦	૧૦૦.૦	૬	૧૨	૧૭
૫	ચીખલી	૩૪	૧૧	૯	૨	૮૧.૮	૦	૨	૭
૬	મહુવા	૨૫	૭	૭	૦	૧૦૦.૦	૨	૨	૩
૭	વ્યારા	૬૮	૧૯	૧૦	૯	૫૨.૬	૧	૦	૯
૮	સોનગઢ	૨૭	૩	૧	૨	૩૩.૩	૦	૦	૧
૯	ઉકાઈ	૧૯	૬	૪	૨	૬૬.૭	૦	૦	૪
૧૦	અંકલેશ્વર	૨૦	૧૦	૧૦	૦	૧૦૦.૦	૦	૧	૯
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૬	૯	૮	૧	૮૮.૯	૦	૦	૮
૧૨	ડેડિયાપાડા	૪૧	૧૦	૯	૧	૯૦.૦	૦	૧	૮
૧૩	સાગબારા	૧૮	૪	૪	૦	૧૦૦.૦	૧	૦	૩
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૧૦	૧	૯	૧૦.૦	૦	૦	૧
૧૫	રાજપીપળા	૧૮	૧૮	૧૨	૬	૬૬.૭	૧	૫	૬
૧૬	નસવાડી	૧૮	૧	૧	૦	૧૦૦.૦	૧	૦	૦
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૨	૩	૩	૦	૧૦૦.૦	૧	૧	૧
૧૮	વડોદરા	૪૨	૧૨	૪	૮	૩૩.૩	-	-	૪
૧૯	છોટાઉદેપુર	૨૪	૫	૫	૦	૧૦૦.૦	૦	૧	૪
૨૦	છોટાઉદેપુર	૨૪	૨	૨	૦	૧૦૦.૦	૨	૦	૦
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૭	૦	૦	૦	-	૦	૦	૦
૨૨	લીમખેડા	૨૫	૦	૦	૦	-	૦	૦	૦
૨૩	દાહોદ	૩૩	૧૩	૮	૫	૬૧.૫	૦	૦	૮
૨૪	ઝાલોદ	૧૬	૫	૪	૧	૮૦.૦	૦	૧	૩
૨૫	સંતરામપુર	૧૪	૦	૦	૦	-	૦	૦	૦
૨૬	ભીલોડા	૯	૦	૦	૦	-	૦	૦	૦
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૯	૬	૫	૧	૮૩.૩	૦	૧	૪
૨૮	દાંતા	૧૮	૭	૭	૦	૧૦૦.૦	૧	૧	૫
૨૯	અંબાજી	૨૧	૦	૦	૦	-	૦	૦	૦
	કુલ	૭૦૮	૨૫૩	૨૦૪	૪૯	૮૦.૬	૩૩	૪૧	૧૩૦
	ટકા			૧૦૦.૦			૧૬.૨	૨૦.૧	૬૩.૭

કોઠા નં. ૯.૧ (ચાલુ)

આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓનો ગણિત,
વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયનો વ્યાપ-ગુણવત્તા

૧૯૯૮

ક્રમ	ગણિત						
	ગણિત વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર	ગણિત વિષય માં પાસ થનાર	ગણિત વિષયમાં નાપાસ	ગણિત વિષયમાં ટકાવારી	પ્રથમ વર્ગ	બીજો વર્ગ	ત્રીજો વર્ગ
૧	-	-	-	-	-	-	-
૨	૪૧	૪૦	૧	૯૭.૬	૪	૭	૨૯
૩	૩૭	૩૬	૧	૯૭.૩	૨	૨૫	૯
૪	૩૭	૩૭	૦	૧૦૦.૦	૧૧	૧૦	૧૬
૫	૩૨	૨૪	૮	૭૫.૦	૨	૬	૧૬
૬	૨૫	૨૧	૪	૮૪.૦	૩	૪	૧૪
૭	૬૮	૨૯	૩૯	૪૨.૬	૦	૦	૨૯
૮	૨૭	૧૮	૯	૬૬.૭	૦	૩	૧૫
૯	૧૯	૧૨	૭	૬૩.૨	૧	૦	૧૧
૧૦	૨૦	૧૬	૪	૮૦.૦	૦	૧	૧૫
૧૧	૧૬	૧૦	૬	૬૨.૫	૦	૩	૭
૧૨	૪૧	૨૯	૧૨	૭૦.૭	૦	૨૮	૧
૧૩	૧૮	૧૬	૨	૮૮.૯	૦	૦	૧૬
૧૪	૧૫	૧	૧૪	૬.૭	૦	૦	૧
૧૫	૧૮	૧૦	૮	૫૫.૬	૧	૨	૭
૧૬	૧૮	૧૭	૧	૯૪.૪	૦	૧	૧૬
૧૭	૧૨	૧૧	૧	૯૧.૭	૨	૨	૭
૧૮	૪૨	૧૮	૨૪	૪૨.૯	૧	૧	૧૬
૧૯	૨૪	૧૧	૧૩	૪૫.૮	૦	૫	૬
૨૦	૨૪	૧૫	૯	૬૨.૫	૦	૧૨	૩
૨૧	૧૭	૩	૧૪	૧૭.૬	૦	૧	૨
૨૨	૨૫	૧૬	૯	૬૪.૦	૦	૧	૧૫
૨૩	૩૩	૧૫	૧૮	૪૫.૪	૩	૫	૭
૨૪	૧૬	૭	૯	૪૩.૮	૦	૦	૭
૨૫	૧૪	૮	૬	૫૭.૧	૦	૨	૬
૨૬	૯	૪	૫	૪૪.૪	૦	૦	૪
૨૭	૧૯	૧૭	૨	૮૯.૫	૩	૧	૧૩
૨૮	૧૮	૧૭	૧	૯૪.૪	૧	૧	૧૫
૨૯	૨૧	૨૦	૧	૯૫.૨	૦	૦	૨૦
કુલ	૭૦૬	૪૭૮	૨૨૮	૬૭.૭	૩૪	૧૨૧	૩૨૩
ટકા		૧૦૦.૦			૭.૧	૨૫.૩	૬૭.૬

કોઠા નં. ૯.૧ (ચાલુ)

આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓનો ગણિત,
વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયનો વ્યાપ-ગુણવત્તા

૧૯૯૮

ક્રમ	વિજ્ઞાન						
	વિજ્ઞાન વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર	વિજ્ઞાન વિષય માં પાસ થનાર	વિજ્ઞાન વિષયમાં નાપાસ	વિજ્ઞાન વિષયમાં ટકાવારી	પ્રથમ વર્ગ	બીજો વર્ગ	ત્રીજો વર્ગ
૧	-	-	-	-	-	-	-
૨	૪૧	૪૧	-	૧૦૦.૦	૧૯	૧૨	૧૦
૩	૩૭	૩૬	૧	૯૭.૩	૧૧	૧૬	૯
૪	૩૭	૩૬	૧	૯૭.૩	૧૨	૧૬	૮
૫	૩૪	૨૬	૮	૭૬.૫	૫	૫	૧૬
૬	૨૫	૨૦	૫	૮૦.૦	૪	૫	૧૧
૭	૬૮	૩૫	૩૩	૫૧.૫	૨	૫	૨૮
૮	૨૭	૨૦	૭	૭૪.૧	૦	૫	૧૫
૯	૧૯	૧૭	૨	૮૯.૫	૦	૭	૧૦
૧૦	૧૯	૧૮	૧	૯૪.૭	૬	૪	૮
૧૧	૧૬	૧૪	૨	૮૭.૫	૨	૨	૧૦
૧૨	૪૧	૩૪	૭	૮૨.૯	૨	૮	૨૪
૧૩	૧૮	૧૭	૧	૯૪.૪	૧	૭	૯
૧૪	૧૫	૭	૮	૪૬.૭	૦	૨	૫
૧૫	૧૮	૧૫	૩	૮૩.૩	૨	૬	૭
૧૬	૧૮	૧૭	૧	૯૪.૪	૮	૨	૭
૧૭	૧૨	૧૨	૦	૧૦૦.૦	૨	૫	૫
૧૮	૪૨	૩૨	૧૦	૭૬.૨	૬	૮	૧૮
૧૯	૨૪	૧૫	૯	૬૨.૫	૧	૪	૧૦
૨૦	૨૪	૨૦	૪	૮૩.૩	૫	૩	૧૨
૨૧	૧૭	૯	૭	૫૨.૯	૨	૦	૭
૨૨	૨૫	૧૮	૭	૭૨.૦	૩	૫	૧૦
૨૩	૩૩	૨૫	૮	૭૫.૮	૪	૭	૧૪
૨૪	૧૬	૧૨	૪	૭૫.૦	૧	૨	૯
૨૫	૧૪	૧૨	૨	૮૫.૭	૨	૫	૫
૨૬	૯	૮	૧	૮૮.૯	૦	૧	૭
૨૭	૧૯	૧૮	૧	૯૪.૭	૨	૮	૮
૨૮	૧૮	૧૮	૦	૧૦૦.૦	૯	૫	૪
૨૯	૨૧	૧૯	૨	૯૦.૫	૧	૧	૧૭
કુલ	૭૦૭	૫૭૧	૧૩૬	૮૦.૮	૧૧૨	૧૫૬	૩૦૩
ટકા		૧૦૦.૦			૧૯.૬	૨૭.૩	૫૩.૧

કોઠા નં. ૯.૨

આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓનો ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયનો વ્યાપ-ગુણવત્તા

૧૯૯૯

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	પરીક્ષા આપનારની સંખ્યા	અંગ્રેજી							
			અંગ્રેજી વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર	અંગ્રેજી વિષય માં પાસ થનાર	અંગ્રેજી વિષયમાં નાપાસ	અંગ્રેજી વિષયમાં ટકાવારી	પ્રથમ વર્ગ	બીજો વર્ગ	ત્રીજો વર્ગ	
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૩૭	૩૦	૨૮	૨	૯૩.૩	૨	૩	૨૩	
૩	વાંસદા	૬૩	૬૩	૫૭	૬	૯૦.૫	૨	૪	૫૧	
૪	ધરમપુર	૩૪	૩૪	૩૩	૧	૯૭.૧	૩	૬	૨૪	
૫	ચીખલી	૩૪	૮	૬	૨	૭૫.૦	૧	૦	૫	
૬	મહુવા	૨૬	૧૭	૧૬	૧	૯૪.૧	૧	૨	૧૩	
૭	વ્યારા	૭૬	૩૩	૧૮	૧૫	૫૪.૫	૩	૧૦	૫	
૮	સોનગઢ	૩૩	૭	૨	૫	૨૮.૬	૦	૦	૨	
૯	ઉકાઈ	૨૯	૧૬	૧૩	૩	૮૧.૩	૦	૪	૯	
૧૦	અંકલેશ્વર	૨૩	૧૬	૧૪	૨	૮૭.૫	૨	૧	૧૧	
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૪	૭	૬	૧	૮૫.૭	૧	૦	૫	
૧૨	ડેડિયાપાડા	૩૧	૫	૪	૧	૮૦.૦	૦	૦	૪	
૧૩	સાગબારા	૧૪	૪	૪	૦	૧૦૦.૦	૦	૦	૪	
૧૪	નેત્રંગ	૧૬	૭	૫	૨	૭૧.૪	૦	૦	૫	
૧૫	રાજપીપળા	૧૭	૮	૫	૩	૬૨.૫	૦	૦	૫	
૧૬	નસવાડી	૧૮	૧	૧	૦	૧૦૦.૦	૦	૦	૧	
૧૭	પાવી-જેતપુર	૨૨	૫	૫	૦	૧૦૦.૦	૧	૩	૧	
૧૮	વડોદરા	૫૬	૧૭	૧૪	૩	૮૨.૩	૦	૨	૧૨	
૧૯	છોટાઉદેપુર	૨૦	૧	૧	૦	૧૦૦.૦	૦	૧	૦	
૨૦	છોટાઉદેપુર	૨૦	-	-	-	-	-	-	-	
૨૧	દેવગઢબારિયા	૨૧	૬	૫	૧	૮૩.૩	૦	૦	૫	
૨૨	લીમખેડા	૧૮	૦	૦	૦	-	-	-	-	
૨૩	દાહોદ	૨૪	૪	૨	૨	૫૦.૦	૦	૦	૨	
૨૪	ઝાલોદ	૧૬	૦	૦	૦	-	૦	૦	૦	
૨૫	સંતરામપુર	૭	૩	૩	૦	૧૦૦.૦	૦	૧	૨	
૨૬	ભીલોડા	૬	૨	૨	૦	૧૦૦.૦	૦	૧	૧	
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૩	૧૩	૧૩	૦	૧૦૦.૦	૬	૬	૧	
૨૮	દાંતા	૧૭	૩	૩	૦	૧૦૦.૦	૧	૨	૦	
૨૯	અંબાજી	૨૬	૦	૦	૦	-	૦	૦	૦	
	કુલ	૭૩૧	૩૧૦	૨૬૦	૫૦	૮૩.૯	૨૨	૪૭	૧૯૧	
	ટકા			૧૦૦			૮.૫	૧૮.૦	૭૩.૫	

કોઠા નં. ૯.૨(ચાલુ)

આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓનો ગણિત,
વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયનો વ્યાપ-ગુણવત્તા

૧૯૯૯

ક્રમ	ગણિત						
	ગણિત વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર	ગણિત વિષય માં પાસ થનાર	ગણિત વિષયમાં નાપાસ	ગણિત વિષયમાં ટકાવારી	પ્રથમ વર્ગ	બીજો વર્ગ	ત્રીજો વર્ગ
૧	-	-	-	-	-	-	-
૨	૩૭	૩૩	૪	૮૯.૨	૩	૪	૨૬
૩	૬૩	૫૮	૫	૯૨.૧	૯	૧૯	૩૦
૪	૩૪	૩૪	૦	૧૦૦.૦	૧૮	૯	૭
૫	૩૪	૨૪	૧૦	૭૦.૬	૫	૭	૧૨
૬	૨૬	૨૬	૦	૧૦૦.૦	૧૦	૭	૯
૭	૭૬	૫૫	૨૧	૭૨.૪	૮	૧૦	૩૭
૮	૩૩	૧૭	૧૬	૫૧.૫	૧	૨	૧૪
૯	૨૯	૧૭	૧૨	૫૮.૬	૩	૧	૧૩
૧૦	૨૩	૧૭	૬	૭૩.૯	૨	૪	૧૧
૧૧	૧૪	૧૧	૩	૭૮.૬	૦	૧	૧૦
૧૨	૩૧	૩૧	૦	૧૦૦.૦	૧૨	૧૦	૯
૧૩	૧૪	૧૪	૦	૧૦૦.૦	૦	૩	૧૧
૧૪	૧૬	૧૩	૩	૮૧.૩	૨	૧	૧૦
૧૫	૧૭	૧૩	૪	૭૬.૫	૧	૩	૯
૧૬	૧૮	૧૭	૧	૯૪.૪	૩	૬	૮
૧૭	૨૨	૨૨	૦	૧૦૦.૦	૧	૬	૧૫
૧૮	૫૬	૪૨	૧૪	૭૫.૦	૪	૭	૩૧
૧૯	૨૦	૧૮	૨	૯૦.૦	૧	૩	૧૪
૨૦	૨૦	૧૯	૧	૯૫.૦	૨	૫	૧૨
૨૧	૨૧	૧૩	૮	૬૧.૯	૦	૦	૧૩
૨૨	૧૮	૧૨	૬	૬૬.૭	૦	૧	૧૧
૨૩	૨૪	૭	૧૭	૨૯.૨	૧	૨	૪
૨૪	૧૬	૧૬	૦	૧૦૦.૦	૫	૭	૪
૨૫	૭	૬	૧	૮૫.૭	૧	૨	૩
૨૬	૬	૩	૩	૫૦.૦	૦	૦	૩
૨૭	૧૩	૧૩	૦	૧૦૦.૦	૩	૫	૫
૨૮	૧૭	૧૭	૦	૧૦૦.૦	૨	૮	૭
૨૯	૨૬	૨૩	૩	૮૮.૫	૦	૧	૨૨
કુલ	૭૩૧	૫૯૧	૧૪૦	૮૦.૮	૯૭	૧૩૪	૩૬૦
ટકા		૧૦૦.૦			૧૬.૪	૨૨.૭	૬૦.૯

કોઠા નં. ૯.૨(ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓનો ગણિત,
વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયનો વ્યાપ-ગુણવત્તા

૧૯૯૯

ક્રમ	વિજ્ઞાન						
	વિજ્ઞાન વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર	વિજ્ઞાન વિષય માં પાસ થનાર	વિજ્ઞાન વિષયમાં નાપાસ	વિજ્ઞાન વિષયમાં ટકાવારી	પ્રથમ વર્ગ	બીજો વર્ગ	ત્રીજો વર્ગ
૧	-	-	-	-	-	-	-
૨	૩૭	૩૬	૧	૯૭.૩	૧૮	૧૪	૪
૩	૬૩	૬૩	૦	૧૦૦.૦	૨૯	૧૭	૧૭
૪	૩૪	૩૪	૦	૧૦૦.૦	૧૬	૧૧	૭
૫	૩૪	૨૮	૬	૮૨.૪	૫	૭	૧૬
૬	૨૬	૨૫	૧	૯૬.૧	૧૪	૪	૭
૭	૭૬	૬૦	૧૬	૭૮.૯	૯	૧૬	૩૫
૮	૩૩	૨૩	૧૦	૬૯.૭	૦	૪	૧૯
૯	૨૯	૨૦	૯	૬૯.૦	૪	૩	૧૩
૧૦	૨૩	૧૮	૫	૭૮.૩	૫	૫	૮
૧૧	૧૪	૧૩	૧	૯૨.૯	૩	૨	૮
૧૨	૩૧	૩૧	૦	૧૦૦.૦	૧૨	૯	૧૦
૧૩	૧૪	૧૪	૦	૧૦૦.૦	૨	૩	૯
૧૪	૧૬	૧૪	૨	૮૭.૫	૦	૨	૧૨
૧૫	૧૭	૧૭	૦	૧૦૦.૦	૩	૫	૯
૧૬	૧૮	૧૮	૦	૧૦૦.૦	૮	૮	૨
૧૭	૨૨	૨૨	૦	૧૦૦.૦	૧૫	૧૦	૭
૧૮	૫૬	૫૨	૪	૯૨.૯	૧૫	૧૮	૧૯
૧૯	૨૦	૧૯	૧	૯૫.૦	૪	૭	૮
૨૦	૨૦	૨૦	૦	૧૦૦.૦	૭	૬	૭
૨૧	૨૧	૧૯	૨	૯૦.૫	૦	૧	૧૮
૨૨	૧૮	૧૧	૭	૬૧.૧	૦	૨	૯
૨૩	૨૪	૧૫	૯	૬૨.૫	૨	૪	૯
૨૪	૧૬	૧૬	૦	૧૦૦.૦	૨	૭	૭
૨૫	૭	૭	૦	૧૦૦.૦	૨	૧	૪
૨૬	૬	૪	૨	૬૬.૭	૦	૨	૨
૨૭	૧૩	૧૩	૦	૧૦૦.૦	૭	૪	૨
૨૮	૧૭	૧૭	૦	૧૦૦.૦	૪	૮	૫
૨૯	૨૬	૨૩	૩	૮૮.૫	૧	૮	૧૪
કુલ	૭૩૧	૬૫૨	૭૯	૮૯.૨	૧૭૭	૧૮૮	૨૮૭
ટકા		૧૦૦%			૨૭.૧	૨૮.૮	૪૪.૧

કોઠા નં. ૯.૩

આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓનો ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયનો વ્યાપ-ગુણવત્તા
૨૦૦૦

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	પરીક્ષા આપનારની સંખ્યા	અંગ્રેજી						
			અંગ્રેજી વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર	અંગ્રેજી વિષય માં પાસ થનાર	અંગ્રેજી વિષયમાં નાપાસ	અંગ્રેજી વિષયમાં ટકાવારી	પ્રથમ વર્ગ	બીજો વર્ગ	ત્રીજો વર્ગ
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૪૦	૪૦	૪૦	૦	૧૦૦.૦	૩	૧૫	૨૨
૩	વાંસદા	૬૭	૬૭	૬૭	૦	૧૦૦.૦	૧૨	૧૮	૩૭
૪	ધરમપુર	૩૭	૩૭	૩૭	૦	૧૦૦.૦	૧૮	૧૧	૮
૫	ચીખલી	૨૯	૬	૫	૧	૮૩.૩	૦	૨	૩
૬	મહુવા	૨૭	૧૭	૧૬	૧	૯૪.૧	૦	૫	૧૧
૭	વ્યારા	૬૬	૨૪	૨૧	૩	૮૭.૫	૨	૦	૧૯
૮	સોનગઢ	૫૩	૫	૪	૧	૮૦.૦	૦	૧	૩
૯	ઉકાઈ	૨૩	૧૧	૭	૪	૬૩.૬	૦	૧	૬
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	૧૩	૮	૫	૬૧.૫	૦	૧	૭
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૯	૯	૮	૧	૮૮.૯	૦	૦	૮
૧૨	ડેડિયાપાડા	૨૩	૩	૩	૦	૧૦૦.૦	૧	૧	૧
૧૩	સાગબારા	૨૧	૧૦	૭	૩	૭૦.૦	૧	૧	૫
૧૪	નેત્રંગ	૨૪	૧૦	૧૦	૦	૧૦૦.૦	૦	૨	૮
૧૫	રાજપીપળા	૨૨	૧૧	૧૧	૦	૧૦૦.૦	૧	૭	૩
૧૬	નસવાડી	૩૨	૬	૬	૦	૧૦૦.૦	૦	૨	૪
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૯	૧૦	૧૦	૦	૧૦૦.૦	૯	૧	૦
૧૮	વડોદરા	૩૬	૧૨	૧૧	૧	૯૧.૭	૧	૪	૬
૧૯	છોટાઉદેપુર	૨૧	૧૪	૧૪	૦	૧૦૦.૦	૩	૭	૪
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૮	૩	૩	૦	૧૦૦.૦	૨	૧	૦
૨૧	દેવગઢબારિયા	૨૦	૫	૫	૦	૧૦૦.૦	૦	૧	૪
૨૨	લીમખેડા	૨૪	૩	૩	૦	૧૦૦.૦	૨	૦	૧
૨૩	દાહોદ	૨૦	૧૨	૮	૪	૬૬.૭	૦	૨	૬
૨૪	ઝાલોદ	૨૨	૪	૪	૦	૧૦૦.૦	૨	૨	૦
૨૫	સંતરામપુર	૧૮	૭	૭	૦	૧૦૦.૦	૫	૦	૨
૨૬	ભીલોડા	૭	૪	૪	૦	૧૦૦.૦	૦	૪	૦
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૩	૩	૦	૧૦૦.૦	૧	૨	૦
૨૮	દાંતા	૨૪	૨	૨	૦	૧૦૦.૦	૦	૧	૧
૨૯	અંબાજી	૨૧	૦	૦	૦	-	૦	૦	૦
	કુલ	૭૬૩	૩૪૮	૩૨૪	૨૪	૯૩.૧	૬૩	૯૨	૧૬૯
	ટકા			૧૦૦%			૧૯.૪	૨૮.૪	૫૨.૨

કોઠા નં. ૯.૩(ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓનો ગણિત,
વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયનો વ્યાપ-ગુણવત્તા

૨૦૦૦

ક્રમ	ગણિત						
	ગણિત વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર	ગણિત વિષય માં પાસ થનાર	ગણિત વિષયમાં નાપાસ	ગણિત વિષયમાં ટકાવારી	પ્રથમ વર્ગ	બીજો વર્ગ	ત્રીજો વર્ગ
૧	-	-	-	-	-	-	-
૨	૪૦	૩૫	૫	૮૭.૫	૪	૭	૨૪
૩	૬૭	૬૬	૧	૯૮.૫	૧૦	૧૯	૩૬
૪	૩૭	૩૭	૦	૧૦૦.૦	૧૬	૧૨	૯
૫	૨૯	૨૬	૩	૮૯.૬	૫	૭	૧૪
૬	૨૭	૨૪	૩	૮૮.૯	૬	૪	૧૪
૭	૬૬	૫૨	૧૪	૭૮.૮	૨	૮	૪૨
૮	૫૩	૨૫	૨૮	૪૭.૨	૧	૨	૨૨
૯	૨૩	૧૬	૭	૬૯.૬	૦	૪	૧૨
૧૦	૧૫	૮	૭	૫૩.૩	૨	૧	૫
૧૧	૧૯	૧૫	૪	૭૮.૯	૧	૫	૯
૧૨	૨૩	૨૩	૦	૧૦૦.૦	૫	૭	૧૧
૧૩	૨૧	૨૦	૧	૯૫.૨	૬	૩	૧૧
૧૪	૨૪	૧૫	૯	૬૨.૫	૦	૩	૧૨
૧૫	૨૨	૨૧	૧	૯૫.૪	૧	૧૦	૧૦
૧૬	૩૨	૩૧	૧	૯૬.૯	૧૫	૯	૭
૧૭	૧૯	૧૯	૦	૧૦૦.૦	૮	૭	૪
૧૮	૩૬	૨૧	૧૫	૫૮.૩	૩	૨	૧૬
૧૯	૨૧	૨૧	૦	૧૦૦.૦	૬	૮	૭
૨૦	૧૮	૧૮	૦	૧૦૦.૦	૬	૬	૬
૨૧	૨૦	૧૫	૫	૭૫.૦	૨	૪	૯
૨૨	૨૪	૨૨	૨	૯૧.૭	૬	૬	૧૦
૨૩	૨૦	૧૨	૮	૬૦.૦	૩	૧	૮
૨૪	૨૨	૨૧	૧	૯૫.૪	૩	૭	૧૧
૨૫	૧૮	૧૮	૦	૧૦૦.૦	૩	૧૨	૩
૨૬	૭	૭	૦	૧૦૦.૦	૫	૨	૦
૨૭	૧૫	૧૫	૦	૧૦૦.૦	૪	૬	૫
૨૮	૨૪	૨૪	૦	૧૦૦.૦	૬	૧૦	૮
૨૯	૨૧	૧૬	૫	૭૬.૨	૧	૩	૧૨
કુલ	૭૬૩	૬૪૩	૭૧	૮૪.૩	૧૩૦	૧૭૫	૩૩૮
		૧૦૦%			૨૦.૨	૨૭.૨	૫૨.૬

કોઠા નં. ૯.૩(ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓનો ગણિત,
વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયનો વ્યાપ-ગુણવત્તા
૨૦૦૦

ક્રમ	વિજ્ઞાન						
	વિજ્ઞાન વિષય સાથે પરીક્ષા આપનાર	વિજ્ઞાન વિષય માં પાસ થનાર	વિજ્ઞાન વિષયમાં નાપાસ	વિજ્ઞાન વિષયમાં ટકાવારી	પ્રથમ વર્ગ	બીજો વર્ગ	ત્રીજો વર્ગ
૧	-	-	-	-	-	-	-
૨	૪૦	૩૯	૧	૯૭.૫	૧૯	૧૨	૮
૩	૬૭	૬૭	૦	૧૦૦.૦	૪૦	૧૪	૧૨
૪	૩૭	૩૭	૦	૧૦૦.૦	૨૯	૮	૦
૫	૨૯	૨૬	૩	૮૯.૬	૧૦	૭	૯
૬	૨૭	૨૬	૧	૯૬.૩	૮	૭	૧૧
૭	૬૬	૫૬	૧૦	૮૪.૮	૧૨	૧૪	૩૦
૮	૫૩	૩૭	૧૬	૬૯.૮	૮	૭	૨૨
૯	૨૩	૧૮	૫	૭૮.૩	૨	૬	૧૦
૧૦	૧૫	૧૪	૧	૯૩.૩	૭	૨	૫
૧૧	૧૯	૧૯	૦	૧૦૦.૦	૭	૫	૭
૧૨	૨૩	૨૩	૦	૧૦૦.૦	૨	૧૦	૧૧
૧૩	૨૧	૨૧	૦	૧૦૦.૦	૪	૧૦	૭
૧૪	૨૪	૧૬	૮	૬૬.૭	૪	૧	૧૧
૧૫	૨૨	૨૧	૧	૯૫.૪	૫	૪	૧૨
૧૬	૩૨	૩૨	૦	૧૦૦.૦	૧૮	૭	૭
૧૭	૧૯	૧૮	૧	૯૪.૭	૯	૮	૧
૧૮	૩૬	૩૨	૪	૮૮.૯	૧૧	૮	૧૩
૧૯	૨૧	૨૧	૦	૧૦૦.૦	૭	૫	૯
૨૦	૧૮	૧૮	૦	૧૦૦.૦	૪	૫	૯
૨૧	૨૦	૧૨	૮	૬૦.૦	૧	૪	૭
૨૨	૨૪	૨૨	૨	૯૧.૭	૫	૮	૯
૨૩	૨૦	૧૮	૨	૯૦.૦	૫	૭	૬
૨૪	૨૨	૨૨	૦	૧૦૦.૦	૩	૯	૧૦
૨૫	૧૮	૧૮	૦	૧૦૦.૦	૨	૬	૧૦
૨૬	૭	૭	૦	૧૦૦.૦	૦	૪	૩
૨૭	૧૫	૧૫	૦	૧૦૦.૦	૮	૭	૦
૨૮	૨૪	૨૪	૦	૧૦૦.૦	૫	૪	૧૫
૨૯	૨૧	૧૩	૮	૬૧.૯	૧	૨	૧૦
કુલ	૭૬૩	૬૯૨	૭૧	૯૦.૭	૨૩૬	૧૯૨	૨૬૪
		૧૦૦%			૩૪.૧	૨૭.૭	૩૮.૨

૭૭.૧

કોઠા નં.૧૦.૧

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં અંગ્રેજી વિષય સાથે
પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા દર્શાવતો કોઠો

વર્ષ	કુલ સંખ્યા	પરીક્ષા આપનાર સંખ્યા	ટકા	પાસ થનાર સંખ્યા	ટકા	નાપાસ સંખ્યા	ટકા	પ્રથમ વર્ગ	ટકા	બીજો વર્ગ	ટકા	ત્રીજો વર્ગ	ટકા
૧૯૯૮	૭૦૮	૨૫૩	૩૫.૭૩	૨૦૪	૮૦.૬૩	૪૯	૧૬.૧૭	૩૩	૧૬.૩૬	૪૧	૨૦.૦૯	૧૩૦	૬૩.૭૨
૧૯૯૯	૭૩૧	૩૧૦	૪૨.૪૦	૨૬૦	૮૩.૮૭	૫૦	૮.૪૬	૨૨	૧૬.૩૨	૪૭	૧૮.૦૭	૧૯૧	૭૩.૪૬
૨૦૦૦	૭૬૩	૩૪૮	૪૫.૬૦	૩૨૪	૯૩.૧૦	૨૪	૧૯.૪૪	૬૩	૬.૮૯	૯૨	૨૮.૩૯	૧૬૯	૫૨.૧૬
કુલ	૨,૨૦૨	૯૧૧	૪૧.૩૭	૭૮૮	૮૬.૪૯	૧૨૩	૧૪.૯૭	૧૧૮	૧૩.૫૦	૧૮૦	૨૨.૮૪	૪૯૦	૬૨.૧૮

૭૭.૨

કોઠા નં.૧૦.૨

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં ગણિત વિષય સાથે
પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા દર્શાવતો કોઠો

વર્ષ	કુલ સંખ્યા	પરીક્ષા આપનાર સંખ્યા	પાસ સંખ્યા	ટકા	નાપાસ સંખ્યા	ટકા	પ્રથમ વર્ગ	ટકા	બીજો વર્ગ	ટકા	ત્રીજો વર્ગ	ટકા
૧૯૯૮	૭૦૮	૭૦૬	૪૭૮	૬૭.૭૦	૨૨૮	૩૨.૨૯	૩૪	૭.૧૧	૧૨૧	૨૫.૩૧	૩૨૩	૬૭.૫૭
૧૯૯૯	૭૩૧	૭૩૧	૫૯૧	૮૦.૮૪	૧૪૦	૧૯.૧૫	૯૭	૧૬.૪૧	૧૩૪	૨૨.૬૭	૩૬૦	૬૦.૯૧
૨૦૦૦	૭૬૩	૭૬૩	૬૪૩	૮૪.૨૭	૧૨૦	૧૬.૩૦	૧૩૦	૨૨.૨૧	૧૭૫	૨૭.૨૧	૩૩૮	૫૨.૫૬
કુલ	૨,૨૦૨	૨,૨૦૦	૧,૭૧૨	૭૭.૮૧	૪૮૮	૨૨.૧૮	૨૬૧	૧૫.૨૪	૪૩૦	૨૫.૧૧	૧,૦૨૧	૫૯.૬૩

કોઠા નં.૧૦.૩
આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં વિજ્ઞાન વિષય સાથે
પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા દર્શાવતો કોઠો

વર્ષ	કુલ સંખ્યા	પરીક્ષા આપનાર સંખ્યા	પાસ સંખ્યા	ટકા	નાપાસ સંખ્યા	ટકા	પ્રથમ વર્ગ	ટકા	બીજો વર્ગ	ટકા	ત્રીજો વર્ગ	ટકા
૧૯૯૮	૭૦૮	૭૦૭	૫૭૧	૮૦.૭૬	૧૩૬	૧૯.૨૩	૧૧૨	૧૯.૬૧	૧૫૬	૨૭.૩૨	૩૦૩	૫૩.૦૬
૧૯૯૯	૭૩૧	૭૩૧	૬૫૨	૮૯.૧૯	૭૯	૧૦.૮૪	૧૭૭	૨૭.૧૪	૧૮૮	૨૬.૮૩	૨૮૭	૪૪.૦૧
૨૦૦૦	૭૬૩	૭૬૩	૬૯૨	૯૦.૬૯	૭૧	૯.૩૦	૨૩૬	૩૪.૧૦	૧૯૨	૨૭.૭૪	૨૬૪	૩૮.૧૫
કુલ	૨,૨૦૨	૨,૨૦૧	૧,૮૧૫	૮૨.૦૦	૨૮૬	૧૨.૯૯	૫૨૫	૨૭.૪૧	૫૩૬	૨૪.૩૨	૮૫૪	૪૪.૫૯

કોઠા નં. ૧૧
આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વર્ષવાર ફાળવેલ ગ્રાન્ટ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	૧૯૯૭-૯૮			
		પ્લાન રૂ.લાખમાં	નોનપ્લાન રૂ.લાખમાં	કેન્દ્ર પુરસ્કૃત રૂ.લાખમાં	કુલ રકમ રૂ.લાખમાં
૧	સાપુતારા	૧૫,૦૦,૦૦૦	-	-	૧૫,૦૦,૦૦૦
૨	વઘઈ	"	-	-	"
૩	વાંસદા	૧૦,૮૦,૦૦૦	૩,૪૯,૦૦૦	૩,૪૦,૦૦૦	૧૭,૬૯,૦૦૦
૪	ધરમપુર	૧૧,૦૦,૦૦૦	૧,૭૫,૦૦૦	૬,૦૦,૦૦૦	૧૮,૭૫,૦૦૦
૫	ચીખલી	૨૦,૦૦,૦૦૦	-	-	૨૦,૦૦,૦૦૦
૬	મહુવા	૬,૪૦,૦૦૦	-	-	૬,૪૦,૦૦૦
૭	વ્યારા	૧૨,૦૦,૦૦૦	૨,૯૧,૦૦૦	૯,૧૨,૦૦૦	૨૪,૦૩,૦૦૦
૮	સોનગઢ	૯,૨૫,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦	૩,૫૦,૦૦૦	૧૫,૭૫,૦૦૦
૯	ઉકાઈ	૭,૫૦,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦	૧,૨૫,૦૦૦	૧૧,૭૫,૦૦૦
૧૦	અંકલેશ્વર	૬,૭૦,૦૦૦	૧,૫૦,૦૦૦	૩,૫૦,૦૦૦	૧૧,૭૦,૦૦૦
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૭,૦૦,૦૦૦	૧,૮૦,૦૦૦	૫૦,૦૦૦	૯,૩૦,૦૦૦
૧૨	ડેડિયાપાડા	૭,૮૭,૦૦૦	૨,૨૫,૦૦૦	૪,૪૧,૦૦૦	૧૪,૫૩,૦૦૦
૧૩	સાગબારા	૫,૦૭,૦૦૦	૨,૦૦,૦૦૦	-	૭,૦૭,૦૦૦
૧૪	નેત્રંગ	૬,૦૦,૦૦૦	-	-	૬,૦૦,૦૦૦
૧૫	રાજપીપળા	૭,૭૫,૦૦૦	૨,૭૫,૦૦૦	૭,૮૨,૦૦૦	૧૮,૩૨,૦૦૦
૧૬	નસવાડી	૯,૮૪,૦૦૦	-	-	૯,૮૪,૦૦૦
૧૭	પાવી-જેતપુર	૬,૫૦,૦૦૦	૧,૦૦,૦૦૦	૩,૨૫,૦૦૦	૧૦,૭૫,૦૦૦
૧૮	વડોદરા	૯,૨૫,૦૦૦	૨,૭૫,૦૦૦	૮,૧૮,૦૦૦	૨૦,૧૮,૦૦૦
૧૯	છોટાઉદેપુર	૫,૭૭,૦૦૦	૧,૦૫,૦૦૦	૧,૭૦,૦૦૦	૮,૫૨,૦૦૦
૨૦	છોટાઉદેપુર	૭,૩૦,૦૦૦	૨,૨૫,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦	૧૨,૫૫,૦૦૦
૨૧	દેવગઢબારિયા	૬,૫૭,૦૦૦	૨,૭૫,૦૦૦	૨,૭૫,૦૦૦	૧૨,૦૭,૦૦૦
૨૨	લીમખેડા	૮,૪૫,૦૦૦	૨,૨૫,૦૦૦	૨,૫૦,૦૦૦	૧૩,૨૦,૦૦૦
૨૩	દાહોદ	૧૩,૯૫,૦૦૦	૪,૦૦,૦૦૦	૪,૦૫,૦૦૦	૨૨,૦૦,૦૦૦
૨૪	ઝાલોદ	૭,૬૬,૦૦૦	-	-	૭,૬૬,૦૦૦
૨૫	સંતરામપુર	૮,૨૫,૦૦૦	-	-	૮,૨૫,૦૦૦
૨૬	ભીલોડા	૬,૦૦,૦૦૦	૨,૫૦,૦૦૦	૪,૦૦,૦૦૦	૧૨,૫૦,૦૦૦
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૬,૭૦,૦૦૦	-	૨,૨૫,૦૦૦	૮,૯૫,૦૦૦
૨૮	દાંતા	૭,૬૫,૦૦૦	૫૦,૦૦૦	૨,૦૦,૦૦૦	૧૦,૧૫,૦૦૦
૨૯	અંબાજી	-	૪,૦૦,૦૦૦	-	૪,૦૦,૦૦૦
	કુલ	૨,૩૬,૨૩,૦૦૦	૪૭,૫૦,૦૦૦	૭૩,૧૮,૦૦૦	૩,૫૬,૯૧,૦૦૦

કોઠા નં. ૧૧ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વર્ષવાર ફાળવેલ ગ્રાન્ટ

ક્રમ	૧૯૯૮-૯૯			
	પ્લાન રૂ.લાખમાં	નોનપ્લાન રૂ લાખમાં	કેન્દ્ર પુરસ્કૃત રૂ.લાખમાં	કુલ રકમ રૂ.લાખમાં
૧	૧૯,૦૦,૦૦૦	-	-	૧૯,૦૦,૦૦૦
૨	"	-	-	"
૩	૨૫,૩૦,૦૦૦	-	-	૨૫,૩૦,૦૦૦
૪	-	-	૨૨,૮૫,૦૦૦	૨૨,૮૫,૦૦૦
૫	૨૩,૫૦,૦૦૦	-	-	૨૩,૫૦,૦૦૦
૬	૧૯,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૯,૫૦,૦૦૦
૭	૧,૦૯,૦૦૦	૪૦,૦૦૦	૨૭,૬૬,૦૦૦	૨૯,૧૫,૦૦૦
૮	-	૧૬,૩૫,૦૦૦	૩,૯૦,૦૦૦	૨૦,૨૫,૦૦૦
૯	૨૦,૨૪,૦૦૦	-	-	૨૦,૨૪,૦૦૦
૧૦	૧૪,૩૧,૦૦૦	-	-	૧૪,૩૧,૦૦૦
૧૧	૧૨,૯૨,૦૦૦	-	-	૧૨,૯૨,૦૦૦
૧૨	૧૭,૧૦,૦૦૦	-	-	૧૭,૧૦,૦૦૦
૧૩	૧૦,૫૫,૦૦૦	-	-	૧૦,૫૫,૦૦૦
૧૪	૧૩,૩૬,૦૦૦	-	-	૧૩,૩૬,૦૦૦
૧૫	-	૬,૦૨,૦૦૦	૧૪,૭૫,૦૦૦	૨૦,૭૭,૦૦૦
૧૬	૧૨,૦૬,૦૦૦	-	-	૧૨,૦૬,૦૦૦
૧૭	૧૨,૬૭,૦૦૦	-	-	૧૨,૬૭,૦૦૦
૧૮	૨૧,૪૫,૦૦૦	૨,૦૩,૦૦૦	-	૨૩,૪૮,૦૦૦
૧૯	૧૦,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૦,૫૦,૦૦૦
૨૦	-	૧૫,૧૦,૦૦૦	-	૧૫,૧૦,૦૦૦
૨૧	૧૬,૯૧,૦૦૦	-	-	૧૬,૯૧,૦૦૦
૨૨	-	૧૪,૪૫,૦૦૦	૪,૦૦,૦૦૦	૧૮,૪૫,૦૦૦
૨૩	-	-	૨૯,૩૫,૦૦૦	૨૯,૩૫,૦૦૦
૨૪	૧૦,૮૧,૦૦૦	-	-	૧૦,૮૧,૦૦૦
૨૫	૧૭,૭૧,૦૦૦	-	-	૧૭,૭૧,૦૦૦
૨૬	-	૧૪,૩૫,૦૦૦	-	૧૪,૩૫,૦૦૦
૨૭	૧૩,૮૬,૦૦૦	-	-	૧૩,૮૬,૦૦૦
૨૮	૧૪,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૪,૫૦,૦૦૦
૨૯	૧૬,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૬,૫૦,૦૦૦
કુલ	૩,૨૩,૮૪,૦૦૦	૬૮,૭૦,૦૦૦	૧,૦૨,૫૧,૦૦૦	૪,૯૫,૦૫,૦૦૦

કોઠા નં. ૧૧ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વર્ષવાર ફાળવેલ ગ્રાન્ટ

ક્રમ	૧૯૯૯-૨૦૦૦ (માર્ચ)			
	પ્લાન રૂ.લાખમાં	નોનપ્લાન રૂ.લાખમાં	કેન્દ્ર પુરસ્કૃત રૂ.લાખમાં	કુલ રકમ રૂ.લાખમાં
૧	૨૭,૦૦,૦૦૦	-	-	૨૭,૦૦,૦૦૦
૨	"	-	-	"
૩	૨૪,૯૫,૦૦૦	-	-	૨૪,૯૫,૦૦૦
૪	-	-	૨૧,૩૩,૦૦૦	૨૧,૩૩,૦૦૦
૫	૨૫,૭૦,૦૦૦	-	-	૨૫,૭૦,૦૦૦
૬	૨૧,૫૦,૦૦૦	-	-	૨૧,૫૦,૦૦૦
૭	૧,૩૪,૦૦૦	૬૯,૦૦૦	૨૯,૩૨,૦૦૦	૩૧,૩૫,૦૦૦
૮	૨,૦૯,૬૦૦	૧૫,૨૯,૪૦૦	૫,૭૨,૦૦૦	૨૩,૧૧,૦૦૦
૯	૧૯,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૯,૫૦,૦૦૦
૧૦	૧૬,૫૩,૬૦૦	-	-	૧૬,૫૩,૬૦૦
૧૧	૧૪,૨૦,૦૦૦	-	-	૧૪,૨૦,૦૦૦
૧૨	૧૬,૨૫,૦૦૦	-	-	૧૬,૨૫,૦૦૦
૧૩	૯,૧૦,૦૦૦	-	-	૯,૧૦,૦૦૦
૧૪	૧૪,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૪,૫૦,૦૦૦
૧૫	-	૪,૮૮,૦૦૦	૧૭,૭૩,૦૦૦	૨૨,૬૧,૦૦૦
૧૬	૨૧,૨૫,૦૦૦	-	-	૨૧,૨૫,૦૦૦
૧૭	૧૮,૭૫,૦૦૦	-	-	૧૮,૭૫,૦૦૦
૧૮	૨૯,૮૫,૦૦૦	૧,૧૭,૦૦૦	-	૩૧,૦૨,૦૦૦
૧૯	૧૩,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૩,૫૦,૦૦૦
૨૦	૧૧,૨૫,૦૦૦	૧૩,૯૭,૦૦૦	-	૨૫,૨૨,૦૦૦
૨૧	૧૭,૫૮,૦૦૦	-	-	૧૭,૫૮,૦૦૦
૨૨	-	૧૩,૦૫,૦૦૦	૫,૬૦,૦૦૦	૧૮,૬૫,૦૦૦
૨૩	-	-	૩૧,૦૦,૦૦૦	૩૧.૦૦.૦૦૦
૨૪	૧૨,૫૯,૦૦૦	-	-	૧૨,૫૯,૦૦૦
૨૫	૧૯,૫૪,૮૦૦	-	-	૧૯,૫૪,૮૦૦
૨૬	૨,૮૪,૦૦૦	૧૩,૨૦,૦૦૦	-	૧૬,૦૪,૦૦૦
૨૭	૧૬,૮૧,૦૦૦	-	-	૧૬,૮૧,૦૦૦
૨૮	૧૫,૯૬,૦૦૦	-	-	૧૫,૯૬,૦૦૦
૨૯	૨૨,૬૦,૦૦૦	-	-	૨૨,૬૦,૦૦૦
કુલ	૩,૯૫,૨૦,૦૦૦	૬૨,૨૫,૪૦૦	૧.૧૦,૭૦,૦૦૦	૫,૬૮,૧૫,૪૦૦

કોઠા નં. ૧૧.૧
આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વર્ષવાર ફાળવેલ ગ્રાન્ટનો થયેલ ખર્ચ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	૧૯૯૭-૯૮			
		પ્લાન રૂ.લાખમાં	નોનપ્લાન રૂ.લાખમાં	કેન્દ્ર પુરસ્કૃત રૂ.લાખમાં	કુલ રકમ રૂ.લાખમાં
૧	સાપુતારા	૧૪,૦૦,૦૦૦	-	-	૧૪,૦૦,૦૦૦
૨	વઘઈ	-	-	-	-
૩	વાંસદા	૧૦,૮૦,૦૦૦	૩,૪૯,૦૦૦	૩,૪૦,૦૦૦	૧૭,૬૯,૦૦૦
૪	ધરમપુર	૧૧,૦૦,૦૦૦	૧,૭૫,૦૦૦	૬,૦૦,૦૦૦	૧૮,૭૫,૦૦૦
૫	ચીખલી	૨૦,૦૦,૦૦૦	-	-	૨૦,૦૦,૦૦૦
૬	મહુવા	૫,૫૭,૦૦૦	-	-	૫,૫૭,૦૦૦
૭	વ્યારા	૧૨,૦૦,૦૦૦	૨,૯૧,૦૦૦	૯,૧૨,૦૦૦	૨૪,૦૩,૦૦૦
૮	સોનગઢ	૯,૨૫,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦	૩,૫૦,૦૦૦	૧૫,૭૫,૦૦૦
૯	ઉકાઈ	૭,૪૯,૯૮૭	૩,૦૦,૮૯૯	૧,૨૪,૧૦૧	૧૧,૭૪,૯૮૭
૧૦	અંકલેશ્વર	૬,૬૯,૯૯૧	૧,૫૦,૦૦૦	૩,૪૯,૯૯૬	૧૧,૬૯,૯૫૭
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૭,૦૦,૦૦૦	૧,૮૦,૦૦૦	૫૦,૦૦૦	૯,૩૦,૦૦૦
૧૨	ડેડિયાપાડા	૭,૯૪,૦૦૦	૨,૨૫,૦૦૦	૪,૪૧,૦૦૦	૧૪,૬૦,૦૦૦
૧૩	સાગબારા	૧,૯૯,૦૦૦	-	-	૧,૯૯,૦૦૦
૧૪	નેત્રંગ	૫,૯૭,૭૯૭	-	-	૫,૯૭,૭૯૭
૧૫	રાજપીપળા	૭,૭૫,૦૦૦	૨,૭૫,૦૦૦	૭,૮૨,૦૦૦	૧૮,૩૨,૦૦૦
૧૬	નસવાડી	૯,૮૪,૦૦૦	-	-	૯,૮૪,૦૦૦
૧૭	પાવી-જેતપુર	૬,૫૩,૧૭૮	૯૬,૨૪૦	૩,૨૪,૯૩૮	૧૦,૭૪,૩૫૬
૧૮	વડોદરા	૯,૨૪,૯૯૮	૨,૭૬,૧૦૦	૮,૧૯,૪૮૦	૨૦,૨૦,૫૭૮
૧૯	છોટાઉદેપુર	૫,૭૭,૦૦૦	૧,૦૫,૦૦૦	૧,૬૯,૯૬૯	૮,૫૧,૯૬૯
૨૦	છોટાઉદેપુર	૭,૩૦,૦૦૦	૨,૨૫,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦	૧૨,૫૫,૦૦૦
૨૧	દેવગઢબારિયા	૬,૫૬,૯૯૩	૨,૭૫,૦૧૫	૨,૭૪,૯૮૮	૧૨,૦૬,૯૯૬
૨૨	લીમખેડા	૮,૪૪,૬૭૧	૨,૨૪,૮૮૭	૨,૪૯,૭૧૧	૧૩,૧૯,૨૬૯
૨૩	દાહોદ	૧૩.૯૫,૦૦૦	૪,૦૦,૦૦૦	૪,૦૫,૦૦૦	૨૨,૦૦,૦૦૦
૨૪	ઝાલોદ	૭,૪૧,૯૨૦	-	-	૭,૪૧,૯૨૦
૨૫	સંતરામપુર	૮,૨૪,૯૧૦	-	-	૮,૨૪,૯૧૦
૨૬	ભીલોડા	૬,૦૦,૦૦૦	૨,૫૦,૦૦૦	૪,૦૦,૦૦૦	૧૨,૫૦,૦૦૦
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	-	-	૨,૨૫,૦૦૦	૨,૨૫,૦૦૦
૨૮	દાંતા	૭,૬૪,૯૯૧	૪૯,૯૯૬	૧,૯૯,૯૯૯	૧૦,૧૪,૯૭૬
૨૯	અંબાજી	-	૩,૯૯,૯૯૭	-	૩,૯૯,૯૯૭
	કુલ	૨,૨૪,૪૫,૪૩૬	૪૫,૪૮,૧૩૪	૭૩,૧૮,૧૭૨	૩,૪૩,૧૧,૭૪૨

કોઠા નં. ૧૧.૧ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વર્ષવાર ફાળવેલ ગ્રાન્ટનો થયેલ ખર્ચ

ક્રમ	૧૯૯૮-૯૯			
	પ્લાન રૂ.લાખમાં	નોનપ્લાન રૂ.લાખમાં	કેન્દ્ર પુરસ્કૃત રૂ.લાખમાં	કુલ રકમ રૂ.લાખમાં
૧	૧૯,૦૦,૦૦૦	-	-	૧૯,૦૦,૦૦૦
૨	-	-	-	-
૩	૨૫,૩૦,૦૦૦	-	-	૨૫,૩૦,૦૦૦
૪	-	-	૨૨,૮૫,૦૦૦	૨૨,૮૫,૦૦૦
૫	૨૩,૫૦,૦૦૦	-	-	૨૩,૫૦,૦૦૦
૬	૧૯,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૯,૫૦,૦૦૦
૭	૧,૦૯,૦૦૦	૪૦,૦૦૦	૨૭,૬૬,૦૦૦	૨૯,૧૫,૦૦૦
૮	-	૧૬,૩૫,૦૦૦	૩,૯૦,૦૦૦	૨૦,૨૫,૦૦૦
૯	૨૦,૨૩,૯૯૬	-	-	૨૦,૨૩,૯૯૬
૧૦	૧૪,૩૦,૯૬૫	-	-	૧૪,૩૦,૯૬૫
૧૧	૧૨,૯૨,૦૦૦	-	-	૧૨,૯૨,૦૦૦
૧૨	૧૭,૧૦,૦૦૦	-	-	૧૭,૧૦,૦૦૦
૧૩	૧૦,૫૫,૪૨૨	-	-	૧૦,૫૫,૪૨૨
૧૪	૧૨,૯૨,૦૦૦	-	-	૧૨,૯૨,૦૦૦
૧૫	-	૬,૦૨,૦૦૦	૧૪,૭૫,૦૦૦	૨૦,૭૭,૦૦૦
૧૬	૧૨,૦૬,૦૦૦	-	-	૧૨,૦૬,૦૦૦
૧૭	૧૨,૬૭,૦૦૦	-	-	૧૨,૬૭,૦૦૦
૧૮	૨૧,૪૫,૦૦૦	૨,૦૩,૦૦૦	-	૨૩,૪૮,૦૦૦
૧૯	૧૦,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૦,૫૦,૦૦૦
૨૦	-	૧૫,૧૦,૦૦૦	-	૧૫,૧૦,૦૦૦
૨૧	૧૬,૯૦,૯૯૯	-	-	૧૬,૯૦,૯૯૯
૨૨	-	૧૪,૪૫,૮૫૪	૩,૯૮,૯૯૬	૧૮,૪૪,૭૫૦
૨૩	-	-	૨૯,૩૫,૦૦૦	૨૯,૩૫,૦૦૦
૨૪	૧૦,૮૧,૦૦૦	-	-	૧૦,૮૧,૦૦૦
૨૫	૧૭,૭૧,૦૦૦	-	-	૧૭,૭૧,૦૦૦
૨૬	-	૧૪,૩૫,૦૦૦	-	૧૪,૩૫,૦૦૦
૨૭	૧૩,૮૬,૦૦૦	-	-	૧૩,૮૬,૦૦૦
૨૮	૧૪,૫૧,૦૮૪	-	-	૧૪,૫૧,૦૮૪
૨૯	૧૬,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૬,૫૦,૦૦૦
કુલ	૩,૨૩,૪૧,૪૬૬	૬૮,૭૦,૮૫૪	૧,૦૨,૪૯,૯૯૬	૪,૯૪,૬૨,૨૧૬

કોઠા નં. ૧૧.૧ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વર્ષવાર ફાળવેલ ગ્રાન્ટનો થયેલ ખર્ચ

ક્રમ	૧૯૯૯-૨૦૦૦ (માર્ચ)			
	પ્લાન રૂ.લાખમાં	નોનપ્લાન રૂ. લાખમાં	કેન્દ્ર પુરસ્કૃત રૂ.લાખમાં	કુલ રકમ રૂ.લાખમાં
૧	૨૭,૦૦,૦૦૦	-	-	૨૭,૦૦,૦૦૦
૨	-	-	-	-
૩	૨૪,૯૫,૦૦૦	-	-	૨૪,૯૫,૦૦૦
૪	-	-	૨૧,૩૩,૦૦૦	૨૧,૩૩,૦૦૦
૫	૨૫,૭૦,૦૦૦	-	-	૨૫,૭૦,૦૦૦
૬	૨૧,૫૦,૦૦૦	-	-	૨૧,૫૦,૦૦૦
૭	૧,૩૪,૦૦૦	૬૯,૦૦૦	૨૯,૩૨,૦૦૦	૩૧,૩૫,૦૦૦
૮	૨,૦૯,૬૦૦	૧૫,૨૯,૪૦૦	૫,૭૨,૦૦૦	૨૩,૧૧,૦૦૦
૯	૧૯,૪૯,૮૧૮	-	-	૧૯,૪૯,૮૧૮
૧૦	૧૬,૫૩,૬૦૦	-	-	૧૬,૫૩,૬૦૦
૧૧	૧૨,૭૨,૨૦૦	-	-	૧૨,૭૨,૨૦૦
૧૨	૧૬,૨૫,૦૦૦	-	-	૧૬,૨૫,૦૦૦
૧૩	૯,૧૦,૦૦૦	-	-	૯,૧૦,૦૦૦
૧૪	૧૪,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૪,૫૦,૦૦૦
૧૫	-	૪,૮૮,૦૦૦	૧૭,૭૩,૦૦૦	૨૨,૬૧,૦૦૦
૧૬	૨૧,૨૫,૦૦૦	-	-	૨૧,૨૫,૦૦૦
૧૭	૧૮,૭૫,૦૦૦	-	-	૧૮,૭૫,૦૦૦
૧૮	૨૯,૮૫,૦૦૦	૧,૧૭,૦૦૦	-	૩૧,૦૨,૦૦૦
૧૯	૧૩,૫૦,૦૦૦	-	-	૧૩,૫૦,૦૦૦
૨૦	૧૧,૨૫,૦૦૦	૧૩,૯૭,૦૦૦	-	૨૫,૨૨,૦૦૦
૨૧	૧૭,૫૮,૦૪૬	-	-	૧૭,૫૮,૦૪૬
૨૨	-	૧૩,૦૪,૯૯૯	૫,૫૯,૯૯૬	૧૮,૬૪,૯૯૫
૨૩	-	-	૩૧,૦૦,૦૦૦	૩૧,૦૦,૦૦૦
૨૪	૧૨,૫૯,૦૦૦	-	-	૧૨,૫૯,૦૦૦
૨૫	૧૯,૫૪,૮૩૦	-	-	૧૯,૫૪,૮૩૦
૨૬	૨,૮૪,૦૦૦	૧૩,૨૦,૦૦૦	-	૧૬,૦૪,૦૦૦
૨૭	૧૬,૮૧,૦૦૦	-	-	૧૬,૮૧,૦૦૦
૨૮	૧૫,૯૬,૦૦૦	-	-	૧૫,૯૬,૦૦૦
૨૯	૨૨,૬૦,૦૦૦	-	-	૨૨,૬૦,૦૦૦
કુલ	૩,૯૩,૭૨,૦૯૪	૬૨,૧૬,૩૮૯	૧,૦૦,૬૯,૯૯૬	૫,૫૬,૫૮,૪૬૯

પ્રકરણ - ૪

આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકોના નિવાસી શાળા
અંગેના અભિપ્રાય અને સૂચનો

પ્રકરણ - ૪

આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકોના નિવાસી શાળા અંગેના અભિપ્રાય અને સૂચનો

શિક્ષકો પાસેથી મુલાકાત દરમ્યાન મેળવેલ માહિતિની વિગતો;

આદર્શ નિવાસી શાળાના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં શિક્ષણ સાથેની અંકિય માહિતિ, વાલીઓના અભિપ્રાયોની સાથે જે તે શાળાના શિક્ષણ અંગેના જુદા જુદા મંતવ્યો જાણવા માટે શિક્ષકો પાસેથી આદર્શ નિવાસી શાળાના બાળકો, તેમની ગ્રહણ શક્તિ, વર્તન અને અભ્યાસ સંબંધી કેટલીક વિગતોની સાથે શિક્ષકોના અંગત પ્રશ્નોની પણ માહિતિ મેળવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો. આ માટે શાળામાં છેલ્લા સાત - આઠ વર્ષથી ફરજ બજાવતા શિક્ષકોની મુલાકાત લેવામાં આવી હતી. રાજ્યની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાના કુલ ૧૪૯ શિક્ષકો પૈકી ૮૬ શિક્ષકો એટલે કે ૫૭.૭ ટકાની ૩૫૩ મુલાકાત લઈ માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. જેની અહીં વિસ્તારથી રજૂઆત કરવામાં આવી છે. માહિતી મેળવવા માટેના જુદા જુદા સ્ત્રોતો જેવા કે વાલીઓની મુલાકાત, વિદ્યાર્થીઓની મુલાકાત, આચાર્યશ્રીઓની મુલાકાત તેમજ અન્ય નિરીક્ષણ - પરિક્ષણ દ્વારા માહિતી મેળવવાના પ્રયત્નો કર્યા હતા. જે માહિતી મેળવવા માટે શિક્ષકોની મુલાકાત પણ મોખરે છે. જમાં શિક્ષકો પાસેથી તેમની લાયકાત, શિક્ષણ આપવામાં તેમનો રસ, આદર્શ નિવાસી શાળા અને અન્ય શાળામાં તેમના કામની સરખામણી, શિક્ષણ અંગેના અભિપ્રાયો, વિદ્યાર્થીઓની અપવ્ય અને સ્થગિતતાનાં કારણો, શાળામાં મળતી સુવિધાઓ, શાળામાં અનુભવાતી મુશ્કેલીઓ, તેમજ ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજીના શિક્ષણમાં કેવી રીતે સુધારો લાવી શકાય તે અંગેના સૂચનો વગેરે બાબતોને ધ્યાનમાં લઈને માહિતિ મેળવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. તેની સવિસ્તાર રજૂઆત અહીં કરવામાં આવી છે.

મુલાકાત લીધેલ શિક્ષકોની જાતિવાર માહિતિ :

મુલાકાત લીધેલ શિક્ષકોમાં કુલ ૭૧ પુરુષ સભ્યો અને ૧૫ શિક્ષિકા બહેનોનો સમાવેશ થતો હતો. જેઓ જુદા જુદા સમાજમાંથી આવ્યા હતા. તેમની વિગત નીચેના કોઠા નં.૧માં દર્શાવી છે.

કોઠા નં.૧

શિક્ષકોની પેટાજાતિ પ્રમાણેની માહિતિ

ક્રમ	વિગત	સંખ્યા		કુલ સંખ્યા
		પુરુષ	સ્ત્રી	
૧	બક્ષીપંચ	૧૭	૩	૨૦
૨	અનુસૂચિતજાતિ	૬	૨	૮
૩	અનુસૂચિત જનજાતિ	૨૪	૪	૨૮
૪	જનરલ	૧૯	૫	૨૪
૫	લઘુમતી	૫	૧	૬
	કુલ	૭૧	૧૫	૮૬

ઉપરોક્ત કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ ૮૬ શિક્ષકો પૈકી ૨૮ શિક્ષકો અનુસૂચિત જનજાતિના છે. જેમાં ૨૪ પુરુષ શિક્ષકો અને ૪ સ્ત્રી શિક્ષિકા બહેનોનો સમાવેશ થાય છે. તથા ૨૪ જનરલ શિક્ષકો હતા જેમાં ૧૯ પુરુષ શિક્ષકો અને ૫ સ્ત્રી શિક્ષિકાઓ હતી તથા બક્ષીપંચના ૨૦ શિક્ષકોમાંથી ૧૭ પુરુષ શિક્ષકો અને ૩ સ્ત્રી શિક્ષિકાઓ હતી, અનુસૂચિત જાતિના ૮ શિક્ષકોમાંથી ૬ પુરુષ શિક્ષકો અને ૨ સ્ત્રી શિક્ષિકાઓ હતી, જ્યારે લઘુમતી શિક્ષકોની સંખ્યા ૬ છે. જેમાંથી ૫ પુરુષ શિક્ષકો અને ૧ સ્ત્રી શિક્ષિકાનો સમાવેશ થતો હતો, એટલે કે અહીં શિક્ષણ અંગેની વિગતો પ્રાપ્ત કરવામાં બધીજ જાતિના શિક્ષકોનો સંપર્ક થયો હતો. તેમની શૈક્ષણિક લાયકાત, તેમણે મેળવેલ શિક્ષણ અંગેની વિગતો અહીં કોઠા નં.૨માં દર્શાવી છે.

શિક્ષકોની લાયકાત :

શિક્ષક પત્રકો દ્વારા શિક્ષકો પાસેથી મેળવેલ માહિતિના આધારે શાળાના આચાર્યો સિવાય અન્ય શિક્ષકોની શૈક્ષણિક લાયકાત મુલાકાત લીધેલ શિક્ષકોના સંદર્ભમાં અહીં નીચેના કોઠા નં.૨માં દર્શાવી છે.

કોઠા નં.૨

મુલાકાત લીધેલ શિક્ષકોની લાયકાત દર્શાવતો કોઠો

ક્રમ	શૈક્ષણિક લાયકાત	સંખ્યા		કુલ સંખ્યા
		પુરુષ	સ્ત્રી	
૧	બી.એ, બી.એડ.	૧૮	૦૪	૨૨
૨	એમ.એ.,બી.એડ.	૨૧	૦૬	૨૭
૩	બી.એસ.સી.,બી.એડ.	૦૮	૦૧	૦૯
૪	એમ.એસ.સી., બી.એડ.	૧૧	૦૨	૧૩
૫	બી.એ.,બી.પી.એડ.	૦૩	-	૦૩
૬	એમ.એ.,બી.પી.એડ.	૦૪	૦૨	૦૬
૭	બી.એ., ડી.પી.એડ.	૦૪	-	૦૪
૮	એમ.એ.,ડી.પી.એડ.	૦૧	-	૦૧
૯	એ.ટી.ડી.,સી.પી.એડ.	૦૧	-	૦૧
	કુલ	૭૧	૧૫	૮૬

તપાસમાં આવરી લીધેલ કુલ ૨૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી દરેક શાળાના અંદાજિત ત્રણ એટલે કે કુલ ૮૬ જેટલા નિશિક્ષકોની મુલાકાત લીધી હતી જે પૈકી ૨૭ શિક્ષકો એમ.એ.,બી.એડ.ની લાયકાત ધરાવતા હતા. જેમાં ૨૨ પુરુષો ૬ સ્ત્રીઓનો સમાવેશ થતો હતો. ૨૨ શિક્ષકો બી.એ.,બી.એડ.ની લાયકાત ધરાવતા હતા. જેમાં ૧૮ પુરુષો અને ૪ સ્ત્રીઓનો સમાવેશ થતો હતો. તથા ૧૪ શિક્ષકો એમ.એસ.સી., બી.એડ.ની લાયકાત ધરાવતા હતા જેમાં ૧૨ પુરુષો અને ૨ સ્ત્રીઓનો સમાવેશ થતો હતો. તથા ૯ શિક્ષકો બી.એસ.સી.,બી.એડ.ની લાયકાત ધરાવતા હતા. જેમાં ૮ પુરુષો અને ૧ સ્ત્રીનો સમાવેશ થતો હતો. જ્યારે ૬ શિક્ષકો એમ.એ.,બી.પી.એડ.ની લાયકાત ધરાવતા હતા. જેમાં ૪ પુરુષો અને ૨ સ્ત્રીઓનો સમાવેશ થતો હતો. જ્યારે ૪ શિક્ષકો બી.એ.,ડી.પી.એડ.ની લાયકાત ધરાવતા હતા, ૧ એમ.એ.,ડી.પી.એડ.ની લાયકાત ધરાવતા પુરુષ શિક્ષક હતા અને ૧ એ.ટી.ડી., સી.પી.એડ.ની લાયકાત ધરાવતા પુરુષ શિક્ષકનો સમાવેશ થતો હતો.

તપાસમાં આવરી લીધેલ શિક્ષકોનો કાર્યાનુભવ :

પ્રસ્તુત તપાસમાં આવરી લીધેલ શિક્ષકોના કાર્યાનુભવની વિગતો અહીં કોઠા નં.૩માં દર્શાવી છે. જેમાં દર્શાવ્યા મુજબ મુલાકાત લીધેલ શિક્ષકો અને શિક્ષિકાઓ ૧ વર્ષથી ૧૦ વર્ષ સુધી અને તેથી વધારે વર્ષનો અનુભવ ધરાવતા હતા. આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં ૧ થી ૧૦ વર્ષ અને વધુ સમય સુધી આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણકાર્ય કરેલ હોય કે તેવા અનુભવી શિક્ષકોની પાસેથી માહિતિ મેળવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.

કોઠા નં.૩

શિક્ષકોનો કાર્યાનુભવ દર્શાવતો કોઠા

ક્રમ	શૈક્ષણિક કામ કર્યાનાં વર્ષ	સંખ્યા		કુલ સંખ્યા
		પુરુષ	સ્ત્રી	
૧	૧ વર્ષ	૦૧	-	૦૧
૨	૪ વર્ષ	૨૯	૦૭	૩૬
૩	૬ વર્ષ	૧૦	૦૪	૧૪
૪	૮ વર્ષ	૨૦	૦૪	૨૪
૫	૧૦ વર્ષથી વધારે	૧૧	-	૧૧
	કુલ	૭૧	૧૫	૮૬

ઉપરોક્ત કોઠામાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં મુલાકાત લીધેલ કુલ ૮૬ શિક્ષકો પૈકીના ૩૭ શિક્ષકો ૪ વર્ષથી આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષણકાર્યમાં જોડાયેલા હતા. જેમાં ૨૯ પુરુષો અને ૭ સ્ત્રીઓનો સમાવેશ થતો હતો, ૨૪ શિક્ષકો ૮ વર્ષથી આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષણકાર્યમાં જોડાયા હતા. જેમાં ૨૦ શિક્ષકો અને ૪ સ્ત્રી શિક્ષિકાઓનો સમાવેશ થતો હતો. તથા ૧૪ શિક્ષકો ૬ વર્ષથી આદર્શ નિવાસી શાળામાં જોડાયા હતા. જેમાં ૧૦ પુરુષો અને ૪ સ્ત્રીઓનો સમાવેશ થતો હતો. ૧૧ શિક્ષકો ૧૦ વર્ષ પહેલાંથી આદર્શ નિવાસી શાળામાં જોડાયેલા હતા. માત્ર ૧ શિક્ષકજ છેલ્લા ૧ વર્ષથી આ શાળામાં જોડાયા હતા. એટલે કે મોટાભાગના શિક્ષકો ચારથી વધુ વર્ષનો અનુભવ ધરાવતા હતા. આ શિક્ષકો પૈકીના કેટલાકને આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ આપવામાં રસ છે કે નહિ તથા આદર્શ નિવાસી શાળામાં જોડાયા તે પહેલાં ક્યાંય બીજે ક્યારેય કામ કરેલ છે કે નહિ તેની વિગતો મેળવવામાં આવી હતી.

આદર્શ નિવાસી શાળામાં જોડાયા તે પહેલાં અન્યત્ર શિક્ષણકાર્ય કરેલ હોય તેની વિગત :

આદર્શ નિવાસી શાળાના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં આદર્શ નિવાસી શાળામાં નોકરીમાં જોડાયા તે પહેલાં બીજી શાળામાં શિક્ષણકાર્ય કરેલું છે કે નહિ ? તેની માહિતિ નીચેના કોઠા નં.૪ માં દર્શાવી છે.

કોઠા નં.૪

અભ્યત્ર કામ કરેલ હોય તેની વિગત

ક્રમ	વિગત	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ સંખ્યા
૧	હા	૪૨	૦૫	૪૭
૨	ના	૨૯	૧૦	૩૯
	કુલ	૭૧	૧૫	૮૬

ઉપરોક્ત કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ આદર્શ નિવાસી શાળામાં જોડાયા તે પહેલાં ૮૬ શિક્ષકો પૈકીના ૪૭ શિક્ષકોએ અન્ય શાળાઓમાં શિક્ષણકાર્યનો અનુભવ મેળવેલ હતો. જેમાંથી ૪૨ પુરુષો અને ૫ સ્ત્રીઓનો સમાવેશ થતો હતો, જ્યારે ૩૯ શિક્ષકો એવા હતા કે જેઓ સીધા આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જોડાયા હતા. જેમાં ૨૯ પુરુષો અને ૧૦ સ્ત્રીઓનો સમાવેશ થતો હતો.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો સ્ટાફ અનુભવી અને કાર્યક્ષમ હતો. પરંતુ ઓછા કર્મચારીઓને કારણે દરેક શિક્ષકો પર તાસનું ભારણ વધારે રહેતું હતું. બીજું કે તેમાં આચાર્યશ્રીની જગ્યા ખાલી હોવાથી મુખ્ય વહીવટી ભારણ પણ મદદનીશ શિક્ષકો પર રહેતું હોય છે. જેથી શિક્ષકો દ્વારા બાળકોને શિક્ષણમાં પૂરતો ન્યાય આપી શકાતો નથી.

તપાસ વખતે શિક્ષકોને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કામ કરવું ગમે છે કે નહિ તેની પણ વિગત તેમની પાસેથી મેળવી હતી. જેની વિગત કોઠા નં.૫માં દર્શાવી છે.

આદર્શ નિવાસી શાળામાં કામ કરવા અંગેની વિગતો :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસ દરમ્યાન શિક્ષકો પાસેથી લીધેલ માહિતિમાં આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ આપવાનું ગમે છે કે નથી ગમતું તે અંગેની પણ માહિતિ નીચેના કોઠામાં દર્શાવી છે.

કોઠા નં.૫

આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ આપવાનું ગમે છે કે નહિ તે દર્શાવતો કોઠો

ક્રમ	વિગત	સંખ્યા		કુલ સંખ્યા
		પુરુષ	સ્ત્રી	
૧	આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ આપવાનું ગમે છે - (હા)	૪૭	૦૮	૫૫
૨	આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ આપવાનું ગમતું નથી - (ના)	૨૪	૦૭	૩૧
	કુલ	૭૧	૧૫	૮૬

ઉપરોક્ત કોઠા ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે મુલાકાત લીધેલ કુલ ૮૬ શિક્ષકો પૈકીના ૫૫ શિક્ષકોએ આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ આપવું ગમે છે, એટલે કે રસ ધરાવે છે જેમાં ૪૭ પુરુષ શિક્ષકો અને ૮ સ્ત્રી શિક્ષિકાઓનો સમાવેશ થતો હતો, જ્યારે આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ આપવાનું નથી ગમતું તેવા ૩૨ શિક્ષકો છે જેમાં ૨૪ પુરુષ શિક્ષકો અને ૭ સ્ત્રી શિક્ષિકાઓનો સમાવેશ થતો હતો.

મુલાકાત લીધેલ કુલ ૮૬ પૈકીના ૫૫ શિક્ષકોને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણ આપવાનું ગમે છે. તેમ જણાવનાર શિક્ષકોના મંતવ્યો જોઈએ તો શિક્ષકો દ્વારા ઘણા ઉપયોગી વિધાનો પ્રાપ્ત થયાં હતા. તેની અક્ષરસહ રજૂઆત અહીં કરી છે.

- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળામાં સંખ્યા મર્યાદિત હોવાથી શિક્ષણકાર્ય સરળ બને છે. તેમજ નાનું સંકુલ હોવાથી ઓછી હાડમારી રહે છે.
- (૨) વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષકો વચ્ચે સંબંધ ગાઢ બને છે.
- (૩) શિક્ષણ માટે વધારાના સમયની માંગ જરૂરી બને તો તે શક્ય હોય છે.
- (૪) ગરીબ આદિવાસી બાળકોની સેવા કરવાનો મોકો મળે છે.
- (૫) સમગ્ર સ્ટાફની ભાવાત્મક એકતા વધે છે.
- (૬) શિક્ષણ આપવાનો શાળાનો ધ્યેય ઉચ્ચ છે.
- (૭) શાળા સાથે છાત્રાલયવાસ ફરજિયાત હોવાથી વિદ્યાર્થીઓ સાથે સતત સંપર્ક રહે છે.
- (૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના બાળકો શાંત, સારા અને હોશિયાર હોય છે જેથી શિક્ષણકાર્યમાં વધારે રસ જાગે છે.
- (૯) આદિવાસી વિદ્યાર્થીઓ આજ્ઞાકારી અને મહેનતું હોય છે.
- (૧૦) આદિવાસી બાળકો ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરી શકે તે માટે શાળામાં વિદ્યાર્થીઓને સરકાર તરફથી તમામ સુવિધાઓ પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી આદિવાસી બાળકો ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવી અન્યની હરોળમાં રહે તે હેતુસર પણ શિક્ષણ આપવાનું ગમે છે.
- (૧૧) સમાજના નબળા અને પછાતવર્ગના બાળકોને મફત ભણાવવાનું, રહેવાનું અને પૌષ્ટિક ખોરાક આપવાના સરકારના અભિગમને શિક્ષકો બિરદાવે છે. એમાં સરકારશ્રીનો સામાજિક અને સમન્વયનો સિદ્ધાંત રહેલો છે તે અમને ગમે છે તેથી કામ કરવાનું ગમે છે.
- (૧૨) અતિ પછાત છેવાડાના ગામોમાંથી આવતા બાળકોની મહત્વકાંક્ષા પરિપૂર્ણ થાય તે હેતુથી શિક્ષણકાર્યમાં રસ દાખવીએ છીએ.

- (૧૩) બાળકોમાં રહેલી જિજ્ઞાસાવૃત્તિ સંતોષવા તેમજ વિદ્યાર્થીઓમાં રહેલી તાલાવેલી જોતાં કંઈક નવું શીખવવું તેવો આત્મવિશ્વાસ અને આત્મસંતોષ મળે તે માટે શિક્ષણકાર્યમાં વધુ રસ દાખવીએ છીએ.
- (૧૪) નબળા વિદ્યાર્થીઓને અલગ તારવીને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ આપી શકાય અને તેમનું ભવિષ્ય સુધરે તે માટે.
- (૧૫) ગરીબ બાળકોને સાચા દિલથી શિક્ષણ આપી આગળ લાવીને સારું કાર્યકર્તાનો માનસિક આનંદ મળે છે તેથી.
- (૧૬) શિક્ષણ સાથે બાહ્યપ્રવૃત્તિઓ પ્રત્યે વધારે ધ્યાન અપાતું હોવાથી.
- (૧૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં તમામ પ્રકારની સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ હોવાથી શિક્ષણકાર્ય ગમે છે.
- (૧૮) શિક્ષણનો સાચા અર્થમાં સમન્વય થાય અને નબળા બાળકોનો વિકાસ થાય તે માટે.
- (૧૯) વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વર્ગમાં પુરેપુરી હાજર રહેવાથી શિક્ષણમાં રસ જળવાઈ રહે છે.
- (૨૦) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષક વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે આત્મિયતા કેળવાયેલી જોવા મળે છે. જેથી આદર્શ નિવાસી શાળાઓના બાળકો અને વિદ્યાર્થીનીઓ શિક્ષકોનો આદર કરે છે તેથી.
- (૨૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વતનનો લાભ મળે તો હજી વધારે રસપૂર્વક શિક્ષણકાર્યમાં લગાવ રાખી શકાય.
- (૨૨) વ્યક્તિગત ધ્યાન આપી શકાય છે તેથી શિક્ષણકાર્ય સારું થઈ શકે છે અને સુસજ્જ વિદ્યાર્થીઓ તૈયાર કરી શકાય છે.
- (૨૩) ખાનગી શાળાના માહોલ કરતાં અહીંનો માહોલ જુદો જ છે તેથી શિક્ષણકાર્ય ગમે છે.
- (૨૪) બાળકોમાં નિરક્ષરતા દૂર કરવાનો અભિગમ અને શિક્ષણ આપવામાં રસરૂચિ હોવાથી.
- (૨૫) શાળાના કેમ્પસમાં વિદ્યાર્થીઓનું રહેઠાણ હોવાથી સતત સંપર્કમાં રહે છે. તેથી શૈક્ષણિક તેમજ ઈતરપ્રવૃત્તિઓ રસપૂર્વક કરી શકાય છે. સાથે સાથે વિદ્યાર્થીઓમાં સમૂહ ભાવના જાગૃત થવાના કારણે શિક્ષણકાર્ય સારું આપી શકાય છે. તથા વિદ્યાર્થીઓના ઉત્કર્ષ માટે નૈસર્ગિક વાતાવરણ પુરું પાડી શકાય અને સતત સંપર્કના કારણે વિદ્યાર્થીઓને ઓળખી શકાય છે.

- (૨૬) વિદ્યાર્થીઓ, આચાર્યશ્રી અને શિક્ષકો સાથે સતત સંપર્કમાં રહેતા હોવાથી શૈક્ષણિકકાર્ય ઉત્સાહપૂર્વક અને સરળતાથી પૂર્ણ કરી શકાય છે.
- (૨૭) વિદ્યાર્થીઓ શૈક્ષણિકકાર્યમાં પ્રવૃત્તિશીલ રહે છે અને પરિણામ સારું આવે છે.
- (૨૮) શિક્ષક તરીકેનો વ્યવસાય સ્વીકાર્યો છે. તેથી વિદ્યાર્થીઓ સાથે કામ કરવાનું ગમે છે.
- (૨૯) મુક્તપણે શિક્ષણકાર્ય કરવાનો આનંદ મળે છે.
- (૩૦) આદિવાસી બાળકોને ભણાવીને સમાજમાં તે યોગ્ય નાગરિક બની શકે તે હેતુથી.
- (૩૧) આદિવાસી બાળકોનું શૈક્ષણિક, સામાજિક તેમજ આર્થિકસ્તર ઉચું લાવી શકાય તે માટેબાળકોમાં નવું જાણવાની વૃત્તિ હોવાથી.
- (૩૨) આદિવાસી બાળકોના વિકાસમાં રસ હોવાના કારણે તેમજ છાત્રાનિવાસ હોવાથી, સંસ્કારનું સિંચન અને શિક્ષણની એક સૂત્રતા જળવાય છે તેથી.
- (૩૩) વિદ્યાર્થીઓ સમાજના અન્ય વર્ગની હરોળમાં વિકાસ કરે તેથી.
- (૩૪) પોતે આદિવાસી હોઈ આદિવાસી બાળકોને શિક્ષણ આપી આગળ લાવવાનો પ્રયત્ન કરવા તેમજ પછાતજાતિઓના બાળકોના ધ્યેયો સિદ્ધ થાય અને તેમનો સતતવિકાસ થાય તે માટે.
- (૩૫) વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે પ્રશ્નોના આદાન-પ્રદાનની પ્રક્રિયાઓ ઉત્તમ બનતી હોવાથી શિક્ષણ આપતી વખતે વિદ્યાર્થીઓની વિચાર શક્તિ ખીલે અને પ્રશ્નો પૂછવાની શક્તિ વિકસે તેથી.
- (૩૬) શાળામાં નોકરી મળી છે અને શિક્ષણ આપવું મારી ફરજ છે તેથી.
- (૩૭) તાલુકા કક્ષાએ શાળાઓ હોવાથી અનુકુળ શૈક્ષણિક વાતાવરણ મળી રહે છે તથા ઉંડાણના ગામ્ય વિસ્તારમાંથી આવતા ગરીબ અને પછાત બાળકોને સારું શિક્ષણ, સંસ્કાર અને ઘડતર થાય તે મારું ભાગ્ય ગણું છું.
- (૩૮) ધર્મ કહે છે કે જે પાછળ છે તેને આગળ લાવો, નીચે છે તેને ઉપર લાવો, તે કામ અહીં શક્ય છે તેથી.
- (૩૯) શાળામાં શૈક્ષણિક સ્પર્ધાઓ થતી હોવાથી, સતત કાર્યરત રહેવાથી, આળસ અનુભવાતી નથી જેથી વિદ્યાર્થીઓમાં શિસ્ત અને નિયમિતતા જોવા મળે છે તેથી.

આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણકાર્ય ગમે છે કે નિહ તેની સામે દરેક શિક્ષકોને જો બીજે નોકરી મળે તો શું પસંદ કરશો, આદર્શ નિવાસી શાળા કે ખાનગી માધ્યમિક શાળા ? આ અંગેની વિગતો કોઠા નં.૬ માં દર્શાવી છે.

કોઠા નં.૬

આદર્શ નિવાસી શાળા સિવાય કામતી પસંદગી

ક્રમ	વિગત	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ સંખ્યા
૧	હા	૪૭	૦૮	૫૫
૨	ના	૨૪	૦૭	૩૧
	કુલ	૭૧	૧૫	૮૬

ઉપરોક્ત કોઠા નં.૬માં દર્શાવ્યા મુજબ મુલાકાત લીધેલ ૮૬ શિક્ષકો પૈકીના ૫૫ શિક્ષકો આદર્શ નિવાસી શાળા સિવાય અન્ય શાળાઓમાં કામ મળતે જવાનું પસંદ કરતા હતા. જેમાં ૪૭ પુરુષ શિક્ષકો અને ૮ સ્ત્રી શિક્ષિકાઓનો સમાવેશ થતો હતો, જ્યારે આદર્શ નિવાસી શાળા સિવાય અન્ય શાળામાં જવાનું પસંદ ન કરતા હોય તેવા ૩૧ શિક્ષકો હતા. જેમાં ૨૪ પુરુષ શિક્ષકો અને ૭ સ્ત્રી શિક્ષિકાઓનો સમાવેશ થતો હતો.

આદર્શ નિવાસી શાળા સિવાય અન્ય શાળામાં શિક્ષણકાર્ય કરવાની પસંદગી કરતા શિક્ષકોના મંતવ્યો પ્રમાણે જોઈએ તો, કેવા સંજોગોમાં તે તૈયાર થાય છે તે અહીં નીચેના ખ્યાલો પરથી જાણી શકાય છે.

- (૧) વતનની નજીકની શાળામાંજ કામ મળે તો જવાની તૈયારી છે.
- (૨) આર્થિક રીતે સદ્ધર હોય તેવી શાળામાં શિક્ષણમાં નવા નવા ફેરફારો સાથે ઝડપી તાલ મેળવી લે છે. તેથી શાળામાં નોકરી મળે તોજ અને આ શાળા વતનથી નજીક હોય તો અને વધુ સારી સુવિધા મળતી હોય તો જવાનું પસંદ કરે છે.
- (૩) બીજી શાળાઓમાં પૂરતા કર્મચારીઓ હોવાથી અન્ય જવાબદારીઓ સંભાળવાની રહેતી નથી તેથી શિક્ષણને જે પૂરતો ન્યાય મળી રહે છે.
- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બદલીઓ થતી હોવાથી કૌટુંબિક અવ્યવસ્થા સર્જાય છે. તેમજ આદિજાતિશાળાઓ વતનથી ખૂબજ દૂર હોવાથી કૌટુંબિક અને સામાજિક રીતે પરિવાર સાથે મળી શકાતું નથી તેથી.
- (૫) અંગ્રેજી વિષય હોવાથી ગ્રામ્ય વિસ્તારના વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી વિષયમાં જોઈએ તેવો રસ ધરાવતા નથી.
- (૬) સામાજિક પ્રસંગોમાં હાજરી આપી શકાય તેથી.
- (૭) ઘરડા મા-બાપ પ્રત્યે જવાબદારી અદા કરી શકાય.
- (૮) નવા વાતાવરણમાં જવાનું મળે.

- (૯) બીજી શાળાઓમાં નવું જાણવા અને બાળકો સાથે ચર્ચા કરવા વધારે મળે.
- (૧૦) સ્થાઈ જીવન જીવી શકાય તેમજ પોતાના બાળકોના શિક્ષણમાં પ્રગતિ કરી શકાય.
- (૧૧) લાંબા સમયથી વારંવાર રજુઆત કરવા છતાં વતનની નજીક બદલી થતી નથી તેથી.
- (૧૨) સમયસર લાંબાગાળાના આદેશો મળતા નથી તેમજ પ્રાદેશિકતાના ધોરણે બદલી કરવામાં આવતી નથી અને ક્યારેક બીજા શિક્ષકોના કારણે બદલીનો ભોગ બનવું પડે છે.
- (૧૩) અન્ય શાળાઓમાં સ્વતંત્રકાર્ય કરવાની છૂટ મળે, અને બદલીઓની ધમકી ન મળે તે માટે.
- (૧૪) નૈતિકમૂલ્યો વિશે વિદ્યાર્થીઓને ખુલ્લા મને જાહેરમાં જણાવી શકાય.
- (૧૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વહીવટી એકસૂત્રતા ન હોવાથી અને કચેરીમાં ભેદભાવ ભરી નીતિ હોવાથી.
- (૧૬) વ્યવસાયિક કારકિર્દી વિકસાવી શકાય તેમજ કામગીરીની કદર થાય અને સરકારશ્રી તરફથી મળતા લાભોનું રક્ષણ થાય તે માટે.
- (૧૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોના કાર્યની કદર થતી નથી તેમજ વારંવાર બદલી થતી હોવાથી કુટુંબ અને સમાજ સાથે રહી શકાતું નથી અને છોકરાઓનું શિક્ષણ અનેવાતાવરણ પણ ડહોળાઈ જાય છે.
- (૧૮) આપણા કૌશલ્યો પ્રમાણે અહીં કાર્યો કરવામાં મુશ્કેલી પડે છે.
- (૧૯) વિષયવાર બોર્ડના નિયમ પ્રમાણે શિક્ષણકાર્ય કરી શકાય તેમજ એકજ સ્થળે સ્થાઈ થઈ શકાય.
- (૨૦) બાળકો જુદા જુદા વર્ગોના (જાતિના) હોવાથી બાળકો વચ્ચે સ્પર્ધા થઈ શકે છે.
- (૨૧) હરિફાઈના કારણે બાળકોમાં શિક્ષણનો પાયો મજબૂત બને છે.
- (૨૨) બીજી શાળાઓમાં કૌટુંબિક ભાવના જોવા મળે છે.
- (૨૩) વિદ્યાર્થીઓમાં આંતરિક સ્પર્ધાના કારણે તે સ્વયં તૈયારી કરવા પ્રેરાય છે.
- (૨૪) પોતાની જવાબદારી તથા મહેનતની કદર થાય છે, ઉત્સાહ વધે છે અને ભૌતિક વિકાસ થાય છે.
- (૨૫) જો વતનની નજીક શાળા હોય તો કુટુંબ સાથે સ્થાઈ થઈ શકાય છે.
- (૨૬) તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓ હોવાથી શિક્ષણકાર્ય કરવામાં રસ પેદા થાય છે.
- (૨૭) ખાનગી શાળાઓમાંથી અન્યત્ર બદલીઓ ન થતી હોવાથી.
- (૨૮) અહીં લાંબા સમય સુધી વતનથી દૂર રહેવું પડે છે. સમાજથી અળગા થઈ જવાય છે.

- (૨૯) સરકારી કર્મચારી ગણાતા હોવા છતાં અન્ય વિકાસની તકો નથી. તેથી સરકારી શાળામાં વતનથી દૂર રહીને અર્ધસરકારી શાળાની સમકક્ષ કામગીરી કરવી એના કરતાં અન્ય શાળાઓમાં કામ કરવાનું પસંદ કરીશ.
- (૩૦) વિદ્યાર્થીઓ કાર્યરત રહે અને પોતાના જ્ઞાનનું પુનરાવર્તન થાય તેથી.
- (૩૧) શિક્ષણકાર્ય સાથે જોડાયેલ પ્રવૃત્તિ અને સામાજિક પ્રગતિને બળ પુરું પાડનાર હોઈ કોઈપણ શાળામાં કામ મળશે તો કરીશ.
- (૩૨) નિવાસી શાળાઓમાં ફક્ત આચાર્ય સુધીની બઢતીની તકો હોય છે. જ્યારે શિક્ષણની શાળામાં આચાર્ય સિવાય બઢતીની તક હોય છે. જિલ્લા કક્ષાએ શાળામાં તેમજ શિક્ષણાધિકારીની કચેરીએ બઢલીની તક મળી રહે છે. જેથી જિલ્લામાં વધુ જગ્યાએ બઢલીની તક હોય છે.
- (૩૩) વહીવટી અધિકારીઓની દખલગીરી વધારે હોવાથી.
- (૩૪) આર્થિક દ્રષ્ટિએ પોષાય તેમ નથી તેથી.
- (૩૫) સામાજિક કાર્યોમાં પ્રગતિ સાધી શકાય છે.

વગેરે અનેક કારણોસર આદર્શ નિવાસી શાળાઓથી અન્યત્ર કામ મળે તો કરવા તૈયાર થયા હતા. જે શિક્ષકો આદર્શ નિવાસી શાળામાં કામ કરવા માગે છે તે માટે પણ તેમણે કેટલાંક કારણો દર્શાવ્યાં હતાં જેની વિગતો અહીં દર્શાવી છે.

આદર્શ નિવાસી શાળામાં કામ મળે તો પસંદ કરશો કે નહિ તેમાં નકાર જવાબવાળા એટલે કે બીજે નહિ જવાવાળા ૩૧ શિક્ષકોએ જેમાં ૨૪ શિક્ષકો અને ૭ શિક્ષિકાઓએ મંતવ્યો દર્શાવ્યા તેની અક્ષરસહ નોંધ અહીં દર્શાવી છે.

- (૧) અમારો જીવન ધ્યેય પસંદગી જ શિક્ષણક્ષેત્રે હોઈ આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ આપવું ગમે છે.
- (૨) બાળકોનો સ્થાઈ અભ્યાસ હોવાથી અને આદિવાસી બાળકોનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તે માટે.
- (૩) આદર્શ નિવાસી શાળામાં બાળકો રમત-ગમત ક્ષેત્રે વધારે કાર્યશીલ હોય છે તેથી.
- (૪) વિદ્યાર્થીઓના નાનાગૃપમાં પરીક્ષાલક્ષી હરિફાઈ રહેછે તેથી અભ્યાસ કરાવવાની મજા આવે છે. બીજી શાળાઓમાં કેટલાક નબળા વિદ્યાર્થીઓ વધારે હોવાથી મહેનત વધારે કરવી પડે છે.
- (૫) આદિવાસી બાળકોનો ઉત્કર્ષ અને સર્વાંગી વિકાસ થાય અને સારામાં સારી લાયકાત પ્રાપ્ત કરી ઉચ્ચ હોદ્દો ગ્રહણ કરે તે આશયથી.

- (૬) હાલના સંજોગોમાં બીજે જવાનું વિચારી શકાય તેમ નથી. ભવિષ્યમાં ફરજ ન પડે તેવું આ શિક્ષકો ઈચ્છે છે. અને માનવતાની રીતે પણ આ શાળામાં રહેવાથી ગરીબ અને આદિવાસી વિદ્યાર્થીઓને સારું શિક્ષણ આપીને માનવસેવા થાય તેવી પણ ઈચ્છા વ્યક્ત કરી હતી.
- (૭) આદર્શ નિવાસી શાળાની સરખામણીમાં સામાન્ય રીતે અન્ય શાળાઓમાં પ્રેમ-શિસ્ત અને શાંતિનો અભાવ હોય છે. અન્ય શાળાઓમાં ગુરુશિષ્ય પ્રેમભાવનો અભાવ જોવા મળે છે.
- (૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં તમામ પ્રકારની સગવડો જોવા મળે છે.
- (૯) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોને રહેવા માટે આવાસની સગવડ છે.
- (૧૦) આદર્શ નિવાસી શાળા સરકારી છે અને બીજી શાળાઓ સરકારી નથી.
- (૧૧) ખાનગી શાળાઓમાં એક સ્થળે નોકરી કરવી પડે છે અને બદલીઓનો કોઈ ચાન્સ નથી તેથી.
- (૧૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કામ કરવાથી અલગ અલગ નવા - નવા સ્થળ પરની જગ્યાએ બદલી થતાં નવા વાતાવરણથી માહિતગાર થવાય છે.
- (૧૩) આ શિક્ષકો સરકારી નોકરી છોડવા માગતા નથી તેથી તથા લાંબાગાળે વતનનો લાભ મળશે તેવી શ્રદ્ધા હોવાથી.
- (૧૪) શિક્ષક તરીકે ફરજ બજાવતા કોઈ મુશ્કેલી હોય તો તે સરકારથી ઉકેલી શકાય છે. તેમજ કેટલાક શિક્ષકો કે જેઓ બીજી શાળાઓમાંથી અહીં ભરતી થયા હોય તેવા શિક્ષકો નિવૃત્તિને આરે હોઈ અન્ય શાળામાં જવાનું પસંદ કરતા નથી.
- (૧૫) દિવસે દિવસે વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધતી જાય છે તેથી ભણાવવામાં રસ જળવાઈ રહે છે તેથી અન્યત્ર જવાનું પસંદ કરતા નથી.
- (૧૬) વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પ્રમાણસરની હોય છે તેથી વિદ્યાર્થીઓ પર વ્યક્તિગત ધ્યાન રાખી શકાય છે અને તેથી મુશ્કેલીઓ કે અભ્યાસમાં નબળાઈઓ જાણી દૂર કરી શકાય છે.
- (૧૭) આદિવાસી બાળકોને સમાજના ઉપલાવર્ગની હરોળમાં લાવવા માટે આ બાળકો સારું તેમજ ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવે તે માટે બાળકો સાથે તાદાત્મ્ય અને નિકટતા થઈ હોવાથી બીજે જવું પસંદ નથી.
- (૧૮) જે તે વિસ્તારની બોલી અને રીતરીવાજોથી પરિચિત થઈ ગયા હોવાથી તેમજ આ શાળાનું વાતાવરણ પિરવારની ભાવનાવાળું અમને લાગતું હોવાથી બીજે જવાનું પસંદ કરતા નથી.
- (૧૯) અન્ય શાળાઓ કરતાં આ શાળાના બાળકો વર્ગકાર્ય તેમજ અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં

પ્રવિણ હોય છે. તેમજ ખાનગી શાળાઓનું વાતાવરણ અને આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું વાતાવરણ અલગ પડે છે તેમજ શાળા સમયબાદ પણ વિદ્યાર્થીઓને વધારાના વર્ગો દ્વારા શિક્ષણ આપી શકાય છે. તેથી આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ આપવું ગમે છે.

(૨૦) શાળા, છાત્રાલય અને કર્મચારી રહેઠાણો એક સાથે હોવાથી વિદ્યાર્થીઓના પ્રશ્નો હોય તો તે ગમે તે સમયે નિવારી શકાય છે, અને શિક્ષણકાર્ય વધારે સમય કરી શકાય છે. સાથે સાથે અહીં સમૂહજીવન અને સમૂહકર્મો કરવાની કળા પણ શીખવા મળે છે.

(૨૧) આદર્શ નિવાસી શાળાએ સંપૂર્ણ સરકાર હસ્તકની શાળા છે અને સરકારી અન્યલાભો પણ વખતો વખત મળે છે. બીજી કોઈ જાતની મુશ્કેલી ન હોવાથી અહીં શિક્ષણ આપવાનું પસંદ છે.

ઉપર મુજબ આદર્શ નિવાસી શાળા સિવાય બીજે કામ મળે તો શું પસંદ કરશો, બીજે જવાનું કે આદર્શ નિવાસી શાળામાં રહેવાનું ? આ અંગેના અભિપ્રાયો જોયા પછી હવે શાળામાં અપાતા શિક્ષણ અંગે શિક્ષકોને પોતાના મતે કેવા અભિપ્રાય છે તે જોઈએ.

આદર્શ નિવાસી શાળામાં અપાતા શિક્ષણ અંગે શિક્ષકોના અભિપ્રાયો :

- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અપાતું શિક્ષણ બીજી શાળાઓ કરતાં શિક્ષણકાર્ય નિયમિત છે. શિક્ષણ રસપ્રદ અને રુચિકર પણ છે.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળામાં આવતા બાળકો પછાત હોવાના કારણે ગણિત, અંગ્રેજી અને વિજ્ઞાન વિષયોમાં નબળા જોવા મળે છે. તેની પાછળ ખૂબજ મહેનત ઉઠાવવી પડે છે.
- (૩) એકજ વર્ગના બાળકો હોવાના કારણે તેમના વચ્ચે શિક્ષણ અંગેની સ્પર્ધા ઓછી થાય છે અને પ્રાથમિક શિક્ષણનો પાયો કાયો હોય છે. અભ્યાસનું સ્તર ઘણું નીચું જોવા મળે છે.
- (૪) બાળકો સાથે આત્મિયતાનો અભાવ, જાતિભેદ માટે ખાઈ ઉભી કરે છે.
- (૫) શિક્ષણ સારું આપવામાં આવે છે.
- (૬) બાળકોના વાલીઓ આર્થિક રીતે નબળા હોઈ અભ્યાસ કરતાં ખેતીને વધારે મહત્વ આપે છે.
- (૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અપૂરતા કર્મચારીઓને કારણે શિક્ષણકાર્ય સારું થઈ શકતું નથી.

- (૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયના ફરજિયાત શિક્ષકો હોવા જોઈએ અને તે સિવાયના વિષયોના પણ પૂરતા શિક્ષકો હોવા જોઈએ.
- (૯) પ્રાથમિક શિક્ષણ કાર્ય હોવાથી ઉચ્ચ અભ્યાસ કરવામાં વધારે સમય લેવો પડે છે. જેથી પરિણામ ધાર્યું લાવી શકાતું નથી.
- (૧૦) આદિવાસી બાળકોમાં પોતાના કટુંબની ગરીબીના કારણે જીવન નિર્વાહ માટે નોકરી કે કામની આવશ્યકતા વધારે જોવા મળે છે. તેથી બાળકો શિક્ષણમાં જોઈએ તેટલો રસ ધરાવતા નથી.
- (૧૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ આદિવાસીઓ માટે શરૂ કર્યાનો સુંદર પ્રયત્ન છે. આદિવાસી બાળકોને વિનામૂલ્યે શિક્ષણ અને સારી સુવિધાઓ મળે છે. આદિવાસી બાળકો સારો અભ્યાસ કરે તો અન્ય જાતિના ઉમેદવારો સાથે હરિફાઈ કરી આગળ આવી શકે તેમ છે.
- (૧૨) વિદ્યાર્થીઓના ભાવિ વિકાસ માટે આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ખૂબજ અસરકારક અને અનુકુળ સાબિત થઈ શકે તેમ છે. કારણકે અહીં વિદ્યાર્થીઓના ભાવિ ઘડતર માટે પ્રેરણાદાયી શિક્ષણકાર્ય થાય છે.
- (૧૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણ અંગેના પ્રશ્નોનું યોગ્ય ઝડપી નિરાકરણ થતું નથી.
- (૧૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણકાર્ય રસપ્રદ અને ઉત્તમ બનાવવા માટે ટેકનીકલ શિક્ષણ અને કોમ્પ્યુટર શિક્ષણ આપવું જરૂરી છે.
- (૧૫) આદિવાસી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સરકારશ્રી તરફથી ઉચ્ચ શિક્ષણની સુવિધાઓ આપી શિક્ષણકાર્યને વધારે સધન અને સારું બનાવી શકાય તેમ છે.
- (૧૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાળકોને સરળ અને સ્થાનિક ભાષામાં શિક્ષણ આપવું જોઈએ.
- (૧૭) બાળકોને શિક્ષણમાં સતત રસ લેતા કરી તેમનો સારિરીક, માનસિક વિકાસ થાય તેવા પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે.
- (૧૮) આદિવાસી બાળકોનો રમત-ગમત ક્ષેત્રે સારો વિકાસ થયો છે.
- (૧૯) અન્ય શાળાઓની સરખામણીમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું શિક્ષણ ઘણું સારું છે તેમજ પરિણામ પણ સારું છે.
- (૨૦) શૈક્ષણિક કર્મચારીઓ દ્વારા શિક્ષણ આપવા અંગેની સુંદર રજૂઆતો થાય છે. અને સ્ટાફ વચ્ચે સુંદર સુમેળ જોવા મળે છે અને વધારાના વર્ગો લઈને સારું શિક્ષણ આપવાના પ્રયત્નો થાય છે.

- (૨૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વધારાના વર્ગો, શિક્ષણના પ્રોજેક્ટો અને સેમિનાર આવકારદાયક છે.
- (૨૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સારા શિક્ષકોની પસંદગી થતી હોઈ અભ્યાસ સારો, શિક્ષણ સારું, ઉંચા પરિણામ અંગે થતા સેમિનારો અને સતત શિક્ષણ એજ સારાપણા માટે જવાબદાર પરિબળ છે.
- (૨૩) આયોજન પ્રમાણે વર્ષ દરમ્યાન અભ્યાસક્રમ પૂર્ણ કરવામાં આવે છે.
- (૨૪) વિદ્યાર્થીઓને નિયમિત ગૃહકાર્ય આપી, સ્વાધ્યાય આપી અને અંગત ધ્યાન આપી શકાય છે. તેમજ બાળકોને વિદ્યાસંકુલમાં જ છાત્રાલયની સંપૂર્ણ સુવિધાઓ મળતાં વિદ્યાભ્યાસમાં સતત રચ્યાં-પચ્યાં રહે છે. તેથી બાળકોની ભણવાની અને વાંચનપ્રવૃત્તિઓ વિશેષ થતી હોય છે.
- (૨૫) શાળા સમયના પછીના સમયમાં વધારાના કોચીંગ ક્લાસ દ્વારા નબળા બાળકોને વધારે શિક્ષણમાં કાર્યરત કરવામાં આવે છે.
- (૨૬) આદર્શ નિવાસી શાળામાં બાળકો સતત શિક્ષણ જેવા વાતાવરણમાં રહે છે જે સારી બાબત છે.
- (૨૭) આર્થિક રીતે પછાત બાળકોને સંપૂર્ણ શિક્ષણ મળે અને શિક્ષણ મેળવવું એ દરેકનો હક્ક છે તે હેતુ જળવાઈ રહે છે.
- (૨૮) આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ મેળવતા વિદ્યાર્થીઓમાં ભાઈચારાની ભાવના ખીલે છે અને સમાજના આદર્શો શીખે છે.
- (૨૯) આદર્શ નિવાસી શાળામાં જેટલી સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ છે. તેના પ્રમાણમાં સારું શિક્ષણ અપાય છે. હજુ પણ શૈક્ષણિક ઉપકરણો અને પૂરતા પ્રમાણમાં સાધનો મળે તો શિક્ષણનું સ્તર ઉંચું લઈ જઈ શકાય તેમ છે. તેમજ બાળકોના સર્વાંગી વિકાસ પાછળ વધારે ધ્યાન આપવામાં આવે છે.
- (૩૦) વાલીઓની આર્થિક સમસ્યાના કારણે બાળકોનો સર્વાંગી અને શૈક્ષણિક વિકાસ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવાથી રૂંધાતો નથી.
- (૩૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવા પાછળનો મુખ્ય ધ્યેય ઘણો સારો છે તે જળવાઈ રહે છે.
- (૩૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવૃત્તિઓ સંતોષકારક થાય છે.
- (૩૩) વિદ્યાર્થીઓ ઈતરપ્રવૃત્તિઓ અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લઈને પોતાનું વ્યક્તિત્વ વિકસાવી શકે છે.

- (૩૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા મર્યાદિત હોવાથી દરેક વિદ્યાર્થીઓને ન્યાય આપી શકાય છે. વ્યક્તિગત ધ્યાન આપી શકાય છે અને વિદ્યાર્થીઓ મહેનતું હોઈ શિક્ષણ આપવામાં વધારે રસ જાગે છે.
- (૩૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવામાં સરકારશ્રીનો અભિગમ જળવાઈ રહે તે માટે શિક્ષણ સંબંધીત યોજનાઓ અને સુવિધાઓનો અમલ કરી બાળકો સુધી તેમની જરૂરીયાતો પહોંચે તે અંગે ચીવટ રાખવી જરૂરી છે.
- (૩૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં હાલમાં અપાતા શિક્ષણની રીતરસમ અને પદ્ધતિ સારી છે. પરંતુ ઉત્તરોત્તર ઉત્તમ બનાવવા માટે સરકારશ્રીએ પગલાં લેવા જરૂરી છે.
- (૩૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની અંદર રહેલી સુષુપ્ત શક્તિઓને બહાર લાવવાના પ્રયત્નો શિક્ષણ સાથે કરવામાં આવે છે.
- (૩૮) નિવાસી શાળા હોવાથી વિદ્યાર્થીઓને વધુ સધન શિક્ષણ મળે છે અને નબળા વિદ્યાર્થીઓને વધુ મહાવરો મળે છે. તેમજ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ઉત્કૃષ્ટ કક્ષાનું શિક્ષણ આપી નબળા વર્ગોનો વિકાસ કરી શકાય છે.
- (૩૯) જે તે વિષયના નિષ્ણાત શિક્ષકો દ્વારા જ્ઞાન સંપાદન કરવામાં આવે છે.
- (૪૦) સરકારી અધિકારીઓ દ્વારા ઉત્તમ શિક્ષણના આયોજન અંગે માર્ગદર્શન મળે છે અને શિક્ષણની ગુણવત્તા સુધારવામાં આવે છે.
- (૪૧) આદર્શ નિવાસી શાળામાં વિદ્યાર્થીઓને ઘર કરતાં પણ વધારે ઉત્તમ સગવડો આપવામાં આવે છે. તથા અન્ય શાળાઓ કરતાં મફત અને ટ્યુશન વગર શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. તથા શિક્ષણ સાથે વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા અન્ય પ્રવૃત્તિઓ કરાવીને તેમનો સર્વાંગી વિકાસ અને જીવન ઘડતર કરવામાં આવે છે.
- (૪૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં મહત્તમ શૈક્ષણિક સાધનોનો ઉપયોગ કરી વિદ્યાર્થીઓનો માનસિક તથા બૌદ્ધિક વિકાસ કરી શકાય છે. અને તેમના કૌશલ્યો વિકસાવી શકાય છે. સાથે સાથે આ બાળકોનો બુદ્ધિ આંક વિકસે છે અને તેમનામાં નેતાગીરીની ભાવના પણ વિકસે છે.
- (૪૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અવાર નવાર અઠવાડિક તેમજ માસિક પરીક્ષા લેવાતી હોવાથી મહાવરના કારણે વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ પ્રત્યે સતત સજાગ રહે છે.
- (૪૪) આદિવાસી ગરીબ વિદ્યાર્થીઓ માટે આદર્શ નિવાસી શાળાઓ મહત્વની અને આશિર્વાદ રૂપ છે.
- (૪૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અનુસૂચિત જનજાતિના બાળકો સિવાય અન્ય જાતિના બક્ષીપંચ કે અનુસૂચિત જાતિના બાળકોને અમુક પ્રમાણમાં પ્રવેશ આપવો જોઈએ

જેથી બીજી જાતિ સાથે આ બાળકોનો પરિચય થઈ શકે, તેમજ વિદ્યાર્થીઓમાં હરિફાઈ વધે અને શિક્ષણનું સ્તર ઉચું આવે.

- (૪૬) આદિવાસી શાળાઓના નજીકના ગામોના વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ મળવો જોઈએ.
- (૪૭) જીવનઘડતર અને ભાઈચારાની સમૂહભાવના વિકસાવવામાં આવે છે અને નિયમો અનુસાર અને શિસ્ત સાથે શિક્ષણની પ્રક્રિયા થાય છે.
- (૪૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પરિણામ અને પરીક્ષાલક્ષી શિક્ષણ પણ આપવામાં આવે છે જેથી આ શાળાઓનું શિક્ષણ અન્ય શાળાઓ કરતાં ફળદાયી છે.
- (૪૯) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વહીવટીકાર્ય નીતિ સારી નથી તેમજ કર્મચારીઓમાં ક્લેશ જોવા મળે છે તેમજ આચાર્ય અને કર્મચારીઓ સાથે બોલાચાલી કે સંબંધ બગડતાં શિક્ષણકાર્ય સારું થતું નથી.
- (૫૦) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભૌતિક સુવિધાઓ વધુ ને વધુ પ્રમાણમાં ઉભી થવી જોઈએ જે બધી શાળાઓમાં નથી. દરેક શાળાઓમાં ભૌતિક સુવિધાઓ જ્યાં નથી ત્યાં પુરી પાડવી સાથે શૈક્ષણિક તેમજ અન્ય સગવડો પણ પુરી પાડવી જોઈએ.

ઉપરોક્ત કેટલાક મંતવ્યો જોયા પછી એટલું તો સ્પષ્ટ થાય છે કે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ફરજ બજાવતા શિક્ષકોને યોગ્ય માર્ગદર્શન મળી રહે તે માટે ઉપલા લેવલે એટલે કે આદિજાતિ વિભાગમાં શિક્ષણની ઉચ્ચ સ્તરની જગ્યાઓ ભરી દરેક શાળાઓને યોગ્ય સલાહ, સૂચનો અને શિક્ષણ સંબંધી માર્ગદર્શન મળે તો જરૂરી આનાથી પણ વિશેષ સુધારો કરી શકાય, જરૂર છે માત્ર સંયોજકની, દરેક શાળાઓના સંકલનની અને વખતો વખત થતા સુધારાથી વાકેફ કરવાની.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં હજુપણ અપવય અને સ્થગિતતાનું પ્રમાણ વિશેષ જોવા મળે છે. બાળકો નાપાસ પણ થાય છે. વધારે પ્રમાણમાં બાળકો શરૂઆતના ધોરણ-૮માં નાપાસ થાય છે. તો આ અંગેનાં શિક્ષકો દ્વારા જાણવા મળેલ વિગતો અહીં દર્શાવી છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાના વિદ્યાર્થીઓ જે તે ધોરણમાં નાપાસ થાય છે તેનાં કેટલાંક કારણો :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં સમગ્ર ગુજરાતમાં ચાલતી અનુસૂચિત જનજાતિની ૨૯ શાળાઓને આવરી લઈને નિરીક્ષણ- પરીક્ષણ દ્વારા તેનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં કુલ ૮૬ શિક્ષકો પાસેથી એટલે કે એક શાળાના સરેરાશ ૨ થી ૩ શિક્ષકો પાસેથી શિક્ષક પત્રકો ભરી તેમની પાસેથી શિક્ષણ અંગેના અભિપ્રાયો મેળવ્યા હતા. જેમાં આ ૮૬ શિક્ષકોએ આપેલ અભિપ્રાયો પૈકી આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓ જે તે ધોરણમાં નાપાસ થાય છે તેની પાછળ ક્યાં પરિબળો જવાબદાર છે તે જાણ્યું હતું અને તેની રજૂઆત અહીં કરવામાં આવી છે.

- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળામાં ધોરણ-૮માં પ્રવેશ મેળવતા બાળકોનો પ્રાથમિક શિક્ષણનો પાયો ઘણો નબળો હોય છે. જેના કારણે તેવાં નબળાં બાળકો આદર્શ નિવાસી શાળામાં ધોરણ-૮ થી ૧૦ સુધીમાં સતત અભ્યાસ કરાવવા છતાં નાપાસ થાય છે.
- (૨) કેટલાક વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસમાં રસ ઓછો હોવાથી ચાલુ શિક્ષણ દરમ્યાન વર્ગમાં પુરું ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતા નથી અને ચાલેલ અભ્યાસક્રમથી વાકેફ રહી જાય છે તેથી પણ નાપાસ થાય છે.
- (૩) અંદરના ઉંડાણના ગામડામાંથી આવતા બાળકો ધોરણ-૧ થી ૭ સુધીના અભ્યાસ દરમ્યાન પોતાના માતા-પિતા સાથે રહે છે. જ્યારે ધોરણ-૮ થી સદંતર છાત્રાલય જીવન સાથે સંકળાયેલ છે. કેટલાક માતા-પિતાનો સહવાસ છોડ્યો હોવાથી મને-કમને છાત્રાલયમાં રહે છે તેની અસર હેઠળ પણ નાપાસ થાય છે.
- (૪) ગામડામાંથી અને તેમાંય અજ્ઞાત અને પછાત જાતિમાંથી આવતાં બાળકો શિક્ષણકાર્ય કરતાં અન્ય પ્રવૃત્તિઓ જેવીકે વાતો કરવી, તોફાન કરવું અને બહાર ફરવું વગેરે કાણોસર અભ્યાસ પ્રત્યે બેદરકારી દાખવે છે જેના કારણે નાપાસ થાય છે.
- (૫) આદિવાસી બાળકોનું શિક્ષણ પ્રાથમિકશાળા દરમ્યાન ધ્યેલક્ષી હોતું નથી. આથી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આવે ત્યારે પણ પરીક્ષાલક્ષી તૈયારીઓ ઓછી થવાના કારણે નાપાસ થાય છે.
- (૬) આદિવાસી બાળકો પ્રાથમિક શાળા દરમ્યાન પોતાની પ્રાદેશિક ભાષાનો ઉપયોગ કરે છે અને તે સમય દરમ્યાન ગુજરાતી ભાષાનું જ્ઞાન પુરતું મેળવતા નથી તેથી વ્યાકરણ અને ભાષા શબ્દભંડોળ ઓછું હોવાના કારણે બાળકો નાપાસ થાય છે.
- (૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અપૂરતા કર્મચારીઓના કારણે અને બિનઅનુભવી માનદવેતનથી કામ કરતા શિક્ષકોની શિક્ષણ આપવાની ક્યાસ ના કારણે વિદ્યાર્થીઓ નાપાસ થાય છે.
- (૮) વિદ્યાર્થીઓનું પહેલ-વહેલું છાત્રાલય જીવન હોવાથી ફાવતું ન હોવાના કારણે શિક્ષણમાં ચિત્ત ચોટતું નથી. જેથી નાપાસ થવાની શક્યતાઓ રહે છે.
- (૯) કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ પોતાના સ્થાનિક ખોરાક છોડીને છાત્રાલયમાં મળતી ભોજન વ્યવસ્થા સાથે અનુકુળતા ન હોવાના કારણે વારંવાર છાત્રાલય છોડી જતા રહે છે. તેની અસર પણ વિદ્યાભ્યાસ પર પડતી હોય છે અને નાપાસ થાય છે.
- (૧૦) પ્રાથમિક શાળામાંથી આવતા વિદ્યાર્થીઓને ઘણીવાર આદર્શ નિવાસી શાળાના પ્રવેશ માટે વાલીઓ, આચાર્યોને મળી તેના ગુણાંકમાં ફેરફાર કરાવે છે. જેથી વિદ્યાર્થીઓનો બુદ્ધિઆંક ઘણો નીચો હોવા છતાં પ્રવેશ પામે છે તેથી નાપાસ થાય છે.

- (૧૧) કેટલાક આદર્શ નિવાસી છાત્રાલયોમાં વિદ્યાર્થીઓને પૂરતી સગવડતાઓનો અભાવ હોવાના કારણે શૈક્ષણિક કાર્ય શાળા સમયબાદ ઓછું કરે છે તેથી નાપાસ થાય છે.
- (૧૨) વિદ્યાર્થીઓ જાતે મહેનત કરે તેવા વાતાવરણના અભાવે તથા વિદ્યાર્થીઓનું ઘર તરફ વધારે ધ્યાન રહેવાના કારણે પણ બાળકો નાપાસ થાય છે.
- (૧૩) પ્રાથમિક કેળવણીમાં ચિવટાઈ, શિસ્ત, સંયમ અને સદાચાર વગેરેનો વિદ્યાર્થીઓમાં અભાવ જોવા મળે છે તેથી નાપાસ થાય છે.
- (૧૪) વિદ્યાર્થીઓમાં શિક્ષણ તરફ રૂચી ન હોવી અને વધુ અભ્યાસ તેમજ શિક્ષણ મેળવવામાં માનસિક રીતે અસર્યન હોવાથી નાપાસ થાય છે.
- (૧૫) વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓ શિક્ષક અંગે જાગૃતતા ધરાવતા નથી તેથી પોતાના બાળકો ભણે કે ન ભણે તેનો કંઈ ખ્યાલ રાખતા નથી તેમજ શાળામાં વિદ્યાર્થીઓની અનિયમિતતા અને અભ્યાસ પ્રત્યે અરુચિના કારણે પણ નાપાસ થાય છે.
- (૧૬) ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી જેવા વિષયોનો ડર અને વિદ્યાર્થીઓની માનસિક નિર્બળતાને કારણે પણ નાપાસ થતા હોય છે.
- (૧૭) વિદ્યાર્થીઓનો શિક્ષણ પ્રત્યેનો દૂરાગ્રહ, શાળામાં કે છાત્રાલયમાંથી વારંવાર ઘરે જવું. એકબીજા વિદ્યાર્થી સાથે મિત્રતા ન કેળવવી. વગેરે બાબતોના કારણે વિદ્યાર્થીઓ નાપાસ થાય છે.
- (૧૮) વિદ્યાર્થી અને વાલીઓની શિક્ષણ પ્રત્યે નિષ્કાળજી તથા નબળી આર્થિક સ્થિતિ અને સામાજિક કારણોસર પણ વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસમાં પુરતું ધ્યાન આપી શકતા નથી અને નાપાસ થાય છે.
- (૧૯) પ્રાથમિક શિક્ષણ દરમ્યાન અંગ્રેજી વિષય પ થી ૭ ધોરણમાં ફરજિયાત ન હોવાથી ઓછી જાણકારીવાળા બાળકો આદર્શ નિવાસી શાળામાં ધોરણ-૮માં આવે છે તેથી આ વિષયોમાં ઓછી જાણકારીને કારણે પણ નાપાસ થતા હોય છે.
- (૨૦) અભ્યાસમાં નબળા અને આત્મવિશ્વાસનો અભાવ પણ કેટલાક વિદ્યાર્થીઓમાં વધારે જોવા મળે છે. તેની અસર અભ્યાસ પર પણ થાય છે તેથી નાપાસ થાય છે.
- (૨૧) કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ બીમારીમાં સતત ગેરહાજર રહેવાથી નાપાસ થાય છે.
- (૨૨) વિદ્યાર્થીઓ પોતાના અભ્યાસ, સ્વાધ્યાય, ગૃહકાર્ય અને વાંચન તરફ દુર્લક્ષ સેવવાથી નાપાસ થાય છે.
- (૨૩) વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓ અને શિક્ષકોનો સંપર્ક ઓછો હોવાથી વાલીઓ વિદ્યાર્થીઓનો શૈક્ષણિક વિકાસ અને અભ્યાસને લગતા પ્રશ્નોને સમજી શકતા

નથી. તેથી સંકલનના અભાવે ચાલું વર્ગે ઓછું ધ્યાન તથા આયોજન વગરની મહેનત કરવાથી પણ નાપાસ થતા હોય છે.

- (૨૪) કેટલાક વિદ્યાર્થીઓમાં સમજ શક્તિ અને ગ્રહણશક્તિ ઓછી હોવાના કારણે તથા પ્રશિક્ષણનું નહિવત જ્ઞાન અને સ્મરણશક્તિના અભાવના કારણે નાપાસ થતા હોય છે.
- (૨૫) અનિયમિતતા તેમજ બૌદ્ધિક વિકાસ ઓછો હોવાના કારણે, પ્રાદેશિક તહેવારોમાં વારંવાર ઘરે જવાના લીધે અનિયમિતતાને કારણે તથા પોતાના ભાવિ અંગે બેદરકારીને લીધે નાપાસ થતા હોય છે.
- (૨૬) વાલીઓ અભણ અને અજ્ઞાન હોવાના કારણે પોતાના બાળકોના શિક્ષણમાં રસ ધરાવતા નથી તથા પ્રાદેશિક બોલીઓ અલગ હોવાથી વિદ્યાર્થીઓને જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવામાં પડતી મુશ્કેલીના કારણે નાપાસ થતા હોય છે.
- (૨૭) છાત્રાલય દરમ્યાન વોર્ડનની દેખરેખ ઓછી અને વધારે પડતી અનિયમિતતા ના કારણે નાપાસ થાય છે.
- (૨૮) વારંવાર શાળા છોડી જવાથી, વર્ગમાં ગેરહાજર રહેવાથી નાપાસ થાય છે.
- (૨૯) અન્ય શાળાઓની સરખામણીમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહન તથા વધુ અભ્યાસનો અભાવ, તેમજ યોગ્ય સ્પર્ધાત્મક વાતાવરણના અભાવને કારણે પણ નાપાસ થતા હોય છે.
- (૩૦) જે તે આદર્શ નિવાસી શાળામાં વોર્ડન ન હોવાથી શાળા સમયબાદ વિદ્યાર્થીઓના વાંચન-લેખન પ્રત્યે નિરીક્ષણનો અભાવ હોવાથી નાપાસ થાય છે.
- (૩૧) વિદ્યાર્થીઓને પોતાની કારકિર્દી અંગેની જાગૃતતા ઓછી હોવાના કારણે શિક્ષણકાર્યમાં મહેનત, વાંચન, લેખન વગેરે વૃત્તિના અભાવના કારણે તેમજ કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આચાર્ય, વોર્ડન, શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે આત્મિયતા અને શાળા પરિવારની ભાવનાના અભાવના કારણે પણ વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ પ્રત્યે બેદરકાર રહે છે.

આમ ઉપરોક્ત કેટલાંક કારણોસર વિદ્યાર્થીઓ નાપાસ થતા હોય છે. આ અંગે પણ યોગ્ય માર્ગદર્શન મળી રહે તે માટે ઉપલા લેવલે જો કોઈ શિક્ષણકાર્યમાં ઉપયોગી થાય તેવી જગ્યાઓ ઉભી કરીને દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓ સાથે આદર્શ નિવાસી શાળાના શૈક્ષણિક તેમજ વોર્ડન સાથે સંકલન સાધીને ઉપરોક્ત કેટલાંક નાપાસ થવાનાં પરિબળોનો ઉકેલ લાવી શકાય તેમ છે.

ઉપર મુજબ નાપાસ થવા અંગેનાં કેટલાક જવાબદાર કારણોના અભ્યાસ પછી, અધવચ્ચે જે વિદ્યાર્થીઓ શાળા છોડી જાય છે તેના માટે ક્યા પરિબળો જવાબદાર છે તે શિક્ષકોની દ્રષ્ટિએ જોઈએ.

અવધ્યે શાળા છોડી જવા અંગેના જવાબદાર કારણો :

આદર્શ નિવાસી શાળામાંથી અવધ્યેથી વિદ્યાર્થીઓ જતા રહેતા હોય છે તે અંગેના જવાબદાર કારણો શિક્ષકોની દ્રષ્ટિએ જે સૂચવ્યાં છે તેની આક્ષરસહ નોંધ અહીં દર્શાવી છે.

- (૧) સ્વજનો સાથે બાળકોને રહેવાની ટેવના કારણે બાળક શાળા છોડવાનું જલદી વિચારે છે.
- (૨) બાળકોને પોતાની શેરીમાં રમતા બાળકો જોડે રમવાનું કે ભણવાનું ગમતું હોય છે તેથી બાળકો શાળા કે છાત્રાલય છોડવાનું વિચારે છે.
- (૩) પહેલું છાત્રાલય જીવન હોવાથી બાળકો છાત્રાલયમાં રહેતા નથી અને તેમને ફાવતું હોતું નથી તથા આહારમાં પણ બદલાવ હોવાથી.
- (૪) વિદ્યાર્થીઓની સારીરિક માંદગી જેવી સમસ્યાઓ અને બિન તંદુરસ્તી આરોગ્ય જવાબદાર હોય છે.
- (૫) વિદ્યાર્થીઓને પોતાના નજીકની શાળા પ્રત્યેનો લગાવ વધારે હોવાના કારણે પણ શાળા છોડી જાય છે.
- (૬) વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓનું અજ્ઞાનપણું અને બાળકો સાથેની વધારે પડતી લાગણી હોવાથી શાળાએથી ઘરે આવતાં બાળકોને રોકી શકતાં નથી.
- (૭) વિદ્યાર્થીઓનો મુક્ત વાતાવરણ પ્રત્યેનો વધારે પડતો લગાવ હોવાના કારણે શાળા અને છાત્રાલયના નિયમો તેમને બંધનકર્તા લાગે છે તેથી.
- (૮) વિદ્યાર્થીઓ છાત્રાલય નિવાસ દરમ્યાન માતા-પિતાથી અલગ થતા હોવાથી શરૂઆતમાં તેઓને ફાવતું નથી.
- (૯) સારી પરિસ્થિતિ કે સુખી ઘરોમાંથી આવતાં બાળકોને માતા-પિતા પ્રત્યેની વધારે લાગણીના કારણે શાળા કે છાત્રાલયમાં રહેવું ગમતું નથી તેથી શાળા છોડી જાય છે.
- (૧૦) વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસમાં નબળા હોઈ હોશિયાર વિદ્યાર્થીઓથી અલગ રહી લઘુતાગ્રંથિથી પીડાતા હોવાથી શાળા છોડવાનો પ્રયત્ન કરે છે.
- (૧૧) વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની આર્થિક પરિસ્થિતિ વધારે પડતી ખરાબ હોવાથી અને કુટુંબની લાગણીના કારણે વિદ્યાર્થીઓ મજૂરીએ જાય છે અને શાળા છોડી દે છે.
- (૧૨) ઘર છોડીને નવા વાતાવરણમાં અનુકુળ થવામાં મા-બાપથી દૂર રહી એકલા અટુલા થયાનો આવતો વિચાર કે તે અંગે માનસિક તૈયારીના અભાવના કારણે વિદ્યાર્થીઓ શાળા છોડી જતા રહે છે.

- (૧૩) કેટલીક શાળા અને છાત્રાલયોમાં રહેઠાણની સુવિધાઓનો અભાવ તેમજ ભૌતિક સગવડોના અભાવના કારણે પણ શાળા છોડી જાય છે.
- (૧૪) બાળકોની સહજવૃત્તિ રમત-ગમત સાથે છે તેથી શાળાઓમાં રમત-ગમતનું મેદાન કે ભૌતિક સાધનો ન હોવાના કારણે શાળા છોડી દે છે.
- (૧૫) શાળાનું પોતાનું મકાન ન હોવાથી અને ભાડાના મકાનમાં અગવડતાઓ અને મુશ્કેલીઓ વેઠવાથી બળાકો શાળા છોડવાનું વિચારે છે.
- (૧૬) શાળા કે છાત્રાલયમાં પાણી કે ભોજનની પુરતી સગવડો ન હોવાથી પણ બાળક શાળા છોડવાનું વિચારે છે.
- (૧૭) વિદ્યાર્થીઓ અલગ અલગ માહોલમાંથી આવે છે જે પોતાના માહોલને છોડી શકતા નથી તેવા વિદ્યાર્થીઓ શાળા છોડવાનું વિચારે છે.
- (૧૮) વિદ્યાર્થીઓનું એકલાપણું, એકબીજા સાથે સહકાર ન સાધવો અને શાળા સાથે અનુકુળ ન થવાના કારણે શાળા છોડે છે.
- (૧૯) બાળકોને કુટુંબથી દુટું પડવું, ૧ થી ૭ ધોરણમાં ઘરેથી અભ્યાસ કર્યો હોવાથી આદર્શ નિવાસી શાળા અને છાત્રાલયના નવા માહોલમાં ઝડપથી ભળી શકતા નથી તેથી.
- (૨૦) વિદ્યાર્થીઓને શાળા, છાત્રાલય અને સ્થળનું વાતાવરણ અનુકુળ ન હોવાથી શાળા છોડી દેતા હોય છે.
- (૨૧) વધારે પડતી પ્રા.શાળાની અનિયમિતતાને લીધે આદર્શ નિવાસી શાળાઓના નિયમિત અભ્યાસક્રમમાં રૂચિ ન દાખવતાં છેવટે અભ્યાસ છોડી દેતાં હોય છે.
- (૨૨) શાળા અને છાત્રાલયમાં આચાર્ય અને વોર્ડનની પુરતી દેખરેખ ન હોવાના કારણે વિદ્યાર્થીઓ ગેરસિસ્ત અને ગેરરિતીઓ આચરે છે અને શાળા છોડીને જતા રહે છે.
- (૨૩) કેટલાક વિદ્યાર્થીઓને અન્ય વિદ્યાર્થીઓની પજવણીથી શાળા છોડવી પડે છે.
- (૨૪) આદર્શ નિવાસી શાળામાં દાખલ થયા પછી પોતાના ગામની નજીકની શાળામાં પ્રવેશ મળવાથી શાળા છોડી જતા રહે છે.
- (૨૫) ઘર અને શાળા વચ્ચેનું અંતર વધારે હોવાથી.
- (૨૬) યોગ્ય શિક્ષક, શિક્ષણમાં શિથિલતાના અભાવે શાળામાં અપુરતી સુવિધાઓ, અપૂરતા કર્મચારીઓ અને છાત્રાલયનું ભોજન અનુકુળ ન હોવાથી શાળા છોડી દેતા હોય છે.

- (૨૭) ખાનગી શાળાઓના વહીવટદારોના દબાણના કારણે પણ કેટલાંક બાળકો શાળા છોડી દે છે.
- (૨૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ક્યારેક છાત્રાલય દ્વારા વિદ્યાર્થીઓની મૂળભૂત જરૂરિયાતો ન સંતોષાતાં શાળા છોડી દે છે.
- (૨૯) કેટલીક શાળાઓમાં રહેવા-જમવાની તેમજ નિયમિત શૈક્ષણિક કાર્યના અભાવના કારણે કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ શાળા છોડી નજીકની ખાનગી શાળામાં પ્રવેશ લે છે.
- (૩૦) શિક્ષકોને શિક્ષણ પ્રવૃત્તિમાં જે રસ હોવો જોઈએ તેના કરતાં ઈતર પ્રવૃત્તિમાં રસ વધારે હોય તેવું લાગે છે. જેથી વિદ્યાર્થીઓની મૂળભૂત જરૂરિયાતો ન સંતોષાતાં વિદ્યાર્થીઓ શાળા છોડી દે છે.
- (૩૧) વાલીઓની આર્થિક પરિસ્થિતિ નબળી હોવાના કારણે મા-બાપને મદદરૂપ થવા ખેતી કામમાં અને મજૂરીમાં જોડાય છે અને અભ્યાસ છોડી દે છે.
- (૩૨) આચાર્ય, શિક્ષકો અને વોર્ડનની વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યેની સંકલન શક્તિનો અભાવ, બાળકોનાં ખૂબ સંવેદનશીલ સ્વભાવને કારણે કેટલાક બાળકો અભ્યાસ છોડી જતા રહે છે.
- (૩૩) નાની ઉંમરે વિદ્યાર્થીઓના લગ્ન થતા હોવાથી.
- (૩૪) કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ છાત્રાલય જીવનની શિસ્ત મુજબ રહી શકવાની ક્ષમતા ન ધરાવતા હોવાથી પણ શાળા છોડી દે છે.
- (૩૫) વતનની નજીકમાં અન્ય શાળા હોવાથી ઘરે રહીને અભ્યાસ કરવાનું વિચારી આદર્શ નિવાસી શાળામાં અભ્યાસ કરવાનું છોડી દે છે.
- (૩૬) વિદ્યાર્થીઓ ભાવિ જવાબદારી માટે કે કારકિર્દી માટે પૂરતા સભાન નથી તેથી તેમને શિક્ષણનું મહત્વ સમજાતું નથી. તથા ઘરની બહાર રહેવામાં ટેવાયેલ નહોવાથી, ગામડાના મુક્ત વાતાવરણમાંથી આવતા હોવાથી, છાત્રાલયમાં તેઓને ૨૪ કલાક રહેવું પડે છે. જેના કારણે એમને ફાવતું નથી જેથી શાળા છોડી ચાલ્યા જાય છે.
- (૩૭) વિદ્યાર્થીઓ ઘરે નાના બાળકોને સાચવવા રહે છે તેના લીધે સતત ગેરહાજરીને કારણે શાળા છોડી દે છે.
- (૩૮) શિક્ષણકાર્ય પુરું થયે નોકરી મળશે કે કેમ તે અંગે શંકા છે તેથી શાળા છોડી દે છે.
- (૩૯) અંગ્રેજી, ગણિત અને વિજ્ઞાન વિષયો અધરા લાગવાનો હાઉ ઉભો થવાથી નાપાસ થવાની બીકે અભ્યાસ છોડી દે છે.

- (૪૦) બાળકને વતનનો મોહ શરૂઆતમાં વધારે રહેતો હોવાથી તે શાળામાં ન રહેતાં ઘરે જવાનું વધારે પસંદ કરે છે. છેવટે અધવચ્ચેથી અભ્યાસ છોડી દે છે.
- (૪૧) કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ રોજ આવ-જા કરવાની ટેવ ધરવાતા હોવાથી છાત્રાલયમાં રહેવા ન માગતા હોવાના કારણે તથા કેટલીક છાત્રાલયોમાં ભોજનની ગુણવત્તા જળવાતી ન હોવાના કારણે, ભોજન રૂચિકર ન હોવાથી તથા સરકારી સગવડો, લાભો પૂરતા ન મળવાના કારણે પણ શાળા છોડી દે છે.
- (૪૨) નિવાસી શાળામાં ફરજિયાતપણે છાત્રાલયમાં રહીને અભ્યાસ કરવાનો હોવાના કારણે અનુકુળતા સાધી શકતા નથી. તથા શિક્ષણમાં રસરૂચિ વગરના વિદ્યાર્થીઓ નિરસતા ધરાવતા હોવાથી અધવચ્ચે શાળા છોડી દે છે.
- (૪૩) અશિક્ષિત વાલીઓને ગેરમાર્ગે દોરતા વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ છોડી દે છે.
- (૪૪) બાળક બિમાર રહેતાં મા-બાપ ભણાવતા નથી અને શાળા બદલાવે છે તેથી.
- (૪૫) કેટલાક વાલીઓને એકનું એક બાળક હોવાથી બાળક તેમની પાસે રહે તેવી વૃત્તિવાળા વાલીઓ અધવચ્ચે અભ્યાસ છોડાવે છે.
- (૪૬) સમાજમાં શિક્ષિત બેરોજગારો જોઈ શિક્ષણ મેળવીને નોકરીઓ નથી મળતી તેવો ખ્યાલ વાલીઓ ધરાવે છે તેથી અભ્યાસને બદલે વાલીઓ બાળક મજૂરી કરી જીવનધોરણ નિભાવવામાં મદદરૂપ થાય તેવું વધારે ઈચ્છે છે.

શિક્ષકોના મતે ઉપર દર્શાવ્યા મુજબના વિદ્યાર્થીઓના અધવચ્ચે શિક્ષણ છોડવાના કેટલાક પરિબળો અથવા તો જવાબદાર કારણો જોયા પછી વાલીઓ આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકો પાસે કેવી અપેક્ષા રાખે છે તે જોઈએ.

વાલીઓની શાળા અને શિક્ષકો પાસેથી રાખવામાં આવતી અપેક્ષા :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં શિક્ષકો પાસે વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓ આદર્શ નિવાસી શાળાની મુલાકાતે મુખ્યત્વે કઈ બાબતોની વાતો તેમને કરે છે અને વાલીઓ શાળા અને શિક્ષકો પાસેથી શુ અપેક્ષા રાખે છે તેની કેટલીક વિગતો નીચે મુજબ દર્શાવી છે.

- (૧) વાલીઓનું કહેવું છે કે અમારું બાળક બોલવામાં શરમાય છે તો સારું શિક્ષણ આપી બાળકને બોલતું કરો અને શરમ-સંકોચ દૂર થાય અને સ્ટેજ શક્તિ વિકસે તેવા પ્રયત્નો કરવાનું સૂચન કરે છે.
- (૨) બાળકો વારંવાર ઘરે આવે છે તો તેને રજા ન આપવી તથા અભ્યાસમાં મન પરોવે તેવું વાતાવરણ ઉભું કરવાનું અને શિક્ષકોને કાળજી રાખવાનું સૂચવે છે.

- (૩) વાલીઓ પોતાનું બાળક ભણવામાં કેવું હોશિયાર છે તે જાણીને તે સારું શિક્ષણ મેળવે તેવું કહે છે.
- (૪) વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિ થાય તે માટે જરૂરી વાંચન સામગ્રી અને સાહિત્ય આપવા અંગેની ભલામણ કરે છે.
- (૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ સારી છે અને આવી શાળાઓની સંખ્યા વધારી, વધુને વધુ બાળકો આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણ મેળવી શકે તે માટે સરકારશ્રીએ આવી શાળાઓની સંખ્યા વધારવી જોઈએ.
- (૬) સરકારશ્રી તરફથી સારી સગવડતાઓ મળે છે અને તે જળવાઈ રહે અને હજુ વધારે સારી સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ થાય તેવી આશા સેવે છે.
- (૭) વાલીઓ પોતાના બાળકોનો વધુ સધન અભ્યાસ થાય તે અંગે શિક્ષકોનું ધ્યાન દોરે છે અને વધારે કાળજી લેવાનું કહે છે.
- (૮) છાત્રાલયમાં બાળકોને પુરતી સુવિધાઓ તથા સારી ગુણવત્તાવાળું ભોજન મળે તેવી ઈચ્છા રાખે છે.
- (૯) શાળામાં અભ્યાસ કરતા નબળા બાળકો પ્રત્યે વધારે ધ્યાન આપી આવાં બાળકોને હોશિયાર બાળકોની હરોળમાં લાવવા માટે પ્રયત્નો કરવાનું સૂચવે છે.
- (૧૦) કેટલીક શાળાઓમાં રહેવા-જમવા અને પાણીની પૂરતી સુવિધાઓ નથી તો આવી શાળાઓમાં ઝડપી સુવિધાઓ મળે અને બાળકોનો વિકાસ થાય તેવું સૂચવે છે.
- (૧૧) બાળકો સારો અભ્યાસ કરે, તેમનો વિકાસ થાય અને સારું પરિણામ લાવે તે માટે બાળકો પાસે વધારે મહેનત કરાવવાનું સૂચન કરે છે.
- (૧૨) બાળકોનો સર્વાંગિ વિકાસ થાય તે માટે શિક્ષણ સાથે અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં બાળકો રસ લેતા થાય તેવા કાર્યક્રમો કરવાનું કહે છે.
- (૧૩) બાળકોનું પરિણામ સારું આવે, પ્રગતિ થાય, આરોગ્ય સુધરે અને વધારે મહેનત કરતા થાય તેવા પ્રયત્નો શાળામાં કરવા જોઈએ તેવું કહે છે.
- (૧૪) વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ સાથે સર્વાંગી વિકાસ કરે અને તેઓની વર્તણૂકમાં સુધારો થાય તેવા પ્રયત્નો અને સતત રોકટોક કરવાનું સૂચવે છે.
- (૧૫) વાલીઓ પોતાના ઘરની પરિસ્થિતિ અંગેની જાણકારી વિદ્યાર્થીઓને વધુ અભ્યાસ માટે ભલામણ કરે છે.
- (૧૬) વિદ્યાર્થી શિક્ષણ દરમ્યાન અને શાળા સમયબાદ વધુ મહેનત કરતા થાય અને તેમના પર દેખરેખ રાખવા વોર્ડનની સતત હાજરી રહે તેવી ભલામણ કરે છે.

- (૧૭) વાલીઓ પોતાના બાળકોની કુટેવો જેવી કે મસાલા, તમાકું વગેરેનું સેવન કરવું અને અભ્યાસમાં ધ્યાન ઓછું આપવું અને રખડપટ્ટી કરવી વગેરે બાબતોથી શિક્ષકોને વોકેફ કરી તેમને સુધારવા માટે પ્રયત્નો કરવા સૂચવે છે.
- (૧૮) વાલીઓની ગેરહાજરીમાં અને છાત્રાલય જીવન હોવાથી વિદ્યાર્થીઓ અનિયમિત ન રહે અને શાળામાં નિયમિત સમયપાલન અને શાળાના નિયમોનું પાલન કરે તે અંગે કડક વલણ દાખવવા પણ સૂચવે છે.
- (૧૯) વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ સાથે અન્ય બાબતોમાં રસ લેતા થાય અને તેમના વ્યક્તિત્વનું ઘડતર થાય તે અંગે કહે છે.
- (૨૦) બાળકોના ધો-૧૦ કે ધો-૧૨ પછી આગળ ઉચ્ચ અભ્યાસ અંગેની ચિંતા દર્શાવે છે અને તે અંગે વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શન આપતા રહેવાનું કહે છે.
- (૨૧) કેટલાક વાલીઓ બાળકોને તહેવારોમાં રજાઓ મળે તથા બાળકો સામાજિક પ્રસંગોમાં હાજરી આપી શકે તે માટે શાળામાંથી રજા મળે તેવી ઈચ્છા ધરાવે છે.
- (૨૨) કેટલાક વાલીઓ ખેતીની મોસમમાં ખેતીકામમાં બાળકોનો સહયોગ મળે તે માટે ભલામણ કરે છે.
- (૨૩) કેટલાક વાલીઓ બાળકોને સતત શિક્ષણ બોજારૂપ ના રહે અને છાત્રાલય જીવન બંધનકર્તા કે ભારરૂપ ન થાય તેવું વાતાવરણ મળે તે બાબતે કહે છે.
- (૨૪) કેટલાક વાલીઓ વિદ્યાર્થીઓને વારંવાર ઘરે આવવા રજા ન આપવી તે બાબતે સૂચન કરે છે.
- (૨૫) કેટલાક વાલીઓ ખેતીની આર્થિક સ્થિતિ અને પોતાના દુઃખદ અનુભવોની વાત કરી બાળકોને સારું ભણાવવા અંગે સૂચન કરે છે.
- (૨૬) વાલીઓની મુલાકાત દરમ્યાન વાલીઓએ શિક્ષકોને જણાવ્યું છે કે આવી આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ગરીબ લોકો માટે આશિર્વાદરૂપ અને દિવાદાંડી સમાન છે જેથી નવી શાળાઓ ખૂલે તે ખૂબ જરૂરી છે.
- (૨૭) કેટલાક વાલીઓએ નિવાસી શાળાઓના વહીવટથી અસંતોષ વ્યક્ત કર્યો છે.
- (૨૮) કેટલાક વાલીઓ એવા છે કે જે બાળકોને મુકવા માટે જ આવે છે તેઓ બીજી કોઈ વાત કરતા નથી.
- (૨૯) બાળકનું શિક્ષણ સુધરે અને શિક્ષણમાં વધારે રસ લેતાં થાય તે માટે વ્યક્તિગત ધ્યાન રાખવાનું કહે છે.
- (૩૦) બાળકોને યોગ્ય કારણ વગર રજા આપવી નહિ તેવું કહે છે.

- (૩૧) વિદ્યાર્થીઓ પાસે વધારે મહેનત કરાવી વધારે ટકા મેળવી પરિણામ સારું લાવે તેવા પ્રયત્નો આચાર્યશ્રી કે વોર્ડનશ્રી સિવાય શિક્ષકોએ પણ કરવા જોઈએ.
- (૩૨) બાળકોને જે વિષય બરાબર ફાવતો ન હોય તેવા વિષયમાં વધારે ગૃહકાર્ય આપી અને વધુ મહેનત કરી તે વિષયોનું ઝડપથી પરિણામ સુધરે તેવા પ્રયત્નોની ભલામણ કરી છે.
- (૩૩) અમુક શાળાઓમાં વાલીઓ, વિદ્યાર્થીઓ શું કરે છે તેની પણ ખબર કાઢવા આવતા નથી તથા વાલીઓ બાળકો પ્રત્યે નિષ્ક્રિય જોવા મળે છે જેથી વિદ્યાર્થીઓ વારંવાર ખોટા બહાના હેઠળ ઘરે ગયા પછી શાળાઓમાં રજાઓ છે અને કોઈ વિદ્યાર્થીઓ શાળામાં નથી તેવું વાલીઓને સૂચન કરીને સતત ગેરહાજર રહે છે. તો વિદ્યાર્થીઓ શાળામાં ફરજિયાત રહે અને ખોટી રજાઓ ન આપે તેવું સૂચન કરે છે.
- (૩૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણ સારું છે તેવું કહે છે.
- (૩૫) કેટલાક વાલીઓ અંગ્રેજી જેવા વિષયો બાળકો ન રાખે અને સામાન્ય વિષયો રાખી ટકાવારી લાવી અને પી.ટી.સી. કરી શિક્ષક થાય તેવી ઈચ્છા ધરાવે છે.
- (૩૬) પ્રાથમિક શાળાના નબળા શિક્ષણની વાતો કરે છે અને ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયોમાં સઘન અભ્યાસ કરી સારું શિક્ષણ અપાય તેવી વાત કરે છે.

ઉપર મુજબ વિદ્યાર્થીઓના નાપાસ થવા અંગેના, અધવચ્ચે શાળા છોડી જવાના જવાબદાર પરિબળોની સાથે સાથે વાલીઓની શિક્ષકો પાસેથી સેવાતી અપેક્ષાઓ પણ જણાવી હતી. જેનો ઉપર મુજબ વિગતે ખ્યાલ મેળવ્યા પછી હવે વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓનો આદર્શ નિવાસી શાળા પ્રત્યે કેવો પ્રતિભાવ છે તે હવે જોઈએ.

વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓના આદર્શ નિવાસી શાળા પ્રત્યેના, શિક્ષકો પ્રત્યેના અને અભ્યાસ અંગેના પ્રતિભાવ :

શાળા પ્રત્યેના વાલિઓનો અભિપ્રાય :

- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ઘણી સારી છે અને આથી બીજી નવી શાળાઓ શરૂ થાય તે અતિ જરૂરી છે.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણની સારી વ્યવસ્થા છે અને અને વિદ્યાર્થીઓને વિનામૂલ્યે શિક્ષણ અને શિક્ષણને લગતાં સાધનો તેમજ રહેવાની સગવડ આપવામાં આવે છે જે આદિવાસીઓ માટે સારી બાબત છે.
- (૩) વાલીઓને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અપાતી સગવડોમાં શિક્ષણથી માંડીને ભોજન, રહેવા માટે અને કપડાં તેમજ અન્ય તમામ પ્રકારની સુવિધાઓ પુરી પાડવામાં આવે છે. જે ઘર કરતાંય સારી હોવાથી બાળકોની ચિંતા ઓછી રહે છે.

- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ સિવાયનું બાહ્યજ્ઞાન, માર્ગદર્શન પુરતું મળી રહે છે. શાળાઓનું વાતાવરણ સુંદર, કુદરતી અને રૂચિકર હોય છે જે અભ્યાસ માટે જરૂરી છે.
- (૫) કેટલાક વાલીઓ પોતે વિદ્યાર્થીઓ વારંવાર ઘરે આવતા રહે છે જે ન આવે અને શાળામાં ધ્યાન આપે તેવું કહે છે.
- (૬) કેટલાક વાલીઓના મતે આદર્શ નિવાસી શાળાઓ સારી ચાલતી નથી અને શિક્ષણ પણ સારું નથી તેમજ શાળામાં શિક્ષણ આપવાની સગવડો પણ પૂરતા પ્રમાણમાં નથી, શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે દેખરેખ બરાબર રાખવામાં આવતી નથી તેવો ખ્યાલ ધરાવે છે.
- (૭) આદર્શ નિવાસી શાળા ગરીબ અને પછાત આદિવાસી બાળકોને ભણવા માટે આશિર્વાદરૂપ પુરવાર થઈ છે. જેમાં તાલીમ શિક્ષકો દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને સારું શિક્ષણ, શિસ્તના કડક નિયમો અને નિયમિતતા સાથે આપવામાં આવે છે. જેથી વાલીઓ શાળા પ્રત્યે સુંદર અભિગમ ધરાવે છે.

વાલીઓના શિક્ષકો પ્રત્યેના અભિપ્રાય :

- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકો મહેનતુ, હોંશિયાર અને ઘણા સારા છે તેમજ પૂરા તાલીમ પામેલા છે.
- (૨) શિક્ષકોના અભ્યાસ અને શિક્ષણ આપવાની પદ્ધતિ સારી છે અને વાલીઓ તેનાથી સંતોષ ધરાવે છે.
- (૩) વિદ્યાર્થીઓની ભૂલો જાણી તરતજ સુધારે છે.
- (૪) વિદ્યાર્થીઓ નિયમિત બને છે અને ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળું શિક્ષણ શિક્ષકો પાસેથી પ્રાપ્ત થાય છે.
- (૫) કેટલાક વાલીઓ કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓના શિક્ષકો સારા નથી અને તેમના પ્રત્યે અણગમો દર્શાવે છે તેવો ખ્યાલ છે.
- (૬) શિક્ષકો ફરજ પ્રત્યે નિષ્ઠાવાન અને વિદ્યાર્થીઓ સાથે પ્રેમાળ વતનથી રહે છે અને માતા-પિતાની ગેરહાજરી દર્શાવતા નથી.
- (૭) અન્ય શાળાઓ કરતાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું શિક્ષણકાર્ય ઉત્તમ છે અને પરિણામ પણ અન્ય શાળાઓ કરતાં ચડિયાતું છે જેનો યશ શિક્ષકોને આપી શકાય.
- (૮) શિક્ષકો સારું ભણાવવાની સાથે, શિક્ષણત્તર પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવામાં ભાગ લે છે.
- (૯) શિક્ષકોના માર્ગદર્શન હેઠળ બાળકો સારું શિક્ષણ મેળવે છે એટલે કે શિક્ષકો વફાદારી પૂર્વક કામ કરે છે તેથી બાળકોને સારું શિક્ષણ પ્રાપ્ત થાય તેવો અભિગમ અને આદરભાવ શિક્ષકો ધરાવે છે.

- (૧૦) શિક્ષકો શાળાના સમય સિવાય પણ વધારાના વર્ગો લઈને બાળકોને સુધારવાના અને સારું શિક્ષણ આપવાના પુરેપુરા પ્રયત્નો કરે છે જેથી આ પ્રકારની શાળાઓમાં શિક્ષકોનું ટીમવર્ક સારું જોવા મળે છે.
- (૧૧) શિક્ષકો શિક્ષણ સાથે સાથે અન્ય ઈતર પ્રવૃત્તિઓ કરાવી બાળકોનો સર્વાંગી વિકાસ સાધે છે.
- (૧૨) અભ્યાસક્રમલક્ષી શિક્ષણ સિવાય, આદર્શલક્ષી જીવન ઘડતર અને બાહ્ય ઘડતરનું અને બાહ્ય જાણકારીનું શિક્ષણ આપે છે તેવો ખ્યાલ વાલીઓ ધરાવે છે.

વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓના અભ્યાસ અંગેના અભિપ્રાય :

- (૧) કેટલાક વાલીઓનું કહેવું છે કે આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો અભ્યાસ સારો અને ઉત્તમ પ્રકારનો અને સુંદર છે.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વર્ષને અંતે અભ્યાસક્રમ પૂર્ણ કરવા માટે અભ્યાસક્રમનું વાર્ષિક આયોજન કરાવવામાં આવે છે.
- (૩) દરરોજ ચાલેલા અભ્યાસક્રમની નોંધ લખવામાં આવે છે.
- (૪) સારા શિક્ષણની સાથે ઉચ્ચ પ્રકારનો અભ્યાસ સરળ ભાષામાં કરાવવામાં આવે છે.
- (૫) અભ્યાસ અંગે સતત બાળકોની કાળજી લઈ અઠવાડિક કે માસિક પરીક્ષા લઈને અભ્યાસ અંગે સતત ચિંતિત રહે છે.
- (૬) કેટલાક વાલીઓના જણાવ્યા પ્રમાણે વિદ્યાર્થીઓની ગ્રહણશક્તિ સારી જોવા મળી નથી. તો તેમાં સુધારો લાવવા ભલામણ કરી છે.
- (૭) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અભ્યાસક્રમ સારો થતો નથી તેવું પણ કહે છે.
- (૮) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની તૈયારીઓ જોવા મળતી નથી અને પરિણામ નીચું આવે છે.
- (૯) કેટલાક વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ પ્રત્યે લગની, ધગસ, ખંત અને ઉત્સાહ ઓછો જોવા મળે છે.
- (૧૦) કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ ગૃહકાર્ય કરતા નથી જેથી આળસું બની જાય છે અને ગૃહકાર્યની ચકાસણી બરાબર થતી નથી.
- (૧૧) કેટલાક વાલીઓના મતે શાળાનું પરિણામ ઉચું આવે તેવા પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે.
- (૧૨) એસ.એસ.સી.નું સારું પરિણામ પણ બાળકોને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં મુકવાનું પ્રેરકબળ પુરું પાડે છે.

- (૧૩) કેટલાક વાલીઓનું માનવું છે કે અભ્યાસ નિયમિત અને બરાબર થતો નથી અને શિક્ષકો પુરતું ધ્યાન આપતા નથી જેથી શિક્ષકો દ્વારા વિદ્યાર્થીઓમાં અભ્યાસની ધગસ અને જાગૃતતા આવે તે માટે અભ્યાસ સાથે, સરળ અને સ્પષ્ટ ભાષામાં કરાવવો જોઈએ.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં મળતી સુવિધાઓ અંગે શિક્ષકોના મંતવ્યો :

- (૧) કેટલાક શિક્ષકોનું કહેવું છે કે રહેવા માટે ક્વાર્ટર્સની સગવડતા મળે છે જે ખૂબજ જરૂરી છે.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરવાની શિક્ષકોને તક મળે છે.
- (૩) જુદા જુદા વિસ્તારોમાંથી આવતા શિક્ષકો વચ્ચે સહકાર સઘાય છે તેમજ જુદા જુદા સમાજની રહેણીકરણી તથા સમાજ અને જુદી જુદી સંસ્કૃતિ જાણવા મળે છે તથા નવા આદર્શો કેળવાય છે.
- (૪) કેટલાક શિક્ષકોનું કહેવું છે કે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણકાર્ય વ્યવસ્થિત કરાવવા માટે જરૂરી સામગ્રી પુરતી મળે છે. જેમાં શૈક્ષણિકકાર્ય માટે મકાનથી માંડીને લાઈટ, પાણી, પંખા તમામ પ્રકારની ભૌતિક સુવિધાઓ મળે છે.
- (૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાળકો માટે પાણીની પુરતી સુવિધા જોવા મળે છે.
- (૬) કેટલાક શિક્ષકોનું કહેવું છે કે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બધેજ શિક્ષણકાર્ય સારું થતું નથી તથા શિક્ષકો માટે કેટલાક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં રહેવા માટે ક્વાર્ટર્સની વ્યવસ્થા નથી તે તાત્કાલીક થવી જરૂરી છે.
- (૭) જે શાળાઓ ભાડાના મકાનમાં ચાલે છે ત્યાં કોઈપણ પ્રકારની સુવિધાઓ મળતી નથી. શિક્ષકો તેમજ વિદ્યાર્થીઓને ખૂબજ મુશ્કેલીઓ વેઠવી પડે છે. તો સરકારી શાળાના પોતાના મકાન અને પુરતી ભૌતિક સુવિધાઓની તાકીદે વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૮) કેટલાક શિક્ષકોનું કહેવું છે કે કેટલીક શાળાઓમાં સુવિધાઓ છે ત્યાં પુરતી છે અને કેટલીક શાળાઓમાં ઓછા પ્રમાણમાં છે. જ્યારે ભાડાના મકાનોમાં બીલકુલ સુવિધાઓ જોવા મળતી નથી.
- (૯) તાલુકામથકે કેટલાક શિક્ષકોને સરકારી વસાહતોમાં રહેવા માટે મકાન મળે છે.
- (૧૦) કેટલાક શિક્ષકોનું કહેવું છે કે વર્ષ દરમ્યાન વિના મૂલ્યે સરકાર તરફથી બોલપેન, રીફીલ તેમજ શિક્ષકોને જરૂરી વસ્તુઓ પણ મળી રહે છે.
- (૧૧) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોને તમામ સુવિધાઓ પુરી પાડવામાં આવે છે. જેમાં સાહિત્યથી માંડીને તેમના માસિક પગારનો પણ સમાવેશ થાય છે.

- (૧૨) મુક્તપણે શિક્ષણ આપી શકાય તેવું વાતાવરણ મળી રહે છે.
- (૧૩) બેસવા માટે ખુરશી, ટેબલ, પંખો, સ્ટાફરૂમની અલગ વ્યવસ્થા વગેરે સુવિધાઓથી સજ્જ છે.
- (૧૪) કેટલાક શિક્ષકોનું કહેવું છે કે કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અલગ સ્ટાફરૂમની વ્યવસ્થા નથી. પુસ્તકાલય, પ્રયોગશાળા તેમજ રમત-ગમતના મેદાનની પણ વ્યવસ્થા નથી. જે શાળાઓ ભાડાના મકાનમાં છે. તેમાં શિક્ષણ અંગેની અભ્યાસની પ્રવૃત્તિઓને લગતી શૈક્ષણિક અમુક સુવિધાઓ સિવાય અન્ય કોઈ સુવિધાઓ મળતી નથી.
- (૧૫) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કાર્યક્રમોની ઉજવણી તેમજ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો તૈયાર કરાવવા માટે ડ્રેસ સાધનો તેમજ સંગીતનાં સાધનોની પુરતી સુવિધાઓ મળતી નથી.

ઉપર મુજબ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોને મળતી સુવિધાઓ અંગે જોયા પછી આ પ્રકારની શાળાઓમાં કેટલીક મુશ્કેલીઓ અને હાડમારીઓ પણ શિક્ષકોને વેઠવી પડતી હોય છે. તેના માટે શું નિરાકરણ હોઈ શકે તેના ઉપાયો અહીં દર્શાવ્યા છે. જેની વિગતવાર નોંધ શિક્ષકોના મતે જોઈએ.

અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ ૮૬ શિક્ષકોના મતે તેમને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પડતી મુશ્કેલીઓ :

- (૧) મોટાભાગની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શાળાનું શિક્ષણકાર્ય અને છાત્રાલયનું સંચાલન સાથે ચાલે છે તેથી આચાર્યશ્રી શિક્ષણકાર્ય પાછળ વધારે ધ્યાન આપી શકતા નથી અને અન્ય વહીવટમાં વધારે ધ્યાન આપવું પડે છે.
- (૨) છાત્રાલય વિભાગમાં વર્ગ-૪ના કર્મચારીઓ નથી.
- (૩) શિક્ષણમાં ખાલી પડેલી જગ્યાઓથી વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણથી વંચિત રહી જાય છે.
- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં એકજ વર્ગના અને એકજ ભાષા જાણતા હોયતેવા બાળકો હોય છે તેથી સ્પર્ધા થઈ શકતી નથી.
- (૫) પૂરતા પ્રમાણમાં કર્મચારીઓની જગ્યાઓ ભરાયેલ હોતી નથી. તેથી શિક્ષણકાર્યમાં ઘણી મુશ્કેલીઓ ઉભી થાય છે અને જોઈએ તેટલું સારું શિક્ષણ આપી શકાતું નથી.
- (૬) બાળકોની સ્થાનિક ભાષા સમજવામાં મુશ્કેલી પડે છે.
- (૭) બાળકોનું પ્રાથમિક શિક્ષણ કાર્ય હોવાથી ધો-૮માં, ધો-૬-૭ની તૈયારી કરાવીને આગળ અભ્યાસ કરાવવો પડે છે જેથી વધારે મુશ્કેલી વર્ષ દરમ્યાન અભ્યાસક્રમ પૂરો કરવામાં ન પડે.
- (૮) વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે શિક્ષણ બાબતે કે અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં જે સ્પર્ધાત્મક વાતાવરણ થવું જોઈએ તે થતું નથી.

- (૯) શિક્ષકોને અન્ય શાળાઓની જેમ બીજા લાભ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં મળતા નથી.
- (૧૦) પ્રાથમિક શાળામાંથી આવતાં બાળકો અભ્યાસમાં ખૂબ નબળાં હોવાથી અભ્યાસમાં પાછળ રહી જાય છે અને કેટલાંક બાળકો નાપાસ પણ થાય છે.
- (૧૧) પ્રાથમિક શાળાનો પાયો કાચો હોવાથી ધો.૮માં કોર્ષ આગળ ચલાવવામાં મુશ્કેલીઓ અનુભવવી પડે છે.
- (૧૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને પાઠ્યપુસ્તકો તેમજ અન્ય સાહિત્ય તેમજ ગણવેશ ઘણા માંડા મળે છે. કેટલેક ઠેકાણે શૈક્ષણિક સાધનોનો અભાવ જોવા મળે છે.
- (૧૩) બાળકો વારંવાર ઘરે જતા રહેતા હોય છે. તેથી તેની અસર સીધી શિક્ષણ ઉપર પડે છે અને પરિણામ નીચું આવે છે.
- (૧૪) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણકાર્ય અને છાત્રાલય એક સાથે ચાલે છે. તેથી પુરતી વ્યવસ્થા જળવાતી નથી. શિક્ષણકાર્યમાં પારાવાર મુશ્કેલીઓ પડે છે.
- (૧૫) વિદ્યાર્થીઓમાં ભાષાક્રિય જ્ઞાનનો અભાવ જોવા મળે છે.
- (૧૬) વિદ્યાર્થીઓ ગામડાંમાંથી આવતા હોવાથી ત્યાંનું પ્રાદેશિક વાતાવરણ અસર કરે છે.
- (૧૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોને શૈક્ષણિક કામ સિવાય અન્ય કામની જવાબદારીઓ પણ સોંપવામાં આવે છે.
- (૧૮) શિક્ષકોની આડેઘડ બદલીઓ કરવામાં આવે છે અને તેમાંય શિક્ષાના સ્વરૂપે બદલીઓ કરવામાં આવે છે તે મોટી મુશ્કેલી જણાવે છે.
- (૧૯) બાળકોનો પ્રાથમિક પાયો કાચો હોવાથી ભાષાક્રિય ક્યાસ ઘણી જોવા મળે છે જેથી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાળકો પાછળ ઘણી મહેનત કરવી પડે છે.
- (૨૦) આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકો, આચાર્યશ્રી કે અન્ય કર્મચારીઓ ઉપર સરકારી અધિકારીઓની જોહુકમી વધારે જોવા મળે છે.
- (૨૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શાળાના સમયબાદ કેટલાક શિક્ષકોને વિદ્યાર્થીઓની દેખરેખ કે શૈક્ષણિકકાર્યમાં વોર્ડન કે ગૃહમાતાનો અપૂરતો સહકાર જોવા મળે છે.
- (૨૨) ખૂબજ નબળા વિદ્યાર્થીઓને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશ આપવામાં આવે છે જે શિક્ષકો માટે મુશ્કેલી સમાન છે.
- (૨૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોને સિનિયોરીટી પ્રમાણે બઢતીની તકો મળતી નથી અને તેમની સાથે અન્યાય થાય છે.

- (૨૪) અપૂરતા કર્મચારીઓના કારણે શિક્ષકોને કામનો કાર્યભાર વધે છે અને માનસિક થાક અનુભવે છે.
- (૨૫) શિક્ષકોને પોતાના બાળકોના અભ્યાસ માટે બહારની શાળાઓમાં વ્યવસ્થા કરવી પડે છે જે શિક્ષકો માટે મુશ્કેલી સમાન છે.
- (૨૬) શિક્ષકોને સરકારશ્રી તરફથી મળતા લાભો વિલંબથી મળે છે.
- (૨૭) વડી કચેરી સાથે શિક્ષકોના સંકલનનો વધુ પડતો અભાવ જોવા મળે છે.
- (૨૮) આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકોને પોતાના વતનની નજીક રાખવાને બદલે દૂર મુકવામાં આવે છે જે શિક્ષકો માટે મોટો પ્રશ્ન છે.
- (૨૯) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મકાનો જૂના હોવાથી વારંવાર શિક્ષકોએ રીપેર કરાવવા પડે છે.
- (૩૦) સ્થળ પરિવર્તનનો લાભ મળતો નથી.
- (૩૧) કેટલીક શાળાઓ તાલુકા પ્લેસથી ૩ કી.મી. સુધી દૂર હોય છે. તેથી શાળા અને શહેર વચ્ચે આવન-જાવનમાં તકલીફ અનુભવવી પડે છે.
- (૩૨) નાના બાળકોને શાળામાં ભણવાની સુવિધા નથી.
- (૩૩) શાળાનું મકાન સારું નથી. કેટલાંક કેમ્પસમાં સ્ટ્રીટલાઈટ નથી. કેટલીક શાળાઓમાં પાણીની સુવિધા નથી. સંડાસ-બાથરૂમની વ્યવસ્થા નથી વગેરે પ્રશ્નો જુદી જુદી શાળાઓમાં જોવા મળે છે.
- (૩૪) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શૈક્ષણિકકાર્ય અને પરિણામ સારું હોવા છતાં કેટલાક શિક્ષકોના લાંબાગાળાના આદેશો થયા નથી.
- (૩૫) કેટલીક શાળાઓમાં સરકારી મકાન હોવા છતાં કર્મચારીઓનાં રહેઠાણની પુરી વ્યવસ્થા નથી તેથી શિક્ષકોને રહેવાની અગવડતા પડે છે.
- (૩૬) શિક્ષણકાર્ય સિવાય અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં બિનશૈક્ષણિક કર્મચારીઓનો સહકાર મળતો નથી.
- (૩૭) આચાર્યશ્રી કે સરકારશ્રી તરફથી શિક્ષકોની બદલી કે નોકરીમાંથી છૂટા થવાનો ભય સતાવે છે.
- (૩૮) વહીવટી પ્રશ્નો કે અન્ય પ્રશ્નો દ્વારા શિક્ષકો પર દબાણ લાદવામાં આવે છે.
- (૩૯) શિક્ષકોને શિક્ષણકાર્ય સિવાય શાળા કે છાત્રાલયની વહીવટી જવાબદારી કે પોતાના વિષય સિવાય અન્ય વિષય શીખવવાની જવાબદારી આપવામાં આવે છે જેથી શિક્ષણકાર્ય સારું થઈ શકતું નથી.

- (૪૦) શિક્ષકોની લાયકાત અને અનુભવ પ્રમાણે યોગ્ય પસંદગી થવી જોઈએ.
- (૪૧) શાળાના સમયબાદ વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણક્ષેત્રે વોર્ડને જે ધ્યાન આપવું જોઈએ તે આપતા નથી અને બાળકોનો વિકાસ રૂંધાય છે.
- (૪૨) ભાડાના મકાનમાં ચાલતી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યાના પ્રમાણમાં રૂમો નાના હોવાથી ગીચતા વધારે જોવા મળે છે.
- (૪૩) શાળાઓ તાલુકાથી દૂર છે તેથી શહેરનું વાતાવરણ શાળાઓ સાથે જળવાવું જોઈએ તે જળવાતું નથી.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પડતી મુશ્કેલીઓને નિવારવા માટેના સૂચનો :

- (૧) શિક્ષણ અને શાળાનું સંચાલન અલગ રાખવું શાળાની જવાબદારી આચાર્યોએ સંભાળવી અને છાત્રાલયની જવાબદારી વોર્ડનોએ સ્વતંત્ર રીતે સંભાળવી જોઈએ. જેથી બંને કર્મચારીઓ પોતાના કામમાં રસ દાખવી શકે.
- (૨) છાત્રાલય વિભાગમાં વર્ગ-૪ના કર્મચારીઓની ભરતી થવી જોઈએ.
- (૩) નવી ખાલી જગ્યાઓ પ્રમાણે પૂરતા શિક્ષકોની ભરતી કરવી જોઈએ.
- (૪) એકજ વર્ગના બાળકોને શાળામાં પ્રવેશ આપવાના બદલે જુદા જુદા બાળકોને પ્રવેશ આપવો જોઈએ.
- (૫) જે તે જિલ્લાના શિક્ષકોને પોતાના વતનના જિલ્લામાં કે તાલુકામાં જ મુકવા જોઈએ.
- (૬) ધોરણ-૫ થી આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ થવી જોઈએ.
- (૭) અન્ય વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવો જોઈએ અને સ્પર્ધાત્મક વાતાવરણ ઉભું થવું જોઈએ.
- (૮) પ્રાથમિક શાળાઓનું શિક્ષણ સારું થાયતે માટે સરકારશ્રીએ કડક પગલાં લેવાં જોઈએ જેથી ધોરણ-૮માં મુશ્કેલી પડે નહિ.
- (૯) તાલુકા અને જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણ સમિતિ દ્વારા કોચીંગ ક્લાસ ચાલુ કરાવી શિક્ષણકાર્ય સારું કરાવવું જોઈએ.
- (૧૦) ઉઘડતી શાળાએ તાત્કાલિત પુસ્તકો અને અન્ય સાહિત્ય સામગ્રી તેમજ શૈક્ષણિક સાધનો પૂરતા મળે તેવી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૧૧) આચાર્યો અને વોર્ડનોએ પોતાની રીતે વિદ્યાર્થીઓના હિતમાં કડક વલણ અપનાવી વારંવાર રજાઓ આપવાની અને બાળકોને ઘરે જવાની ટેવ બંધ કરવી જોઈએ.

- (૧૨) વિદ્યાર્થીઓનું ભાષાક્રિય જ્ઞાન પ્રાથમિક શાળાઓમાંથી જ સુધરે તેવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.
- (૧૩) વિદ્યાર્થીઓને સારું શિક્ષણ આપી ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી, શિક્ષણમાં મન પરોવીને પ્રાદેશિક વાતાવરણની ટેવો ભુલવવી જોઈએ.
- (૧૪) શિક્ષકોને શિક્ષણકાર્ય સિવાય અન્ય કામોનો કાર્યભાર સોંપવો જોઈએ નહિ. જેથી શિક્ષણકાર્ય સારું થઈ શકે.
- (૧૫) શિક્ષકોની બદલીઓ નિયમો અનુસાર અને વ્યવસ્થિત રીતે પ્રાદેશિકતાના અને વિસ્તારને ધ્યાનમાં લઈને કરવી જોઈએ. શિક્ષાત્મક પ્રકારની બદલીઓ ન કરવી જોઈએ.
- (૧૬) પાયાનું પુરતું શિક્ષણ પ્રાથમિક શાળામાં મળી રહે તેવી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. જેમકે કક્કો, બારાક્ષરી, સ્વર, વ્યંજન, જોડણી વગેરેની જાણકારી સાથે અંગ્રેજીના વિષયનું પણ જ્ઞાન આપવું જોઈએ.
- (૧૭) આદર્શ નિવાસી શાળાના કોઈપણ કર્મચારીઓ ઉપર સરકારશ્રીના અધિકારીઓનું દબાણ કે જોહુકમીપણું કે અન્ય બાબતે દખલગીરી ન થવી જોઈએ.
- (૧૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શાળાના સમયબાદ વિદ્યાર્થીઓની પુરેપુરી જવાબદારી વોર્ડન કે ગૃહમાતાની હોય છે. જેઓએ બાળકોના હિતને ધ્યાનમાં રાખીને શિક્ષકોને પૂરેપૂરો સહકાર આપવો જોઈએ.
- (૧૯) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં એકલા મેરીટના ધોરણે વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ ન આપતાં લેખિત પરીક્ષા અને મૌખિક પરીક્ષા લીધા બાદ બાળકને બુદ્ધિઆંક તપાસીને પ્રવેશ આપવો જોઈએ.
- (૨૦) જે આદર્શ નિવાસી શાળાઓને પોતાના સરકારી મકાનો નથી તેમને તાત્કાલિત મકાનો બંધાવી શૈક્ષણિક સગવડતાઓ પુરી પાડવી જોઈએ.
- (૨૧) શિક્ષકોને સિનિયોરીટી પ્રમાણે બઢતીઓ આપવી જોઈએ. અને તેમની સાથે અન્યાય ન થાય તેવી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૨૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોના બાળકોને પ્રવેશ મળવો જોઈએ અને તે માટેની સરકારે યોગ્ય જોગવાઈઓ કરવી જોઈએ.
- (૨૩) જે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પૂરતા કર્મચારીઓ નથી તે શાળાઓમાં તાકીદે પૂરતા કર્મચારીઓની નિમણૂંક કરવી જોઈએ જેથી શિક્ષણકાર્ય સારી રીતે થઈ શકે.
- (૨૪) સરકારી મળતા લાભો સમયસર મળે તેવી વડીકચેરીએ વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૨૫) વડી કચેરી સાથે શિક્ષકોનો પિરચય થાય, શિક્ષણકાર્ય વિશે ચર્ચા થાય અને અન્ય

પ્રશ્નોની જાણકારી થાય તેવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ. વડી કચેરીમાં ઉચ્ચસ્તરના શૈક્ષણિક કર્મચારીઓની નિયુક્તી કરવી જોઈએ.

- (૨૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓનાં જૂનાં મકાનો તાત્કાલિક રીપેર કરાવવાં જોઈએ.
- (૨૭) શાળા અને શહેર વચ્ચેનું અંતર વધારે હોવાથી આવન-જાવનમાં તકલીફ ન રહે તે માટે આવી શાળાઓમાં શાળાના વાહનની વ્યવસ્થા થાય તો અનુકુળતા રહે.
- (૨૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ હકીકતમાં આદર્શ છે તે શબ્દ યથાર્થ થાય તે માટે શૈક્ષણિક તેમજ ભૌતિક તમામ પ્રકારની સુવિધાઓ જળવાઈ રહે તે ખૂબજ જરૂરી છે.
- (૨૯) શિક્ષકોના લાંબાગાળાના આદેશો સરકારે કરવા જોઈએ.
- (૩૦) દરેકે દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓનાં પોતાનાં મકાનની સાથે શાળા, છાત્રાલય અને કર્મચારીઓનાં મકાન સાથે હોવા જોઈએ તોજ નિવાસી શાળાનો હેતુ યથાર્થ થાય.
- (૩૧) શૈક્ષણિકકાર્ય સિવાયની અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં આચાર્ય, શિક્ષકો, કલાર્ક અને વોર્ડને પૂરેપૂરો સાથસહકાર આપવો જોઈએ.
- (૩૨) શિક્ષકોને આચાર્ય કે સરકારશ્રી તરફથી નોકરીમાંથી બરતરફ કે બદલી કરવાનો કોઈ ભય આપવો ન જોઈએ અને શિક્ષકોને શૈક્ષણિકકાર્ય માટે સ્વતંત્ર વાતાવરણ આપવું જોઈએ.
- (૩૩) શાળાના વહીવટી પ્રશ્નો પાછળ સરકાર સમયસર પગલાં લે અને ઢીલ રહિત ન્યાયી વર્તન થાય તેવું દરેક કર્મચારીઓનું અપેક્ષિત માનસ હોય તે સ્વાભાવિક છે.
- (૩૪) શિક્ષકોને અન્ય જવાબદારી સોંપવી નહિ અને સરકારે દરેકે દરેક શાળાઓમાં પુરતું મહેકમ ભરવું જોઈએ.
- (૩૫) મોટી રૂમો મળે તેવી જગ્યાએ ભાડાનું મકાન રાખવું જોઈએ. જેથી ગીચતાનો પ્રશ્ન હલ થઈ શકે.
- (૩૬) તાલુકાથી એકદમ નજીક અંતરે આદર્શ નિવાસી શાળાનું મકાન થાય તેવી વ્યવસ્થા થવી જોઈએ.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાળકોને ભણાવવામાં શિક્ષકો કેવા કેવા પ્રકારનાં શૈક્ષણિક સાધનોનો ઉપયોગ કરે છે તેની વિગતો જુદા જુદા વિષયોને ધ્યાનમાં લઈને નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવી છે.

- (૧) વિજ્ઞાનના જુદા જુદા પ્રયોગોના બનાવેલા ચાર્ટનો ઉપયોગ કરી પ્રાયોગિક કાર્ય કરવામાં આવે છે.

- (૨) ગણિતના જાતે બનાવેલા શૈક્ષણિક ઉપકરણોનો ઉપયોગ થાય છે.
- (૩) જેતે વિષયોના સંદર્ભમાં પુસ્તકોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૪) વિષયો પ્રમાણે બનાવેલા જુદા જુદા ચાર્ટનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૫) નકશાઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૬) ઓડિયો-વિડિયો જેવા સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૭) વ્યાકરણ જેવું કે હિન્દી, ગુજરાતી અને અંગ્રેજી વિષયને લગતું તમામ સાહિત્યનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૮) ટેપરેકોર્ડરનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૯) કાયમી સાધનો જેવાકે ચોક, ડસ્ટર અને બ્લેકબોર્ડનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૧૦) વિષય સિવાય બહારના લેખો કે લાઈબ્રેરીનો સંદર્ભ પુસ્તકોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૧૧) જુદાં જુદાં પોસ્ટરો અને પેમ્ફલેટોનો ઉપયોગ પણ કરવામાં આવે છે.
- (૧૨) ગણિત વિષયમાં ભૂમિતિને લગતાં તમામ સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૧૩) વ્યાયામ વિષયમાં રમત-ગમતનાં તમામ સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૧૪) જુદાં જુદાં પ્રાયોગિક સાધનોનો ટોપિક ચાલે તે પ્રમાણે ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૧૫) ગુજરાતી વિષયમાં વિવિધ લેખકો, કવિઓના ફોટા, ચાર્ટ, નવલિકા, નવલકથા, કાવ્યસંગ્રહો કે અન્ય વિગતો દર્શાવવામાં આવે છે.
- (૧૬) ગણિતના કંપાસબોક્ષનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૧૭) પ્રયોગપોથી તેમજ પ્રયોગકાર્ય માટેનાં સાધનો તેમજ ચાર્ટ મોડેલ વગેરે શૈક્ષણિક સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૧૮) રાજકિય, પ્રાકૃતિક અને રેખાંકિય ચાર્ટ નકશાઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૧૯) ગુજરાતી, સમાજવિદ્યા કે હિન્દી જેવા વિષયોમાં કથનચર્યા, પ્રશ્નોત્તરીચર્યા, વાર્તા કે ચિત્રોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૨૦) વ્યાયામ વિષય માટે મેદાનમાં જુદી જુદી રમાતી રમતોનો પ્રેક્ટીકલી ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૨૧) માઈક્રોસ્કોપ, સૂક્ષ્મદર્શક, દૂરબીન, તુલા, કસનળી જેવાં અન્ય સાધનો તથા પદાર્થો, દ્રાવણો અને પાણીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

- (૨૨) માઈક્રોસ્કોપ, સૂક્ષ્મદર્શક, દૂરબીન, તુલા, કસનળી, જેવાં અન્ય સાધનો તથા પદાર્થો દ્રાવણો અને પાણીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૨૩) પૃથ્વીનો ગોળો જેવા સાધનો વિષયના એકમને અનુરૂપ હોય તેવા સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૨૪) જુદા જુદા કવિઓ, લેખકો, સાહિત્યકારો, સાહસવીરો, વૈજ્ઞાનિકો, વીરાંગનાઓ, શહીદો અને સાહસિકોના ફોટાઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૨૫) સંધિ- સમાસ, જોડણી વગેરેના ચાર્ટનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૨૬) ગુજરાતી, હિન્દી અને અંગ્રેજી જેવા વિષયોની ડિક્સનરી, શબ્દકોષનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- (૨૭) નાટકો, નવલિકાઓ, વાર્તાઓ, રાસ, ગરબા કે અન્ય સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો પણ શાળામાં કરાવવામાં આવે છે.

ઉપર દર્શાવ્યા મુજબના અભ્યાસ સંબંધી સાધનો જુદી જુદી શાળાઓને ધ્યાનમાં લઈને દર્શાવ્યા છે. જે બધાં સાધનો બધી શાળાઓમાં ઉપલબ્ધ છે તેવું નથી. કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ઓછાવત્તા પ્રમાણમાં છે જે ઉપર પ્રમાણેનાં શૈક્ષણિક સાધનોનો ઉપયોગ કરે છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાના મૂલ્યાંકન અભ્યાસ વખતે મુલાકાત લીધેલ ૮૬ શિક્ષકો પાસેથી આશ્રમી કેળવણી કે શિક્ષણ વિષયક પુસ્તકોના વાંચન અંગેની પણ માહિતિ મેળવી હતી. કેટલાક શિક્ષકોએ છેલ્લા એક વર્ષમાં નીચેના પુસ્તકોનું વાંચન કર્યું હતું. આ પુસ્તકો દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયિક માર્ગદર્શન આપી શકાય તેવા અંકોનું પણ વાંચન કરેલ હતું.

ક્રમ	પુસ્તક (વિષય)	લેખક
૧.	વિજ્ઞાન શિક્ષણની પ્રવૃત્તિઓ	વિનોદ પટેલ
૨.	બાળવિકાસ અને શિક્ષણ	સુમતિબેન વૈદ્ય
૩.	બાળવર્તનની સમસ્યાઓ	સુમતિબેન વૈદ્ય
૪.	પંડિત રવિશંકર મહારાજ	-
૫.	ગાંધીજીની આત્મકથા	ગાંધીજી
૬.	સંત વિનોબાભાવાવે જીવન-દર્શન	-
૭.	સ્વામી વિવેકાન્દ જીવનચરિત્ર	-
૮.	શ્રીકૃષ્ણ જીવનદર્શન	-

૯.	ગાંધીજી ચારિત્ર્ય ઘડતર	-
૧૦.	છાત્રાલયમાં રહેતાં બાળકોનું જીવન	-
૧૧.	કેળવણી ચિંતન	-
૧૨.	માધ્યમિક શિક્ષણ-પરિક્ષણ	-
૧૩.	માધ્યમિક શિક્ષણ-પરિક્ષણ નવચેતન	-
૧૪.	Experiment of Truth	Y. M. Gandhi
૧૫.	દક્ષિણ આફ્રિકાના સત્યાગ્રહો	ગાંધીજી
૧૬.	સમૂહીકાંતિ	કિશોરલાલ મશરૂવાળા
૧૭.	શિક્ષણની સજ્જતા	-
૧૮.	હિન્દી, ગુજરાતી અને અંગ્રેજી વ્યાકરણ	-
૧૯.	ડૉ. બાબા સાહેબ આંબેડકર અને તેમનું બંધારણ	-
૨૦.	આધુનિક શિક્ષણ અને નૂતન કેળવણી	-
૨૧.	ક્લાસરૂમ ટેકનિક	-
૨૨.	શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન	-
૨૩.	કેઈવણી વડે કાંતિ	-
૨૪.	બાળકોના આરોગ્ય વિશેની કાળજી લેવી	-
૨૫.	પ્રાથમિક આરોગ્ય શિક્ષણ	-
૨૬.	વર્લ્ડ એટલાસ	-
૨૭.	સમૂહજીવનનો આચાર	બબલભાઈ મહેતા
૨૮.	ગણિત અને વિજ્ઞાનના લેખોનું વાંચન	-
૨૯.	ગણિતદર્શન તથા વિજ્ઞાનદર્શનનું વાંચન	-
૩૦.	વર્તમાન શિક્ષણ પંચોની એક ઝલક	-
૩૧.	ચણતર અને ઘડતર	નાનાભાઈ ભટ્ટ
૩૨.	ઝેરતો પીધાં છે જાણી જાણી	મનુભાઈ પંચોળી (દર્શક)
૩૩.	ગુજરાતનો નાથ	કનૈયાલાલ મુનશી
૩૪.	ઝાંસીની રાણી લક્ષ્મીબાઈ	-
૩૫.	ચંન્દ્રશેખર આઝાદ	-
૩૬.	જીવનનું જાગરણ	-
૩૭.	ગુજરાતી, હિન્દી શબ્દકોષ	-

૩૮.	શિક્ષક સજ્જતાની દિશામાં	-
૩૯.	ગણિત મંડળનું દ્વિમાસિક સામાયિક	-
૪૦.	વિજ્ઞાન દર્શન સામાયિક	-
૪૧.	૧૯૮૬ની નવી શિક્ષણનીતિ તથા તજજ્ઞોનું પુસ્તક	-
૪૨.	કેળવણી સંચાલન	-
૪૩.	માનવીની ભવાઈ	પન્નાલાલ પટેલ
૪૪.	છાત્રાલય કેળવણી	-
૪૫.	શિક્ષણની ક્ષિતિજો	-
૪૬.	સાકેત	-
૪૭.	રોજગાર સમાચાર	-
૪૮.	જનરલ નોલેજ ભાગ-૨	-

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના શિક્ષકોએ છેલ્લા એક વર્ષ દરમ્યાન ઉપર દર્શાવ્યા મુજબનાં પુસ્તકોનું વાંચન વિષયના શિક્ષણની સાથે સાથે કર્યું હતું. તેમની શિક્ષણ પ્રત્યેની રૂચિ અને બાળકોને બાહ્ય જ્ઞાનની જાણકારી મળે તે હેતુથી આ પુસ્તકોનો ઉપયોગ કર્યો હતો. જે તેમને કેળવણી અને શિક્ષણમાં અનેકવિધ રીતે ઉપયોગી નીવડ્યાં હતાં.

આદર્શ નિવાસી શાળાના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં શાળાઓના શિક્ષકો પાસેથી શિક્ષકપત્રકો દ્વારા આદર્શ નિવાસી શાળાઓ કે સામાન્ય કે અન્ય શાળાઓમાં અપાતા શિક્ષણમાં શું તફાવત જોવા મળે છે તેની વિગતો મેળવી હતી. શિક્ષકોની દ્રષ્ટિએ કેટલાક અભિપ્રાયો જાણવા મળ્યા તેની વિગતો અહીં દર્શાવી છે.

- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કોઈપણ પ્રકારના નિર્ણયો લેવા હોય તો સરકારશ્રી પાસેથી મંજૂરી લેવામાં આવે છે. જેથી જે કાર્ય ઝડપથી થવું જોઈએ તે થતું નથી.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ૧૧ થી ૫ સમય સિવયા સવાર સાંજ વધારાના વર્ગો કે કોચિંગ ક્લાસ દ્વારા શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. જે બાળકોના હિતમાં સારી બાબત છે.
- (૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં છાત્રાલય નિવાસ ફરજિયાત છે. તેથી વધુ સમય વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષકોના સાનિધ્યમાં રહે છે અને શિક્ષકો, વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે આત્મિયતા કેળવાય છે.
- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને પરીક્ષાલક્ષી તૈયારીઓ છેલ્લે સુધી કરાવી શકાય છે અને પરિણામ સારું મેળવવા યોગ્ય માર્ગદર્શન પુરું પાડવામાં આવે છે. જેનાથી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ધો-૧૦માંનું બોર્ડનું પરિણામ અન્ય શાળાઓ કરતાં સારું આવે છે તે તેની ફલશ્રુતિ છે.

- (૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાળકો કૌટુંબિક જવાબદારીથી મુક્ત રહે છે.
- (૬) આદર્શ નિવાસી શાળામાં બાળકો સતત શિક્ષકોના સાનિધ્યમાં રહેવાથી તેમનો સર્વાંગી વિકાસ થાય છે તે ધ્યેય રહેલો છે.
- (૭) વિદ્યાર્થીઓમાં જ્ઞાનની અને શિક્ષણની પ્રક્રિયા શાળા સમય પછી પણ થાય છે.
- (૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને છાત્રાલયમાં મફત રહેવાની સગવડ, ભોજન, યુનિફોર્મ, બુટ-મોજા, નોટબુક, પુસ્તકો તેમજ અન્ય શૈક્ષણિક સામગ્રી સરકાર તરફથી આપવામાં આવે છે. તેથી બાળક અભ્યાસ સારી રીતે કરી શકે છે અને ગરીબ બાળકો પણ ભણી શકે છે.
- (૯) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ સંપૂર્ણ સમય શિક્ષણ અને વાંચન પાછળ વિતાવે છે તથી તેજસ્વી બને છે.
- (૧૦) સામાન્ય શાળાઓના શિક્ષણ કરતાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું શિક્ષણ ઘણું સારું છે.
- (૧૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓ વધુ અભ્યાસ મેળવવાની લગનવાળા અને એસ.એસ.સી. બોર્ડનું પરિણામ સારું લાવવા પ્રયત્નશીલ રહે છે.
- (૧૨) કાર્યક્રમ, રમત-ગમત તેમજ અન્ય શૈક્ષણિક સ્પર્ધાઓ થાય છે. અને વિદ્યાર્થીઓ તેમાં સરળતાથી ભાગ લઈ પોતાનો વ્યક્તિગત વિકાસ સાધે છે.
- (૧૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને રહેવા માટેની સગવડ છે તેથી આવન-જાવનનો પ્રશ્ન નડતો નથી.
- (૧૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાળકો સતત હાજર રહે છે. તેમનામાં સમૂહ ભાવના અને શિસ્ત કેળવાયેલી જોવા મળે છે.
- (૧૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં નબળા અને પછાત વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ ભણી શકે છે. તથા જુદા જુદા ગામોના વિદ્યાર્થીઓ આવતા હોવાથી કેટલીક સ્પર્ધા પણ થાય છે અને પરિણામ સારું આવે છે.
- (૧૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ફાજલ સમયનો ઉપયોગ નબળા વિદ્યાર્થીઓ માટે ફાળવી તેમનું શિક્ષણનું સ્તર સુધારવામાં આવે છે.
- (૧૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓ શાળા, શિક્ષક અને આચાર્યના સંપર્કમાં રહે છે. તેમજ પોતાના બાળકના અભ્યાસ વિશે જાણી શકે છે.
- (૧૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કેટલાક બાળકોની સમજ શક્તિ અને ગ્રહણશક્તિ ઓછી હોવાના લીધે શિક્ષકો વધુ સજાગ રહે છે.

- (૧૯) આદર્શ નિવાસી શાળાના બાળકોને પૂછવામાં આવતા પ્રશ્નોના જવાબો ઝડપથી કે જલદી આપતા નથી અને બોલવામાં સંકોચ અનુભવે છે જે તેમની લાક્ષણિકતા છે.
- (૨૦) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અભ્યાસક્રમને ધ્યાનમાં રાખીને શિક્ષણકાર્ય સાથે એકતા, બંધુત્વતા અને સમૂહ ભાવના સાથે શિક્ષણ શિસ્તબદ્ધ અને નિયમિત રીતે અપાય છે.
- (૨૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વોર્ડન, આચાર્ય, શિક્ષકો વગેરે વિદ્યાર્થીઓની દેખરેખ રાખે છે.
- (૨૨) આદર્શ નિવાસી શાળામાં એકજ જ્ઞાતિના આદિવાસી બાળકોઆવતાં હોવાથી અન્ય સમાજના બાળકો સાથે પરિચય કેળવાતો નથી અને જલ્દી ભળતાં પણ નથી.
- (૨૩) સામાન્ય શાળામાં શાળા સમય સિવાય વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શન આપવામાં આવતું નથી તેમજ ટેસ્ટ કે પેપરસોલ કરાવવા વગેરે બાબતો કરવામાં આવતી નથી. જે આદર્શ નિવાસી શાળામાં કરાય છે.
- (૨૪) આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકોને અન્ય શાળાના કેટલાક શિક્ષકો વેઠ કરતા હોય અને ભણવા ખાતર ભણાવતા હોય તેવું લાગે છે.
- (૨૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભૌતિક સગવડો થોડાઘણા અંશે પુરી પડાય છે.
- (૨૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં રાત્રીવર્ગો ચલાવી શકાય છે અને સધન શિક્ષણ આપી શકાય છે.
- (૨૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આદિવાસી વિદ્યાર્થીઓ આવતા હોવાથી બીજી જ્ઞાતિના બોલી, રિવાજો, ભાષા કે અન્ય સંબંધોથી વાકેફ રહે છે.
- (૨૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષક અને વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે પ્રશ્નોનું આદાન-પ્રદાન થાય છે અને શાળા સમયબાદ પણ વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક મુશ્કેલીઓ દૂર કરવામાં આવે છે.
- (૨૯) આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો હેતુ અને ઉદ્દેશ શાળા, છાત્રાલય અને શિક્ષકોનાં સ્ટાફક્વાર્ટર્સ, આચાર્ય નિવાસ, વોર્ડન તેમજ અન્ય કર્મચારીઓ એકજ શાળા સંકુલમાં રહે અને ૨૪ કલાક વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક મૂંઝવતા પ્રશ્નોનું નિવારણ કરવાનો છે અને જીવન ઘડતર કરવાનો છે. જે અહીં પરિપૂર્ણ થાય છે.
- (૩૦) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ સરકારના હસ્તક ચાલતી હોવાથી શાળાઓમાં સમયસર શૈક્ષણિક કાર્ય થઈ શકે છે. તેમજ સમયનો સદ્ઉપયોગ થાય છે. અને વિદ્યાર્થીઓનું સતત મૂલ્યાંકન પણ થઈ શકે છે.

- (૩૧) અન્ય શાળાઓમાં અભ્યાસક્રમ ચાલી ગયા પછી તેનું પુનરાવર્તન કરાવવામાં આવતું નથી જે અહીં શક્ય છે.

ઉપર મુજબ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અન્ય શાળાઓ કરતાં કંઈક વિશેષ તેમજ હેતુ કે ઉદ્દેશ સાથે શિક્ષણ આપવામાં આવે છે.

સામાન્ય કે અન્ય શાળાઓ :

- (૧) સામાન્ય શાળાઓમાં સરકાર આધારિત ત્વરિત નિર્ણયો લઈ તેને મહત્વ આપવામાં આવે છે જેથી કોઈપણ કાર્ય ઝડપથી થાય છે.
- (૨) સામાન્ય શાળા ૧૧ થી ૫ સમય સુધી ચાલે છે અને વિદ્યાર્થીઓ ટ્યુશન દ્વારા અભ્યાસ કરે છે જે સારી બાબત નથી.
- (૩) અન્ય શાળાઓમાં છાત્રાલય નિવાસ હોતો નથી તેથી વિદ્યાર્થી શાળાના સમય દરમ્યાન જ શિક્ષકોના સાનિધ્યમાં રહે છે. અને વિદ્યાર્થી શિક્ષકો વચ્ચે આત્મિયતાભર્યા સંબંધો કેળવાતા નથી.
- (૪) અન્ય શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને પરીક્ષાલક્ષી યોગ્ય તૈયારીઓ કરાવવામાં આવતી નથી કે યોગ્ય માર્ગદર્શન પુરું પાડવામાં આવતું નથી તેથી વિદ્યાર્થીઓને પોતાની જાતેજ તૈયાર થવું પડતું હોય છે.
- (૫) અન્ય શાળાઓમાં ધો. ૧૦માં બોર્ડનું પરિણામ સારું આવતું નથી અને વધારે પ્રમાણમાં વિદ્યાર્થીઓ નાપાસ થતા જોવા મળે છે.
- (૬) અન્ય શાળાઓમાં બાળકો કૌટુંબિક જવાબદારી કે અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં જોડાયેલા રહે છે.
- (૭) અન્ય શાળાઓમાં શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે સંપર્ક ઓછા પ્રમાણમાં જોવા મળે છે તેથી વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગી વિકાસ થતો નથી.
- (૮) અન્ય શાળાઓમાં જ્ઞાનની પ્રક્રિયા કે શિક્ષણકાર્ય શાળા સમય પછી થતું નથી.
- (૯) અન્ય શાળાઓમાં સમયમર્યાદા હોય છે. જો કાર્ય કરવું હોય તે શાળાના સમય દરમ્યાન જ કરવામાં આવે છે.
- (૧૦) અન્ય શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી શિક્ષણ ફીથી માંડીને તમામ ખર્ચો લેવામાં આવે છે. અને વિદ્યાર્થીઓ પોતાના વાલીઓ આધારિત સ્વખર્ચે અભ્યાસ કરવાનો હોય છે. કોઈપણ પ્રકારની શૈક્ષણિક વસ્તુઓ મફત મળતી નથી. તેથી ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને આવી શાળાઓમાં શિક્ષણ લેવું મુશ્કેલ પડે છે.
- (૧૧) અન્ય શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ પૂરતો સમય શિક્ષણ પાછળ વિતાવતા નથી તેમજ ઘરકામમાં જોડાતા હોવાથી પૂરતી મહેનત કરી શકતા નથી.

- (૧૨) સામાન્ય શાળાઓનું શિક્ષણ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ કરતાં નબળું કે ઉતરતી કક્ષાનું હોય છે.
- (૧૩) સામાન્ય શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસની લગન ઓછી છે તેઓ મહેનતું ઓછા છે અને પરિણામ પણ ઓછું લાવે છે.
- (૧૪) અન્ય શાળાઓમાં શિક્ષણ સિવાય કોઈપણ જવાબદારી શિક્ષકોને હોતી નથી. તેથી ધગશવાળા શિક્ષકો શિક્ષણકાર્ય સારી રીતે કરાવી શકે છે.
- (૧૫) અન્ય શાળાઓના મકાન ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા બંધાયેલાં હોવાથી સારાં અને શૈક્ષણિક સુવિધાઓથી સજ્જ પાકાં મકાન હોવા છતાં શિક્ષણકાર્ય કરાવવામાં શિક્ષકોને કેટલીક મુશ્કેલીઓ પડતી હોય છે.
- (૧૬) અન્ય શાળાઓમાં શિક્ષણકાર્ય સિવાય અન્ય ઈતર પ્રવૃત્તિઓ ઓછા પ્રમાણમાં થાય છે તેથી વિદ્યાર્થીઓનો વ્યક્તિગત વિકાસ કે સ્ટેજ શક્તિ ઓછી વિકસેલી જોવા મળે છે.
- (૧૭) અન્ય શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને આવન-જાવન કરવું પડે છે. જેના કારણે નિયમિતતા જળવાતી નથી. તેની અસર શિક્ષણ પર થતી હોય છે.
- (૧૮) અન્ય શાળાઓમાં સમૂહભાવના કેળવાતી નથી, વિદ્યાર્થીઓ નિયમિત હાજર રહેતા નથી અને શિસ્તનો અભાવ જોવા મળે છે.
- (૧૯) અન્ય શાળાઓમાં ગરીબ તેમજ અમીર વિદ્યાર્થીઓ આવે છે. જેમાં ગરીબી-અમીરીના ભેદભાવ જોવા મળે છે અને પરિણામ સારાં આવતાં નથી.
- (૨૦) અન્ય શાળાઓમાં નબળા વિદ્યાર્થીઓ ઉપર વધારે ધ્યાન આપવામાં આવતું નથી અને દરેક વિદ્યાર્થીઓને પોતાની રીતે જ તૈયારીઓ કરવી પડે છે.
- (૨૧) વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ પુરતું અને પરિણામ લક્ષી ધ્યાન આપે છે તેથી તેમનું જીવન-ઘડતર થતું નથી.
- (૨૨) અન્ય શાળાઓમાં વાલીઓ અને શિક્ષકોનો સંપર્ક વધારે રહેતો નથી જેથી વાલીઓને વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિ વિશે ખ્યાલ આવતો નથી.
- (૨૩) અન્ય શાળાઓમાં બાળકોની યાદશક્તિ અને સમજશક્તિ સારા પ્રમાણમાં જોવા મળે છે. જેથી બાળકોને પૂછવામાં આવતા પ્રશ્નોના જવાબો જલદી આપે છે અને સંકોચ રાખતા નથી.
- (૨૪) અન્ય શાળાઓમાં પણ સભ્યાસક્રમને ધ્યાનમાં રાખીને શિક્ષણ આપવા ખાતર આપવામાં આવતું હોય તેવું લાગે છે.
- (૨૫) સામાન્ય શાળાઓમાં હોશિયાર, નિયમિત અને ટ્યુશન કરતા વિદ્યાર્થીઓ નહિવત પ્રમાણમાં જોવા મળે છે.

- (૨૬) અન્ય શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની દેખરેખ પોતાનાં માતા-પિતાજ રાખે છે. વિદ્યાર્થીઓ પોતાના ઘરેથી આવતા હોવાથી અપડાઉન સિવાય બીજો કોઈ પ્રશ્ન મુંઝવતો નથી, અને સ્વતંત્રતાવાળા વાતાવરણમાં રહે છે.
- (૨૭) શાળા સમય સિવાય અન્ય વર્ગો કે કોચીંગ ક્લાસની સુવિધા હોતી નથી.
- (૨૮) અન્ય શાળાઓમાં બધાજ વર્ગના બાળકો ભણતાં હોવાથી એકબીજા સાથે ભળી શકે છે. અતડાપણું જોવા મળતું નથી અને એકબીજાથી પરિચિત હોય છે.
- (૨૯) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શાળા સમયબાદ પણ વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે. અઠવાડિક ટેસ્ટ અને જૂના પ્રશ્નપત્રો દ્વારા પરીક્ષાઓ લેવામાં આવે છે. જે અન્ય શાળાઓમાં બધે શક્ય બનતું નથી.
- (૩૦) અન્ય શાળાઓમાં શિક્ષણ સિવાય અન્ય પ્રવૃત્તિઓ ઉપર ઓછો ભાર મુકવામાં આવે છે.
- (૩૧) અન્ય શાળાઓમાં પણ કેટલાક શિક્ષકો ભણાવવા ખાતર ભણાવતા હોય છે અને પગારથી મતલબ ધરાવતા હોય છે.
- (૩૨) અન્ય શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓની જાગૃતતા જેટલી જોઈએ તેટલી હોતી નથી. દિન-પ્રતિદિન ખાનગી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓનો ટ્યુશન તરફ વધારો વધતો જાય છે અને ટ્યુશનથી જ સારા ટકા લાવી શકે છે.
- (૩૩) અન્ય શાળાઓમાં ભૌતિક સગવડો સારા પ્રમાણમાં હોય છે. જે કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જોવા મળતી નથી.
- (૩૪) અન્ય શાળાઓમાં છાત્રાલય નિવાસ હોતો નથી તેથી વધારાના વર્ગો કે રાત્રિ વર્ગો ચલાવાતા નથી.
- (૩૫) સામાન્ય શાળાઓમાં દરેક જ્ઞાતિના બાળકો આવતા હોવાથી રીત-રીવાજો, બોલી, ભાષા કે અન્ય સંબંધોથી વાકેફ રહે છે.
- (૩૬) અન્ય શાળાઓમાં જે વાતાવરણ છે તે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જોવા મળતું નથી.
- (૩૭) અન્ય શાળાઓમાં કર્મચારીઓ પૂરતા પરમાણમાં હોય છે અને કેટલાક શિક્ષકો-શિક્ષકો વચ્ચે શિક્ષણ કે પરિણામ સારું લાવવા બાબતે હિરફાઈ કરી સારું શિક્ષણ આપવાના પ્રયત્નો થતા હોય છે.
- (૩૮) સામાન્ય શાળાઓમાં શિક્ષક કે વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે પ્રશ્નો કે શૈક્ષણિક બાબતે શાળા સમય સિવાય કોઈપણ પ્રકારનો સંબંધ રહેતો નથી.

- (૩૯) સામાન્ય શાળાઓમાં શાળા ૧૧ થી ૫ સમય સુધી ચાલે છે, ત્યારપછી શિક્ષકો, આચાર્યો કે અન્ય કર્મચારીઓ પોતાની રીતે આવન-જાવન કરે છે કે અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં પણ રચ્યા-પચ્યા રહે છે.
- (૪૦) અન્ય શાળાઓ, ખાનગી ટ્રસ્ટો કે સંચાલક દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે. સમયસર શૈક્ષણિક કાર્ય થાય છે. પરંતુ વિદ્યાર્થીઓ પર પુરતી દેખરેખ રાખી શકાતી નથી.
- (૪૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની વ્યક્તિગત મુશ્કેલીઓ જાણી તેના નિવારણ માટેના પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે, જ્યારે આ શાળાઓમાં વધુ સંખ્યાના કારણે શક્ય બનતું નથી.
- (૪૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકો કે અન્ય કર્મચારીઓને રહેઠાણની સગવડો પૂરી પાડવામાં આવે છે. જે ખાનગી કે સામાન્ય શાળાઓમાં શક્ય નથી.
- (૪૩) ગરીબ વિદ્યાર્થી કે વાલીઓ કે કુટુંબો માટે આદર્શ નિવાસી શાળાઓ આશિર્વાદરૂપ અને દિવાદાંડી સમાન છે, જ્યારે ખાનગી કે અન્ય શાળાઓમાં બધો ભાર વાલીઓ પર જ રહે છે.
- (૪૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બધાજ વિષયોનો અભ્યાસક્રમ પૂર્ણ થયા પછી પુનરાવર્તન કરી શકાય છે અને સારી તૈયારી કરાવી શાળાનું પરિણામ સારું લાવી શકાય છે. જે અન્ય શાળાઓમાં બધે શક્ય નથી.
- (૪૫) અન્ય શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની વ્યક્તિગત મુશ્કેલીઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવતી નથી અને સામુહિક પ્રશ્નો નિવારવામાં આવે છે.
- (૪૬) અન્ય શાળાઓમાં શિક્ષકોએ રહેવાની સગવડો જાતે જ કરવાની હોય છે અને આ શાળાઓ બધાં માટે સમાનરૂપ છે.

ઉપરોક્ત આદર્શ નિવાસી શાળાઓ અને અન્ય સામાન્ય ખાનગી માધ્યમિક શાળાઓમાં આપણા શિક્ષણ કર્મચારીઓ, વિદ્યાર્થીઓ માટેની સગવડો, હાજરી, નિયમિતતા અને પરિણામ લાવી કેટલાક તફાવતો જ પ્રમથ દ્રિષ્ટએ જોઈ શકાય છે તેની રજૂઆત કરી છે. હવે શિક્ષકોની જવાબદારી આશ્રમશાળા કે અન્ય શાળાઓની સરખામણીએ કેટલી વિશિષ્ટ હોય છે તે જોઈએ.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાંથી અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ કુલ ૮૬ શિક્ષકો પૈકી બધાજ શિક્ષકોનું કહેવું છે કે આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકોની જવાબદારી આશ્રમશાળા કે અન્ય શાળાઓના શિક્ષકો કરતાં કંઈક વિશિષ્ટ છે તેવું માને છે. જે અંગે તેમણે સૂચવેલ બાબતો નીચે મુજબ દર્શાવી છે.

- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકો પણ દૂરના વિસ્તારમાંથી આવ્યા હોવાથી તેમની સામે આત્મિયતા રીતભાત વગેરે કેળવવું પડે છે.
- (૨) શાળાના સમય પછી પણ કોઈપણ જવાબદારી ઉઠાવવાની માનસિક તૈયારી અને જવાબદારી શિક્ષકોની હોય છે. કેમ્પસમાં કૌટુંબીક વાતાવરણ ઉભું કરીને જીવન જીવવું અનિવાર્ય બની જાય છે.
- (૩) અન્ય શાળાઓ કરતાં અહીં અભ્યાસ અર્થે આતવાં બાળકોનું શિક્ષણ ખૂબજ નબળું હોય છે. તેઓને સારું શિક્ષણ આપી મહેનત દ્વારા તેજસ્વી બનાવવા અને પરિણામ સારું આવે તેવા સતત પ્રયત્નો કરાવતા હોય છે.
- (૪) બાળકોને છાત્રાવાસ ફરજિયાત હોવાથી તે દરમ્યાન તેમનું અંગત ધ્યાન પણ રાખવાનું હોય છે અને અભ્યાસમાં સતત મદદરૂપ થવાનું હોય છે.
- (૫) ૨૪ કલાક શાળાના કેમ્પસ સાથે રહી વિદ્યાર્થીઓ સાથે તાદાત્મ્ય કેળવવાનું હોય છે.
- (૬) શિક્ષકોએ બાળકોનો સંપૂર્ણ વિકાસ કરવાનો હોય છે અને સમય પડે જરૂરી માર્ગદર્શન અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓ કરાવવાની હોય છે.
- (૭) ગાંધીનગરની વડીકચેરીની તપાસ દરમ્યાન જવાબો આપવા અને શિક્ષણની માહિતી આપવી પડતી હોય છે.
- (૮) શિક્ષકોએ પોતાના વિષયમાં વધારે ધ્યાન આપવાનું હોય છે.
- (૯) ૨૪ કલાક દરમ્યાન શાળાના કેમ્પસમાં રહેવાનું હોવાથી અને વતન દૂર હોવાથી ઘરના સામાજિક પ્રસંગોને પણ જતા કરવા પડે છે.
- (૧૦) શાળાના સમયબાદ પણ શિક્ષકો વધારાના વર્ગો અને કોચિંગ ક્લાસ ચલાવે છે અને વિદ્યાર્થીઓના ભાવિ ઘડતર માટે સધન અભ્યાસ કરાવે છે.
- (૧૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વોર્ડનની જગ્યાઓ પુરતી ભરાયેલ ન હોવાથી શિક્ષકોએ તે જવાબદારી સંભાળી બાળકોને નિયમિતતા, શિસ્ત, સંયમ, સદાચાર વગેરે શીખવવા પડે છે.
- (૧૨) બિમાર વિદ્યાર્થીઓને પ્રાથમિક સારવાર માટે દવાખાના સુધી પહોંચતા કરવાની જવાબદારી કેટલીક શાળાઓના શિક્ષકોને સોંપવામાં આવે છે.
- (૧૩) શિક્ષકોએ વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિ માટે વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસમાં રસ-રૂચિ અને વલણોને ધ્યાનમાં રાખીને પુરેપુરી તૈયારી કરીને શિક્ષણકાર્ય કરાવવાનું હોય છે.
- (૧૪) બાળકોના વાલી તરીકેની જવાબદારી પણ નિભાવવામાં આવે છે.

- (૧૫) વિદ્યાર્થીઓ જે વિષયોમાં નબળા હોય તે વિષયોના કોચિંગ ક્લાસ ચલાવીને તે વિષયનું સારું પરિણામ આવે તેવા પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે.
- (૧૬) શિક્ષકોએ વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તેવા પ્રકારનું શૈક્ષણિક અને ઈતરપ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરવાનું હોય છે.
- (૧૭) વિદ્યાર્થીઓની સમજશક્તિ, યાદશક્તિ કે ગ્રહણશક્તિ વધે અને અભ્યાસ પ્રત્યે વિદ્યાર્થીઓ વધારે ધ્યાન આપી રસ, રૂચિ ધરાવે તેવા પ્રકારનું વાતાવરણ ઉભું કરવાનું હોય છે. આ માટે શિક્ષકોએ પોતાની ફરજ અદા કરી તે પ્રમાણે સભાનપણે શૈક્ષણિક કાર્ય કરાવવાનું હોય છે.
- (૧૮) સરકારશ્રીએ નબળા વર્ગના તમામ પ્રકારના વિકાસ અને હેતુઓ સિદ્ધ કરવા માટે આયોજન અમલમાં મૂકેલ છે તે માટે શિક્ષકોએ વફાદાર રહેવાનું હોય છે.
- (૧૯) વિદ્યાર્થીઓને સાયન્સ સાથે એન્જિનીયરીંગ કે મેડીકલ જેવા ક્ષેત્રોમાં જવા માટે તૈયાર કરવા પડે છે. અને તેના માટે વધારે મહેનત કરવી પડે છે.
- (૨૦) અન્ય શાળાઓમાં શિક્ષકો ૧૧ થી ૫ સમય પછી મુક્ત થઈ જાય છે, જ્યારે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોએ ફરજિયાત રહેવાનું હોય છે અને અન્ય જવાબદારીઓ સંભાળવાની હોય છે.
- (૨૧) વિદ્યાર્થીઓને સતત શિક્ષણ આપી નબળાપણું દૂર કરવાનું હોય છે તથા બાળકોનો વિકાસ થાય તે મુખ્ય હેતુ હોવાથી વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે ખૂબજ ધ્યાન આપવામાં આવે છે અને સર્વાંગી વિકાસ કરવામાં આવે છે.
- (૨૨) શિક્ષકોને જેતે સોંપવામાં આવેલ જવાબદારી વફાદારી પૂર્વક સંભાળવાની હોય છે. શિક્ષકો બાળકોને પરિવારની ભાવના અને “વસુદેવ કુટુંબ કમ્:” ની ભાવના જાગૃત થાય તેવું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે.
- (૨૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં દૂર દૂરના ગામડાંઓમાંથી આવતા આદિવાસી બાળકો સાથે રહી શિક્ષણ આપી “જંગલમાં મંગલ” કરવા જેવું આ ભગીરથ કાર્ય છે.
- (૨૪) શિક્ષકોને શિક્ષણ સિવાયની અન્ય કામોની જવાબદારી સંભાળવાની હોવાથી વહીવટી જાણકારી તેમજ અન્ય કામગીરીના અનુભવો થાય છે.
- (૨૫) પછાતવર્ગના વિદ્યાર્થીઓનો વિકાસ કરવો અને તેઓને સામાન્ય સ્પર્ધામાં ટકી રહે તેટલા સક્ષમ બનાવવા માટે શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓએ સમયનો ભોગ આપવો પડે છે.
- (૨૬) શિક્ષકોએ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો, વધારાના વર્ગો, શિક્ષણકાર્ય, પરીક્ષાઓ, રમત-ગમત તેમજ અન્ય સ્પર્ધાઓ યોજી સતત પ્રવૃત્તિમય રહેવું પડતું હોય છે.

- (૨૭) ભણવામાં નબળા અને ગરીબ વિદ્યાર્થીઓ સાથે કામગીરી કરી બાળકો ખૂબજ ઉત્સાહી બને, રસ-રૂચિ ધરાવે તેના માટે માનસિક રીતે હૂંફ આપી તૈયાર કરાવાની જવાબદારી હોય છે.
- (૨૮) બાળકોના આર્થિક, સામાજિક પ્રશ્નોમાં મદદરૂપ થઈ શકે છે.
- (૨૯) બાળકો પોતાની શૈક્ષણિક મુશ્કેલીઓ ગમે તે સમય દરમ્યાન શિક્ષકને જણાવી તેના પ્રશ્નોનો ઉકેલ લાવી શકે છે.
- (૩૦) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને પણ કેટલાંક કાર્યો કરવાનાં હોય છે અને તેના દ્વારા તેના ગુણોનો વિકાસ થાય છે.
- (૩૧) બાળકો સતત શિક્ષકો, વોર્ડન તથા આચાર્યના સંપર્કમાં રહેતાં હોવાથી શિક્ષણના વાતાવરણમાં વિદ્યાર્થીઓનું ઘડતર થાય છે અને સમાજજીવનના પ્રશ્નોથી વાકેફ થાય છે.
- (૩૨) સામાન્ય શાળાઓ કરતાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો વચ્ચે શિક્ષણનું આદાન-પ્રદાન વધારે સારૂ થાય છે.
- (૩૩) આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષકોએ રજા ઉપર રહેવું હોય તો સ્કુલના વડાની હેડક્વાર્ટર્સ છોડવાની પરવાનગી લેવી પડે છે.
- (૩૪) શિક્ષકો બાળકોની કુટેવો જાણી તેને દૂર કરવાના પ્રયત્નો કરે છે અને વાલીની જેમ તેનું વર્તન જોવા મળે છે.
- (૩૫) અન્ય શાળાઓ કરતાં અહીંયાં કોઈપણ પ્રકારના વધારાના વેતન વગર વધારાના વર્ગો લેવાતા હોય છે તે વિશેષ જવાબદારી છે.
- (૩૬) શિક્ષકો કે આચાર્યએ ફરજિયાત હેડક્વાર્ટર્સ પર હાજર રહેવાનું હોય છે.
- (૩૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પછાત જાતિનાજ બાળકો હોવાથી તેઓની સામાજિક અંધશ્રદ્ધા, રોગો, બિમારી વગેરે વિશે જાગૃત કરી સતત પ્રવૃત્તિમય રાખવા જુદા જુદા કાર્યક્રમો, શિબિરો વગેરે શિક્ષણ સાથે પ્રવૃત્તિઓ કરાવવામાં આવે છે.
- (૩૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોની સતત દેખરેખના કારણે બાળકો આળસું ન બનતાં સતત કાર્યશીલ રહે છે.

આમ ઉપર મુજબ દર્શાવેલ કેટલીક બાબતો ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોની જવાબદારી અન્ય શાળાઓ કરતાં વિશિષ્ટ પ્રકારની છે. જ્યારે બીજી શાળાઓમાં શિક્ષકોને શિક્ષણકાર્ય સિવાયની વિશેષ જવાબદારીઓ હોતી નથી.

ઉપર મુજબની કેટલીક વિશેષ જવાબદારીઓ અંગે આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકોની ફરજની સાથે શાળામાં બાળકોને સતત શિક્ષણમાં પરોવીને આજના સમયમાં ઉપયોગી એવા ગણિત-વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજીના વિષયમાં વધારે રસ લેતા થાય તે માટેના શિક્ષકોના સૂચનો જોઈએ.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં શિક્ષણ અંગેના જુદા જુદા મંતવ્યો જાણવા માટે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ફરજ બજાવતા શિક્ષકોની મુલાકાત દરમ્યાન ૮૬ શિક્ષકોની ૩૭૩ મુલાકાત લેવામાં આવી હતી જેમાં શિક્ષક પત્રકો ભરાવીને જુદા જુદા શિક્ષણના પ્રશ્નો રજૂ કરી માહિતિ એકત્રિત કરવાનો પ્રયત્નો કર્યો હતો. જેમાં આદર્શ નિવાસી શાળામાં ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયોના શિક્ષણમાં કેવી રીતે સુધારો લાવી શકાય? આ પ્રશ્ન ખૂબજ અગત્યનો છે. ખાસ કરીને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓએ ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજીમાં નાપાસ વધારે થાય છે તથા અંગ્રેજી જેવા વિષયો કે સાયન્સ રાખવામાં ખૂબ પાછળ છે. જેથી આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવાનો ઉદ્દેશ જો ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયોનું શિક્ષણ આપી વિદ્યાર્થીઓને એન્જિનીયર, ડૉક્ટર કે સારા નિષ્ણાતો બનાવવાની અપેક્ષાઓ રહેલી છે. તે ફળીભૂત થતી નથી, જ્યારે વિદ્યાર્થીઓ આવા વિષયો ફરજિયાત રાખે અને સારા ગુણતાવાળા વિદ્યાર્થીઓ તૈયાર થાય અને સારા પરિણામ સાથે ઉત્તિર્ણ થઈ ઉચ્ચ અભ્યાસમાં પણ તેજ વિષયો સાથે પ્રગતિ કરી શિક્ષણમાં સારું સ્થાન પ્રાપ્ત કરે તોજ આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો હેતું સિદ્ધ થયો ગણાય. તે માટે આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકનમાં આ મહત્વના પ્રશ્ન ઉપર વધારે ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું. ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજીના શિક્ષણમાં કેવી રીતે સુધારો લાવી શકાય તે અંગેના શિક્ષકોએ કરેલ સૂચનો અને મંતવ્યો નીચે મુજબ દર્શાવ્યા છે.

ગણિત :

ગણિત વિષયના શિક્ષણમાં સુધારો લાવી વિદ્યાર્થીઓ આ વિષયમાં સારી પ્રગતિ કરી સારા ગુણ સાથે ઉત્તિર્ણ થાય, તેમજ ગણિત વિષયનું પુરેપુરું જ્ઞાન ધરાવતા થાય તે માટે ગણિત વિષયના અને અન્ય વિષયોના શિક્ષકોના મતે આ ત્રણે વિષયની મહત્તા દરેક વિદ્યાર્થીને સમજાવવાની જરૂર છે.

- (૧) દરેક વિષયની અગત્યતા સમજવી જરૂરી છે તેથી વિદ્યાર્થીઓને ગણિત વિષયનું મહત્વ સમજાવવું જોઈએ.
- (૨) ગણિત વિષયનું શિક્ષણ રસ યુક્ત બનાવીને વિદ્યાર્થીઓને આપવું જોઈએ.
- (૩) ગણિત વિષયના ચાર્ટ-મોડેલનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
- (૪) વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે ગણિત વિષયોના શિક્ષણમાં હરિફાઈ ગોઠવવી જોઈએ.

- (૫) ગણિત વિષયનું શિક્ષણ જુદા જુદા સંદર્ભ પુસ્તકો દ્વારા આપવું જોઈએ અને વિદ્યાર્થીઓ સંદર્ભ પુસ્તકોનો ઉપયોગ કરતા થાય તેવું જરૂરી માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ.
- (૬) ગણિત વિષયના તજજ્ઞો દ્વારા શિક્ષણ શિબિરો યોજવી અને વિદ્યાર્થીઓને સાથે સામેલ કરી તેને પુરતું જ્ઞાન આપવું જોઈએ.
- (૭) ગણિત વિષયના વધારાના વર્ગો અને કોચિંગ ક્લાસ તેમજ શક્ય બને તો રાત્રિ વર્ગો શરૂ કરીને ગણિત વિષયનું ઉંડાણપૂર્વક શિક્ષણ આપવું જોઈએ.
- (૮) ગણિત વિષયની અઠવાડિક પરીક્ષાઓ લેવી જોઈએ અને નબળા વિદ્યાર્થીઓને અલગ તારવી તેમને સુધારવાના પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.
- (૯) ગણિત વિષયના સેમિનારોનું આયોજન કરી આ વિષયમાં નવી ટેકનીક શોધી આદિવાસી બાળકોને સરળ ભાષામાં સમજાવવા અંગે શું કરી શકાય તે જાણી અને તેનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
- (૧૦) ગણિત વિષયને લગતા તમામ પ્રકારના સાધનો દરેક શાળાઓમાં ઉપલબ્ધ રાખવાં જોઈએ અને દરેક સ્વાધ્યાય પ્રમાણે તેનો ઉપયોગ થવો જોઈએ. ગણિત વિષયની સંજ્ઞાઓનો પૂરતો પરિચય અને સાધનોની ઓળખ અને તેની ઉપયોગિતાની વિદ્યાર્થીઓને જાણકારી આપવી જોઈએ.
- (૧૧) જુના ગણિતના પેપરો સોલ કરાવવા જોઈએ.
- (૧૨) નબળા વિદ્યાર્થીઓને ન સમજાય તેવા મુદ્દાઓનું પુનરાવર્તન કરીને પુરેપુરું સમજાવ્યા પછી જ આગળ અભ્યાસક્રમ ચલાવવો જોઈએ.
- (૧૩) ગણિત વિષયમાં આવતી તમામ પ્રકારની પ્રેક્ટીસબુકોની અંદર આવેલ સ્વાધ્યાઓની જાણકારી આપી મહેનત કરાવવી.
- (૧૪) ગણિત વિષયના અભ્યાસક્રમના આયોજન અને પરીક્ષાના આયોજનમાં શાળાઓને સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા આપવી જોઈએ.
- (૧૫) સમયાંતરે ટેસ્ટ રાખી ગૃહકાર્ય-વર્ગકાર્ય પ્રત્યે શિક્ષકે કડક વલણ અપનાવવું જોઈએ.
- (૧૬) ગણિત વિષય અધરો છે તેવો ખોટો હાઉ દૂર કરી જે તે વિષયોનો સૈદ્ધાંતિક તેમજ પ્રેક્ટીકલ બંને પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરી સંપૂર્ણ શિક્ષણ આપવું જોઈએ.
- (૧૭) દરેક શાળાઓમાં પૂરતો નિષ્ઠાવાળો શૈક્ષણિક સ્ટાફ હોવો જોઈએ. સંનિષ્ઠ આચાર્ય, વોર્ડન પણ હોવા જોઈએ.
- (૧૮) ગણિત વિષયના શિક્ષણકાર્ય દરમ્યાન આ વિષયમાં અગાઉના ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિ જણાવી વિદ્યાર્થીઓની વિષય પ્રત્યે રૂચી વધારવી જોઈએ.

- (૧૯) ગણિત વિષયના રીફ્રેસરકોર્સ માટે શિક્ષકોને મોકલવા જોઈએ.
- (૨૦) ગણિતની એકજ રીતનો દાખલો શિખવવાને બદલે વિવિધ પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરી દાખલા વિશેની સમજ આપવી જોઈએ.
- (૨૧) ગણિત વિષયમાં પ્રથમ સહેલા ઉદાહરણો શીખવી તેનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન આપીને જ અઘરા ઉદાહરણો શીખવવા જોઈએ.
- (૨૨) ગણિત વિષયનું વારંવાર પુનરાવર્તન થાય તે ખૂબ જ જરૂરી છે.
- (૨૩) ગણિત ભૂમિતિના તમામ સાધનોનો ઉપયોગ થવો જોઈએ. પ્રમેયો કરાવવા જોઈએ અને તેનું પુરતું જ્ઞાન આપવું જોઈએ.
- (૨૪) ગણિત વિષયમાં સુત્રો - સમીકરણો, દાખલા વ્યાખ્યાઓ દાખલાઓની જુદી જુદી રીતો, ગણિતના માપો તેમજ હેતુલક્ષી પ્રશ્નો આમ તમામ બાબતોનું જ્ઞાન વિદ્યાર્થીઓને આપવું જોઈએ.
- (૨૫) ગણિત વિષયમાં ૧૦૦ ગુણનુ પેપર કાઢી પરીક્ષા લેવી જોઈએ અને સમયમર્યાદામાં કઈ રીતે પુરેપુરું પેપર લખી શકાય તેની જાણકારી આપવી જોઈએ.
- (૨૬) વિદ્યાર્થીઓ પાસે આયોજનપૂર્વક મહેનત કરાવવી જોઈએ.
- (૨૭) ગણિત વિષયનું શિક્ષણ પરીક્ષાલક્ષી ન બનતાં જ્ઞાનલક્ષી, ઉચ્ચવિકાસ લક્ષી બની રહે તે રીતે આપવું જોઈએ.
- (૨૮) વાર્ષિક આયોજન પ્રમાણે અભ્યાસક્રમ ચલાવવામાં આવે અને તેનું વારંવાર પુનરાવર્તન થાય તે ખૂબ જરૂરી છે.
- (૨૯) ગણિત વિષયનું વિષયો સાથે તેમજ રોજિંદા જીવનવ્યવહારમાં યોગ્ય સ્થાન અને હાલમાં આંકડાકીય ઈજનેરી તેમજ બીજા અન્ય વિષયો સાથે ગણિત વિષય સંકળાયેલ છે તે ધ્યાનમાં રાખીને ગણિતનું મહત્વ સમજાવી તે મુજબનું શિક્ષણ આપવું જોઈએ.

વિજ્ઞાન :

વિજ્ઞાન વિષયના શિક્ષણમાં સુધારો લાવી શકાય અને વિદ્યાર્થીઓ આ વિષયમાં સારું અને પુરતુજ્ઞાન મેળવે અને સારા પરિણામ સાથે ઉત્તીર્ણ થાય તે માટે વિજ્ઞાન વિષયના અન્ય વિષયોના શિક્ષકોએ આપેલા કેટલાક સુચનો અને મંતવ્યો અહીં દર્શાવ્યા છે.

- (૧) વિદ્યાર્થીઓને વિજ્ઞાન વિષયની અગત્યતા અને મહત્વ સમજાવવું જોઈએ.
- (૨) વિજ્ઞાન વિષયનું શિક્ષણ રસયુક્ત બનાવીને વિદ્યાર્થીઓને આપવું જોઈએ.

- (૩) વિજ્ઞાન વિષયને લગતા ચાર્ટ મોડનનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
- (૪) તાલુકા જિલ્લા કક્ષાએ વિજ્ઞાન મેળાનું આયોજન કરવું જોઈએ અને વિદ્યાર્થીઓને તેમાં ભાગ લેતા કરવા જોઈએ.
- (૫) દરેક જગ્યાએ યોજાતા વિજ્ઞાન મેળાઓનું પ્રદર્શન વિદ્યાર્થીઓને બતાવવું જોઈએ અને તેનું મહત્વ સમજાવવું જોઈએ.
- (૬) વાલી સંમેલન યોજવું જોઈએ અને વાલીઓને પોતાના બાળકોની વિષયોમાં થયેલ પ્રગતિ વિશે જાણ કરવી જોઈએ.
- (૭) વિજ્ઞાન વિષયમાં સૈદ્ધાંતિક તેમજ પ્રેક્ટીકલ બંને પ્રવૃત્તિઓનો ઉપયોગ કરીને શિક્ષણ આપવું જોઈએ.
- (૮) વિજ્ઞાન વિષયની અઠવાડિક, પખવાડિક કે માસિક પરીક્ષાઓનું આયોજન કરી તેના પરથી વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ.
- (૯) વિજ્ઞાન વિષયની હેતુલક્ષી પરીક્ષાઓ લેવી જોઈએ અને તેનું જ્ઞાન વધારવું જોઈએ.
- (૧૦) દરેક શાળાઓમાં પુસ્તકાલય/ ગ્રંથાલયની પુરતી સગવડ હોવી જોઈએ અને દરેક વિષયના સંદર્ભ પુસ્તકો પુરતા પ્રમાણમાં હોવા જોઈએ.
- (૧૧) દરેક શાળામાં પ્રયોગશાળાની પુરતી વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ.
- (૧૨) દરેક શાળાઓમાં વિજ્ઞાન વિષયને લગતા તમામ સાધનો હોવા જોઈએ અને તેનો પ્રાયોગિક ધોરણે ઉપયોગ થવો જોઈએ.
- (૧૩) ધોરણ-૬ થી શરૂ થયેલ આદર્શ નિવાસી શાળામાં વિજ્ઞાન વિષયના શિક્ષણમાં વધારે ધ્યાન આપવું જોઈએ.
- (૧૪) વિજ્ઞાન વિષયમાં વધારાના વર્ગોનું આયોજન કરવું જોઈએ.
- (૧૫) અગાઉ અભ્યાસ કરી ગયેલા હોંશિયાર વિદ્યાર્થીઓએ વિજ્ઞાન વિષયમાં પ્રગતિ કરેલ સિદ્ધિઓની જાણકારી આપી વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ.
- (૧૬) વિજ્ઞાન વિષયોના શિક્ષકોનું શિક્ષણકાર્ય દરમ્યાન નિરીક્ષણ કરી યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ.
- (૧૭) નબળા વિદ્યાર્થીઓને અલગ તારવી તેમને યોગ્ય માર્ગદર્શન આપીને કે અલગ ક્લાસ શરૂ કરી સખત પરિશ્રમ કરાવી વિષયનું પુરતું જ્ઞાન ધરાવવા માટે સક્ષમ બનાવવા જોઈએ.
- (૧૮) વિજ્ઞાન વિષયને લગતા તમામ શૈક્ષણિક સાધનોનો પુરતો ઉપયોગ કરવો જોઈએ અને દરેક વિદ્યાર્થીઓને સાધનનું નામ ઉપયોગિતા અને સાધનનો ઉપયોગ કરતાં શીખવવું જોઈએ.

- (૧૯) દરેકે દરેક પ્રકરણમાં આવતા પ્રયોગો વિદ્યાર્થીઓની પાસે કરાવવા જોઈએ અને તેનો હેતુ સાધનો રીત અને અવલોકન તથા નિર્ણય વગેરેની પુરેપુરી જાણકારી આપી શીખવવું જોઈએ.
- (૨૦) શિક્ષકોને વિજ્ઞાન વિષયના સેમિનારમાં કે રિફ્લેક્સરકાર્ષ માટે મોકલવા જોઈએ.
- (૨૧) વિજ્ઞાન વિષયને લગતા પ્રયોગોના ચાર્ટ-મોડેલો વગેરે રજૂ કરવા જોઈએ અને તે દ્વારા સારું સધન શિક્ષણ આપવું જોઈએ.
- (૨૨) રાસાયણિક પદાર્થો તેના ગુણધર્મો ઉપયોગિતા વિશેષતા અને અવલોકનો તેમજ નિર્ણય-પરિણામ વગેરેની વ્યાખ્યાઓ સમજાવી તેનું મહત્વ સમજાવવું જોઈએ.
- (૨૩) વિજ્ઞાન પ્રયોગપોથી, વિજ્ઞાનબુક, વિજ્ઞાન મેગેઝીનો તેમજ વિજ્ઞાન વિષયને લગતું અન્ય સાહિત્ય પુસ્તક પાડવું જોઈએ. તેમજ વિજ્ઞાન વિષયને લગતા તમામ સાધનો વસાવવા જોઈએ.
- (૨૪) પરીક્ષામાં નક્કર અને ક્રમબદ્ધ માહિતી કેવી રીતે લખવી તેનું માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ.
- (૨૫) વિદ્યાર્થીઓ પરીક્ષાની પૂર્વ તૈયારી આયોજન પ્રમાણે કરે તેવું માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ.
- (૨૬) જુદા જુદા પેપરસેટના આધારે અગત્યના પ્રશ્નો અલગ તારવી તેની પુરેપુરી તૈયારીઓ કરાવી સારું પરિણામ લાવી શકાય.
- (૨૭) વિદ્યાર્થીઓને શારીરિક કે શ્રમિક શિક્ષા ન કરતાં શૈક્ષણિક શિક્ષા કરવી જોઈએ જેથી વિષયનું જ્ઞાન વધી શકે છે.

અંગ્રેજી :

અગાઉ ગણિત, વિજ્ઞાનના વિષયમાં શિક્ષકો દ્વારા મેળવેલ સૂચનોના અભ્યાસ પછી તેની સાથે ઉપયોગી એવા અંગ્રેજી વિષયના શિક્ષણમાં કેવી રીતે સુધારો લાવી શકાય તથા સારું પરિણામ મેળવી શકાય તે માટે અંગ્રેજી વિષયના અને અન્ય વિષયોના શિક્ષકોએ આપેલા કેટલાક સૂચનો કે મંતવ્યો અહીં દર્શાવ્યા છે.

- (૧) પ્રવર્તમાન સમયમાં અંગ્રેજી વિષય સાથે પાસ થનાર વિદ્યાર્થીઓની અંગ્રેજી વિષયની અગત્યતા અને મહત્વ સમજાવવું જોઈએ.
- (૨) અંગ્રેજી વિષયનું શિક્ષણ રૂચિકર અને વિદ્યાર્થીઓને રસ પડે તથા સમજાય તે માટે અંગ્રેજી વિષયને લગતા ચાર્ટ-મોડેલનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
- (૩) પ્રાથમિક શાળામાંથી અંગ્રેજી શિક્ષણ લઈને આવતાં બાળકોને અંગ્રેજી વિષય પ્રત્યે અણગમો દુર થાય તેવું શિક્ષણ આપી પુરતી સમજણ આપવી જોઈએ.

- (૪) અંગ્રેજી વિષયના શૈક્ષણિક સેમિનાર યોજવા જોઈએ તથા શિક્ષકોએ રિક્રેસરકોર્ષમાં જોડાવવું જોઈએ.
- (૫) શૈક્ષણિક સાધનોનો ઉપયોગ કરી શિક્ષણ આપવું જોઈએ.
- (૬) વર્ગમાં નાટકીય પ્રવૃત્તિનો ઉપયોગ કરી વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ આપવું જોઈએ. વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી ભાષામાં જ મૌખિક સ્વરૂપે વાતચીત કરે તે ઈચ્છનીય રાખવું જોઈએ.
- (૭) અંગ્રેજી વિષયનું શિક્ષણ પ્રાથમિક શાળાઓમાં ફરજિયાત બનાવવું જોઈએ.
- (૮) અંગ્રેજી વ્યાકરણનો વારંવાર અભ્યાસ કરાવી શિક્ષણ આપવું જોઈએ.
- (૯) અંગ્રેજી વિષયના વ્યાકરણની ઉપયોગિતા માટે વ્યાકરણની સ્પેશ્યલબુક કે પ્રેક્ટીશબુક કે વિષયની બુકોનું દરેક શાળાઓમાં મફત વિતરણ કરવું જોઈએ.
- (૧૦) અંગ્રેજી વિષયના શબ્દોનું ભંડોળ વધે તે માટે અંગ્રેજી સ્પેલિંગો વધુમાં વધુ તૈયાર કરાવવા જોઈએ અને વિદ્યાર્થીઓમાં તેના અર્થ અને શબ્દની સમજણ પાડવી જોઈએ.
- (૧૧) વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી વાંચતા થાય તેમાટે અંગ્રેજી ભાષાની ચિત્રવાર્તાની ચોપડી પુરી પાડવી જોઈએ.
- (૧૨) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અંગ્રેજી વિષયમાં પ્રથમ, દ્વિતીય અને તૃતીય વર્ગ લાવનાર વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય પુરસ્કાર કે સર્ટી આપી પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ.
- (૧૩) અંગ્રેજી વિષયમાં વધારે પડતુ વ્યાકરણ શીખવી અંગ્રેજી ભાષા શીખવામાં સરળ છે તેવો ખ્યાલ વિકસાવવો જોઈએ.
- (૧૪) માધ્યમિક કક્ષાએ સારૂ પરિણામ મેળવવા ધોરણ-૬થી અંગ્રેજી શિક્ષણ ફરજિયાત બનાવવું જોઈએ.
- (૧૫) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળામાં સ્પેશ્યલ અંગ્રેજી વિષયનું પુરતું જ્ઞાન ધરાવતા હોય તેવા શિક્ષકો હોવા જોઈએ તથા અંગ્રેજી વિષયનું પુરતું સાહિત્ય હોવું જોઈએ.
- (૧૬) અંગ્રેજી શબ્દભંડોળ અને વ્યાકરણની પરીક્ષાઓ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓમા દેખાતી ક્યાસો દૂર કરવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.
- (૧૭) અંગ્રેજી વિષયમાં નિબંધસ્પર્ધા-લેખનસ્પર્ધા કે અંગ્રેજી વ્યક્તવ્ય સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરી વિદ્યાર્થીઆને તેમાં રસ લેતા કરવા જોઈએ.
- (૧૮) અંગ્રેજીની વાર્તાઓ તથા ગીતો ગવડાવી રસ લેતા કરવા જોઈએ.

- (૧૯) અંગ્રેજી વિષયમાં પરીક્ષા લઈ નબળા વિદ્યાર્થીઓને અલગ તારવી યોગ્ય માર્ગદર્શન આપી તેમનું શિક્ષણસ્તર સુધારવું જોઈએ.
- (૨૦) અંગ્રેજી વિષયના જુદા જુદા પેપરસેટ લાવી અગત્યના પ્રશ્નો તારવી વિદ્યાર્થીઓને સચોટ મહેનત કરાવવી જોઈએ જેથી સારૂ પરિણામ લાવી શકાય.
- (૨૧) અંગ્રેજી વિષયનું શબ્દભંડોળ વધે તે માટે ડિક્સનરીઓ વિદ્યાર્થીઓને આપવી જોઈએ.
- (૨૨) વિદ્યાર્થીઓને વર્ગ દરમ્યાન અંગ્રેજી વિષયનું વાંચન કરાવવું સ્પેલીંગો પૂછવા અને ભૂલ કરનાર વિદ્યાર્થીઓને વારંવાર લખવા પણ આપવા જોઈએ.
- (૨૩) વિદ્યાર્થીઓને શારીરીક શિક્ષા ન કરતાં શૈક્ષણિક શિક્ષા કરવી જોઈએ.
- (૨૪) અંગ્રેજી વિષયમાં આવતા કાવ્યો દ્વારા કાવ્યોગાનની સ્પર્ધા રાખવી જોઈએ.
- (૨૫) શાળામાં વિદ્યાર્થીઓની અનિયમિતતા દૂર કરવી જોઈએ.
- (૨૬) શિક્ષકોએ પૂર્વતૈયારી કરીને જ શિક્ષણકાર્ય કરવું જોઈએ.
- (૨૭) અંગ્રેજી વિષયના લખાણમાં વિદ્યાર્થીઓની ઝડપ વધે તે માટે નિબંધસ્પર્ધા, પેપરસોલ કરાવવા જોઈએ.
- (૨૮) અંગ્રેજી વિષયમાં સ્પેલિંગ અવારનવાર વ્યક્તિગત પૂછીને નબળા વિદ્યાર્થીઓને તૈયાર કરી શકાય છે. આ માટે આ શિક્ષકોને સરકારશ્રીએ તમામ પ્રકારનું સાહિત્ય અને સુવિધાઓ આપવી જોઈએ.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસ વખતે શિક્ષકો પાસેથી આ પ્રકારની આદર્શ નિવાસી શાળાઓ દરેક વિસ્તારમાં ખોલવી આવશ્યક છે કે કેમ ? તેની ખાસ જરૂર છે? શિક્ષકોએની જાતે આવી શાળાઓ ગરીબ તેમજ પછાત વર્ગોના બાળકોના વિકાસમાં અને શિક્ષણ ક્ષેત્રે લાભદાયી તેમજ દિવા-દાંડી સમાન છે જ. આ માટે શિક્ષકોએ કેટલાક મંતવ્યો પણ રજૂ કર્યા હતા જે નીચે મુજબ છે.

- (૧) આદિવાસી સમાજના વધુને વધુ બાળકોને તેમના વિકાસ માટે ભાર વગરનું અને મફત શિક્ષણ મળી રહે છે. તે માટે આવી શાળાઓ ખોલવી આવશ્યક છે.
- (૨) ગરીબ તેમજ પછાત કુટુંબો અને વિદ્યાર્થીઓને ખાનગી શાળાઓમાં થતા બિન જરૂરી ખર્ચોમાંથી છૂટકારો મળે છે.
- (૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓમાં સેવા, શિસ્ત, સંયમ, વિનય, વિવેક, સફાઈ અને સમૂહજીવન જેવા ગુણો વિકસાવી શકાય છે.

- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવાથી ગરીબ વિદ્યાર્થી આર્થિક મર્યાદાના કારણે હું ભણી ન શક્યો તેવી હતાશાને દૂર કરી શકાય છે.
- (૫) સમાજના પછાત વર્ગના બાળકો સહેલાઈથી શિક્ષણ મેળવી શકે તે માટે વધુ શાળાઓ ખોલવી જરૂરી છે.
- (૬) આદિવાસી બાળકોનો સર્વાંગી વિકાસ થાય છે સાથે સાથે વિદ્યાર્થીઓનું ઉચ્ચ ધ્યેય પ્રાપ્ત થાય છે.
- (૭) આદર્શ નિવાસી શાળામાં સતત છાત્રાવાસ હોવાથી સારી ગણવત્તાવાળા બાળકો તૈયાર થાય છે તેમજ શિક્ષણક્ષેત્રે વિકાસ સાધી શકાય છે.
- (૮) આ પ્રકારની શાળાઓ દરેક વિસ્તારમાં ખોલવામાં આવે તો ગરીબ આદિવાસી બાળકોને પૂરતો લાભ મળી શકે અને આવા બાળકો સારા વકીલો, ડૉક્ટરો કે એન્જિનીયરો પણ બની શકે છે.
- (૯) આદિવાસી બાળકોને મફત અભ્યાસની સગવડ મળે, મહેનતું વિદ્યાર્થીઓ આગળ આવે અને પ્રવેશથી વંચિત ન રહી જાય.
- (૧૦) અભ્યાસ ન અટકે તે માટે વધુ આદર્શ નિવાસી શાળા ખોલવી આવશ્યક છે.
- (૧૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ દરેક તાલુકા, જિલ્લા પેલેસે ખોલવી જરૂરી છે. જેથી બાળકોને આવવા-જવા માટે બસોની પુરતી સુવિધા મળી રહે. દરેક તાલુકાના બાળકોને લાભ મળે.
- (૧૨) દરેક તાલુકા કક્ષાએ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ કુમાર/કન્યા બન્નેની હોવી જોઈએ તેથી ભાઈઓ અને બહેનો શિક્ષણથી વંચિત ન રહી જાય. તેથી દરેકે દરેક તાલુકા પેલેસે ઉભી થાય તે ખૂબજ જરૂરી છે. અને દરેકને આ શાળાઓનો લાભ મળે તથા આદિવાસી સ્ત્રીઓ શિક્ષણમાં પાછળ ન રહી જાય.
- (૧૩) ખાસ કરીને આર્થિક રીતે વધારે પછાત હોય તેવા દરેક દરેક વિસ્તારમાં આ શાળાઓ શરૂ કરવી ખૂબજ જરૂરી છે અને તે અતિઆવશ્યક છે. પરંતુ જ્યાં જ્યાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓ હાલ કાર્યરત છે તેને સંપૂર્ણ સુસજ્જ અને વ્યવસ્થિત બનાવીને જ અન્ય વિસ્તારોમાં નવી શાળાઓ શરૂ કરવી જોઈએ.
- (૧૪) જ્યાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ચાલે છે ત્યાં ધો.૧૧ અને ધો.૧૨ સુધી શાળાઓ શરૂ કરવી અતિ આવશ્યક છે. તો ધો.૧૧ અને ધો.૧૨ની તાકીદે મંજૂરી આપવી જોઈએ.
- (૧૫) દરેકે દરેક પછાત વર્ગના બાળકોને પ્રવેશ મળે તે પ્રમાણે શાળાઓ શરૂ કરવી. તેનો લાભ ઊંડાણના વિસ્તારોમાં વસતા બાળકોને મળતો થાય અને શિક્ષણનું સ્તર ઉચું આવે તે માટે.

- (૧૬) સમગ્ર ગુજરાતમાં આવી શાળાઓ ખોલવી અને નિભાવવી જરૂરી છે. પરંતુ અનુસૂચિત જનજાતિ, અનુસૂચિતજાતી અને બક્ષીપંચ વગેરેની વસ્તી પ્રમાણે અલગ અલગ વિસ્તારોમાં જરૂરીયાત મુજબ સંખ્યા વધારવી જોઈએ.
- (૧૭) આ પ્રકારની આદર્શ નિવાસી શાળાઓ આદિવાસી વિસ્તારો સિવાય અન્ય બક્ષીપંચ, આર્થિકરીતે પછાત તેમજ અન્ય જ્ઞાતિના પછાત વર્ગો માટે આ શાળાઓ શરૂ કરવી જોઈએ.
- (૧૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અમુક જગ્યાએ કે વિસ્તારમાં બાળકોને પ્રવેશ મર્યાદિત સંખ્યામાં આપવામાં આવે છે. તેથી કેટલાંક બાળકો પ્રવેશથી વંચિત રહી જાય છે. તેથી શાળાઓની પ્રવેશ ક્ષમતા વધારી વધું બાળકોને પ્રવેશ આપવો જોઈએ અથવા તો નવી આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવી જોઈએ.
- (૧૯) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવાથી જો તે ઊંડાણ અને પછાત વિસ્તારોમાં વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસ કરવામાં અને પ્રવેશ મેળવવામાં મુશ્કેલી પડતી નથી અને પછાત બાળકો સારી રીતે ભણી શકે છે તથા ભાવિ વિકાસ કરી શકે છે.
- (૨૦) વધુ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવાથી પછાત વિસ્તારો કે જ્યાં જે કુટુંબોમાં શિક્ષણનું પ્રમાણ ઓછું છે તેમાં વધારો કરી શકાય.
- (૨૧) પછાતવર્ગના બાળકોને પોતાના વતનથી નજીકના વિસ્તારમાં ભણવાનો લાભ મળી રહે તે માટે.
- (૨૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કોઈ એકજ જ્ઞાતિના પછાત વર્ગો ભણે તેવું ન વિચારતાં સમૂહમાં બધીજ જ્ઞાતિઓનાં બાળકો ભણે તો વિદ્યાર્થીઓમાં એકતા, સમૂહભાવના અને પરિવારની ભાવનાના ગુણો વિકસિત થાય.
- (૨૩) ગુજરાતમાં અત્યારે પણ પછાત જ્ઞાતિના અને પછાત વિસ્તારના તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ શિક્ષણથી વંચિત રહે છે. તો તેમને આગળ અભ્યાસ કરવાની તક સાંપડે તે માટે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ઉચ્ચતર માધ્યમિક વિભાગની સાથે સામાન્ય પ્રવાહ અને વિજ્ઞાન પ્રવાહ પણ શરૂ કરવો જોઈએ.
- (૨૪) અન્ય શાળાઓમાં ફી, તેમજ નોટબુકો, ચોપડા વગેરેના ખર્ચાઓ વધારે હોવાથી આર્થિક રીતે પછાત બાળકો ભણી શકતાં નથી. તેથી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સરકારી સહાયથી બાળકો સારી રીતે અભ્યાસ કરી શકે અને આર્થિક બોજ ન વેઠવો પડે તેથી વધારે શાળાઓ ખોલવી જોઈએ.
- (૨૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવાથી ૨૧મી સદીમાં આદિજાતિના બાળકોમાં નિરક્ષરતાનું પ્રમાણ ઘટાડી શકાય અને બીજા સમાજની હરોળમાં શિક્ષણ મેળવી ઉજળી તકો પ્રાપ્ત કરી શકે તે માટે.

- (૨૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં રહેવા, જમવાની અને તમામ પ્રકારની સુવિધાઓ સરકારશ્રી દ્વારા આપવામાં આવે છે. તેથી જે વાલીઓ ખર્ચના કારણે બાળકોને અધવચ્ચેથી શાળા છોડાવી દે છે. તેવા વાલીઓ આ સગવડતાના કારણે બાળકને શાળામાં મુકવા પ્રેરાય છે.
- (૨૭) જ્યાં જ્યાં નવા આદિવાસી તાલુકાઓ બન્યા છે ત્યાં આ પ્રકારની શાળાઓ ખોલવી આવશ્યક છે.
- (૨૮) પરિવર્તનશીલ સમય સાથે કદમ મિલાવી શકાય તે માટે સરકારશ્રી આવી શાળાઓની જોગવાઈ કરે તો નબળા અને હોંશિયાર વિદ્યાર્થીઓને લાભ મળે.
- (૨૯) સમાજના તજજ્ઞોને સાથે સાંકળીને આવી શાળાઓ શરૂ કરવી જોઈએ.
- (૩૦) આદિવાસી સમાજમાં નોકરિયાત વર્ગોનું પ્રમાણ વધારી શકાય અને સામાજિક, શૈક્ષણિક અને આર્થિકસ્તર ઉચું લાવી શકાય તે માટે આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવી જોઈએ.
- (૩૧) આદિવાસી બાળકો ભણીને આગળ આવે, સમાજમાં શિક્ષણનું પ્રમાણ વધે, અનામતનો લાભ મળે, નોકરીઓનું પ્રમાણ વધે અને કુરિવાજો દૂર થાય તે માટે આ શાળાઓ ખોલવી જરૂરી છે.
- (૩૨) પછાત અને આંતરિયાળ વિસ્તારમાં આર્થિક ભીંસમાં સંકળાયેલા બાળકોને આ લાભ મળવાથી શિક્ષણ મેળવી શકે તે માટે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં કેટલાક શિક્ષકોના અભિપ્રાયો મુજબ કેટલાક શિક્ષકોએ આ પ્રકારની આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ખોલવાની આવશ્યકતા નથી તેવું જણાવ્યું હતું અને તેના માટે નીચે દર્શાવ્યા મુજબ કેટલાક અભિપ્રાયો પણ આપ્યા હતા.

- (૧) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાળકો અભ્યાસ માટે આવતા નથી તેથી સંખ્યાનું પ્રમાણ જળવાતું નથી. ઉપલા સ્તરેથી વહીવટી તેમજ સરકારી ચકાસણીઓના અભાવના કારણે સરકારી નાણાંનો દૂર ઉપયોગ થતો જોવા મળે છે.
- (૨) અન્ય કામો કે સુધારા-વધારા કરવા કે સવલતો મેળવવા માટે સમયસર કાર્ય કરવામાં કે સગવડો મેળવવામાં વિલંબ થાય છે.
- (૩) આદિવાસી બાળકો સિવાય અન્ય બાળકોને પ્રવેશ ન મળવાથી શૈક્ષણિક હરિફાઈ થતી નથી તેથી પરિણામ સારું લાવી શકાતું નથી.

- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના ધ્યેય અને હેતુઓનો ઉદ્દેશ સિદ્ધ થવો જોઈએ તે થતો નથી. ક્યાંક વહીવટી તેમજ શૈક્ષણિક ખર્ચાઓ શિક્ષણ લેતા બાળકોની સરખામણીએ વધુ હોય છે.
- (૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સરકારે મંજૂર કરેલ ટારગેટ પ્રમાણે જ ભોજન કે અન્ય વસ્તુઓ મર્યાદામાં રહીને આપવામાં આવે છે. જે હાલના મોઘવારી અને ભાવ વધારા સાથે સુસંગત થતું નથી.
- (૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વહીવટી ગેરરીતીઓ તથા ભ્રષ્ટાચારની બદીઓને ધીરે ધીરે પ્રોત્સાહન મળે છે તેવું જાણવા મળ્યું છે.
- (૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કામ કરતા તમામ કર્મચારીઓમાં નિષ્ઠા, પ્રમાણિકતા અને પરિવારની ભાવનાઓનો અભાવ જોવા મળે છે જેની અસર વિદ્યાર્થીઓ ઉપર થાય છે.
- (૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ગણિત, વિજ્ઞાન કે અંગ્રેજી વિષયોને ઓછું પ્રાધાન્ય અપાય છે જેથી પરિણામ નીચું આવે છે.
- (૯) જે વિસ્તારમાં શિક્ષણની સુવિધાઓ સારી હોય અને શિક્ષણ સરળતાથી ઉપલબ્ધ થતું હોય તેવા વિસ્તારોમાં આવી શાળાઓ શરૂ કરવાની જરૂર નથી.
- (૧૦) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પૂરતા કર્મચારીઓ રોકી શાળાઓ વ્યવસ્થિત ચલાવવી જોઈએ.

પ્રકરણ - ૫

મુલાકાત લીધેલ વાલીઓનો યથાસ્થિતિ
અહેવાલ અને તેમના અભિપ્રાયો

પ્રકરણ - ૫

મુલાકાત લીધેલ વાલીઓનો યથાસ્થિતિ અહેવાલ અને તેમના અભિપ્રાયો

પ્રસ્તુત તપાસમાં આદર્શ નિવાસી શાળામાં અભ્યાસ કરતા અને અભ્યાસ કરી ગયેલ વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની મુલાકાત લેવામાં આવી હતી. મુલાકાત દ્વારા વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની આદર્શ નિવાસી શાળા પ્રત્યેની જેતે વિસ્તારની દ્રષ્ટિએ તેમના મનમાં કેવા પ્રકારની દ્રષ્ટિ હતી તે જાણવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. આ માટે કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓનાં પ્રવેશ પામેલ વિદ્યાર્થીઓના કુટુંબોનો પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ રીતે સંપર્ક કરી અભ્યાસને લગતા, તેમજ તેમની આર્થિક પરિસ્થિતિને લગતા દરેક પાસાઓને સાંકળી લઈ ૨૦૪ ગામોના ૪૨૫ કુટુંબોને અભ્યાસમાં આવરી લીધા હતા. જેની શાળાવાર, તાલુકા પ્રમાણે અને ગામવાર કુટુંબોની સંખ્યા આ સાથેના કોઠા નં.૧ માં દર્શાવી છે.

કોઠા નં.૧

મુલાકાત લીધેલ કુટુંબોની શાળાવાર અને ગામવાર માહિતી

ક્રમ	શાળાનું નામ	તાલુકાનું નામ	ગામનું નામ	કુટુંબોની સંખ્યા	કુલ સંખ્યા
૧.	આદર્શ નિવાસી શાળા વધઈ, સાપુતારા	આહવા	વધઈ	૫	
		આહવા	રાજેન્દ્રપુર	૫	
		"	માછળી	૧	
		"	ખાટાઆંબા	૧	
		"	ખાતળ	૧	
		વાંસદા	આંબાપાડા	૧	
		"	હનવત મૂડે (૭)	૧	૧૫
૨.	આદર્શ નિવાસી શાળા વાસદા	વાંસદા	ખાનપુર	૩	
		"	સતીમાળ	૧	
		"	કણધા	૨	
		"	માનકુનિયા	૧	
		"	મોટાઆંબા	૨	
		"	કપુરાઈ	૩	
		આહવા	ચીંચવળ	૧	
		ધરમપુર	તુંબી	૧	
		ચીખલી	વેલપુર (૯)	૧	૧૫

૩. આદર્શ નિવાસી શાળા,	ધરમપુર	હનમતમાળ	૧	
	ધરમપુર	કાકડકુવા	૧	
	"	ખટાણા	૧	
	"	કાઝણછોડ	૨	
	"	કાંગલી	૨	
	"	કરંજવેરી	૩	
	ચીખલી	બહેજ	૧	
	"	રૂજવણી	૧	
	પારડી	રોહીણા	૧	
	કપરાળા	સુખાલા (૧૦)	૨	૧૫
૪. આદર્શ નિવાસી શાળા,	કપરાળા	જીરવલ	૧	
	ચીખલી	વલસાડ	૨	
	ચીખલી	રૂઝવાણી	૧	
	પારડી	પરવાસા	૧	
	મહુવા	આંબા	૧	
	વાંસદા	લાકડબારી	૧	
	ધરમપુર	નાનીવહીપળ	૧	
	"	તુંબી	૧	
	"	કુરગામ	૨	
	"	બીલપુડી	૨	
	"	શેરીમાળ	૧	
	"	ટોંકી (૧૨)	૧	૧૫
૫. આદર્શ નિવાસી શાળા,	મહુવા	માંડવી	૧	
	મહુવા	બારતાડ	૧	
	"	બિલખડી	૫	
	"	ખરવાણ	૪	
	"	ઉમરા	૧	
	"	ધામદલા	૨	
	બારડોલી	પારડી (૬)	૧	૧૫

૬. આદર્શ નિવાસી શાળા, વ્યારા	કોડકવાડી	૧	
વ્યારા (ટીચકપુરા)	રૂપવાડા	૧	
"	ટીચકપુરા	૨	
"	પાઠકવાડી	૧	
"	લખાલી	૧	
"	ભોજપુર	૧	
"	ખુંટાલીયા	૧	
"	બાલદા	૧	
"	ચીંચાઈ	૧	
ધરમપુર	ખારવેલ	૧	
વાલોડ	વાલોડ	૧	
"	કણઝોડ	૧	
માંડવી	રતનીયા	૧	
વાંસદા	ચાંઢા (૧૪)	૧	૧૫
૭. આદર્શ નિવાસી શાળા, સોનગઢ	ડોડસવાડા	૨	
સોનગઢ	વાઝાફળી	૧	
"	નવી ઉંકાઈ	૧	
"	ગફલપુરા	૧	
"	ડાવલા	૧	
"	રાણીઆંબા	૧	
"	ઘોડા	૧	
"	સાવણીયા	૨	
વ્યારા	ચીખલવા	૧	
"	રામપુરા	૧	
"	કહોલી	૧	
વાલોડ	બેડકુવા	૧	
માંડવી	ઘંટોલી (૧૩)	૧	૧૫

૮. આદર્શ નિવાસી શાળા,	સોનગઢ	ડોસવાડા	૪	
ઉકાઈ	"	શેરૂલા	૨	
	"	બાવળી	૩	
	"	આંબલીપાડા	૧	
	"	લીંબી	૩	
	"	ખાનજર	૧	
	"	અમીપાડા (૭)	૧	૧૫
૯. આદર્શ નિવાસી શાળા,	અંકલેશ્વર	સારંગપુર	૨	
અંકલેશ્વર	"	અડોલ	૫	
	"	કાપોદરા	૨	
	"	બોરભાઠા	૨	
	ઉમરપાડા	ઉભારીયા	૧	
	ડેડિયાપાડા	ભૂતલેડા	૧	
	વાલિયા	ગુંદરિયા	૧	
	માંડવી	લાડકુવા (૮)	૧	૧૫
૧૦. આદર્શ નિવાસી શાળા,	માંગરોળ	વેરાકુઈ	૪	
કોસંબા (તરસાડી)	"	પાણી આમલી	૯	
(તરસાડી)	ઉમરપાડા	આમલી ડાભરા	૧	
	"	કલવાડ (૪)	૧	૧૫
૧૧. આદર્શ નિવાસી શાળા,	ડેડિયાપાડા	સામરપાડા	૧૦	
ડેડિયાપાડા	"	ભરાડા	૧	
	"	ડેડિયાપાડા (૩)	૩	૧૪
૧૨. આદર્શ નિવાસી શાળા,	સાગબારા	જાવલી	૩	
સાગબારા	"	સાગબારા	૧	
	"	નાનીદેવરૂપણ	૧	
	ડેડિયાપાડા	સામરપાડા	૪	
	"	ખાબજી (૫)	૨	૧૧

૧૩. આદર્શ નિવાસી શાળા,	ઝગડિયા	કાટીપાળા	૪	
નેત્રંગ	"	સણકોઈ	૧	
	વાલિયા	નવીજામુલી	૬	
	"	મૌજા	૨	
	"	મેરાપર	૧	
	માંડવી	વરજીખણ (૬)	૧	૧૫
૧૪. આદર્શ નિવાસી શાળા	નાદોદ	ખડગદા	૮	
રાજપીપળા	"	ગરૂડેશ્વર	૨	
	"	ધાવડી	૧	
	નસવાડી	કુડોદ	૧	
	"	કુરકડા	૧	
	ડભોઈ	ઢાલનગર (૬)	૨	૧૫
૧૫. આદર્શ નિવાસી શાળા,	નસવાડી	રાનેડા	૧	
નસવાડી	રાજપીપળા	કારેલી	૭	
	"	સમશેરપુરા (૩)	૭	૧૫
૧૬. આદર્શ નિવાસી શાળા,	જેતપુરપાવી	સુંઢણ	૨	
પાવીજેતપુર	"	ડુંગરવાંટ	૪	
	"	ધુટણવાડા	૩	
	"	શીહોજ	૧	
	"	મોટીલેજ	૧	
	"	પાસિયા	૩	
	"	નાની રાસલી(૭)	૧	૧૫
૧૭. આદર્શ નિવાસી શાળા,	કવાંટ	રૂમાલિયા	૫	
વડોદરા	છોટાઉદેપુર	છોટાઉદેપુર	૨	
	"	કીકાવાડા	૨	
	"	પાલછડા	૨	
	"	અલરવાટ	૧	
	"	માણવાટ	૧	
	પાવીજેતપુર	કરજવાંટ	૧	
	"	રાણવાંટ (૮)	૧	૧૫

૧૮. આદર્શ નિવાસી શાળા,	ક્રવાંટ	રૂમાલીયા	૧૩	
છોટાઉદેપુર(કુમાર)	છોટાઉદેપુર	કોલબોકડિયા	૧	
	"	કછલા (૩)	૧	૧૫
૧૯. આદર્શ નિવાસી શાળા,	ક્રવાંટ	રૂમાલીયા	૩	
છોટાઉદેપુર(કન્યા)	"	મોટાવાડા	૨	
	"	પાલછડા	૧	
	"	માણવાટ	૩	
	"	રોડદા	૩	
	"	મંકોડી	૧	
	લીમખેડા	અગારા	૧	
	છોટાઉદેપુર	છોટાઉદેપુર (૮)	૧	૧૫
૨૦. આદર્શ નિવાસી શાળા,	છોટાઉદેપુર	ધોળીશામળ	૪	
દેવગઢબારિયા	"	લીંબાણી	૩	
	"	ગુંદીયામહુવા	૫	
	"	ડુંગરભાટા	૧	
	પાવીજેતપુર	કંડળ	૧	
	સંતરામપુર	તલાદરા (૬)	૧	૧૫
૨૧. આદર્શ નિવાસી શાળા,	લીમખેડા	ઉસરા	૧	
લીમખેડા	"	પાલ્લા	૮	
	"	વાસવાણી	૧	
	દાહોદ	રોઝમ	૪	
	છોટાઉદેપુર	ગુંદવાળકુંડા (૫)	૧	૧૫
૨૨ આદર્શ નિવાસી શાળા,	દાહોદ	આગાવાડ	૧	
દાહોદ	"	વણાપર	૧	
	"	રાછરડા	૨	
	ઝાલોદ	વરાટું	૩	
	"	ગુલતોર	૨	
	"	ચારદા	૧	
	લીમખેડા	કુવરપુર	૩	
	ધાનપુર	ભાણપુર	૧	
	ધરમપુર	ખટાણા (૯)	૧	૧૫

૨૩. આદર્શ નિવાસી શાળા,	ઝાલોદ	જેતપુર	૫	
	ઝાલોદ	મોટીખેરાજ	૧	
	"	વેલપુરા	૧	
	"	કાળીમહુડી	૩	
	"	કલજીની સરસવાણી	૧	
	"	કુંબોઈ	૧	
	"	ચોપાઈ	૧	
	ગરબાડા	જાંબુઆ (૮)	૨	૧૫
૨૪. આદર્શ નિવાસી શાળા,	સંતરામપુર	મોટીકેર	૭	
	સંતરામપુર	ઝાલોદ	૩	
		કડાણા	૨	
		ફતેપુરા	૩	૧૫
૨૫. આદર્શ નિવાસી શાળા,	ભીલોડા	છેલાદ્રી	૨	
	ભીલોડા	"	૨	
	"	ધોળવાણી	૨	
	"	કિસનગઢ	૨	
	"	રાયસંગપુર	૧	
	ભીલોડા	ઝુમસર	૧	
	ખેડબ્રહ્મા	મીઠીબેલી	૫	
		હિંમતનગર	૨	૧૫
૨૬. આદર્શ નિવાસી શાળા,	ખેડબ્રહ્મા	રતનપુર	૫	
	ખેડબ્રહ્મા	"	૮	
	"	હિંગટીયા	૧	
	"	દંત્રાલ (૪)	૧	૧૫
૨૭. આદર્શ નિવાસી શાળા,	દાંતા	ખંઢોર ઉંબરી	૧	
	દાંતા	"	૨	
	"	કુકડી	૨	
	"	મચકોડા	૨	
	"	જેલાણ	૧	
	"	દલપુરા	૨	
	"	સોઢોરત	૧	

	”	સુંઢિયાચારરસ્તા	૧	
	”	ધામણવા	૧	
	”	તોરણીયા	૧	
	”	બારવાસ	૧	
	ખેડબ્રહ્મા	અમલસાડી	૧	
	”	વડાયાળ (૧૨)	૧	૧૫
૨૮. આદર્શ નિવાસી શાળા,	ખેડબ્રહ્મા	નવામોટા	૧	
અંબાજી	દાંતા	ધામણવાસ	૧	
	”	મચકોડા	૧	
	”	દલપુરા	૭	
	”	રાણપર	૧	
	”	કુકડી	૭	
	”	સણાલી	૩	
	”	ધ્રાંગીવાસ	૨	
	”	છેતાબામોદરા(૯)	૨	૨૫
કુલ ગામ		(૨૦૪)	૪૨૫	૪૨૫

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ કુલ ૨૯ શાળાઓનો શૈક્ષણિક અભ્યાસની સાથે જે તે વિસ્તારમાં આવેલ આદર્શ નિવાસી શાળા પ્રત્યે તે વિસ્તારના લોકો કેવા વલણો ધરાવે છે, સ્થાનિક વિસ્તારના રહીશોની દ્રષ્ટિએ આદર્શ નિવાસી શાળાની મહત્તા કેટલી છે? શાળાના શિક્ષણ બાબતે કેવા અભિપ્રાયો દર્શાવે છે? બાળકોના જીવન ઘડતરમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું યોગદાન કેટલું છે? આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અપાતી સુવિધાઓની જાણ કેટલા વાલીઓને છે? આદર્શ નિવાસી શાળાઓના ધ્યેયોથી વાકેફ છે કે કેમ? ઉપરાંત આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જે વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ અર્થે આવે છે તેમના વાલીઓની આર્થિક પરિસ્થિતિ કેવી છે? વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓનું શિક્ષણ ક્યાં સુધીનું છે? તથા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષિત કુટુંબોમાંથી આવે છે કે અશિક્ષિત કુટુંબોમાંથી, તેની શૈક્ષણિક પરિસ્થિતિ અંગેની વિગતો મેળવી હતી. વાલીઓને જીવનનિર્વાહ માટે કયા પ્રકારની અર્થોપાર્જનની પ્રવૃત્તિઓ કરવી પડે છે તે અંગે તથા વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણ પાછળ કરવા પડતા ખર્ચની વિગતો જેવા અનેક પ્રશ્નોની ચર્ચા પ્રત્યક્ષકાર્ય વખતે વાલીઓ સાથે કરવામાં આવી હતી. આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આગળ

દર્શાવ્યા મુજબના શાળાવાર, ગ્રામવાર, શાળામાં અભ્યાસ કરી ગયેલ અને અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના કુલ ૪૨૫ વાલીઓની મુલાકાત લઈ તેમના કુટુંબોની યથાસ્થિતિ અંગેનો ચિતાર અહીં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

ઉત્તરદાતાઓના વ્યવસાય અને ઉંમર પ્રમાણે વર્ગીકરણ :

આદર્શ નિવાસી શાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ કુલ ૪૨૫ કુટુંબોના વાલીઓ ઉત્તરદાતાઓની વયજૂથ અને વ્યવસાયની વિગતો કોઠા નં.૨.૧માં દર્શાવી છે. દરેક કોઠાઓની વિગત પાછળ દર્શાવી છે.

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ ૪૨૫ વાલીઓમાંથી ૧૦ ઉત્તરદાતા સ્ત્રીઓ પણ હતી. ઉત્તરદાતાઓનું વયજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ જોઈએ તો ૧૬ થી ૨૬ વર્ષની વય ધરાવતા વાલીઓની સંખ્યા માત્ર-૨ની હતી, જ્યારે ૨૭ થી ૩૫ વર્ષની વય ધરાવતી વાલીઓની સંખ્યામાં ૫૮ પુરુષ અને ૨ સ્ત્રીઓની સંખ્યા હતી. સૌથી વધુ સંખ્યા ૩૬ થી ૫૦ વર્ષની વય ધરાવના વાલીઓની કુલ સંખ્યા ૩૩૧ની હતી. જેમાં ૮ સ્ત્રીઓનો પણ સમાવેશ થતો હતો. જ્યારે ૫૦ની ઉપરની ઉંમરના વાલીઓમાં ૩૨ પુરુષનો સમાવેશ થતો હતો. એટલે કે કોઠા પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ઉત્તરદાતાઓમાં ખાસ કરીને ૩૬ થી ૫૦ વર્ષની ઉંમર ધરાવતા વાલીઓની સંખ્યા વધુ હતી.

વ્યવસાય :

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ કુલ ૪૨૫ કુટુંબો પૈકીના ૩૨૪ ઉત્તરદાતાઓનો વ્યવસાય ખેતી અને પશુપાલન, ૮ ઉત્તરદાતાઓ માત્ર મજૂરી અને ૧૬ ઉત્તરદાતાઓ અન્ય વ્યવસાયમાં રોકાયેલ હતા.

વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓ ક્યા વ્યવસાયમાં રોકાયેલા છે તેનો સ્પષ્ટ ચિતાર કોઠા નં.૨.૧:૧ ના અભ્યાસ પરથી જાણી શકાય છે. કે જે વાલીઓની મુલાકાત લેવામાં આવી છે તેમાંથી મોટાભાગના વાલીઓ ખેતીના વ્યવસાયમાં રોકાયેલા હતા.

ઉત્તરદાતાઓમાં શિક્ષણ :

આદર્શ નિવાસી શાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળામાં અભ્યાસ કરતા તથા અભ્યાસપૂર્ણ કરેલ વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની મુલાકાત વેળાએ વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓએ ક્યાં સુધી શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરેલ છે તે અંગે પણ વિગતો મેળવી હતી જેમાં ખ્યાલ કોઠા નંબર-૩ ઉપરથી આવશે.

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ ૪૨૫ વાલીઓમાંથી પ્રાથમિક કક્ષા સુધીનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરનાર પુરુષ વાલીઓની સંખ્યા ૧૯.૩ ટકા જોવા મળી હતી, જ્યારે સ્ત્રી વાલીઓએ

માધ્યમિક કક્ષા સુધીનું શિક્ષણ મેળવનારની સંખ્યા પણ ૪૦ ટકા હતી. ઉચ્ચતર માધ્યમિક કક્ષા સુધીનું શિક્ષણ મેળવનાર ૨૫ પુરુષો એટલે કે ૬ ટકા પુરુષોએ ઉચ્ચતર માધ્યમિક કક્ષા સુધીનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. સ્નાતક સુધીનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરનાર વાલીઓમાં ૧.૨ ટકા અને સ્નાતક અને અન્ય ડીગ્રી મેળવનાર વાલીઓની સંખ્યા ૧ ટકો હતી. ૩૧.૬ ટકા પુરુષ વાલીઓ અને ૨૦ ટકા સ્ત્રીઓ અભણ હતી, એટલે કે કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ભણેલા વાલીઓની સંખ્યા એકંદરે વધુ હતી. માત્ર ૩૧.૩ ટકા વાલીઓ અભણ હતા. પુરુષ અને સ્ત્રીઓની દ્રષ્ટિએ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેની શિક્ષિત અને નિરક્ષરની ટકાવારી જોવા મળી હતી.

વાલી મુલાકાતમાં કુલ ૪૨૫ વાલીઓની મુલાકાત લઈ આદર્શ નિવાસી શાળા વિશેના અભિપ્રાયોનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. વાલી મુલાકાતમાં ૮૭.૬ ટકા પુરુષ વાલીઓ અને ૨.૪ ટકા સ્ત્રી વાલીઓનો સમાવેશ થતો હતો. કોઠા નંબર ૩ના અભ્યાસ પરથી સમજી શકાય છે કે મોટાભાગના વાલીઓએ પ્રાથમિક શાળા સુધીનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરેલ છે. ઉચ્ચશિક્ષણ મેળવનાર વાલીઓની સંખ્યા નહીવત પ્રમાણમાંજ છે. તેમાંથી સ્ત્રી વાલીઓએ પ્રાથમિક શિક્ષણ સુધીનુંજ શિક્ષણ મેળવનારની સંખ્યા ખૂબજ મર્યાદિત જોવા મળે છે. મુલાકાતમાં ખાસ કરીને પુરુષ વાલીઓનો સંપર્ક વધુ થયો હતો. સ્ત્રી વાલીઓની સંખ્યા ઓછી હતી જે કોઠા પરથી જોઈ શકાય છે.

કુલ સભ્યસંખ્યા અને ઉંમર પ્રમાણે વર્ગીકરણ :

તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાના ૪૨૫ કુટુંબોની કુલ સભ્ય સંખ્યા કોઠા નંબર ૪માં દર્શાવ્યા મુજબ જોઈએ તો કુલ ૨,૩૦૩ સભ્યો હતા. જેમાં ૧,૨૨૧ પુરુષ એટલે કે ૫૩ ટકા પુરુષ સભ્યો અને ૧,૦૮૨ સ્ત્રી સભ્યો એટલે કે ૪૭ ટકા સ્ત્રીઓની સંખ્યા હતી. કુટુંબોની સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ કુટુંબ કદ જોઈએ તો સરેરાશ કુટુંબકદ ૫.૪ માણસોનું જોવા મળ્યું હતું. એટલે કે ૪ માણસો થી માંડીને ૮ માણસોનું કુટુંબ હોય તેવા બન્ને પ્રકારના સંયુક્ત અને વિભક્ત કુટુંબોનો સમાવેશ અભ્યાસમાં થયો હતો.

કુલ સભ્ય સંખ્યાનું ઉંમર પ્રમાણે વર્ગીકરણ જોઈએ તો કુલ સભ્ય સંખ્યાના ૩.૫ ટકા સભ્યો ૦ થી ૬ સુધીની વયના, ૨૩.૮ ટકા સભ્યો ૭ થી ૧૪ સુધીની વયના, ૩૪ ટકા સભ્યો ૧૫ થી ૨૫ સુધીની વયના, ૧૧.૪ ટકા સભ્યો ૨૬ થી ૩૫ સુધીની વયના, ૨૫.૧ ટકા સભ્યો ૩૬ થી ૫૦ સુધીની વયના ધરાવતા હતા. જ્યારે માત્ર ૨.૨ ટકા સભ્યો ૫૦ ઉપરની વય ધરાવતા હતા. એટલે કે મોટાભાગના સભ્યો આદર્શ નિવાસી શાળાની તરફેણવાળા શિક્ષિત અને યુવા વયના હતા.

તપાસ હેઠળની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભણતા અને ભણી ગયેલા વિદ્યાર્થીઓના કુલ ૪૨૫ વાલીઓના અભ્યાસ હેઠળ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ કુટુંબોની સભ્ય સંખ્યાનું ઉંમર પ્રમાણે વર્ગીકરણ જોઈએ તો કુલ ૨,૩૦૩ સભ્યોમાં ૧,૨૨૧ પુરુષ સભ્યોનો સમાવેશ થાય છે. જે કુલ સંખ્યાના ૫૩ ટકા જેટલા થાય છે. જ્યારે સ્ત્રીસભ્યોની સંખ્યા ૧,૦૮૨ થાય છે. જે ૪૭ ટકા થાય છે. તપાસ પૈકીના ૨,૩૦૩ સભ્ય સંખ્યામાંથી ૧,૨૨૧ પુરુષ સભ્ય સંખ્યા હતી. તે પૈકીમાંથી કુલ ૪૩ સભ્યો એટલે કે કુલ સંખ્યાના ૩.૫ ટકા પુરુષો ૦ થી ૬ વર્ષની ઉંમરના હતા. તપાસ પૈકીની ૨,૩૦૩ સભ્ય સંખ્યામાંથી ૧,૦૮૨ સ્ત્રીઓનો સમાવેશ થાય છે જેમાંથી કુલ ૩૭ સ્ત્રીઓ એટલે કે કુલ સંખ્યાના ૩.૪ ટકા સ્ત્રીઓ ૦ થી ૬ વર્ષની ઉંમર ધરાવતી હતી. ૭ થી ૧૪ વર્ષની ઉંમર ધરાવતા હોય તેવા પુરુષ સભ્ય સંખ્યા ૨૭૮ની એટલે કે ૨૨.૮ ટકા હતા, જ્યારે ૭ થી ૧૪ વર્ષની ઉંમર ધરાવતા હોય તેવી સ્ત્રીસભ્ય સંખ્યા ૨૬૯ એટલે કે ૨૪.૯ ટકા હતી. ૧૫ થી ૨૫ વર્ષની ઉંમર ધરાવતા પુરુષ સભ્ય સંખ્યા ૪૪૮ એટલે કે ૩૬.૭ ટકા અને સ્ત્રી સભ્યોની સંખ્યા ૩૩૬ એટલે કે ૩૧.૧ ટકા હતી. ૨૬ થી ૩૫ વર્ષની ઉંમર ધરાવતા પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૧૦૩ એટલે કે ૮.૪ ટકા અને સ્ત્રી સભ્યની સંખ્યા ૧૬૦ એટલે કે ૧૪.૮ ટકા હતી. ૩૬ થી ૫૦ વર્ષની ઉંમર ધરાવનાર પુરુષોની સંખ્યા ૩૧૯ની હતી એટલે કે ૨૬.૧ ટકા થતી હતી. જ્યારે સ્ત્રીઓની સભ્ય સંખ્યા ૨૬૦ની હતી એટલે કે ૨૪ ટકા હતી.

૫૦ વર્ષથી ઉપરની ઉંમર ધરાવનાર કુલ પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૩૦ની હતી એટલે કે ૨.૫ ટકા હતા. જ્યારે સ્ત્રીઓની સંખ્યા ૨૦ની એટલે કે ૧.૮ ટકા સ્ત્રીઓ હતી.

ઉપર મુજબ તપાસેલ કુટુંબોના સભ્યોનું ઉંમર પ્રમાણે વર્ગીકરણ જોતાં જણાય છે કે ૭૦.૫ ટકા જેટલા સભ્યો ૧૫ થી ૫૦ વર્ષની વય ધરાવતા હતા, એટલે કે પોતે કામ કરી શકે તેવા હતા.

વૈવાહિક દરજ્જો :

તપાસ હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલ કુટુંબોમાં વૈવાહિક દરજ્જા વિષયક પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં પરણિત અને અપરણિત સભ્યોની સંખ્યા કોઠા નંબર ૫ માં દર્શાવી છે. અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ કુલ ૪૨૫ કુટુંબોની સભ્ય સંખ્યા ૨,૩૦૩ની હતી જેમાં ૧,૨૨૧ સંખ્યા પુરુષોની અને ૧,૦૮૨ સંખ્યા સ્ત્રીઓની હતી. કુલ પુરુષ સભ્યોમાંથી ૫૦૦ સભ્યો એટલે કે કુલ ૪૧ ટકા પુરુષ સભ્યો પરણિત હતા. જ્યારે ૧,૦૮૨ સ્ત્રી સભ્ય સંખ્યામાંથી ૫૦૫ સ્ત્રીઓ એટલે કે ૪૬.૭ ટકા સ્ત્રીઓ પરણિત હતી અને ૦.૪ ટકા વિધવા હતી જ્યારે કુલ ૧,૨૨૧ પુરુષ સભ્ય સંખ્યામાંથી ૭૨૧ પુરુષો એટલે કે ૫૯ ટકા પુરુષો અપરણિત હતા, જ્યારે કુલ સ્ત્રીઓની સંખ્યામાંથી ૫૭૩ સ્ત્રીઓ એટલે કે ૫૩ ટકા સ્ત્રીઓ અપરણિત હતી, જ્યારે કુલ સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૪૩.૬ ટકા સ્ત્રી-પુરુષો પરણિત હતા, જ્યારે ૫૬.૨ ટકા પુરુષ અને સ્ત્રીઓ અપરણિત હતી.

વ્યવસાય :

અભ્યાસ હેઠળ સમાવેશ કુટુંબના સભ્યો વિવિધ વ્યવસાયોમાં રોકાયેલા હતાં. કુટુંબના સભ્યો કયા પ્રકારના વ્યવસાયમાં રોકાયેલા હતા તેની વિગતો કોઠા નં.૬માં દર્શાવવામાં આવી છે. કોઠાના અભ્યાસ પરથી કુટુંબના સભ્યોનું વ્યવસાય પ્રમાણે વર્ગીકરણ જોઈએ તો કુલ સભ્યોની સંખ્યામાંથી ખેતીના વ્યવસાયમાં કુલ ૪૧૨ પુરુષ સભ્યો એટલે કે ૩૩.૭ ટકા પુરુષો ખેતીનો વ્યવસાય કરતા હતા. જ્યારે સ્ત્રી સભ્યોની સંખ્યા ૨૦ની હતી, એટલે કે ૧.૮ ટકા સ્ત્રીઓ ખેતીમાં રોકાયેલ હતી.

મજૂરી ઉપર જીવનનિર્વાહ કરનાર કુલ પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૫૦ની હતી, એટલે કે ૪.૧ ટકા પુરુષ અને ૧૬ સ્ત્રી સભ્યો એટલે કે ૧.૫ ટકા સ્ત્રી સભ્યો મજૂરી કરતી હતી. કુલ સભ્યોની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૨.૯ ટકા સભ્યો મજૂરીમાં રોકાયેલા હતા.

ઘરકામમાં રોકાયેલ સ્ત્રીઓની ૫૧૬ની હતી. એટલે કે ૪૭.૭ ટકા થતી હતી, એટલે કે મોટાભાગની સ્ત્રીઓ ઘરકામમાં જ રોકાયેલી હતી, જ્યારે ઘરકામમાં મદદ કરનાર પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૦.૨ ટકા હતી. કુલ સભ્યોની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૨૨.૫ ટકા સભ્યો ઘરકામમાં રોકાયેલા હતા.

નોકરીના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૬૦ની હતી, એટલે કે ૪.૯ ટકા પુરુષો નોકરીનો વ્યવસાય કરતા હતા. જ્યારે નોકરીમાં સ્ત્રી સભ્યોની સંખ્યા ૧૪ની હતી, એટલે કે ૧.૩૯ ટકા સ્ત્રીઓ નોકરીના વ્યવસાયમાં જોડાયેલ હતી.

પશુપાલનના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ પુરુષ સભ્યો ૩૭ હતા. એટલે કે ૩ ટકા પશુપાલનના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ હતા. સ્ત્રી સભ્યોની સંખ્યા ૪૬ની હતી. એટલે કે ૪.૨ ટકા સ્ત્રીઓ પશુપાલનના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ હતી. કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૩.૬ ટકા સભ્યો પશુપાલનના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ હતા.

અન્ય વ્યવસાયમાં એટલે કે દરજીકામ, સુથારીકામ, અનાજ, કરિયાણાની દુકાન વગેરે વ્યવસાયમાં રોકાયેલ પુરુષ સભ્યો ૨૯ હતા. જે ૨.૪ ટકા થાય છે. જ્યારે સ્ત્રીસભ્યો ૫ હતી, જે ૦.૫ ટકા હતી. કુલ સભ્યોની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૧.૫ ટકા સભ્યો અન્ય વ્યવસાય સાથે સંકળાયેલા હતા.

જ્યારે કુલ સભ્ય સંખ્યા પૈકીના ૬૩૦ પુરુષ સભ્યો કે જે ૭ થી ૨૫ વર્ષની વય સુધીમા આવે છે. તેવા ૬૩૦ જેટલા યુવાનો શિક્ષણ મેળવતા હતા, એટલે કે ૫૧.૭ ટકા પુરુષ સભ્યો અને શિક્ષણ મેળવતી કુલ સ્ત્રીઓની સંખ્યા ૪૬૫ એટલે કે ૪૩ ટકા સ્ત્રીઓ અને કુલ સભ્યોની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૪૭.૫ ટકા સભ્યો શિક્ષણ મેળવવામાં વ્યસ્ત હતા. કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ દરેક વાલીઓ જાગૃત રહી પોતાના બાળકોને ભણવા મોકલતા હોય છે. તે આ આંકડાઓ બતાવી આપે છે.

કોઠા પરથી એ સ્પષ્ટ જોઈ શકાય છે કે આદિવાસી સમાજમાં પોતાના કુટુંબના જીવનનિર્વાહ ચલાવવા માટે અબાલવૃદ્ધ સૌએ કોઈ ને કોઈ પ્રકારનો વ્યવસાય કરી ભાગીદાર થતા હતા., કારણકે મોટાભાગના કુટુંબો ખેતી-પશુપાલન પર નિભર હતા. એટલે કે અહીં શિક્ષણ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓ પણ વાલીને અર્થોપાર્જન માટે મદદરૂપ થતા હતા.

કુટુંબના સભ્યોનું શિક્ષણ :

આદર્શ નિવાસી શાળા મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં સભ્ય સંખ્યાની મુલાકાત લીધેલ વાલીઓના કુટુંબોની શૈક્ષણિક પરિસ્થિતિ જેમાં બાલમંદિરથી માંડીને અનુસ્નાતક કક્ષાનું તથા ટેકનીકલ શિક્ષણ અને પી.ટી.સી., બી.એડ્. તેમજ અન્ય શૈક્ષણિક લાયકાત મેળવનારની માહિતી મેળવી હતી. જેની વિગતવાર રજૂઆત કોઠા નં.૭માં કરવામાં આવી છે. કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ જોઈએ તો તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ ૪૨૫ કુટુંબોની કુલ પુરુષ સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૧૭.૮ ટકા પુરુષો અભણ હતા. જ્યારે કુલ સ્ત્રી સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૩૮.૩ ટકા સ્ત્રીઓ અભણ હતી. કુલ પુરુષ અને સ્ત્રી સભ્યોની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો કુલ ૨૭.૫ ટકા કુલ સભ્યો પૈકી અભણ હતા. પુરુ કરેલ બાલમંદિરનું શિક્ષણ મેળવનાર પુરુષોની સંખ્યા જોઈએ તો ૧.૮ ટકા અને ૧.૬ ટકા સ્ત્રીઓની સંખ્યા હતી. એટલે કે કુલ સભ્યો પૈકી ૧.૭ ટકા સભ્યોએ બાલમંદિર સુધીનું શિક્ષણ મેળવ્યું હતું.

પ્રાથમિક શાળા સુધી શિક્ષણ મેળવનાર પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૧૮૬ની એટલે કે ૧૬.૧ ટકા પુરુષોની સંખ્યા હતી. જ્યારે સ્ત્રી સભ્યોમાંથી કુલ ૮૬ એટલે કે ૮.૮ ટકા સ્ત્રીઓએ પ્રાથમિક શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. જે કુલ સભ્યોની દ્રષ્ટિએ ૧૨.૭ ટકાએ પ્રાથમિક શાળા સુધીનું શિક્ષણ મેળવ્યું હતું.

માધ્યમિક કક્ષા સુધીનું શિક્ષણ મેળવનાર કુલ પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૧૧૮ એટલે કે ૮.૭ ટકા હતી. જ્યારે સ્ત્રી સભ્યોની કુલ સંખ્યા ૬૮ એટલે કે ૬.૨ ટકા હતી. જે કુલ સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ પુરુષ અને સ્ત્રી એમ બન્ને મળીને ૧૮૭ એટલે કે ૮.૧ ટકા સભ્યોએ માધ્યમિક શાળા સુધીનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યું હતું.

ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળા સુધીનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરનાર પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા માત્ર ૨૧ની હતી. એટલે કે ૧.૮ ટકા હતા. જ્યારે સ્ત્રી સભ્યોની સંખ્યા ૪ એટલે કે ૦.૪ ટકા હતી. કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો કુલ ૨૫ એટલે કે ૧.૧ ટકા સભ્યોએ ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળા સુધીનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરેલું હતું.

પી.ટી.સી. નું શિક્ષણ મેળવનાર પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૮ એટલેકે ૦.૭ ટકા હતી. જ્યારે સ્ત્રીઓની સંખ્યા ૩ એટલે કે ૦.૩ ટકા હતી. જે કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ ૦.૫ ટકાએ પી.ટી.સી.નું શિક્ષણ લીધેલ જોવા મળ્યું હતું.

જ્યારે બી.એ. એટલે કે સ્નાતક કક્ષાનું શિક્ષણ મેળવનાર પુરુષોની સંખ્યા ૫ એટલે ૦.૪ ટકા હતી. જ્યારે સ્ત્રીઓની સંખ્યા ૪ એટલે કે ૦.૪ ટકા હતી. કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૦.૪ ટકા એજ સ્નાતક કક્ષા સુધીનું શિક્ષણ મેળવેલ હતું.

અહીં બાલમંદિરથી સ્નાતક કક્ષા સુધીનું શિક્ષણ પુરું કરનાર કુલ સભ્યોની સંખ્યા જોઈએ તો પુરુષ સભ્ય સંખ્યા ૩૭૨ એટલે કે કુલ પુરુષ સભ્ય સંખ્યા દ્રષ્ટિએ ૩૦.૫ ટકા પુરુષ સભ્યો શિક્ષિત હતા. જ્યારે સ્ત્રી સભ્યોની સંખ્યા ૧૮૩ હતી. એટલે કે કુલ સ્ત્રી સભ્યોની સરખામણીએ ૧૬.૯ ટકાએ શિક્ષણ પુરું કરેલ હતું, એટલે કે કુલ પુરુષ અને સ્ત્રી સભ્યો પૈકીના ૨૪.૧ ટકા સભ્યોએ શિક્ષણ પુરું કરેલ હતું. જેમાં બાલમંદિરથી સ્નાતક સુધીની સંખ્યા આગળ જોઈ ગયા તે પ્રમાણે હતી.

ચાલુ શિક્ષણની વિગતો :

અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ કુટુંબોમાં હાલ કેટલા સભ્યો શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હતા. અને ક્યાં સુધી શિક્ષણ મેળવી રહ્યા છે. તેની વિગતો પણ ક્ષેત્રકાર્ય દરમિયાન મેળવી હતી. જેની રજુઆત કોઠા નં.૭માં જ કરેલી છે. કોઠા પરથી જોઈ શકાય છે કે બાલમંદિરમાં શિક્ષણ મેળવતા પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૧૬ની હતી. જે ૧.૩ ટકા હતી, જ્યારે ૨૨ સ્ત્રીસભ્યો બાલમંદિરમાં શિક્ષણ મેળવી રહી હતી. જેની સંખ્યા ટકાની દ્રષ્ટિએ ૧.૭ ટકાની હતી. કુલ સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો આ સંખ્યા ૩૮ની થતી હતી એટલે કે ૧.૭ ટકા પુરુષ અને સ્ત્રીસભ્યો બાલવાડીનું શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હતા.

પ્રાથમિક શાળામાં ભણતા પુરુષ બાળકોની સંખ્યા ૧૮૭ એટલે કે ૧૫.૩ ટકા હતી. જ્યારે સ્ત્રી સભ્યોની સંખ્યા ૧૬૧ની એટલે કે ૧૪.૯ ટકા હતી. કુલ સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ આ સંખ્યા ૩૪૮ની હતી એટલે કે ૧૫.૧ ટકા કુલ પુરુષ અને સ્ત્રી સભ્યો પ્રાથમિક શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હતા.

માધ્યમિક શાળામાં જેનું શિક્ષણ ચાલુ છે તેવા પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૩૦૩ની એટલે કે ૨૪.૮ ટકા હતી. જ્યારે સ્ત્રી સભ્યોની સંખ્યા ૨૧૬ એટલે કે ૨૦ ટકા હતી. કુલ પુરુષ અને સ્ત્રી સભ્ય સંખ્યા દ્રષ્ટિએ ૫૧૯ સભ્યો એટલે કે ૨૨.૫ ટકા સભ્યો માધ્યમિક શાળામાં શિક્ષણ લઈ રહ્યા હતા.

ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળામાં ધોરણ-૧૧ અને ૧૨ ચાલુ હોય તેવા પુરુષ બાળકોની સંખ્યા ૭૪ એટલે કે ૬.૧ ટકા હતી, જ્યારે સ્ત્રી બાળકોની સંખ્યા ૫૮ની હતી, એટલે કે ૫.૪ ટકા હતી. જે કુલ સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ ૧૩૨ એટલે કે ૫.૭ ટકા સભ્યો ઉચ્ચતર શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હતા.

સ્નાતક કક્ષા સુધી શિક્ષણ મેળવતા હોય તેવા પુરુષ સભ્યો ૩૯ એટલે કે ૩.૨ ટકા હતા, જ્યારે સ્ત્રીઓ ૮ એટલે કે ૦.૭ ટકા હતી. કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૨ ટકા કુલ સભ્યો સ્નાતક કક્ષા સુધીનું શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હતા.

પી.ટી.સી. સુધીનું શિક્ષણ મેળવતા હોય તેવા પુરુષ સભ્યો માત્ર ૧ એટલે કે ૦.૧ ટકા હતા. જ્યારે સ્ત્રીઓ ૨ એટલે કે ૦.૨ ટકા ટકા હતી, કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૦.૧ ટકા સભ્યો પી.ટી.સી.નું શિક્ષણ મેળવતા હતા.

અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોની સભ્ય સંખ્યામાં બી.એડ્. સુધીનું શિક્ષણ મેળવતા હોય તેવા પુરુષ સભ્યો એકપણ જોવા મળ્યા નહતા. જ્યારે સ્ત્રી સભ્યોમાં એટલે કે ૦.૪ ટકા સ્ત્રીઓ બી.એડ્.નું શિક્ષણ મેળવી રહી હતી. જે કુલ સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૦.૨ ટકા સભ્યો બી.એડ્ નું શિક્ષણ મેળવતા હતા.

ટેકનીકલ કક્ષાનું એટલે કે આઈ.ટી.આઈ. સુધીનું શિક્ષણ મેળવતા હોય તેવા પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૧૧ એટલે કે ૦.૯ ટકા હતી, જ્યારે સ્ત્રી સભ્યોની સંખ્યા ૩ની એટલે કે ૦.૩ ટકા હતી. જે કુલ સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૦.૭ ટકા સભ્યો આઈ.ટી.આઈ.નું શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હતા.

અહીં કુલ સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ચાલુ શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હોય તેવા કુલ સભ્યોની સંખ્યા ૧,૧૮૫ની હતી એટલે કે ૫૧.૪ ટકા સભ્યો બાલમંદિરથી આઈ.ટી.આઈ. સુધીનું શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હતા. જેમાં પુરુષ સભ્યોની સંખ્યા ૬૩૧ એટલે કે ૫૧.૭ ટકા અને સ્ત્રી સભ્યોની સંખ્યા ૪૮૪ એટલે કે ૪૪.૭ ટકા સ્ત્રી સભ્યો શિક્ષણ મેળવી રહી હતી.

અહીં કોઠાના અભ્યાસ પરથી ખરેખર શિક્ષણની સ્થિતિ જોઈએ તો કુલ સભ્ય સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ નીચે દર્શાવ્યા મુજબની પરિસ્થિતિ જોવા મળી હતી.

શિક્ષણની સ્થિતિ

ક્રમ વિગત	પુરુષ સંખ્યા(ટકા)	સ્ત્રી સંખ્યા (ટકા)	કુલ સંખ્યા (ટકા)
૧ કુલ સભ્ય સંખ્યા	૧,૨૨૧ (૫૩.૦) (૧૦૦.૦૦)	૧,૦૮૨ (૪૮.૦) (૧૦૦.૦૦)	૨,૩૦૩ (૧૦૦.૦) (૧૦૦.૦૦)
૨. અભણ	૨૧૮ (૩૪.૪) (૧૭.૮)	૪૧૫ (૬૫.૬) (૩૮.૪)	૬૩૩ (૧૦૦.૦) (૨૭.૫)
૩. પુરું કરેલ શિક્ષણ	૩૭૨ (૬૭.૦) (૩૦.૫)	૧૮૩ (૩૩.૦) (૧૬.૯)	૫૫૫ (૧૦૦.૦) (૨૪.૧)
૪. ચાલુ શિક્ષણ	૬૩૧ (૫૩.૨) (૫૧.૭)	૪૮૪ (૪૦.૮) (૪૪.૭)	૧,૧૧૫ (૧૦૦.૦) (૫૧.૪)

ઉપર દર્શાવ્યા મુજબની માહિતી પાછળ કોઠા નં.૭માં વિગતે દર્શાવેલ છે તેના ઉપરથી કહી શકાય કે તપાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોમાં કુલ ૨૭.૫ ટકા સભ્યો અભણ હતા. ૨૪.૧ ટકા સભ્યોએ શિક્ષણ પુરું કર્યું હતું. જ્યારે ૫૧.૪ ટકા સભ્યો શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હતા. કોઠામાં એ પણ જોઈ શકાય છે કે પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓ વધું શિક્ષિત હતી.

શિક્ષણ પુરું કર્યું હોય તેવા સભ્યોમાં પ્રાથમિક સુધીનું શિક્ષણ મેળવનારની કુલ સંખ્યા ૨૯૨ એટલે કે ૧૨.૭ ટકા હતી, જ્યારે માધ્યમિક શિક્ષણ પુરું કરનારની સંખ્યા ૧૮૭ની એટલે કે ૮.૧ ટકા હતી. જેની પાછળનું મુખ્ય કારણ છેલ્લા બે દાયકા પહેલાં શિક્ષણની સ્થિતિ હતી તેમાં આદર્શ નિવાસી શાળાની શરૂઆત થતાં છેલ્લા દોઢ દાયકામાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક કક્ષા સુધીનું શિક્ષણ લેનાર સભ્યોની સંખ્યામાં ઉત્તરોત્તર વધારો જોઈ શકાય છે.

કુલ ચાલુ શિક્ષણની ટકાવારી જોઈએ તો ૫૧.૪ ટકા સભ્યો શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હતા. જેમાં પ્રાથમિક કક્ષાએ ૧૫.૧ ટકા અને માધ્યમિકકક્ષાએ ૨૨.૫ ટકા સભ્યો શિક્ષણ મેળવી રહ્યા હતા. જ્યારે ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળામાં શિક્ષણ મેળવનારની સંખ્યા માત્ર ૫.૭ ટકા જ હતી. એટલે કે હજુ આ વિસ્તારોમાં દરેક જિલ્લામાં આદિવાસી બાળકો માટેની ઉચ્ચતર આદર્શ નિવાસી શાળાઓ પુરી સુવિધાઓ સાથે જો ચાલુ કરવામાં આવે તો જ વધુને વધુ બાળકો વિનયન, વાણિજ્ય અને વિજ્ઞાન પ્રવાહનો લાભ લઈ શકશે.

કોઠા પરથી એ પણ કહી શકાય છે કે કુલ અભણ સંખ્યામાં ૬૫.૫ ટકા સ્ત્રીઓ અભણ હતી. જ્યારે પુરું કરેલ સંખ્યા ૩૦ ટકા હતી. એટલેકે છેલ્લા દોઢ દાયકામાં શિક્ષણ તરફની ભૂખ આ પ્રકારની સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ બનતાં વધારે તીવ્ર બની છે. તે સ્પષ્ટ જોઈ શકાય છે. પરંતુ શિક્ષણક્ષેત્રે હજુ પુરા કર્મચારીઓ સાથેની સુવિધા કે જે ધોરણ-૬થી ચાલું કરવામાં આવેલ શાળાઓમાં પુરી પાડવામાં આવશે તોજરૂર સારું પરિણામ આવતા દસ વર્ષમાં જોઈ શકાશે.

અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ કુટુંબના વડાઓ પાસેથી પણ પોતાના બાળકોને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં મોકલવા અંગે, બાળકોને ભણાવવા અંગે, શિક્ષકોની વાલી મુલાકાત અંગે, બાળકોને શાળાએ મોકલતાં આર્થિક મુશ્કેલી અંગે, શિક્ષણમાં ફરક અંગે, આદર્શ નિવાસી શાળાઓની વ્યવસ્થા અંગે, વાલીઓના ખ્યાલ, શાળા અને શિક્ષકો પ્રત્યેના ખ્યાલો, શિક્ષકો અને અભ્યાસ અંગેની કોઈ ફરિયાદ હોય તો તે માટે, શિક્ષણ પાછળ થતા ખર્ચ અંગે, તેમજ છોકરીઓને ક્યાં સુધીનું શિક્ષણ આપવું જોઈએ તે અંગેની વિગતો મેળવી હતી. જેની સઘળી માહિતી કોઠા નં.૮ થી ૧૨માં દર્શાવવામાં આવી છે.

વિદ્યાર્થીને આદર્શ નિવાસી શાળામાં પ્રવેશ મેળવવા માટે કોણ મદદરૂપ થયું હતું તે અંગેની વાલીઓના પ્રતિભાવોનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. તેનું સ્પષ્ટીકરણ કોઠા

નં.૮માં દર્શાવેલ છે. કોઠા પરથી જોઈ શકાય છે કે કુલ ૪૨૫ કુટુંબોની દ્રષ્ટિએ ૧૩.૪ ટકા વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ માટે શિક્ષકોની સહાયથી પ્રવેશ મેળવ્યો છે. કુલ કુટુંબોની સરખામણીમાં ૪૧.૬ ટકા વાલીઓએ પોતાની જાતે જ વિદ્યાર્થીઓને શાળામાં પ્રવેશ અપાવ્યો છે. જ્યારે ૩૦.૧ ટકા વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે વિદ્યાર્થીના પ્રવેશ માટે ઘરના શિક્ષિત સભ્ય મદદરૂપ થયા હતા અને ૧૪.૧ ટકા વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે વિદ્યાર્થીના પ્રવેશ માટે શિક્ષિત અને પરિચિત સભ્ય મદદરૂપ થયા હતા. તેમજ ૦.૮ ટકા વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ માટે સામાજિક કાર્યકર મદદરૂપ થયા હતા. કોઠા નં.૮ માં શિક્ષક અને વાલીઓની મુલાકાત અંગે પણ દર્શાવ્યું છે.

શિક્ષકની વાલી મુલાકાત :

વિદ્યાર્થીઓના વિદ્યાકીય સિદ્ધિ માટે વાલી અને શિક્ષકની મુલાકાત હોવી અનિવાર્ય બાબત કહી શકાય. વિદ્યાર્થીના અભ્યાસ અર્થે સાથે સાથે શાળાઓની ગુણવત્તા વિકસે તે માટે પણ શિક્ષક અને વાલી મુલાકાત અગત્યની છે. તેમાં જ શિક્ષણ જગતનું શ્રેય રહેલું છે. અહીં અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ વાલીઓની મુલાકાત દરમ્યાન શિક્ષકની વાલીઓ સાથેની મુલાકાત બાબતે પણ કેટલીક માહિતી મેળવી હતી.

અભ્યાસ હેઠળના કુલ ૪૨૫ વાલીઓમાંથી કુલ ૬૫ વાલીઓએ એટલે કે ૧૫.૩ ટકાએ જણાવ્યું હતું કે આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકો અમારી મુલાકાત લે છે. જ્યારે ૮૫ ટકા વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકો અમારી મુલાકાત લેતા નથી અને જે શિક્ષકોએ વાલી સાથે મુલાકાત લીધી હતી તેનો ઉદ્દેશ ક્યો હતો તે અંગે વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે શિક્ષકોએ અમને અમારા બાળકોને ક્યાં સુધી ભણાવવા ઈચ્છીએ છીએ, આર્થિક બાબત અંગે, શિક્ષણની જરૂરિયાત અંગે, તેમજ શિક્ષણ લેવાથી થતા ફાયદા ગેરફાયદા અંગે સમજ આપી હતી. જે શિક્ષકોએ વાલીઓનો સંપર્ક કરી વાલીઓને જે બાબતો સમજાવી તેની કેટલીક વિગતો અહીં દર્શાવવામાં આવી છે.

કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓની આ તપાસમાં મુલાકાત લીધેલ ૪૨૫ કુટુંબો પૈકી મુલાકાત લીધેલ ૧૫ ટકા કુટુંબોને શિક્ષકોએ નીચેની કેટલીક બાબતોથી વાકેફ કર્યા હતા.

- (૧) ધોરણ-૧૦માં ભણતા બાળકોને રજાઓના સમયમાં વધુ અભ્યાસ અંગે માર્ગદર્શન આપવા માટે મુલાકાત લીધી હતી.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું શિક્ષણ સારું છે. અભ્યાસ માટેગામના બીજા બાળકો શાળામાં અભ્યાસ માટે આવે તેવું જણાવવા માટે આચાર્ય અને શિક્ષકો બન્ને આવ્યા હતા.
- (૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં તમામ પ્રકારની સુવિધાઓ છે જેથી બાળકો વધારે સારો અભ્યાસ કરી શકે તેવું જણાવ્યું હતું.

- (૪) વિદ્યાર્થીઓ શાળામાં નિયમિત હાજરી આપે તેમજ વાલીઓ વેકેશન પછી જલ્દી પોતાના બાળકોને શાળામાં મોકલે જેથી બાળકના શિક્ષણનું સ્તર સુધરે તેવું જણાવ્યું હતું.
- (૫) કેટલાક વાલીઓ ગામની નજીક રહેતા હોય તેવા અવાર-નવાર શાળાના શિક્ષકોને મળતા રહે છે અને ઘરે પણ આવે છે.
- (૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સમુદ્જીવનની ભાવના સાથે શિક્ષણ આપવામાં આવે છે અને સાથે સાથે વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગી વિકાસ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કરવામાં આવે છે.
- (૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અભ્યાસું વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધે તે માટે.
- (૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓનું પોતાના ઘરે જતાં કેવું વર્તન કરે છે તે જોવા માટે આવ્યા હતા.
- (૯) પ્રવેશ અરજીફોર્મ અને પ્રવેશ મળ્યો તેની જાણ કરવા માટે આવ્યા હતા.

તપાસ હેઠળની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ પ્રત્યેના કુલ ૪૨૫ વાલીઓએ પોતાનાં બાળકોને ક્યાં સુધી ભણાવવા ઈચ્છે છે તે અંગેની વિગતો પણ કોઠા નં.૮માં દર્શાવી છે. કોઠા પરથી જોઈ શકાય છે કે કુલ ૪૨૫ વાલીઓ પૈકીના ૪ વાલીઓ એટલે કે ૦.૯ ટકા વાલીઓ ધોરણ-૭ સુધી પોતાનાં બાળકોને ભણાવવાનું ઈચ્છતા હતા, જ્યારે ૨૦ વાલીઓ એટલે કે ૪.૭ ટકા વાલીઓ એસ.એસ.સી. સુધી કે એચ.એસ.સી. સુધી પોતાનાં બાળકોને ભણાવવાની ઈચ્છા ધરાવતા હતા, ૭૮ વાલીઓ એટલે કે ૧૮.૪ ટકા વાલીઓ પોતાનાં બાળકો કોલેજ કક્ષા સુધી શિક્ષણ મેળવે તેવી ઈચ્છા વ્યક્ત કરી હતી. જ્યારે ૩૨૩ વાલીઓ એટલે કે ૭૬ ટકા વાલીઓ પોતાનાં બાળકોને, બાળક ભણે ત્યાં સુધી અને નોકરી મળે ત્યાં સુધી ભણાવવાની ઈચ્છા ધરાવતા હતા.

એટલે કે કોઠાના અભ્યાસ પરથી એટલું તો સ્પષ્ટ થાય જ છે કે વાલીઓ પોતાનાં બાળકો શિક્ષણ મેળવે તેવી પ્રબળ ઈચ્છા ધરાવે છે. કેમકે મોટાભાગના વાલીઓ પોતાનું બાળક ભણીગણીને છેલ્લે નોકરી મળે ત્યાં સુધી પૂર્ણ અભ્યાસ કરાવવાની ખેવના ધરાવે છે. જે તેમની શિક્ષણ પ્રત્યેની જાગૃતતા કેટલી છે તે બતાવે છે.

વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત વખતે પોતાના બાળકોને શાળાએ મોકલવામાં પડતી આર્થિક મુશ્કેલી, શિક્ષણ અંગેની જાણકારી તથા આદર્શ નિવાસી શાળામાં તમારું બાળક ભણે છે ત્યાં સુધી બાળકોની તુલનાએ તમને શું ફરક લાગે છે. તેની પણ જાણકારી મેળવી હતી જેની વિગતો કોઠા નં.૮ માં જ દર્શાવી છે.

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ ૪૨૫ વાલીઓ પૈકીના ૩૨૨ એટલે કે ૭૫.૮ ટકાએ તેમને આર્થિક મુશ્કેલીઓ પડે છે તેમ જણાવ્યું હતું. જ્યારે ૨૪.૨ ટકા વાલીઓએ પોતાને ભલે આર્થિક મુશ્કેલી કે સામાજિક મુશ્કેલી પડતી હોય, પણ વિદ્યાર્થીના ભવિષ્યની ચિંતા વ્યક્ત કરી પોતાનું બાળક આગળ ભણે તેવી અનુભૂતિ બતાવી હતી.

મુશ્કેલી અંગેના પ્રત્યાઘાતો દર્શાવનાર કુલ ૩૨૨ કુટુંબો પૈકીના ૨૯૭ વાલીઓએ ભણતર માટે પોતાને ખર્ચ વેઠવો પડે છે તેમ જણાવ્યું હતું. ૧૧૦ વાલીઓએ ખર્ચની સાથે સાથે બાળકોને શાળાએ મોકલવાથી ખેતીકામમાં પહોંચી વળવામાં પડતી મુશ્કેલીઓ અંગે અને ૩૬ વાલીઓએ અર્થોપાર્જનમાં એટલે કે જીવનનિર્વાહ માટે રોકડ રકમ મેળવવા તેનો ઉપયોગ કરી શક્યો હોત તેવું જણાવ્યું હતું.

તપાસ હેઠળના ૪૨૫ કુટુંબો (વાલીઓ) માંથી ૮૧ કુટુંબોએ ઘરકામ સંબંધી મુશ્કેલી અંગે અને ૩૦ કુટુંબોએ નાના બાળકોની સારસંભાળ અંગેની મુશ્કેલી પોતાના બાળકને શાળાએ મોકલવાથી પડે છે તેમ જણાવ્યું હતું.

તપાસ હેઠળની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ પ્રત્યેના કુલ ૪૨૫ વાલીઓની મુલાકાત દરમ્યાન જાણવા મળેલ માહિતીના અનુસંધાનમાં કેટલાક વાલીઓ તેમના બાળકોનો અભ્યાસ ચાલુ હોય તેમને ખેતીની મોસમ દરમ્યાન ખેતીકામમાં બાળકોની જરૂર પડતી નથી. અથવા ખેતીકામમાં બાળકોને સામેલ કરતા નથી કારણકે...

- (૧) કેટલાક વાલીઓ જાતે અને ઘરના સભ્યો મળીને ખેતીકામ કરે છે.
- (૨) કેટલાક વાલીઓ ખેતમજૂરો દ્વારા ખેતીકામ કરાવી લે છે.
- (૩) કેટલાક વાલીઓ વિદ્યાર્થીઓનો અભ્યાસ બગાડવા માગતા નથી.
- (૪) ભણતરમાં વિક્ષેપ ન પડે તે માટે બાળકને ખેતીકામ માટે બોલાવતા નથી.
- (૫) કેટલાક વાલીઓ જાતે મુશ્કેલીઓ વેઠી લઈને પણ બાળકનું ભવિષ્ય, જીવન ઉજળું બને એવી આશા રાખે છે.
- (૬) કેટલાંક બાળકો ખેતી કામમાં જોડાતાં જ નથી.
- (૭) કેટલાક વાલીઓ બાળકો આગળ વધારે અભ્યાસ કરે તેવી ઈચ્છા ધરાવે છે તેથી બાળકોને ખેતીકામમાં જોડતા નથી.
- (૮) કેટલાક વાલીઓ પોતાના બાળકોને ચાલુ અભ્યાસમાંથી ઘરે બોલાવવામાં આવે તો તેનો અભ્યાસ અધુરો રહી જાય તેવો ખ્યાલ ધરાવે છે. તેથી ખેતીકામમાં જોડતા નથી.

કોઠા નં.૯ ઉપરથી એ પણ જાણવા મળે છે કે કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પોતાનાં બાળકો શું ભણે છે તે અંગે વાલીઓને કેટલી જાણકારી છે તેની વિગત અભ્યાસ હેઠળ આવરી લીધેલ કુલ ૪૨૫ વાલીઓ પાસેથી મેળવી હતી. જેમાં ૩૩૬ વાલીઓ એટલે

કે ૭૯ ટકા વાલીઓ શાળામાં પોતાનાં બાળકો શું ભણે છે, ક્યા પ્રકારનું શિક્ષણ મેળવે છે તે અંગે જાણકારી ધરાવતા હતા. જ્યારે ૮૯ વાલીઓ બાળક શું ભણે છે તેનાથી વાકેફ નહતા, એટલે કે ૨૧ ટકા વાલીઓ પોતાના બાળકો શાળામાં શું ભણે છે તેનો કોઈ ખ્યાલ નહતો.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાળકો ક્યા ધોરણમાં અને શું ભણે છે તે અંગે જાગૃત વાલીઓએ જણાવેલ કેટલાંક મંતવ્યો નીચે પ્રમાણે છે.

- (૧) કેટલાક વાલીઓને ધોરણ ૮ - ૯ કે ૧૦માં પોતાનું બાળક અભ્યાસ કરે છે તેની જ જાણકારી છે.
- (૨) કેટલાક વાલીઓને ધોરણ-૧૦માં અંગ્રેજી વિષય રાખેલ છે તેવો ખ્યાલ છે.
- (૩) કેટલાક વાલીઓને તેમના આદર્શ નિવાસી શાળામાંથી શિક્ષણ પુરું કરેલ હોય તેવા બાળકો કોલેજમાં ક્યાં અને શું અભ્યાસ કરે છે તે અને પોલીટેકનીક ડીપ્લોમા કરે છે તેનો ખ્યાલ છે.
- (૪) કેટલાક વાલીઓને તેમનાં બાળકો ધો. ૧૧-૧૨ માં અભ્યાસ ચાલુ છે તેવો ખ્યાલ ધરાવે છે.
- (૫) શાળામાં ગણિત, વિજ્ઞાન, ગુજરાતી, અંગ્રેજી વગેરે વિષયો ભણે છે તેવો કેટલાક વાલીઓનો ખ્યાલ છે.
- (૬) કેટલાક વાલીઓને પોતાના બાળકોની હોંશિયારી અને ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયો સાથે અભ્યાસ કરે છે તે જાણે છે.
- (૭) કેટલાક વાલીઓને સામાન્ય વિષયો કે (હાયર) વિજ્ઞાનના વિષયો રાખેલ છે તેવો ખ્યાલ રાખે છે.
- (૮) કેટલાક વાલીઓ પોતાના બાળકોના અભ્યાસના વિષયો ગુણ અને ટકાવારીનો પણ ખ્યાલ રાખે છે.
- (૯) કેટલાક વાલીઓ પોતાનો બાળક હોંશિયાર છે કે અભ્યાસમાં નબળો છે તેવો ખ્યાલ રાખે છે અને શાળાઓમાં શિક્ષકોને સૂચન પણ કરે છે.

કોઠા નં.૯ ઉપરથી એ પણ જાણી શકાય છે કે તપાસ હેઠળની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કુલ ૪૨૫ વાલીઓના તેમના ન ભણતાં બાળકોની તુલનામાં શાળાએ જતાં બાળકોમાં કંઈ ફરક લાગે છે કે નહી તેનાં મંતવ્યો પરથી જાણી શકાય છે કે આદર્શ નિવાસી શાળા કેટલી ઉપયોગી છે જેની પ્રસ્તુત તપાસ હેઠળના કુલ ૪૨૫ વાલીઓ પૈકીના ૩૪૭

વાલીઓ એટલે કે ૧.૬ ટકા વાલીઓના પ્રત્યુત્તર દ્વારા પોતાનાં નથી ભણતાં બાળકો અને શાળાએ જતાં બાળકોમાં તેમને ઘણો બધો ફરક જોવા મળેલ હતો. જ્યારે ૭૮ વાલીઓ એટલે કે ૧૮.૪ ટકા વાલીઓને તેમનાં ભણતાં અને નભણતાં બાળકોમાં કંઈ ફરક જોવા મળ્યો નહતો.

તપાસ હેઠળના કુલ ૪૨૫ વાલીઓ દ્વારા મેળવેલ માહિતીના અનુસંધાનમાં કેટલાક વાલીઓને તેમનાં બાળકો કે જે ભણતાં નથી તેની તુલનામાં શાળાએ જતાં બાળકોમાં શું ફરક લાગે છે તેની લાક્ષણિકતાઓ નીચે પ્રમાણે દર્શાવી છે.

- (૧) કેટલાક વાલીઓનાં બધાંજ બાળકો ભણેલાં છે જે ગામનાં કે બીજાં ગામનાં ન ભણતાં બાળકોની સરખામણીમાં સારાં અને વ્યસનમુક્ત છે.
- (૨) કેટલાક વાલીઓનાં ભણતાં બાળકોનું વર્તન સારું છે અને તોફાન કરતાં નથી.
- (૩) કેટલાક વાલીઓને ભણેલા અને ન ભણતા બાળકો વચ્ચે સંસ્કારોમાં તફાવત જોવા મળે છે.
- (૪) કેટલાક વાલીઓને ભણતા અને નભણતા બાળકોમાં કોઈ ખાસ ફરક ન લાગતાં સામાન્ય ફરક લાગે છે.
- (૫) શાળાએ જતાં બાળકો વાલીઓનું કહેવું માને છે, જ્યારે અભણ બાળકો વાલીઓનું કહેવું માનતાં નથી, એટલે કે મોટાઓનું માન રાખે છે.
- (૬) અભ્યાસ કરતા બાળકો ગુજરાતી સારી રીતે બોલી શકે છે અને વાંચી શકે છે, જ્યારે અભણ બાળકો સારું બોલી શકતાં નથી.
- (૭) અભણ બાળકો કરતાં ભણેલાં બાળકો સંસ્કારી, બુદ્ધિશાળી, સારા વિચારો અને હોશિયાર જે ન ભણેલાં બાળકોમાં જોવા મળતું નથી.
- (૮) ભણેલાં બાળકો બીજાં ઘરનાં બાળકોને આદર-માનમર્યાદા વગેરે શીખવે છે.
- (૯) ન ભણતાં બાળકોને ભણેલાં બાળકો કામ કરવાનું અને શિક્ષણ લેવાનું જણાવે છે.
- (૧૦) શાળાએ જતાં બાળકોમાં આગતા-સ્વાગતા, રહેણીકરણી, બોલી, ચોખ્ખાઈ, શિસ્ત અને નિયમિતતા જોવા મળે છે. જે ન ભણતાં બાળકોમાં જોવા મળતું નથી.

ભણતરના ફાયદા :

અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા તથા અભ્યાસ પૂર્ણ કરી ગયેલ વિદ્યાર્થીઓના ૪૨૫ વાલીઓની મુલાકાત લેવામાં આવી હતી. જેમાં શાળાના શૈક્ષણિક અભ્યાસની સાથે સાથે જે તે વિસ્તારોમાં આવેલ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ પ્રત્યે લોકો કેવાં વલણો ધરાવે છે. આદર્શ નિવાસી શાળાઓ કેટલી ઉપયોગી છે. આદર્શ નિવાસી શાળાઓના શિક્ષણની સ્થિતિ અને બાળકોને શિક્ષણ આપવું જરૂરી છે કે કેમ ? તથા ભણતરના ક્યા ક્યા ફાયદા છે તેની માહિતી પણ વાલીઓ પાસેથી મેળવી હતી અને વાલીઓ ભણતરનું કેટલું મહત્વ છે તેનાથી વાકેફ છે કે નહિ તે જાણવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો.

ઉપરોક્ત કેટલાક વિધાનોના પ્રત્યુત્તરમાં ૪૨૫ વાલીઓએ જે જુદા જુદા ભણતરના ફાયદાઓ તથા શિક્ષણનું મહત્વ જણાવ્યું હતું. તેની કેટલીક વિગતો અહીં દર્શાવી છે.

- (૧) બાળક ભણવાથી સારી રીતે જીવી શકે છે માટે શિક્ષણ દરેક બાળકે મેળવવું જરૂરી છે.
- (૨) દરેક વ્યક્તિ ભણીને ધંધો કે નોકરી મેળવી શકે છે તેથી તેનું જીવનધોરણ સુધરે છે.
- (૩) ભણવાથી કે વધારે શિક્ષણ મેળવવાથી સારી નોકરી મળે છે.
- (૪) ભણતરથી બાળકોની સમજશક્તિ વિકસે છે. ભવિષ્ય સુધરે છે અને લખતાં-વાંચતાં શીખી શકે છે.
- (૫) ભણતરથી બાળકોની સમજશક્તિ વિકસે, સારો અભ્યાસ કરી શકે, સામાજિક નિર્ણયોમાં પણ વિચારી શકે.
- (૬) ભણતર દ્વારા જીવનનાં ધ્યેયો સુધી પહોંચવા માટેની સીડી મળે છે અને યોગ્ય શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન દ્વારા બાળક પોતાના ધ્યેય સુધી પહોંચી શકે છે.
- (૭) શિક્ષિત બાળકોને ધંધા અર્થે સરકારશ્રી દ્વારા લોન પણ મળે છે તે મેળવી શકે અને પગભર થઈ શકે.
- (૮) ભણતરથી બાળકોની વિશાળ દ્રષ્ટિ ખીલે અને સારા શિક્ષિત વ્યક્તિઓ બની શકે.
- (૯) ભણતર દ્વારા બાળકો ઉચ્ચ પ્રકારનું શિક્ષણ મેળવી આર્થિકરીતે સદ્ધર બની શકે છે.
- (૧૦) ભણતરથી બીજાને મદદરૂપ થવાનો ગુણ વિકસે છે. બીજાને બોજારૂપ થતા નથી.
- (૧૧) ભણતરથી બાળકો શિક્ષિત બને છે અને અભણ માણસોની સંખ્યામાં ઘટાડો થાય છે.
- (૧૨) શિક્ષિત માણસો વધારે તેમ સમાજમાં સુધારો વધારે થઈ શકે છે અને પરસ્પર જીવન દ્રષ્ટિ બદલાય છે.

- (૧૩) ભણેલી વ્યક્તિ દુનિયા, દેશ અને રાજ્યોમાં બનતી ઘટનાઓથી વાકેફ રહે છે અને ભવિષ્યના વિકાસ માટે જાણકારી મેળવીને તે વિકાસ સાધે છે.
- (૧૪) ભણેલ વ્યક્તિ સરકારશ્રીની યોજનાઓનો લાભ મેળવી શકે છે તેમજ સરકારી લાભોથી વંચિત રહેતો નથી.
- (૧૫) ભણેલા વ્યક્તિઓનો સમાજમાં માન મોભો જળવાય છે તેમજ લગ્નજીવનમાં સફળતા રહે છે તેમજ જીવનમાં બીજાને ઉપયોગી થઈ શકે છે.
- (૧૬) ભણતર જીવન જીવવા માટે ઉપયોગી થાય છે તેમજ જીવનનો વિકાસ થાય છે.
- (૧૭) ભણવાથી વ્યક્તિના આચારો-વિચારોમાં પરિવર્તન અને સુધારો થાય છે અને બાલ્યજ્ઞાનમાં ઉમેરો થાય છે.
- (૧૮) ભણતરથી બીજા વિસ્તારોમાં સરળતાથી જઈ શકાય અને મનમાં રહેલો ખચકાટ દૂર થાય છે. તથા ભણતરથી કુટુંબ આગળ આવે છે અને શિક્ષણનું પ્રમાણ વધે છે.
- (૧૯) ભણતરથી બાળકોમાં અર્થ વગરનું આમ તેમ રઝળવાનું બંધ થાય છે.
- (૨૦) ભણતરથી ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયોનું જ્ઞાન વધે છે.
- (૨૧) ભણતરથી જીવન ઉપયોગી નોકરી મળે કે નમળે પણ પોતાનું જીવન યોગ્ય રીતે જીવવાની પોતાનામાં ક્ષમતા પ્રાપ્ત થાય છે.
- (૨૨) ભણતરથી ભણેલા વ્યક્તિ પોતાના બાળકોને ભણાવી શકે છે. જેથી ભણતરએ ખૂબજ જરૂરી છે.
- (૨૩) બહારના વિસ્તારોમાં જઈને નોકરી ધંધો કરી અને જાત મહેનત કરી પગભર થઈ શકે છે. અને વ્યક્તિ સેહ-સરમ કે સંકોચ વગર ગમે તે ધંધો કરી શકે છે.
- (૨૪) શિક્ષિત હોયતો બાળકો નાની ઉંમરે લગ્ન કરવાની ના કહે છે અને મોટી ઉંમરે લગ્ન કરવાની માન્યતા ધરાવતા થાય છે.
- (૨૫) શિક્ષણથી છોકરીઓ અને છોકરાઓને સારું અને વ્યવસ્થિત યોગ્ય પાત્ર મળી શકે છે.
- (૨૬) ભણતરથી આર્થિક, સામાજિક, સાંસ્કૃતિક તેમજ નૈતિક મૂલ્યોનો વિકાસ થાય છે.
- (૨૭) ભણેલ વ્યક્તિ હોય તો બીજાઓ કે વડીલો સાથે માનમર્યાદા અને પ્રેમથી વર્તન કરી શકે છે.
- (૨૮) ભણતરથી બાળકો સંસ્કારીબને છે અને દરેક વ્યક્તિઓને પોતાનો અંગત વિકાસ થાય છે.

- (૨૯) ભણેલ વ્યક્તિ જાગૃત અને સજાગ બને છે. નવું જાણે છે અને બીજાઓને અવનવા બનાવોથી વાકેફ કરે છે.
- (૩૦) ભણેલ વ્યક્તિ ઘરમાં થતી આવક જાવકના હિસાબ કરી રાખી શકે અને હિસાબની બાબતોમાં છેતરાય પણ નહિ.
- (૩૧) ભણતરથી કુટુંબમાં ધીરે ધીરે પરિવારની ભાવનાનો વિકાસ થાય છે.

ભણતરના ગેરફાયદા :

દરેક કુટુંબો પાસેથી મેળવેલ માહિતીના અનુસંધાનમાં વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની દ્રષ્ટિએ જેમ ભણતરના ફાયદા છે તેજ રીતે ભણતરના ગેરફાયદાઓ પણ જણાવ્યા હતા જે નીચે મુજબ છે.

- (૧) બાળકોને વધારે એટલે કે ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે ખર્ચ વધારે આવે છે અને નોકરી નમળે તો ખર્ચ સાર્થક થતો નથી, એટલે કે વાલીઓ માત્ર નોકરીના ખ્યાલથી જ ભણાવતા હોય તેવું જોવા મળ્યું હતું.
- (૨) બાળકો અભ્યાસ કરતા હોવાથી ખેતી કામમાં ઓછા મદદરૂપ થાય છે. ખેતીમાં મજૂરીખર્ચ વધારે આવે છે તથા ઘર કામમાં મુશ્કેલીઓ પડે છે.
- (૩) બાળકોને ભણાવવાથી આર્થિક મુશ્કેલીઓ વેઠવી પડે છે.
- (૪) વધારે અભ્યાસ કરેલ બાળક ખેતી તેમજ મજૂરીના કામો તેમજ અન્ય કામોમાં ઓછા મદદરૂપ રહે છે.
- (૫) બાળક ભણવા જતો હોવા છતાં અભ્યાસમાં રસ ન ધરાવે તોજ ભણવા છતાં નોકરી ન મળે અને ખેતી કરવી પડે તે ગેરફાયદો છે.
- (૬) ભણેલ વ્યક્તિ તેના શિક્ષણને સમાજ ઉપયોગી ન બનાવે તો તે નકામું છે.
- (૭) ભણ્યા પછી પણ જો ભૂખમરો વેઠવો પડે અને દુઃખી થવાય તો તે ગેરફાયદો છે. તો આમ ભણતર લીધેલ હોવા છતાં ઉપરોક્ત કેટલીક બાબતો ગેરફાયદાના રૂપે હતી. જેને વાલીઓએ ગેરફાયદામાં જણાવેલ છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાની વ્યવસ્થા અંગે વાલીઓના ખ્યાલો :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને સ્થાયી રહીને અભ્યાસ કરવાનો હોવાથી વિદ્યાર્થીઓને રહેવા તથા જમવા અને બીજી ભૌતિક તથા શૈક્ષણિક સગવડતાઓ પુરી પાડવામાં આવે છે. વિદ્યાર્થીઓને આ સુવિધાઓ કેવી પ્રાપ્ત થાય છે તે બાબત અંગે વાલીઓના પ્રતિભાવ મેળવ્યા હતા. તેની વિગતો કોઠા નં.૧૦માં દર્શાવેલ છે.

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ ૪૨૫ વાલીઓની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો ૩૨૩ વાલીઓ એટલે કે ૭૬ ટકા વાલીઓના અભિપ્રાયો પ્રમાણે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વ્યવસ્થા સરસ

હતી, જ્યારે ૭૬ વાલીઓ એટલે કે ૧૭.૯ ટકા વાલીઓના મત પ્રમાણે આદર્શ નિવાસી શાળાની વ્યવસ્થા સાધારણ સારી હતી અને ૨૧ વાલીઓ એટલે કે ૪.૯ ટકા વાલીઓના મત પ્રમાણે આદર્શ નિવાસી શાળાની વ્યવસ્થા સાધારણ હતી. જ્યારે ૫ વાલીઓ એટલે કે ૧.૨ ટકા વાલીઓના મત પ્રમાણે આદર્શ નિવાસી શાળાની વ્યવસ્થા અસંતોષકારક જણાવી હતી. કોઠા ઉપરથી સ્પષ્ટ જોઈ શકાય છે કે મોટાભાગના વાલીઓની દ્રષ્ટિએ ગામમાં અથવા આજુબાજુની માધ્યમિક શાળા કરતાં આદર્શ નિવાસી શાળામાં પોતાનું બાળક નિશ્ચિત અને સુખરૂપ રહી ભણી શકતું હતું.

તપાસ હેઠળની ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ પ્રત્યેના કુલ ૪૨૫ વાલીઓના શાળા કે શિક્ષણ પ્રત્યેના તેમના ખ્યાલો કે અભિપ્રાયો જાણવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવેલ જેની વિગત કોઠા નં. ૧૦માં દર્શાવી છે. કોઠાના અભ્યાસ ઉપરથી કુલ ૪૨૫ વાલીઓ પૈકીના ૪૧૦ વાલીઓ એટલે કે ૯૬.૫ ટકા વાલીઓએ શિક્ષકો સારા છે તેવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો. જ્યારે ૧૫ વાલીઓ એટલે કે ૩.૫ ટકા વાલીઓ શિક્ષકો વિશે ઠીક અભિપ્રાય આપ્યો હતો. ટૂંકમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓના શિક્ષકો દ્વારા સારું શિક્ષણ અપાઈ રહ્યું હતું.

સાથે સાથે કોઠા નં. ૯માં દર્શાવ્યા મુજબ શિક્ષકો સિવાય શાળાઓ વિશેના અભિપ્રાયો પણ જાણવાનો પ્રયત્ન કરેલ જેમાં ૪૨૫ વાલીઓ પૈકી ૪૦૨ વાલીઓએ એટલે કે ૯૪.૬ ટકા વાલીઓએ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ સારી સગવડો ધરાવે છે અને શાળામાં કોઈ જાતનો અભાવ નથી તેવું જણાવેલ, જ્યારે ૨૩ વાલીઓએ એટલે કે ૫.૪ ટકા વાલીઓએ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ઠીક છે તેવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો. આદર્શ નિવાસી શાળા માટેના વાલીઓએ આપેલ અભિપ્રાયો મુજબ દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓ સારી છે તેવો ખ્યાલ ધરાવે છે.

શિક્ષક અંગે અને અભ્યાસ બાબત ફરિયાદ :

શિક્ષક અને શાળામાં અભ્યાસ અંગે જો કોઈ ફરિયાદ છે કે નિહ તેની વિગતો મેળવી હતી. આદર્શ નિવાસી શાળામાં વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષકો, વોર્ડન તથા આચાર્યોની સીધી દેખરેખ હેઠળ અભ્યાસ કરતા હોય છે. વિદ્યાર્થીઓને સ્થાયી રહીને અભ્યાસ કરવાનો હોવાથી અનેક વિધ પ્રશ્નો તેને અનુભવતા હોય છે. તે અંગેની ફરિયાદ વિદ્યાર્થી વાલીને કરતો હોય છે. કેટલાક વાલિશ્રીઓએ ફરિયાદ અંગેના અભિપ્રાયો આપ્યા હતા. જેની વિગત પણ કોઠા નંબર ૧૦માં દર્શાવી છે. કોઠા પરથી જોઈ શકાય છે કે અભ્યાસ હેઠળના કુલ ૪૨૫ કટુંબોમાંથી માત્ર ૩ વાલિઓએ શિક્ષકો અંગે એટલે કે ૦.૭ ટકાએ શિક્ષક અંગે ફરિયાદ કરેલ હતી, જ્યારે ૯૯.૩ ટકા વાલિઓએ જણાવ્યું કે અમારા બાળકો તરફથી શિક્ષક અંગેની કોઈ ફરિયાદ કરવામાં આવતી નથી એજ રીતે શિક્ષકોની સાથે અભ્યાસ સંબંધી પણ પૃચ્છા કરતાં જાણવા મળ્યું હતું કે માત્ર ૪ વાલિઓ એટલે કે ૧.૦ ટકા વાલિઓ

વિદ્યાર્થીના અભ્યાસ અંગે ફરિયાદ કરેલ હતી, જ્યારે ૯૯.૦ ટકા વાલિઓએ જણાવ્યું હતું કે અમને વિદ્યાર્થીના અભ્યાસ અંગે ફરિયાદ નથી.

કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ કુલ ૪૨૫ વાલિઓની મુલાકાત દરમ્યાન ખાસ કરીને ધોરણ ૮ થી ૧૦માં અભ્યાસ કરતા તમારા બાળકોએ તેમને કોઈ વિષયને લગતી ફરિયાદ કરી છે કે નહિ તેની વિગતો પણ વિદ્યાર્થીઓના વાલિઓની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત વખતે મેળવી હતી. જેની વિગતો પણ કોઠા નંબર ૧૦માં જ છેલ્લે દર્શાવેલી છે. કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ ૪૨૫ વાલિઓનીમાંથી માત્ર ૨ એટલે કે ૦.૫ ટકા વાલિઓએ વિદ્યાર્થીઓના વિષયની બાબતમાં ફરિયાદ કરી હતી, જ્યારે ૪૨૩ એટલે કે ૯૯.૫ ટકા વાલિઓ તેમના બાળકોના વિષયને લગતી કોઈ ફરિયાદ ન હતી.

એટલે કે કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓ આદર્શ નિવાસી શાળામાં મળતી સુવિધાઓ, શાળા અને શિક્ષકો અંગે તથા શિક્ષક અને અભ્યાસ અંગે તેમજ શાળામાં ચાલતા વિષયોથી વાકેફ અને સજાગ પણ હતા.

ઘરથી શાળાનું અંતર અને શિક્ષણ પાછળ કરવા પડતા ખર્ચની વિગતો :

તપાસ હેઠળની કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અપાતા શિક્ષણની સાથે સાથે મુલાકાત લીધેલ ૪૨૫ વાલિઓ પાસેથી પોતાનું બાળક વતનથી કેટલા અંતરે અભ્યાસ કરે છે. શિક્ષણ પાછળ કોઈ ખર્ચ કરવો પડે છે ખરો ? તો કેટલું ખર્ચ કરવું પડે છે તેની વિગતો કોઠા નંબર ૧૧માં દર્શાવી છે.

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ મુલાકાત લીધેલ કુલ ૪૨૫ વાલિઓમાંથી ૬૦ વાલિઓએ એટલે કે ૧૪.૧ ટકા વાલિઓના બાળકો ૫ કિ.મી. સુધીના અંતરેથી શાળામાં આવતા હતા, જ્યારે ૬૪ વાલિઓએ એટલે કે ૧૫.૧ ટકા વાલિઓનાં બાળકો ૬ થી ૧૦ કિ.મી. સુધીના અંતરેથી શાળામાં અભ્યાસ અર્થે આવતા હતા, જ્યારે ૭૮ વાલિઓ એટલે કે ૧૮.૬ ટકા વાલિઓના બાળકો ૧૧ થી ૧૫ કિ.મી. સુધીના અંતરેથી શાળામાં આવતા હતા. ૯૮ વાલિઓ એટલે કે ૨૩.૦ ટકા વાલિઓના બાળકો ૧૬ થી ૨૦ કિ.મી. દૂર સુધીના અંતરેથી શાળાઓમાં આવતા હતા. માત્ર ૯ વાલિઓ એટલે કે ૨.૧ ટકા વાલિઓના બાળકો ૨૨ થી ૨૫ કિ.મી.ના અંતરેથી અને ૧૧૫ વાલિઓના એટલે કે ૨૭.૧ ટકા વાલિઓના બાળકો ૨૬ કિ.મી.થી વધારે અંતરેથી અભ્યાસ અર્થે શાળામાં આવતા હતા.

અભ્યાસ અર્થે કેટલા અંતરેથી બાળકો આદર્શ નિવાસી શાળામાં અભ્યાસ અર્થે આવે છે તેની વિગતોની સાથે વાલિઓને બાળકોના અભ્યાસ પાછળ કરવા પડતા ખર્ચ અંગેની

વિગતો પણ મેળવી હતી, જેની વિગતો કોઠા નંબર ૧૧માં જ દર્શાવી છે. કોઠા પરથી જોઈ શકાય છે કે શિક્ષણ પાછળ ખર્ચ કરતા હોય તેવા વાલિઓની સંખ્યા ૩૦૨ એટલે કે ૭૧.૧ ટકા હતી, જ્યારે ૧૨૩ એટલે કે ૨૮.૯ ટકા વાલિઓને શિક્ષણ પાછળ ખર્ચ કરવો પડતો ન હતો.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જો કે દરેક વિદ્યાર્થીઓને કોઈપણ બાબતે ખર્ચ કરવો પડતો નથી, પરંતુ ધોરણ ૮ થી ૧૦માં અભ્યાસ કરતા બાળકોને પોતાના અંગત ખર્ચ માટે પોતાના વાલિઓ પાસેથી પૈસા મેળવતા હોય છે. આ અંગે ૨૮.૯ ટકા વાલિઓના મત તેમને પોતાના બાળકના શિક્ષણ પાછળ માત્ર આવવા જવાના ભાડા સિવાય કોઈ ખર્ચ કરવો પડતો નથી. ખર્ચ કરવો પડતો હોય તેવા ૩૦૨ વાલિઓ પણ એક દ્રષ્ટિએ શાળામાં મળતી સુવિધાઓ પુસ્તકો કે ગણવેશ માટે તો કોઈ ખર્ચ તેઓ કરતા નથી. માત્ર અભ્યાસને લગતી વધારાની જરૂરિયાત માટેજ આ લોકો ખર્ચ જાતે કરતા હતા. પણ તેની સાથે સરકારી સહાય તો તેમને મળતી જ હતી.

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ ૩૮૩ વાલિઓએ સ્પષ્ટ જણાવ્યું હતું કે આદર્શ નિવાસી શાળા પોતાના બાળકોને પુરતી સુવિધાઓ આપે છે. છતાં ૩૦૨ વાલિઓએ વધારાના ખર્ચને એટલે કે શિક્ષણને લગતી જરૂરિયાતો માટે કેટલાક વાલિઓએ સ્વખર્ચ કરેલ હતો. સાથે સરકારશ્રી પાસેથી પણ આ અંગે સહાય મેળવી હતી જે વાલિઓએ પોતે ખર્ચ ભોગવ્યો હતો તેમાં તેમણે ક્યાં સુધી અંદાજીત ખર્ચ કર્યો હતો તેની વિગતો પણ કોઠા ઉપરથી જોઈ શકાય છે.

શિક્ષણ પાછળ ખર્ચ કરનાર વાલિઓ પૈકીના ૮૯ એટલે કે ૨૯.૫ ટકાએ રૂ. ૫૦૦ સુધી ૧૬૨ વાલિઓએ એટલે કે ૫૩.૬ ટકાએ રૂ. ૧,૦૦૦ સુધીનો ૨૫ વાલિઓએ એટલે કે ૮.૩ ટકા વાલિઓએ રૂ. ૧,૫૦૦ સુધીનો અને ૨૬ વાલિઓ એટલે કે ૮.૬ ટકાએ રૂ. ૨,૦૦૦ સુધીનો ખર્ચ પોતાના બાળકો પાછળ વર્ષ દરમ્યાન કરતા હતા. જે પૈકી કેટલાક ધો. ૧૦માં અભ્યાસ કરતા બાળકો માટે અંગત ક્લાસ તથા શિક્ષણના સાધનો પાછળ વધુ ખર્ચ જોવા મળ્યો હતો.

તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ વાલિઓ પાસેથી પોતાના બાળકની ભણાવવા પાછળ કરવા પડતા ખર્ચને લીધે બાળકોને અભ્યાસમાં ચાલુ રાખશો કે અભ્યાસ છોડાવી દેશો ? આ અંગે પણ માહિતી મેળવી હતી. મોટાભાગના વાલિઓએ ભલે પોતાને અમુકખર્ચ અભ્યાસ અર્થે વેઠવો પડે પણ અમે અમારા બાળકને આગળ ભણાવવા માંગીએ છીએ તેમ જણાવ્યું હતું તે માટે કેટલાક કારણો પણ તેમણે આપ્યા હતા જેવાકે,

(૧) ખર્ચ જાતે કરીને દેવું કરીને પણ બાળકને અભ્યાસ કરાવવા કેટલાક વાલિઓ માને છે જે ભાવિ માટે ઉપયોગી છે.

- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શૈક્ષણિક તેમજ ભૌતિક સગવડો આપવામાં આવે છે છતાં કેટલાક વાલિઓને નહીવત ખર્ચ કરવો પડે છે જે તેમને પોષાય તેમ છે. આગળ બાળકને ભણાવવું જરૂરી છે.
- (૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બધીજ સગવડો સરકાર તરફથી મળતી હોવાથી ગરીબ બાળકો પણ અભ્યાસ કરી શકે છે જે ગરીબો માટે આશીર્વાદ રૂપ છે.
- (૪) કેટલાક વાલિઓનું માનવું છે કે બાળક વધારે અભ્યાસ કરે અને નોકરી મળે તે માટે પણ ખર્ચ થતું હોવા છતાં અભ્યાસ ચાલુ રાખવા માગે છે.
- (૫) કેટલાક વાલિઓનું માનવું છે કે બાળકોનું જીવનધોરણ સુધરે અને સંસ્કારી બને તે માટે પણ જરૂરી છે.
- (૬) કેટલાક વાલિઓનું માનવું છે કે અભ્યાસ કરેલ છોકરા છોકરીઓના સંબંધ કે લગ્નની બાબતમાં કોઈ મુશ્કેલી પડતી નથી.
- (૭) બાળકો જાતે નોકરી ન કરે તો સારી ખેતી કરી શકે અથવા તો જાતે ધંધો કરી શકે અને પગભર થઈ શકે તે માટે પણ શિક્ષણ ચાલું રાખવું જરૂરી છે.
- (૮) અભ્યાસ પૂર્ણ કરેલ હોય અને સારી નોકરી મળે તો સમાજમાં ઉચો દરજ્જો પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

પોતાના બાળકો કમાય તે પસંદ કરશો કે અભ્યાસ ચાલુ રાખવાનું પસંદ કરશો ?

તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ કુલ ૪૨૫ વાલિઓની મુલાકાત દરમ્યાન વાલિઓ પાસેથી પોતાના બાળકોને ભણાતાં-ભણતાં કોઈ પગારવાળી નોકરી મળી જાય તો તમે તે કમાય તે પસંદ કરશો કે અભ્યાસ ચાલુ રાખે તે પસંદ કરશો ? તે વિષયક માહિતી મેળવી હતી તેની માહિતી કોઠા નંબર ૧૨ માં દર્શાવી છે.

કોઠા નં. ૧૨ ના વિશ્લેષણ ઉપરથી જણવા મળે છે કે કુલ ૪૨૫ વાલિઓમાંથી ૨૫૬ વાલિઓ એટલેકે ૬૦.૨ ટકા વાલિઓ બાળકોને ભણતા-ભણતા પગારવાળી નોકરી મળી જાય તો તે કમાય તેવા વિચારો ધરાવે છે. જ્યારે ૧૬૯ વાલિઓ એટલેકે ૩૯.૮ ટકા વાલિઓ બાળકને ભણતા-ભણતા નોકરી મળે તો પણ પોતાના બાળકનો આગળ અભ્યાસ ચાલુ રાખે તે પસંદ કરતા હતા અને અભ્યાસ પૂર્ણ કરે તેવા અભિપ્રાય ધરાવતા હતા.

કેટલાક વાલિઓના બાળકોને અભ્યાસ કરતાં કરતાં નોકરી મળી જાય તો તે બાળક કમાય તે પસંદ કરે છે કે અભ્યાસ ચાલુ રાખવો આ અંગે પણ તપાસ હેઠળના ૪૨૫ કુટુંબો પાસેથી અભિપ્રાય મેળવ્યા હતા. ૪૨૫ પૈકીના ૨૫૬ જેટલા વાલિઓએ પોતાના બાળકોને પગારવાળી સારી નોકરી મળી જાય તો તે બાળકને અભ્યાસ બંધ કરી કમાય તે પસંદ

કરતા હતા અને આ અંગે પણ કેટલાક મંતવ્યો જાણવા મળ્યા તે અહી કોઠા નં.૧૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે વાલિઓના મંતવ્યો પ્રમાણે.

- (૧) બાળકોને નોકરી કરવા માટે ભણાવીએ છીએ અને જો ચાલુ અભ્યાસે નોકરી મળી જાય તો તેને અભ્યાસ બંધ કરાવી નોકરીએ લગાવવાનું ઈચ્છે છે.
- (૨) હાલનો સમય નોકરીનો છે અને તે કમાય તે જરૂરી છે.
- (૩) આર્થિક રીતે પરિસ્થિતિ ખરાબ હોવાથી તેમના બાળકો કમાય અને આર્થિક મદદ કરી શકે તે તેમના માટે ખૂબજ જરૂરી છે.
- (૪) વધતી જતી મોંઘવારી અને આર્થિક સંકટને પહોંચી વળવા માટે બાળકો નોકરી કરીને કમાય તે જરૂરી છે.
- (૫) અભ્યાસબાદ ડોનેશન આપીને પણ નોકરી મેળવવામાં મુશ્કેલીઓ પડે છે તેથી તે નોકરી સ્વીકારી કમાય તે ખૂબજ જરૂરી છે.
- (૬) કેટલાક વાલિઓનું કહેવું છે કે બાળકોને નોકરી મેળવવા માટે પાછળથી મુશ્કેલી ન પડે તેમજ આર્થિક વિકાસ માટે પણ નોકરી જરૂરી છે.

તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ પ્રત્યેના કુલ ૪૨૫ ઉત્તરદાતાઓમાંથી ૧૬૯ ઉત્તરદાતાઓએ તેમના અભ્યાસ કરતા બાળકોમાં ચાલુ અભ્યાસ દરમ્યાન પગારવાળી નોકરી મળી જાય તો તે નોકરી સ્વીકારવાનું પસંદ ન કરતાં તેમના બાળકો આગળ અભ્યાસ ચાલુ રાખે તેવું ઈચ્છતા હતા તે અંગેના કેટલાક મંતવ્યો પણ દર્શાવ્યા છે.

- (૧) વાલિઓ પોતાનાં બાળકો અભ્યાસ ચાલુ રાખે અને ઉચ્ચ અભ્યાસ કરે તેવી આશા રાખે છે.
- (૨) પોતાના બાળકોને ઉચ્ચ અભ્યાસ કરી સારી નોકરી મેળવે તેવી ઈચ્છા ધરાવતા હતા.
- (૩) આ વાલિઓ તેમના બાળકો સામાન્ય નોકરી ન મેળવતાં ઉચ્ચ કક્ષાની નોકરી મેળવે તેવા વિચારો ધરાવતા હતા.
- (૪) સારી નોકરી મેળવી પોતાના કુટુંબનું જીવનધોરણ ઉચુ આવે તથા સમાજમાં માનમરતબો વધે તેવી ખેવના ધરાવતા હતા.

આદર્શ નિવાસી શાળામાં મળતી શિષ્યવૃત્તિની જાણકારી :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓ સિવાય પ્રાથમિક તેમજ અન્ય બીજી શાળાઓમાં આદિવાસી બાળકોને સરકારશ્રી તરફથી શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે. જેની જાણકારી અભ્યાસ હેઠળના કુલ ૪૨૫ વાલીઓ પૈકી કેટલા વાલિઓને ખ્યાલ છે ? તેની વિગતો કોઠા નં.૧૨ માં દર્શાવી છે. તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ કુલ ૪૨૫ વાલીઓમાંથી ૨૮૮ વાલીઓને એટલે કે ૬૭.૮ ટકા વાલિઓને આદર્શ નિવાસી શાળાઓ સિવાય અન્ય શાળાઓમાં બાળકોને તેમના અભ્યાસ દરમ્યાન શિષ્યવૃત્તિ મેળવેલ હતી તેમ જણાવ્યું હતું. જ્યારે ૧૩૭ વાલીઓ એટલે કે ૩૨.૨ ટકા વાલિઓને ક્યારેય પણ પોતાના બાળકોના અભ્યાસ દરમ્યાન શિષ્યવૃત્તિનો લાભ ન હતો મળ્યો. એટલે કે શિષ્યવૃત્તિથી વંચિત હતા તેમ જણાવ્યું હતું.

છોકરીઓને ક્યાં સુધી ભણાવવી જોઈએ :

તપાસ હેઠળની ૨૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ વિદ્યાર્થીઓના કુલ ૪૨૫ વાલીઓની મુલાકાત દરમ્યાન મળેલ માહિતિને આધારે વાલીઓ પોતાની છોકરીઓને શિક્ષણ આપવું જરૂરી છે કે કેમ ? તે અંગેના અભિપ્રાયો મેળવ્યા હતા. વાલીઓ તરફથી મેળવેલ મંતવ્યોની વિગત કોઠા નં.૧૨માં દર્શાવી છે.

કોઠામાં દર્શાવ્યા મુજબ મુલાકાત લીધેલ ૪૨૫ વાલીઓ પૈકીના ૧૫૮ વાલીઓ એટલે કે ૩૭.૪ ટકા વાલીઓ એવો ખ્યાલ ધરાવે છે કે છોકરીઓને શિક્ષણ આપવું ખૂબજ જરૂરી છે. જ્યારે ૨૬૦ વાલીઓ એટલે કે ૬૧.૨ ટકા વાલીઓ એવું માને છે કે છોકરીઓને શિક્ષણ સામાન્ય રીતે જરૂરી છે. જ્યારે ૬ વાલીઓ એટલે કે ૧.૪ ટકા વાલીઓ એવું માને છે કે છોકરીઓને શિક્ષણ આપવું સાધારણ જરૂરી છે. જે વધારે મહત્વ ધરાવતા નહતા. એટલે કે ખૂબ ઓછા વાલીઓ પોતાની છોકરીઓને ભણાવવાની ઈચ્છા ધરાવતા નહતા. એટલે કે સાધારણ જરૂરી છે તેમ સમજતા હતા. એકંદરે દરેક વાલીઓએ આડકતરી રીતે તો દરેક વાલીઓએ છોકરીઓને શિક્ષણ આપવું જોઈએ તેવા પોતાના વિચારો ધરાવતા હતા.

તપાસમાં આવરી લીધેલા કુલ ૪૨૫ વાલીઓની મુલાકાત દરમ્યાન મેળવેલ માહિતિના આધારે, વાલીઓને મન છોકરીઓને ભણાવવાનું જરૂરી અથવા થોડું જરૂરી જણાતું હોય તો પણ છોકરીઓને ક્યાં સુધી ભણાવવી જોઈએ તે અંગેના વાલીઓના મંતવ્યો પણ કોઠા નં.૧૨ ઉપરથી જાણવા મળે છે. તપાસ હેઠળના કુલ ૪૧૫ વાલીઓમાંથી ૧ વાલિ એટલે કે ૦.૨ ટકા વાલીઓ છોકરીઓને ધોરણ-૪ સુધી શિક્ષણ આપવું જોઈએ તેવો ખ્યાલ ધરાવતા હતા. જ્યારે ૧૨૫ વાલીઓ એટલે કે ૨૯.૪ ટકા વાલિઓ એસ.એસ.સી. સુધી અથવા એચ.એસ.સી. સુધી શિક્ષણ આપવું જોઈએ તેવો ખ્યાલ ધરાવતા હતા. જ્યારે ૨ વાલીઓ એટલે કે ૦.૫ ટકા વાલિઓ છોકરીઓને સાત ધોરણ સુધી શિક્ષણ આપવું જોઈએ તેવા ખ્યાલ ધરાવતા હતા. ૨૭૨ વાલીઓ એટલે કે ૬૪ ટકા વાલીઓ છોકરીઓને

કોલેજ (ગ્રેજ્યુએટ) સુધીનું શિક્ષણ આપવું જોઈએ તેવો ખ્યાલ ધરાવતા હતા અને ૨૫ વાલિઓ એટલે કે ૫.૯ ટકા વાલીઓ કોલેજથી વધારે શિક્ષણ અથવા વ્યવસાયિક શિક્ષણ છોકરીઓએ મેળવવું જોઈએ તેવો પોતાનો ખ્યાલ ધરાવતા હતા.

ટૂંકમાં દરેક વાલીઓ એટલું તો સ્વીકારે જ છે કે હવે પોતાના છોકરાઓને જ નિહ પણ સાથે સાથે છોકરીઓને પણ શિક્ષણ આપવું ખૂબજ જરૂરી છે. આ પરિવર્તન પામતા સમાજમાં શિક્ષણની મહત્તા વધી છે તે ચોક્કસ છે. શિક્ષણ સિવાય વિકાસના સંદર્ભમાં કોઈ વિકલ્પ નથી એટલું તો ચોક્કસ સમજતા થયા છે.

આદર્શ નિવાસી શાળા અંગે વાલીઓના અભિપ્રાયો :

તપાસ હેઠળ આવરી લીધેલ કુલ ૨૯ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના કુલ ૪૨૫ કુટુંબોની લીધેલ મુલાકાત દ્વારા આદર્શ નિવાસી શાળાઓ અંગે વાલીઓના જુદા જુદા અભિપ્રાયો જાણવા મળ્યા હતા. તેની અક્ષરસહ નોંધ અહીં દર્શાવી છે જે આ પ્રમાણેની છે.

- (૧) કેટલાક વાલીઓએ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ સારી છે અને તે ચાલુ રહેવી જોઈએ તેવા પોતાના અભિપ્રાયો જણાવ્યા હતા.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાના મકાનો ઘણી સારી સુવિધાઓવાળા છે.
- (૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું શિક્ષણ, ભૌતિક સગવડો, ભોજનવ્યવસ્થા ઘણી સારી છે.
- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને વિદ્યાર્થીઓને વિદ્યાસાધન યોજના હેઠળ સાયકલ આપવામાં આવી છે તે સારી બાબત છે.
- (૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્ટેશનરી તેમજ અન્ય વસ્તુઓ દરેક શાળાઓમાં આપવામાં આવે છે તે સારી બાબત છે.
- (૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જ્યાં પોતાના મકાનો છે ત્યાં છાત્રાલયોની વ્યવસ્થા સારી છે. જે આદિવાસી સમાજમાંથી આવતા આર્થિક રીતે ગરીબ વિદ્યાર્થીઓ માટે ફાયદાકારક અને આશિર્વાદ સમાન છે જેમાં સુધારા-વધારા અનિવાર્ય છે.
- (૭) કેટલાક વાલિઓએ જણાવ્યું હતું કે આ શાળાઓમાં બાળકોના ઉચ્ચવિકાસ માટે ધોરણ-૧૧, ૧૨ માટે તથા કોલેજ કે અન્ય ક્ષેત્રોમાં અભ્યાસની સગવડો આપવામાં આવે તેવી રજૂઆત કરી હતી.
- (૮) કેટલાક વાલિઓએ જણાવ્યું હતું કે જે શાળાઓમાં વિષયોના પુરતા શિક્ષકો નથી તો તે વિષયોના શિક્ષકો અને સંપૂર્ણ કર્મચારીઓની ભરતી કરવી જોઈએ જેથી બાળકોને સારું શિક્ષણ મળી રહે.

- (૯) અન્ય શાળાઓ કરતાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણ સારું આપવામાં આવે છે. તથા આદર્શ નિવાસી શાળાઓના આચાર્ય, વોર્ડન અને શિક્ષકોની વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે દેખરેખ સારી રહે છે અને બાળકો સંસ્કારી બને છે.
- (૧૦) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અંગ્રેજી, ગણિત અને વિજ્ઞાન જેવા વિષયો પ્રત્યે શિક્ષણ વધારે સઘન બનાવાયું છે તે સારી બાબત છે.
- (૧૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાળકોનો વ્યક્તિગત અને સર્વાંગી વિકાસ થાય છે.
- (૧૨) ધોરણ-૮માં કે અન્ય ધોરણમાં નાપાસ થયેલ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવામાં આવતો નથી. તો આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આવા ગમે તે ધોરણમાં નાપાસ થયેલ વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસ ચાલુ રહે તે માટે વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૧૩) સરકારશ્રીએ છોકરીઓ માટેની આદર્શ નિવાસી શાળાઓની સંખ્યા વધારાવી જોઈએ, કારણકે આદિવાસી કન્યાઓમાં શિક્ષણનો વ્યાપ વધારવા આ શાળાઓ ઘણી ઉપયોગી પુરવાર થઈ છે.
- (૧૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાળકોની ભાષા સુધરે છે અને બાળકોમાં હોંશિયારી કેળવાય છે અને વધુ અભ્યાસમાં રસ દાખવે છે.
- (૧૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અન્ય શાળાઓ કરતાં પરિણામ સારું આવે છે. જેથી દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પૂરા કર્મચારીઓની સરકારશ્રી તરફથી નિમણૂક આપી સુવિધાઓ આપવામાં આવે તો શાળાઓ ખરેખર આદર્શ બનાવી શકાય.
- (૧૬) શિક્ષકો તથા આચાર્યશ્રીઓ અને વોર્ડન શાળાના સંકુલમાંજ રહેવા જોઈએ જેથી બાળકોનો અભ્યાસ સારો થાય તેમજ વિદ્યાર્થીઓ પર ચાંપતી નજર રાખી શકાય.
- (૧૭) વિદ્યાર્થીઓને ટ્યુશન માટેની છૂટ આપવી જોઈએ જેથી ગામમાં સારા શિક્ષક પાસે ટ્યુશન કરી સારું પરિણામ મેળવી શકે અથવા વધારાના કોર્સિંગ ક્લાસની વ્યવસ્થા જે તે શાળાઓમાં ગોઠવાય તે જરૂરી છે.
- (૧૮) વિદ્યાર્થીઓને જમવાનું સારું અને વ્યવસ્થિત તો મળે જ છે પરંતુ તેની ગુણવત્તામાં વધારો થાય તો હજુ વધારે બાળકો આદર્શ નિવાસી શાળાઓ તરફ આકર્ષાય અને શાળાઓને વધારે સુદ્રઢ બનાવી શકાય.

કોઠા નં. ૨:૧
ઉત્તરદાતાઓની ઉંમર પ્રમાણે વર્ગીકરણ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	૧૬ થી ૨૬ વર્ષ		૨૭ થી ૩૫ વર્ષ		૩૬ થી ૫૦ વર્ષ		૫૦ વર્ષથી ઉપર		કુલ	
			પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	-	-	૪	-	૧૦	-	૧	-	૧૫	-
૩	વાંસદા	૧૫	-	-	-	-	૧૪	-	૧	-	૧૫	-
૪	ધરમપુર	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-	-	૧૫	-
૫	ચીખલી	૧૫	-	-	૪	-	૧૧	-	-	-	૧૫	-
૬	મહુવા	૧૫	-	-	-	-	૧૩	૧	૧	-	૧૪	૧
૭	વ્યારા	૧૫	-	-	૩	-	૧૦	૧	૧	-	૧૪	૧
૮	સોનગઢ	૧૫	-	-	૬	-	૮	-	૧	-	૧૫	-
૯	ઉકાઈ	૧૫	-	-	૩	-	૧૧	-	૧	-	૧૫	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	-	-	૩	-	૧૧	-	૧	-	૧૫	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	૧	-	-	-	૧૪	-	-	-	૧૫	-
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	-	-	૨	૧	૮	૧	૨	-	૧૨	૨
૧૩	સાગબારા	૧૧	-	-	૧	-	૮	-	૨	-	૧૧	-
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	-	-	૩	-	૧૦	-	૨	-	૧૫	-
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-	-	૧૫	-
૧૬	નસવાડી	૧૫	-	-	-	-	૧૩	-	૨	-	૧૫	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	-	-	૩	-	૧૧	-	૧	-	૧૫	-
૧૮	વડોદરા	૧૫	-	-	૨	-	૧૨	-	૧	-	૧૫	-
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	-	-	૧	-	૧૦	-	૪	-	૧૫	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	-	-	૫	-	૧૦	-	-	-	૧૫	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	-	-	૩	-	૧૦	-	૨	-	૧૫	-
૨૨	લીમખેડા	૧૫	-	-	૧	-	૧૨	૧	૧	-	૧૪	૧
૨૩	દાહોદ	૧૫	-	-	૨	-	૧૩	-	-	-	૧૫	-
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	-	-	૩	૧	૮	૧	૨	-	૧૩	૨
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	-	-	-	-	૧૪	-	૧	-	૧૫	-
૨૬	ભીલોડા	૧૫	-	-	૩	-	૧૦	૨	-	-	૧૩	૨
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૧	-	૧	-	૧૨	-	૧	-	૧૫	-
૨૮	દાંતા	૧૫	-	-	૪	-	૧૦	-	૧	-	૧૫	-
૨૯	અંબાજી	૨૫	-	-	૧	-	૨૦	૧	૩	-	૨૪	૧
	કુલ	૪૨૫	૨	-	૫૮	૨	૩૨૩	૮	૩૨	-	૪૧૫	૧૦
	ટકા		૦.૫		૧૪.૦	૨૦.૦	૭૭.૮	૮૦.૦	૭.૭		૧૦૦	૧૦૦

કોઠા નં. ૨:૧:૨
ઉત્તરદાતાઆનો વ્યવસાય દર્શાવતો કોઠો

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	ખેતી		પશુપાલન		નોકરી		મજૂરી		અન્ય	
			પુરૂષ	સ્ત્રી	પુરૂષ	સ્ત્રી	પુરૂષ	સ્ત્રી	પુરૂષ	સ્ત્રી	પુરૂષ	સ્ત્રી
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	૩	-	-	-	૮	-	-	-	૩	-
૩	વાંસદા	૧૫	૧૧	-	૧	-	૨	-	૧	-	-	-
૪	ધરમપુર	૧૫	૮	-	-	-	૭	-	-	-	-	-
૫	ચીખલી	૧૫	૧૩	-	-	-	૨	-	-	-	-	-
૬	મહુવા	૧૫	૧૦	-	-	-	૨	-	૨	-	-	૧
૭	વ્યારા	૧૫	૧૦	-	-	-	૩	૧	૧	-	-	-
૮	સોનગઢ	૧૫	૧૪	-	-	-	-	-	-	-	૧	-
૯	ઉકાઈ	૧૫	૧૨	-	-	-	૨	-	-	-	૧	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	૭	-	૪	-	૧	-	૨	-	૧	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	૧૨	-	-	-	-	-	૬	-	૩	-
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	૬	-	૧	-	૩	-	-	-	-	૨
૧૩	સાગબારા	૧૧	૬	-	-	-	૫	-	૩	-	-	-
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૧૨	-	-	-	૨	-	-	-	૧	-
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	૧૪	-	-	-	૧	-	-	-	-	-
૧૬	નસવાડી	૧૫	૧૪	-	-	-	૧	-	-	-	-	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	૧૨	-	-	-	૩	-	-	-	-	-
૧૮	વડોદરા	૧૫	૧૫	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૪	-	-	-	૧	-	-	-	-	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૫	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	૧૫	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨૨	લીમખેડા	૧૫	૧૧	૧	-	-	૩	-	-	-	-	-
૨૩	દાહોદ	૧૫	૧૫	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૬	-	-	૨	૭	-	-	-	-	-
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	૧૧	-	-	-	૪	-	-	-	-	-
૨૬	ભીલોડા	૧૫	૧૩	૧	-	-	-	૧	-	-	-	-
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૧૦	-	-	-	૩	-	૨	-	-	-
૨૮	દાંતા	૧૫	૧૫	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨૯	અંબાજી	૨૫	૧૭	૧	-	-	૬	-	-	-	૧	-
	કુલ	૪૨૫	૩૨૧	૩	૬	૨	૬૪	૨	૧૭	-	૧૩	૩

કોઠા નં. ૩

અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓનું શિક્ષણ દર્શાવતો કોઠો

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	કુલ		પ્રાથમિક શાળા		માધ્યમિક શાળા		ઉ.મા શાળા		સ્નાતક		અન્ય		અભણ	
			પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	૧૫	-	૪	-	૬	-	૨	-	૧	-	૨	-	-	-
૩	વાંસદા	૧૫	૧૫	-	૮	-	૧	-	૧	-	૨	-	-	-	૩	-
૪	ધરમપુર	૧૫	૧૫	-	૪	-	૩	-	૬	-	૧	-	-	-	૧	-
૫	ચીખલી	૧૫	૧૫	-	૮	-	૩	-	૨	-	-	-	-	-	૨	-
૬	મહુવા	૧૫	૧૪	૧	૧૧	-	૨	૧	-	-	-	-	-	-	૧	-
૭	વ્યારા	૧૫	૧૪	૧	૪	૧	૫	-	૩	-	-	-	-	-	૨	-
૮	સોનગઢ	૧૫	૧૫	-	૮	-	૩	-	-	-	-	-	-	-	૪	-
૯	ઉકાઈ	૧૫	૧૫	-	૧૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	૪	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	૧૫	-	૯	-	૩	-	-	-	-	-	-	-	૩	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	૧૫	-	૮	-	૩	-	-	-	-	-	-	-	૪	-
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	૧૨	૨	૧૦	૨	૧	-	-	-	-	-	-	-	૧	-
૧૩	સાગબારા	૧૧	૧૧	-	૪	-	૩	-	૨	-	-	-	૧	-	૧	-
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૧૫	-	૧૦	-	-	-	૨	-	-	-	૧	-	૨	-
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	૧૫	-	૫	-	૫	-	૨	-	-	-	-	-	૩	-
૧૬	નસવાડી	૧૫	૧૫	-	૩	-	૪	-	-	-	-	-	-	-	૮	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	૧૫	-	૮	-	૪	-	-	-	-	-	-	-	૩	-
૧૮	વડોદરા	૧૫	૧૫	-	૫	-	૨	-	-	-	-	-	-	-	૮	-
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૫	-	૯	-	૧	-	-	-	-	-	-	-	૫	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૫	-	૫	-	૨	-	-	-	-	-	-	-	૮	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	૧૫	-	૪	-	-	-	-	-	-	-	-	-	૧૧	-
૨૨	લીમખેડા	૧૫	૧૪	૧	૨	-	૫	૧	-	-	-	-	-	-	૭	-
૨૩	દાહોદ	૧૫	૧૫	-	૫	-	-	-	-	-	-	-	-	-	૧૦	-
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૧૩	૨	૪	૧	૫	૧	૧	-	-	-	-	-	૩	-
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	૧૫	-	૩	-	૪	-	-	-	-	-	-	-	૮	-
૨૬	ભીલોડા	૧૫	૧૩	૨	૩	-	૨	૧	૧	-	-	-	-	-	૭	૧
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૧૫	-	૩	-	૪	-	-	-	૧	-	-	-	૭	-
૨૮	દાંતા	૧૫	૧૫	-	૪	-	૨	-	-	-	-	-	-	-	૯	-
૨૯	અંબાજી	૨૫	૨૪	૧	૮	-	૭	-	૩	-	-	-	-	-	૬	૧
	કુલ	૪૨૫	૪૧૫	૧૦	૧૭૦	૪	૮૦	૪	૨૫	-	૫	-	૪	-	૧૩૧	૨
	ટકા															
		૪૨૫		૧૭૪		૮૪		૨૫		૫		૪		૧૩૩		
		૧૦૦		૪૦.૯		૧૯.૮		૫.૯		૧.૨		૦.૬		૩૧.૩		

કોઠા નં. ૪

આદર્શ નિવાસી શાળાના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોની સભ્ય સંખ્યાનું ઉંમર પ્રમાણે વર્ગીકરણ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	૦ થી ૬ વર્ષ		૭ થી ૧૪ વર્ષ		૧૫ થી ૨૫ વર્ષ		૨૬ થી ૩૫ વર્ષ	
			પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	૩	-	૯	૧૨	૧૮	૪	૩	૮
૩	વાંસદા	૧૫	-	-	૩	૪	૨૪	૨	-	૬
૪	ધરમપુર	૧૫	-	-	૫	૨	૧૯	૧૩	૩	૩
૫	ચીખલી	૧૫	૨	૨	૭	૧૦	૮	૨૧	૪	૧૧
૬	મહુવા	૧૫	૧	૧	૮	૩	૧૯	૭	૨	૩
૭	વ્યારા	૧૫	-	૧	૫	૧૪	૧૧	૧૫	૩	૪
૮	સોનગઢ	૧૫	-	-	૩	૧૪	૪	૧૧	૭	૮
૯	ઉકાઈ	૧૫	-	૨	૭	૬	૧૫	૫	૩	૫
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	-	૨	૫	૬	૧૮	૭	૮	૮
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	-	-	૨	-	૨૦	૮	૧	૩
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	-	-	૭	૩	૨૧	૯	૧૧	૫
૧૩	સાગબારા	૧૧	-	-	૬	૪	૮	૧૯	૨	૨
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	-	-	૧૩	૮	૧૦	૧૦	૪	૭
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	૨	-	૧૩	૪	૨૩	૧૩	૧	૧
૧૬	નસવાડી	૧૫	૧	-	૧૩	૩	૨૦	૪	૨	૧૧
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	-	-	૭	૪	૨૪	૧૨	૩	૮
૧૮	વડોદરા	૧૫	૨	૧	૧૨	૨૦	૯	૮	૩	૪
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	-	૧	૧૦	૬	૨૫	૧૬	૩	૨
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	૩	૩	૯	૧૮	૬	૭	૬	૯
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	૧	૧	૧૪	૧૦	૧૮	૧૮	૫	૪
૨૨	લીમખેડા	૧૫	૨	૪	૧૨	૧૯	૮	૧૯	૨	૪
૨૩	દાહોદ	૧૫	-	-	૧૬	૮	૧૪	૩	૩	૫
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૧	૧	૧૩	૧૬	૧૨	૧૬	૪	૫
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	૪	-	૪	૭	૨૬	૧૬	૨	૩
૨૬	ભીલોડા	૧૫	૬	૧	૨૩	૧૪	૯	૧૦	૪	૧૨
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૨	૨	૯	૧૦	૧૦	૧૮	૬	૬
૨૮	દાંતા	૧૫	૨	૪	૧૯	૧૦	૨૧	૯	૭	૭
૨૯	અંબાજી	૨૫	૧૧	૧૧	૨૪	૩૪	૨૫	૩૬	૧	૬
	કુલ	૪૨૫	૪૩	૩૭	૨૭૮	૨૬૯	૪૪૮	૩૩૬	૧૦૩	૧૬૦
	ટકા		(૩.૫) ૩.૫	૩.૪	(૨૩.૮) ૨૨.૮	૨૪.૯	(૩૪.૦) ૩૬.૭	૩૧.૧	(૧૧.૪) ૮.૪	૧૪.૮

કોઠા નં. ૪ (ચાલુ)

આદર્શ નિવાસી શાળાના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોની સભ્ય સંખ્યાનું ઉંમર પ્રમાણે વર્ગીકરણ

ક્રમ	૩૬ થી ૫૦ વર્ષ		૫૦ થી ઉપર		કુલ સભ્ય		કુલ	કુટુંબનું કદ
	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી		
૧	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	૧૨	૭	-	-	૪૫	૩૧	૭૬	૫.૧
૩	૧૩	૯	૨	-	૪૨	૨૧	૬૩	૪.૨
૪	૧૩	૧૧	-	-	૪૦	૨૯	૬૯	૪.૬
૫	૧૧	૪	-	-	૩૨	૪૮	૮૦	૫.૩
૬	૧૨	૧૧	૧	૧	૪૪	૨૫	૬૯	૪.૬
૭	૮	૭	૧	૧	૨૭	૪૩	૭૦	૪.૭
૮	૮	૭	-	-	૨૫	૪૦	૬૫	૪.૩
૯	૧૧	૧૦	૧	-	૩૭	૨૮	૬૫	૪.૩
૧૦	૧૧	૭	-	-	૪૨	૩૦	૭૨	૪.૮
૧૧	૧૩	૧૩	-	-	૩૬	૨૪	૬૦	૪.૦
૧૨	૮	૯	૧	૧	૪૮	૨૭	૭૫	૫.૪
૧૩	૯	૧૦	૧	૨	૨૬	૩૫	૬૧	૫.૫
૧૪	૧૦.	૮	૪	૪	૪૧	૩૭	૭૮	૫.૨
૧૫	૧૩	૧૩	૨	૧	૫૪	૩૨	૮૬	૫.૭
૧૬	૧૧	૫	૩	૧	૫૦	૨૪	૭૪	૪.૯
૧૭	૧૧	૭	૨	૧	૪૭	૩૨	૭૯	૫.૩
૧૮	૧૨	૧૦	૧	૧	૩૯	૪૪	૮૩	૫.૫
૧૯	૧૦	૧૧	૪	૩	૫૨	૩૯	૯૧	૬.૧
૨૦	૧૦	૬	-	-	૩૪	૪૩	૭૭	૫.૧
૨૧	૧૦	૮	૨	૨	૫૦	૪૩	૯૩	૬.૨
૨૨	૧૩	૧૧	-	-	૩૭	૫૭	૯૪	૬.૩
૨૩	૧૨	૧૦	-	-	૪૫	૨૬	૭૧	૪.૭
૨૪	૯	૧૦	૧	-	૪૦	૪૮	૮૮	૫.૯
૨૫	૧૪	૧૨	-	-	૫૦	૩૮	૮૮	૫.૯
૨૬	૧૧	૭	-	-	૫૩	૪૪	૯૭	૬.૫
૨૭	૧૩	૧૦	-	૨	૪૦	૪૮	૮૮	૫.૯
૨૮	૧૦	૧૦	૧	૧	૬૦	૪૧	૧૦૧	૬.૭
૨૯	૨૧	૧૭	૩	૧	૮૫	૧૦૫	૧૯૦	૭.૬
કુલ	૩૧૯	૨૬૦	૩૦	૨૦	૧૨૨૧	૧૦૮૨	૨૩૦૩	૫.૪
ટકા	(૨૫.૧) ૨૬.૧	૨૪.૦	(૨.૨) ૨.૫	૧.૮	૫૩.૦ ૧૦૦	૪૭.૦ ૧૦૦	૧૦૦%	

કોઠા નં. ૫

તપાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોના સભ્યોનો વૈવાહિક દરજ્જો

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	પરણિત		અપરણિત		વિધુર	વિધવા સ્ત્રી	કુલ		કુલ
			પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી			પુરુષ	સ્ત્રી	
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	૧૫	૧૫	૩૦	૧૬	-	-	૪૫	૩૧	૭૬
૩	વાંસદા	૧૫	૧૬	૧૪	૨૬	૭	-	-	૪૨	૨૧	૬૩
૪	ધરમપુર	૧૫	૧૭	૧૮	૨૩	૧૧	-	-	૪૦	૨૯	૬૯
૫	ચીખલી	૧૫	૧૬	૧૬	૧૬	૩૨	-	-	૩૨	૪૮	૮૦
૬	મહુવા	૧૫	૧૬	૧૫	૨૮	૧૦	-	-	૪૪	૨૫	૬૯
૭	વ્યારા	૧૫	૧૪	૧૬	૨૩	૨૭	-	-	૨૭	૪૩	૭૦
૮	સોનગઢ	૧૫	૧૬	૧૬	૯	૨૪	-	-	૨૫	૪૦	૬૫
૯	ઉકાઈ	૧૫	૧૭	૧૬	૨૦	૧૨	-	-	૩૭	૨૮	૬૫
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	૧૯	૧૮	૨૩	૧૨	-	-	૪૨	૩૦	૭૨
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	૧૪	૧૬	૨૨	૮	-	-	૩૬	૨૪	૬૦
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	૧૫	૧૫	૩૩	૧૨	-	-	૪૮	૨૭	૭૫
૧૩	સાગબારા	૧૧	૧૩	૧૨	૧૩	૨૩	-	-	૨૬	૩૫	૬૧
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૧૮	૨૧	૨૩	૧૬	-	-	૪૧	૩૭	૭૮
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	૧૯	૨૦	૩૫	૧૨	-	-	૫૪	૩૨	૮૬
૧૬	નસવાડી	૧૫	૧૮	૧૭	૩૨	૭	-	-	૫૦	૨૪	૭૪
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	૨૧	૨૦	૨૬	૧૨	-	-	૪૭	૩૨	૭૯
૧૮	વડોદરા	૧૫	૧૬	૧૬	૨૩	૨૮	-	-	૩૯	૪૪	૮૩
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	૨૫	૨૫	૨૭	૧૪	-	-	૫૨	૩૯	૯૧
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૫	૧૬	૧૯	૨૭	-	-	૩૪	૪૩	૭૭
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	૨૭	૨૫	૨૩	૧૮	-	-	૫૦	૪૩	૯૩
૨૨	લીમખેડા	૧૫	૧૮	૧૯	૧૯	૩૮	-	-	૩૭	૫૭	૯૪
૨૩	દાહોદ	૧૫	૧૫	૧૭	૩૦	૯	-	-	૪૫	૨૬	૭૧
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૧૪	૧૬	૨૬	૩૧	-	૧	૪૦	૪૮	૮૮
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	૨૧	૧૯	૨૯	૧૯	-	-	૫૦	૩૮	૮૮
૨૬	ભીલોડા	૧૫	૧૭	૨૦	૩૬	૨૨	-	૨	૫૩	૪૪	૯૭
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૨૦	૨૦	૨૦	૨૭	-	૧	૪૦	૪૮	૮૮
૨૮	દાંતા	૧૫	૨૧	૧૯	૩૯	૨૨	-	-	૬૦	૪૧	૧૦૧
૨૯	અંબાજી	૨૫	૨૭	૨૮	૯૮	૭૭	-	-	૮૫	૧૦૫	૧૯૦
	કુલ	૪૨૫	૫૦૦	૫૦૫	૭૨૧	૫૭૩	-	૪	૧૨૨૧	૧૦૮૨	૨૩૦૩
	ટકા		૪૧.૦	૪૬.૭	૫૯.૦	૫૨.૯	-	૦.૪	૧૦૦	૧૦૦	
			૪૩.૬	૫૬.૨	૫૬.૨	૫૬.૨	૦.૨		૧૦૦.૦		

કોઠા નં. ૬

તપાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોની સભ્ય સંખ્યાનું વ્યવસાય પ્રમાણે વર્ગીકરણ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	ખેતી		મજૂરી		ઘરકામ		નોકરી	
			પુરૂષ	સ્ત્રી	પુરૂષ	સ્ત્રી	પુરૂષ	સ્ત્રી	પુરૂષ	સ્ત્રી
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	૬	-	૫	-	-	૧૩	૯	૩
૩	વાંસદા	૧૫	૧૩	-	૧	-	-	૧૪	૪	૨
૪	ધરમપુર	૧૫	૧૪	-	-	-	-	૨૧	૨	-
૫	ચીખલી	૧૫	૧૪	-	૨	-	-	૧૬	-	-
૬	મહુવા	૧૫	૧૧	૧	૧	-	-	૧૪	૨	૨
૭	વ્યારા	૧૫	૧૩	૨	-	૬	-	૧૨	૫	૨
૮	સોનગઢ	૧૫	૧૪	-	૩	-	-	૧૫	-	૧
૯	ઉકાઈ	૧૫	૧૪	-	૨	-	-	૧૭	-	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	૧૫	-	૧૦	૩	-	૧૬	૨	૨
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	૧૩	-	૩	૩	-	૧૨	-	-
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	૭	-	૭	-	-	૧૭	૩	-
૧૩	સાગબારા	૧૧	૭	-	૪	-	-	૨૨	૩	-
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૧૨	-	-	-	-	૨૩	-	-
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	૧૬	-	-	-	-	૨૦	૨	-
૧૬	નસવાડી	૧૫	૧૭	-	-	-	-	૧૭	-	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	૧૭	-	-	-	-	૨૦	૨	-
૧૮	વડોદરા	૧૫	૧૨	-	૪	-	-	૧૭	૧	-
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૭	-	-	-	-	૨૬	૨	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૭	-	-	-	-	૧૫	-	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	૨૩	-	-	-	-	૨૮	૧	-
૨૨	લીમખેડા	૧૫	૧૨	-	-	-	-	૨૪	૫	૧
૨૩	દાહોદ	૧૫	૧૯	-	-	-	-	૧૫	-	-
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૯	૭	-	-	-	૮	૬	-
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	૧૯	૨	-	૨	-	૧૫	૨	-
૨૬	ભીલોડા	૧૫	૧૯	૨	૮	૨	-	૨૬	-	૧
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૨૭	૩	-
૨૮	દાંતા	૧૫	૨૧	૨	-	-	-	૧૭	-	-
૨૯	અંબાજી	૨૫	૨૬	૪	-	-	૩	૨૯	૬	-
	કુલ	૪૨૫	૪૧૨	૨૦	૫૦	૧૬	૩	૫૧૬	૬૦	૧૪
	ટકા		૩૩.૭	૧.૮	૪.૧	૧.૫	૦.૨	૪૭.૭	૪.૯	૧.૩
			(૧૮.૮)		(૨.૯)		(૨૨.૫)	(૩.૨)		

કોઠા નં. ૬ (ચાલુ)
તપાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોની સભ્ય સંખ્યાનું વ્યવસાય પ્રમાણે વર્ગીકરણ

ક્રમ	પશુપાલન		અન્ય		અભ્યાસ		કુલ		કુલ
	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	-	-	૩	-	૨૨	૧૫	૪૫	૩૧	૭૬
૩	-	-	-	-	૨૪	૫	૨૨	૨૧	૬૩
૪	-	-	-	-	૨૪	૮	૪૦	૨૯	૬૯
૫	-	-	-	-	૧૬	૩૨	૩૨	૪૮	૮૦
૬	-	-	૩	-	૨૭	૮	૪૪	૨૫	૬૯
૭	-	-	-	-	૯	૨૧	૨૭	૪૩	૭૦
૮	-	-	૧	-	૭	૨૪	૨૫	૪૦	૬૫
૯	-	-	૪	-	૧૭	૧૧	૩૭	૨૮	૬૫
૧૦	-	-	૪	૨	૧૧	૭	૪૨	૩૦	૭૨
૧૧	-	-	-	૩	૨૦	૬	૩૬	૨૪	૬૦
૧૨	-	૧	૨	-	૨૯	૯	૪૮	૨૭	૭૫
૧૩	-	-	-	-	૧૨	૧૩	૨૬	૩૫	૬૧
૧૪	૧	૩	૪	-	૨૪	૧૧	૪૧	૩૭	૭૮
૧૫	૫	૧	-	-	૩૧	૧૧	૫૪	૩૨	૮૬
૧૬	૩	૨	-	-	૩૦	૫	૫૦	૨૪	૭૪
૧૭	૩	૪	-	-	૨૫	૮	૪૭	૩૨	૭૯
૧૮	-	-	-	-	૨૨	૨૭	૩૯	૪૪	૮૩
૧૯	૩	૨	-	-	૨૬	૧૧	૫૨	૩૯	૯૧
૨૦	૨	૨	-	-	૧૫	૨૬	૩૪	૪૩	૭૭
૨૧	૪	૪	-	-	૨૨	૧૧	૫૦	૪૩	૯૩
૨૨	-	-	-	-	૨૦	૩૨	૩૭	૫૭	૯૪
૨૩	-	-	-	-	૨૬	૧૧	૪૫	૨૬	૭૧
૨૪	-	૨	-	-	૨૫	૩૧	૪૦	૪૮	૮૮
૨૫	-	૬	-	-	૨૯	૧૩	૫૦	૩૮	૮૮
૨૬	-	-	૪	-	૨૬	૧૩	૫૩	૪૪	૯૭
૨૭	૭	-	૧	-	૧૪	૨૧	૪૦	૪૮	૮૮
૨૮	૪	૧૧	૩	-	૩૨	૧૧	૬૦	૪૧	૧૦૧
૨૯	૫	૮	-	-	૪૫	૬૪	૮૫	૧૦૫	૧૯૦
કુલ	૩૭	૪૬	૨૯	૫	૬૩૦	૪૬૫	૧૨૨૧	૧૦૮૨	૨૩૦૩
ટકા	૩.૦	૪.૨	૨.૪	૦.૫	૫૧.૭	૪૩.૦	૧૦૦.૦	૧૦૦.૦	
	(૩.૬)		(૧.૫)		(૪૭.૫)		૧૦૦		

કોઠા નં. ૭

તપાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોના સભ્યોનું શિક્ષણ દર્શાવતો કોઠો

પુરું કરેલ શિક્ષણ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	અભણ		બાલમંદિર		પ્રા.શાળા		મા.શાળા		ઉ.મા. શાળા		પી.ટી.સી.		સ્નાતક	
			પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	૧	૫	-	-	૫	૩	૧૦	૭	૪	-	૨	૧	૧	-
૩	વાંસદા	૧૫	૮	૧૨	-	-	૮	૪	૨	-	-	-	-	-	-	-
૪	ધરમપુર	૧૫	૨	૭	-	-	૫	૩	૪	૬	૩	૧	-	-	૨	૪
૫	ચીખલી	૧૫	૨	૮	-	-	૮	૪	૬	૩	-	-	-	-	-	-
૬	મહુવા	૧૫	૧	૪	-	-	૧૨	૮	૨	૪	૨	૧	-	-	-	-
૭	વ્યારા	૧૫	૭	૮	-	-	૩	૮	૬	૪	૨	૨	-	-	-	-
૮	સોનગઢ	૧૫	૪	૮	-	-	૧૦	૪	૩	૩	૧	-	-	૧	-	-
૯	ઉકાઈ	૧૫	૬	૧૩	-	-	૧૪	૪	-	-	-	-	-	-	-	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	૧૩	૧૬	-	-	૧૩	૪	૫	૩	-	-	-	-	-	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	૭	૧૬	-	-	૭	૨	૨	-	-	-	-	-	-	-
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	૮	૧૪	-	-	૮	૪	૩	-	-	-	-	-	-	-
૧૩	સાગબારા	૧૧	૨	૪	૨	૪	૭	૨	૩	૨	-	-	-	-	-	-
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૬	૨૦	-	-	૧૧	-	-	૬	-	-	-	-	-	-
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	૭	૮	૨	૨	૭	૮	૬	૩	-	-	-	-	૧	-
૧૬	નસવાડી	૧૫	૭	૧૧	-	-	૬	૭	૬	૧	-	-	૧	-	-	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	૧૦	૨૧	-	-	૮	૩	૪	-	-	-	-	-	-	-
૧૮	વડોદરા	૧૫	૮	૧૭	-	-	૫	-	૩	-	-	-	૧	-	-	-
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૬	૨૨	૪	૬	૪	-	૨	-	-	-	-	-	-	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૧	૧૭	-	-	૪	-	૪	-	-	-	-	-	-	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	૧૭	૨૬	-	-	૧૧	૬	-	-	-	-	-	-	-	-
૨૨	લીમખેડા	૧૫	૧૨	૧૯	૪	૨	-	૨	૧	૨	-	-	-	-	-	-
૨૩	દાહોદ	૧૫	૧૨	૧૫	-	-	૭	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૪	૧૧	-	૨	૩	૨	૮	૨	-	-	-	-	-	-
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	૭	૧૭	૩	-	૪	૩	૬	૬	-	-	-	-	-	-
૨૬	ભીલોડા	૧૫	૮	૨૦	૪	૨	૮	૭	૭	૨	-	-	-	-	-	-
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૧૧	૨૧	-	-	૪	૧	૭	૫	૨	-	૨	-	-	-
૨૮	દાંતા	૧૫	૧૨	૨૮	-	-	૭	૧	૮	૧	૧	-	-	-	૧	-
૨૯	અંબાજી	૨૫	૯	૨૬	૩	-	૮	૬	૧૧	૮	૬	-	૩	૧	-	-
	કુલ	૪૨૫	૨૧૮	૪૧૫	૨૨	૧૮	૧૯૬	૯૬	૧૧૯	૬૮	૨૧	૪	૯	૩	૫	૪
	ટકા		૧૭.૮૩૮.૩	૧.૮	૧.૬	૧૬.૧	૮.૯	૯.૭	૬.૨	૧.૮	૦.૪	૦.૭	૦.૩	૦.૪	૪.૪	
			(૨૭.૫)	(૧.૭)	(૧૨.૭)	(૮.૧)	(૧.૧)	(૦.૧૨)	(૦.૪)							

કોઠા નં. ૭(ચાલુ)
તપાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોના સભ્યોનું શિક્ષણ દર્શાવતો કોઠો
ચાલુ શિક્ષણ

ક્રમ	બાલમંદિર		પ્રા.શાળા		મા.શાળા		ઉ.મા. શાળા		સ્નાતક		પી.ટી.સી.		બી.એડ.		આઈ.ટી. આઈ		કુલ		કુલ
	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	-	-	૭	૬	૭	૭	૪	૧	૩	૧	-	-	-	-	૧	-	૪૫	૩૧	૭૬
૩	-	-	૨	૨	૧૮	૨	૩	-	૧	-	-	-	-	-	-	-	૪૨	૨૧	૬૩
૪	-	-	૪	૧	૧૬	૧	૨	૩	૨	૩	-	-	-	-	-	-	૪૦	૨૯	૬૯
૫	૧	૧	૮	૮	૩	૧૭	૧	૪	-	-	-	-	-	૨	૩	-	૩૨	૪૮	૮૦
૬	-	૨	૩	૨	૧૭	૨	૪	૨	૨	-	-	-	-	-	૧	-	૪૪	૨૫	૬૯
૭	-	-	૨	૬	૨	૧૪	૪	૧	૧	-	-	-	-	-	-	-	૨૭	૪૩	૭૦
૮	-	-	૪	૬	-	૧૪	૩	૩	-	-	-	-	-	-	૧	૨૫	૪૦	૬૫	
૯	-	-	૩	૪	૧૪	૩	-	૪	-	-	-	-	-	-	-	-	૩૭	૨૮	૬૫
૧૦	-	-	-	૩	૮	૪	૨	-	-	-	-	-	-	-	૧	-	૪૨	૩૦	૭૨
૧૧	-	-	૩	-	૧૨	૬	૩	-	૨	-	-	-	-	-	-	-	૩૬	૨૪	૬૦
૧૨	-	-	૧૧	૨	૭	૪	૭	૩	૪	-	-	-	-	-	-	-	૪૮	૨૭	૭૫
૧૩	-	-	૩	૩	૫	૧૨	૪	૮	-	-	-	-	-	-	-	-	૨૬	૩૫	૬૧
૧૪	-	-	૫	૬	૧૭	૩	૨	૨	-	-	-	-	-	-	-	-	૪૧	૩૭	૭૮
૧૫	-	-	૮	૫	૧૮	૪	૨	-	૩	૨	-	-	-	-	-	-	૫૪	૩૨	૮૬
૧૬	૨	-	૭	૩	૧૭	૨	૨	-	૨	-	-	-	-	-	-	-	૫૦	૨૪	૭૪
૧૭	-	-	૩	૫	૧૨	૨	૮	૧	૨	-	-	-	-	-	-	-	૪૭	૩૨	૭૯
૧૮	-	-	૧૨	૮	૮	૧૫	૨	૪	-	-	-	-	-	-	-	-	૩૯	૪૪	૮૩
૧૯	-	-	૪	૨	૧૫	૪	૩	૩	૧	-	-	-	-	-	૩	૨	૫૨	૩૯	૯૧
૨૦	-	૧	૭	૬	૭	૧૭	-	૨	૧	-	-	-	-	-	-	-	૩૪	૪૩	૭૭
૨૧	-	-	૭	૮	૮	૩	૪	-	૩	-	-	-	-	-	-	-	૫૦	૪૩	૯૩
૨૨	૨	-	૧૦	૧૨	૫	૧૪	૧	૪	૨	-	-	૨	-	-	-	-	૩૭	૫૭	૯૪
૨૩	-	૧	૮	૪	૧૪	૭	૪	-	-	-	-	-	-	-	-	-	૪૫	૨૬	૭૧
૨૪	૧	૧	૮	૮	૧૦	૧૮	૧	૪	૩	-	-	-	-	-	૨	-	૪૦	૪૮	૮૮
૨૫	૨	૨	૫	૫	૧૯	૫	૩	-	૧	-	-	-	-	૨	-	-	૫૦	૩૮	૮૮
૨૬	૨	૩	૧૦	૧૧	૧૪	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	૫૩	૪૪	૯૭
૨૭	-	-	૬	૪	૪	૧૧	૧	૧	૨	૨	૧	-	-	-	-	-	૪૦	૪૮	૮૮
૨૮	-	-	૧૧	૮	૧૯	૩	-	-	૨	-	-	-	-	-	-	-	૬૦	૪૧	૧૦૧
૨૯	૬	૧૧	૨૬	૨૩	૭	૨૨	૪	૮	૨	-	-	-	-	-	-	-	૮૫	૧૦૫	૧૯૦
કુલ	૧૬	૨૨	૧૮૭	૧૬૧	૩૦૩	૨૧૬	૭૪	૫૮	૩૯	૮	૧	૨	-	૪	૧૧	૩૧૨૨૧	૧૦૮૨	૨૩૦૩	
ટકા	૧.૩	૨.૦	૧૫.૩	૧૪.૯	૨૪.૮	૨૦.૦	૬.૧	૫.૪	૩.૨	૦.૭	૦.૧	૦.૨	-	૦.૪	૦.૯	૦.૩	૧૦૦	૧૦૦	
	(૧.૭)		(૧૫.૧)		(૨૨.૫)		(૫.૭)		(૨.૦)		(૦.૧)		(૦.૨)		(૦.૭)		(૧૦૦)		

★ કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા કુલની ટકાવારી દર્શાવે છે.

કોઠા નં. ૮

તપાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોની શિક્ષકની વાલી મુલાકાતનો કોઠો

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	બાળકોને આદર્શ નિવાસી શાળામાં મોકલવાનું કોણે કહ્યું							
			શિક્ષકો	જાતેજ	ધરના શિક્ષિત સભ્ય	શિક્ષિત પરિચિત સભ્ય	સામાજિક કાર્યકર	બીજા કોણે તે	શિક્ષકે વાલીની મુલાકાત લીધી	
			૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	-	૧૪	-	૧	-	-	૭	૮
૩	વાંસદા	૧૫	૨	૧૩	-	-	-	-	૩	૧૨
૪	ધરમપુર	૧૫	૨	૧૨	૧	-	-	-	૭	૮
૫	ચીખલી	૧૫	૨	૧૩	-	-	-	-	૩	૧૨
૬	મહુવા	૧૫	-	૧	૧	૧૨	૧	-	૪	૧૧
૭	વ્યારા	૧૫	-	૧	૧૨	૧	૧	-	-	૧૫
૮	સોનગઢ	૧૫	૨	૪	૪	૫	-	-	-	૧૫
૯	ઉકાઈ	૧૫	-	૩	૬	૬	-	-	૧	૧૪
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	-	૨	૧૦	૩	-	-	-	૧૫
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	-	૨	૧૦	૩	-	-	-	૧૫
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	૨	૨	૭	૩	-	-	-	૧૪
૧૩	સાગબારા	૧૧	૩	૩	૩	૨	-	-	૩	૮
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૨	૯	૨	૨	-	-	૩	૧૨
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	૩	૧૦	૧	૧	-	-	૩	૧૨
૧૬	નસવાડી	૧૫	૧	૧૨	૨	-	-	-	-	૧૫
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	૯	૪	-	૨	-	-	૯	૬
૧૮	વડોદરા	૧૫	૧	૧૧	૩	-	-	-	૨	૧૩
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	-	૮	૩	૪	-	-	૩	૧૨
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	-	૧૪	-	૧	-	-	-	૧૫
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	૭	૭	૧	-	-	-	૬	૯
૨૨	લીમખેડા	૧૫	-	૧૫	-	-	-	-	-	૧૫
૨૩	દાહોદ	૧૫	-	૧૪	૧	-	-	-	-	૧૫
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૨	૨	૧૧	-	-	-	૧	૧૪
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	-	-	૧૫	-	-	-	-	૧૫
૨૬	ભીલોડા	૧૫	૩	-	૧૨	-	-	-	-	૧૫
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૨	૧	૯	૨	૧	-	-	૧૫
૨૮	દાંતા	૧૫	૪	-	૬	૫	-	-	૩	૧૨
૨૯	અંબાજી	૨૫	૧૦	-	૮	૭	-	-	૭	૧૮
	કુલ	૪૨૫	૫૭	૧૭૭	૧૨૮	૬૦	૩	૦	૬૫	૩૬૦
	ટકા		૧૩.૪	૪૧.૬	૩૦.૧	૧૪.૧	૦.૮	-	૧૫.૦	૮૫.૦

કોઠા નં. ૮ (ચાલુ)
તપાસમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોની શિક્ષકની વાલી મુલાકાતનો કોઠો

ક્રમ	તમારા બાળકોને ક્યાં સુધી ભણાવશો?					
	ધોરણ-૪ સુધી	ધોરણ-૭ સુધી	S.S.C.-H.S.C. સુધી	કોલેજ સુધી	ભણે ત્યા સુધી નોકરી મળે ત્યા સુધી	અન્ય
	૧	૨	૩	૪	૫	૬
૧	-	-	-	-	-	-
૨	-	-	-	૨	૧૩	-
૩	-	-	-	૧૦	૫	-
૪	-	-	-	-	૧૫	-
૫	-	-	૪	૮	૩	-
૬	-	-	-	-	૧૫	-
૭	-	-	-	૧	૧૪	-
૮	-	-	-	-	૧૫	-
૯	-	-	-	-	૧૫	-
૧૦	-	-	-	-	૧૫	-
૧૧	-	-	૨	૨	૧૧	-
૧૨	-	૪	-	-	૧૦	-
૧૩	-	-	૧	૧	૯	-
૧૪	-	-	૧	૪	૧૦	-
૧૫	-	-	-	-	૧૫	-
૧૬	-	-	-	-	૧૫	-
૧૭	-	-	-	૧	૧૪	-
૧૮	-	-	૩	૬	૬	-
૧૯	-	-	૨	૩	૧૦	-
૨૦	-	-	-	૧૨	૩	-
૨૧	-	-	-	૩	૧૨	-
૨૨	-	-	-	૬	૯	-
૨૩	-	-	૫	૬	૪	-
૨૪	-	-	-	૭	૮	-
૨૫	-	-	૨	૬	૭	-
૨૬	-	-	-	-	૧૫	-
૨૭	-	-	-	-	૧૫	-
૨૮	-	-	-	-	૧૫	-
૨૯	-	-	-	-	૨૫	-
કુલ	-	૪	૨૦	૭૮	૩૨૩	-
ટકા		૦.૯	૪.૭	૧૮.૪	૭૬.૦	

કોઠા નં. ૯

બાળકોને ભણાવવામાં પડતી મુશ્કેલી, શિક્ષણની જાણકારી અને નિવાસી શાળામાં ભણાવવાથી ફરક લાગે છે તે

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	બાળકો ભણાવવા પડતી મુશ્કેલી		જા હા તો આર્થિક			ઘરકામ સંબંધી		શાળામાં શું ભણે છે તેની જાણકારી		શિક્ષણમાં ફરક લાગે છે	
			હા	ના	૧	૨	૩	૧	૨	હા	ના	હા	ના
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	૧૨	૩	૧૨	-	-	૪	-	૧૧	૪	૮	૭
૩	વાંસદા	૧૫	૧૫	-	૧૫	-	-	૫	૩	૪	૧૧	૭	૮
૪	ધરમપુર	૧૫	૧૪	૧	૧૪	-	-	૮	-	-	૧૫	૧૧	૪
૫	ચીખલી	૧૫	૧૫	-	૧૫	-	-	૧૫	-	૧૧	૪	૧૧	૪
૬	મહુવા	૧૫	૪	૧૧	૨	૧	-	૫	૨	૧૫	-	૧૫	-
૭	વ્યારા	૧૫	૫	૧૦	૫	૫	-	૫	-	૧૦	૫	૧૫	-
૮	સોનગઢ	૧૫	૩	૧૨	૩	૩	૩	૩	-	૯	૬	૧૫	-
૯	ઉકાઈ	૧૫	૪	૧૧	૨	૨	૧	૩	-	૧૫	-	૧૫	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	૮	૭	૮	-	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	૬	૯	૨	૨	૩	-	-	૧૫	-	૧૩	૨
૧૨	ડેડિયાપ્રાડા	૧૪	૫	૯	૩	-	-	૨	-	૧૪	-	૧૨	૨
૧૩	સાગબારા	૧૧	૩	૮	૩	-	-	૩	-	૧૧	-	૧૧	-
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૧૩	૨	૧૫	-	-	-	-	૧૧	૪	૧૧	૪
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	૧૨	૩	૬	-	-	૩	૫	૪	૧૧	૭	૮
૧૬	નસવાડી	૧૫	૧૫	-	૧૫	-	-	-	-	૯	૧૬	૧૩	૨
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	૧૫	-	૧૫	-	-	-	-	૧૦	૫	૫	૧૦
૧૮	વડોદરા	૧૫	૧૩	૨	૧૩	-	-	-	-	૧૩	૨	૮	૭
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૫	-	૧૫	૨	-	૨	-	૧૨	૩	૧૦	૫
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૨	૩	૧૨	-	-	૩	-	૧૨	૩	૮	૭
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	૧૫	-	૧૫	૧૪	૫	૯	૮	૧૩	૨	૧૦	૫
૨૨	લીમખેડા	૧૫	૧૫	-	૧૨	૧૦	૫	૧૦	૬	૧૩	૨	૧૫	-
૨૩	દાહોદ	૧૫	૧૫	-	૧૫	૧૫	-	૫	૪	૧૫	-	૧૫	-
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૯	૬	૬	-	-	૬	-	૧૫	-	૧૫	-
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	૧૫	-	૧૫	-	-	-	-	૧૨	૩	૧૫	-
૨૬	ભીલોડા	૧૫	૧૫	-	૧૫	૧૫	-	-	-	૧૨	૩	૧૫	-
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૧૫	-	૧૫	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-
૨૮	દાંતા	૧૫	૧૩	-	૮	૮	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-
૨૯	અંબાજી	૨૫	૨૧	૨	૨૧	૧૮	૧૫	-	-	૨૫	-	૨૫	-
	કુલ	૪૨૫	૩૨૨	૧૦૩	૨૯૭	૧૧૦	૩૬	૯૧	૩૦	૩૩૬	૮૯	૩૪૭	૭૮
	ટકા		૭૫.૮	૨૪.૨								૮૧.૬	૧૮.૪

કોઠા નં. ૧૦

આદર્શ નિવાસી શાળામાં બાળકોની વ્યવસ્થા અંગે શાળા કે શિક્ષક પ્રત્યેના વાલીના ખ્યાલો

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	બાળકોની વ્યવસ્થા અંગે વાલીના ખ્યાલો					શાળા કે શિક્ષક પ્રત્યે		
			સરસ	સાધારણ	સાધારણ	સંતોષ-કારક	ખરાબ	શિક્ષક		
			૧	૨	૩	૪	૫	સારા	ઠીક	ખરાબર નથી
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	૧૧	૪	-	-	-	૧૫	-	-
૩	વાંસદા	૧૫	૭	૭	૧	-	-	૧૫	-	-
૪	ધરમપુર	૧૫	૪	૮	૩	-	-	૧૫	-	-
૫	ચીખલી	૧૫	૧૧	૪	-	-	-	૧૫	-	-
૬	મહુવા	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૭	વ્યારા	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૮	સોનગઢ	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૯	ઉકાઈ	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	૧૪	-	-	-	-	૧૪	-	-
૧૩	સાગબારા	૧૧	૬	-	૨	૩	-	૧૧	-	-
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૧૨	૩	-	-	-	૧૫	-	-
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	૧૧	૪	-	-	-	૧૪	૧	-
૧૬	નસવાડી	૧૫	૧૩	૨	-	-	-	૧૫	-	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૧૮	વડોદરા	૧૫	૧૨	૨	૧	-	-	૧૫	-	-
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧	૨	૧૦	૨	-	૧૩	૨	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	૪	૭	૪	-	-	૧૦	૫	-
૨૨	લીમખેડા	૧૫	૧૧	૪	-	-	-	૧૫	-	-
૨૩	દાહોદ	૧૫	-	૧૫	-	-	-	૧૫	-	-
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૮	૭	-	-	-	૧૫	-	-
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	૮	૭	-	-	-	૮	૭	-
૨૬	ભીલોડા	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૨૮	દાંતા	૧૫	૧૫	-	-	-	-	૧૫	-	-
૨૯	અંબાજી	૨૫	૨૫	-	-	-	-	૨૫	-	-
	કુલ	૪૨૫	૩૨૩	૭૬	૨૧	૫	૦	૪૧૦	૧૫	-

કોઠા નં. ૧૦(ચાલુ)

આદર્શ નિવાસી શાળામાં બાળકોની વ્યવસ્થા અંગે શાળા કે શિક્ષક પ્રત્યેના વાલીના ખ્યાલો

ક્રમ	વાલીઓના ખ્યાલો			શિક્ષક અને અભ્યાસ અંગે ફરિયાદ				વિષય ન હોવાની ફરિયાદ	
	શાળા			શિક્ષક		શાળા			
	સારી	ઠીક	બરાબર નથી	હા	ના	હા	ના	હા	ના
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	૧૫	-	-	૨	૧૩	૩	૧૨	-	૧૫
૩	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	૨	૧૩
૪	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૫	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૬	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૭	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૮	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૯	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૧૦	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૧૧	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૧૨	૧૪	-	-	-	૧૪	-	૧૪	-	૧૪
૧૩	૮	૩	-	-	૧૧	-	૧૧	-	૧૧
૧૪	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૧૫	૧૪	૧	-	૧	૧૪	૧	૧૪	-	૧૫
૧૬	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૧૭	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૧૮	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૧૯	૧૨	૩	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૨૦	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૨૧	૬	૯	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૨૨	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૨૩	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૨૪	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૨૫	૮	૭	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૨૬	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૨૭	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૨૮	૧૫	-	-	-	૧૫	-	૧૫	-	૧૫
૨૯	૨૫	-	-	-	૨૫	-	૨૫	-	૨૫
કુલ	૪૦૨	૨૩	૦	૩	૪૨૨	૪	૪૨૧	૨	૪૨૩

કોઠા નં. ૧૧

આદર્શ નિવાસી શાળાનું ઘરથી અંતર, શિક્ષણ પાછળ થતા ખર્ચની વિગત

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	ઘરથી શાળાનું અંતર					
			૧ થી ૫	૬ થી ૧૦	૧૧ થી ૧૫	૧૬ થી ૨૦	૨૨ થી ૨૫	૨૬ થી વધારે
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	૧૧	-	૨	-	-	૨
૩	વાંસદા	૧૫	૨	૨	૭	૧	૧	૨
૪	ધરમપુર	૧૫	૧	૮	-	૬	-	-
૫	ચીખલી	૧૫	-	૫	-	૪	-	૬
૬	મહુવા	૧૫	-	૩	૮	૩	-	૧
૭	વ્યારા	૧૫	૫	૩	-	૪	-	૩
૮	સોનગઢ	૧૫	૨	૫	-	૧	-	૭
૯	ઉકાઈ	૧૫	૬	૪	૫	-	-	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	૨	૩	૬	૧	-	૩
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	-	-	-	૨	-	૧૩
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	૩	૭	૪	-	-	-
૧૩	સાગબારા	૧૧	-	૨	૫	-	-	૪
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૪	૪	૨	૪	૧	-
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	-	-	૩	-	-	૪
૧૬	નસવાડી	૧૫	-	-	-	૯	૬	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	૪	૮	૧	-	૧	૧
૧૮	વડોદરા	૧૫	-	-	૩	૬	-	૬
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	-	-	૧	૧૦	-	૪
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	૧	૨	૨	૬	-	૪
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	-	-	-	૨	-	૧૩
૨૨	લીમખેડા	૧૫	૬	૧	૭	-	-	૧
૨૩	દાહોદ	૧૫	-	-	૩	૬	-	૬
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૬	૧	૪	-	-	૪
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	-	૨	૬	૩	-	૪
૨૬	ભીલોડા	૧૫	-	૨	૯	-	-	૪
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	-	-	-	-	-	૭
૨૮	દાંતા	૧૫	-	-	૧	૭	-	૭
૨૯	અંબાજી	૨૫	૭	૨	-	૭	-	૯
	કુલ	૪૨૫	૬૦	૬૪	૭૯	૯૯	૯	૧૧૫
	ટકા		૧૪.૧	૧૫.૧	૧૮.૬	૨૩.૦	૨.૧	૨૭.૧

કોઠા નં. ૧૧ (ચાલુ)
આદર્શ નિવાસી શાળાનું ઘરથી અંતર, શિક્ષણ પાછળ થતા ખર્ચની વિગત

ક્રમ	શિક્ષણ પાછળ થતા ખર્ચ અંગેની માહિતી					શિક્ષણ પાછળ થતું ખર્ચ રૂપિયામાં				
	હા	ના	આદર્શ નિવાસી શાળા	સ્વ ખર્ચ	સરકાર	૫૦૦	૧૦૦૦	૧૫૦૦	૨૦૦૦	કુલ
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	૪	૧૧	૧૧	૪	-	-	-	-	૪	૪
૩	૮	૭	૭	૮	-	-	૩	૫	-	૮
૪	૬	૮	૮	૪	૨	-	૨	૩	૧	૬
૫	૮	૬	૬	૫	૪	૩	૨	૨	૨	૮
૬	૧૨	૩	૧૫	૮	૪	૬	૬	-	-	૧૨
૭	૧૪	૧	૧૫	૧૦	૪	૮	૬	-	-	૧૪
૮	૧૨	૩	૧૫	૫	૭	૭	૫	-	-	૧૨
૯	૮	૭	૧૫	૩	૫	૬	૨	-	-	૮
૧૦	૧૧	૪	૮	૯	૨	૧૦	૧	-	-	૧૧
૧૧	૮	૭	૧૫	૫	૩	૮	-	-	-	૮
૧૨	૧૨	૨	૧૨	૨	૧૦	૧૧	૧	-	-	૧૨
૧૩	૧૦	૧	૧૧	૭	૩	૮	-	૧	૧	૧૦
૧૪	૫	૧૦	૧૫	૨	૩	-	૫	-	-	૫
૧૫	૪	૧૧	૧૨	૧	૩	-	-	૪	-	૪
૧૬	-	૧૫	૧૫	-	-	-	-	-	-	-
૧૭	૧૨	૩	૧૫	૪	૮	૨	૭	૧	૨	૧૨
૧૮	૧૩	૨	૧૫	૮	૫	૩	૫	૩	૨	૧૩
૧૯	૯	૬	૧૫	૪	૫	૧	૨	૩	૩	૯
૨૦	૯	૬	૧૫	૪	૫	-	૩	૨	૪	૯
૨૧	૭	૮	૧૨	૫	૨	૩	-	-	૪	૭
૨૨	૧૫	-	૧૫	૫	૧૦	-	૧૫	-	-	૧૫
૨૩	૧૪	૧	૧૫	૮	૬	-	૧૪	-	-	૧૪
૨૪	૧૫	-	૧૫	૪	૧૧	૪	૧૧	-	-	૧૫
૨૫	૧૫	-	૧૫	૮	૭	-	૧૫	-	-	૧૫
૨૬	૧૫	-	૧૫	૯	૬	-	૧૫	-	-	૧૫
૨૭	૧૫	-	૧૫	૭	૮	-	૧૫	-	-	૧૫
૨૮	૧૫	-	૧૫	૮	૭	૨	૧૨	૧	-	૧૫
૨૯	૨૫	-	૨૫	૧૬	૯	૭	૧૫	-	૩	૨૫
કુલ	૩૦૨	૧૨૩	૩૮૩	૧૬૩	૧૩૯	૮૯	૧૬૨	૨૫	૨૬	૩૦૨
ટકા	૭૧.૧	૨૮.૯				૨૯.૫	૫૩.૬	૮.૩	૮.૬	૧૦૦%

કોઠા નં. ૧૨

આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણતા બાળકોને નોકરી, શિષ્યવૃત્તિ અને છોકરીઓના શિક્ષણ અંગેનો ખ્યાલ

ક્રમ	આદર્શ નિવાસી શાળાનું નામ	કુટુંબ સંખ્યા	ભણતાં બાળકોને નોકરી મળે તે શું પસંદ કરશો		શિષ્યવૃત્તિની જાણ છે		છોકરીઓને શિક્ષણ આપવું જરૂરી છે?	
			ક્રમાય તે	અભ્યાસ ચાલુ રાખવા	હા	ના	હા	ના
૧	સાપુતારા	-	-	-	-	-	-	-
૨	વઘઈ	૧૫	૬	૯	૯	૬	૧૫	-
૩	વાંસદા	૧૫	૪	૧૨	૧૦	૫	૧૫	-
૪	ધરમપુર	૧૫	૪	૧૧	૧૧	૪	૧૫	-
૫	ચીખલી	૧૫	-	૧૫	૩	૧૨	૧૫	-
૬	મહુવા	૧૫	૧૫	-	૧૦	૫	૧૫	-
૭	વ્યારા	૧૫	૧૫	-	૧૦	૫	૧૫	-
૮	સોનગઢ	૧૫	૧૫	-	૧૪	૧	૧૫	-
૯	ઉકાઈ	૧૫	૧૫	-	૬	૯	૧૫	-
૧૦	અંકલેશ્વર	૧૫	૧૫	-	૮	૭	૧૫	-
૧૧	તરસાડી (કોસંબા)	૧૫	૧૪	૧	૩	૧૨	૧૫	-
૧૨	ડેડિયાપાડા	૧૪	૧૪	-	૧૩	૧	૧૪	-
૧૩	સાગબારા	૧૧	૯	૨	૯	૨	૧૧	-
૧૪	નેત્રંગ	૧૫	૧	૧૪	૧૧	૪	૧૫	-
૧૫	રાજપીપળા	૧૫	૧	૧૪	૭	૮	૧૫	-
૧૬	નસવાડી	૧૫	-	૧૫	૧	૧૪	૧૫	-
૧૭	પાવી-જેતપુર	૧૫	૬	૯	૬	૯	૧૫	-
૧૮	વડોદરા	૧૫	૪	૧૧	૧૨	૩	૧૫	-
૧૯	છોટાઉદેપુર	૧૫	૨	૧૩	૧૪	૧	૧૫	-
૨૦	છોટાઉદેપુર	૧૫	૩	૧૨	૧૦	૫	૧૫	-
૨૧	દેવગઢબારિયા	૧૫	૬	૯	૮	૭	૧૫	-
૨૨	લીમખેડા	૧૫	૬	૯	૧૪	૧	૧૫	-
૨૩	દાહોદ	૧૫	૧	૧૪	૧૨	૩	૧૫	-
૨૪	ઝાલોદ	૧૫	૧૫	-	૧૫	-	૧૫	-
૨૫	સંતરામપુર	૧૫	૧૫	-	૯	૬	૧૫	-
૨૬	ભીલોડા	૧૫	૧૫	-	૧૨	૩	૧૫	-
૨૭	ખેડબ્રહ્મા	૧૫	૧૫	-	૧૩	૨	૧૫	-
૨૮	દાંતા	૧૫	૧૫	-	૧૪	૧	૧૫	-
૨૯	અંબાજી	૨૫	૨૫	-	૨૪	૧	૨૫	-
	કુલ	૪૨૫	૨૫૬	૧૬૯	૨૮૮	૧૩૭	૪૨૫	-

કોઠા નં. ૧૨ (ચાલુ)

આદર્શ નિવાસી શાળામાં ભણતા બાળકોને નોકરી, શિષ્યવૃત્તિ અને છોકરીઓના શિક્ષણ અંગેનો ખ્યાલ

ક્રમ	જો હા તો					છોકરીઓને ક્યાં સુધી ભણાવવી જોઈએ				
	જરૂરી	ખૂબ જરૂરી	સામાન્ય જરૂરી	સાધારણ જરૂરી	અન્ય	ધોરણ-૪ સુધી	ધોરણ-૭ સુધી	S.S.C. & H.S.C.	કોલેજ સુધી	અનુસ્નાક સુધી
૧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	-	૧૫	-	-	-	-	-	-	૧૪	૧
૩	-	૧૨	૩	-	-	-	-	૫	૧૦	-
૪	-	૧૫	-	-	-	-	૨	૧૩	-	-
૫	-	૧૫	-	-	-	-	-	૩	૧૨	-
૬	-	૧૫	-	-	-	-	-	-	૧૫	-
૭	-	૧૫	-	-	-	-	-	-	૧૫	-
૮	૧૫	-	-	-	-	-	-	-	૧૫	-
૯	૧૫	-	-	-	-	-	-	-	૧૫	-
૧૦	૧૫	-	-	-	-	-	-	-	૧૫	-
૧૧	૧૫	-	-	-	-	૧	-	૯	૫	-
૧૨	૧૪	-	-	-	-	-	-	૨	૧૨	-
૧૩	૧૦	૧	-	-	-	-	-	૨	૯	-
૧૪	૬	૯	-	-	-	-	-	૭	૮	-
૧૫	૬	૯	-	-	-	-	-	૬	૯	-
૧૬	-	૧૫	-	-	-	-	-	૧૫	-	-
૧૭	-	૧૫	-	-	-	-	-	૫	૧૦	-
૧૮	૫	૧૦	-	-	-	-	-	૪	૧૧	-
૧૯	-	૧૫	-	-	-	-	-	૮	૭	-
૨૦	-	૧૫	-	-	-	-	-	૬	૯	-
૨૧	૪	૧૦	૧	-	-	-	-	૨	૧૨	૧
૨૨	-	૧૫	-	-	-	-	-	-	૧૩	૨
૨૩	૫	૮	૨	-	-	-	-	૩	૬	૬
૨૪	૧૧	૪	-	-	-	-	-	૨	૭	૬
૨૫	૧૨	૩	-	-	-	-	-	-	૬	૯
૨૬	૧૨	૩	-	-	-	-	-	૮	૭	-
૨૭	૯	૬	-	-	-	-	-	૯	૬	-
૨૮	૩	૧૨	-	-	-	-	-	૬	૯	-
૨૯	૨	૨૩	-	-	-	-	-	૧૦	૧૫	-
કુલ	૧૫૯	૨૬૦	૬	-	-	૧	૨	૧૨૫	૨૭૨	૨૫

પ્રકરણ - ૬

તારણો અને સૂચનો

પ્રકરણ - ૬

તારણો અને સૂચનો

પ્રકરણ - ૬

તારણો અને સૂચનો

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસમાં આવરી લીધેલ તમામ આદર્શ નિવાસી શાળાઓની પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ રીતે નિહાળવાનો અવસર આ તબક્કે પ્રાપ્ત થયો. અભ્યાસ દરમ્યાન વિદ્યાર્થીઓ, વાલીઓ, શિક્ષકો, આચાર્યો, ઈન-આચાર્યો અને જે તે વિસ્તારના અધિકારીઓને મળવાનું થયું. તેમની પાસેથી મેળવેલ માહિતીને આધારે આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વધુ કાર્યક્ષમ કેમ બનાવી શકાય તેની કેટલીક વિગતો તો દરેક પ્રકરણને અંતે આપી છે. છતાં અહીં આ અંગે કેટલાંક અલગ તારવેલ સૂચનોનો રજૂઆત કરી છે તે જોઈએ. આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વિકાસમાં શિક્ષણની દ્રષ્ટિએ અને વિદ્યાર્થીઓ માટે શું થઈ શકે? સાથે સાથે અનુસૂચિત જનજાતિના વધુમાં વધુ વિદ્યાર્થીઓ ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી વિષયો સાથે ઉચ્ચ પરિણામ મેળવી તબીબી, ઈજનેરી તથા ટેકનિકલ શાળાઓમાં પ્રવેશ પ્રાપ્ત કરી શકે અને બીજા સમાજની હરોળમાં આ વિદ્યાર્થીઓ કદમ મિલાવી શકે તે માટે ક્ષેત્રકાર્ય દરમ્યાન પ્રાપ્ત થયેલ સૂચનો અહીં દર્શાવ્યા છે.

(૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓને વધુ કાર્યક્ષમ બનાવવા અંગેના આચાર્યશ્રીઓના સૂચનો અને મંતવ્યો :

- (૧) મોટાભાગની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પુરતા કર્મચારીઓ નથી માટે પુરતા શૈક્ષણિક અને બિનશૈક્ષણિક કર્મચારીઓની ભરતી કરવી જોઈએ.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં દર વર્ષે શૈક્ષણિક નિરીક્ષણ થવું જરૂરી છે. માત્ર ભૌતિક કે સગવડોનું નહિ. શિક્ષણનું નિરીક્ષણ શિક્ષણના વિકાસ માટે જરૂરી છે. આ માટે અલગ શિક્ષણાધિકારીની જગ્યા ભરવી.
- (૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ માટે અલગ શિક્ષણ વિભાગ હોવો જોઈએ જેથી શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા આયોજન થાય અને શૈક્ષણિક બાબતોનું અવારનવાર મુલ્યાંકન શક્ય બને તેમજ શિક્ષણનું નિરીક્ષણ પણ થતું રહે.
- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ધોરણ-દને બદલે ધોરણ-પથી શરૂ કરવી જોઈએ અને અંગ્રેજી વિષય ફરજિયાત બનાવવો જોઈએ સાથે સાથે ગણિત-વિજ્ઞાનના વિષયમાં શરૂઆતથી જ સારું માર્ગદર્શન મળી રહે તે હેતુથી ધો-પથી આ શાળાએ શરૂ થાય તે જરૂરી છે.
- (૫) પ્રાથમિક શાળાઓમાં અંગ્રેજી વિષયનું શિક્ષણ આપવા માટે અંગ્રેજી વિષય સાથે તાલીમ સ્નાતક થયેલ ઉમેદવારોની ભરતી કરવી જોઈએ.

- (૬) આદિવાસી વિદ્યાર્થીઓ સિવાય બીજી અન્ય જાતિના વિદ્યાર્થીઓને અમુક ટકા પ્રમાણે પ્રવેશ આપવો જોઈએ જેથી હરિકાઈ વધે અને એ રીતે આદિવાસી બાળકો પણ પિરણામ સાડું મેળવી શકે.
- (૭) વર્ગદીઠ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા મર્યાદા વધારવી તેમજ વધારે સંખ્યા હોય ત્યાં વધારાના વર્ગની મંજૂરી આપવી જોઈએ.
- (૮) બિન જરૂરી ખર્ચ ઘટાડીને શિક્ષણને લગતી ખર્ચ મર્યાદા વધારવી જોઈએ.
- (૯) સાડું પરિણામ લાવતી શાળાઓનું બહુમાન કરી યોગ્ય ઈનામ આપવું જોઈએ. વિદ્યાર્થીઓને પણ ઈનામ આપવું જોઈએ. ઓછું પરિણામ લાવતી શાળાઓનું નિરીક્ષણ કરી યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ.
- (૧૦) છાત્રાલય વિભાગ શાળા વિભાગથી અલગ કરવો જોઈએ. છાત્રાલય વિભાગની જવાબદારી આચાર્યશ્રીઓને સોંપવી જોઈએ નહીં. છાત્રાલય વિભાગના કર્મચારીઓ સ્વતંત્ર હોવા જોઈએ. છાત્રાલયની કોઈપણ જવાબદારી વોર્ડન સિવાયના કર્મચારીને ન સોંપવી.
- (૧૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના શૈક્ષણિક ક્ષેત્રને વધુ સધન બનાવવા માટે આદિજાતિ વિકાસ વિભાગમાં શિક્ષણની વર્ગ-૧, શિક્ષણાધિકારી વર્ગ-૨ અને શિક્ષણ નિરીક્ષકની પણ જગ્યાઓ ભરવી આવશ્યક જ નહીં પરંતુ અનિવાર્ય છે.
- (૧૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ખર્ચનું પ્રમાણ દર વર્ષે વધતું જાય છે. આ ખર્ચ વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણકાર્ય ખર્ચ કરતાં બીજી અન્ય વહીવટ બાબતોમાં ૭૫ ટકા જેટલો ખર્ચ થાય છે. કુલ ખર્ચના ૨૫ ટકા ખર્ચ બાળકોના શિક્ષણ પાછળ કરવામાં આવે છે છતાં કુલ ખર્ચના વળતર રૂપે જે શૈક્ષણિક દ્રષ્ટિએ વળતર મળવું જોઈએ તે મળતું નથી.

આચાર્યશ્રીઓના મંતવ્યો :

- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના પુરતા કર્મચારીઓનો અભાવ જોવા મળે છે તેથી શાળાની વ્યવસ્થા અને શૈક્ષણિકકાર્ય તેમજ અન્ય કાર્યમાં મુશ્કેલીઓ અનુભવવી પડે છે.
- (૨) અભ્યાસ હેઠળની કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્ટાફ ક્વાર્ટર્સની સગવડ ન હોવાના કારણે શિક્ષકો અનિયમિત રહેતા હોય છે.
- (૩) ભાડાના મકાનમાં યોગ્ય વ્યવસ્થા જાળવવામાં મુશ્કેલી ઉભી થાય છે.
- (૪) છાત્રાલય અને રસોડાના અપુરતા સ્ટાફના કારણે પણ મુશ્કેલીઓ ઉભી થાય છે. વિદ્યાર્થીઓના પોષણક્ષમ આહાર અંગે પૂરતું ધ્યાન આપી શકાતું નથી.

- (૫) શાળા સંકુલના મકાનોનું મરામત નિયમિત થતું નથી તેથી વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો મુશ્કેલી અનુભવતા હોય છે.
- (૬) મોટાભાગની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ઈનચાર્જ આચાર્યો ફરજ બજાવે છે જેથી શાળાકીય વહીવટ યોગ્ય થતો નથી માટે અનુભવી અને યોગ્ય લાયકાત ધરાવતા આચાર્યોની નિમણૂક કરવી જોઈએ.
- (૭) શાળા અને છાત્રાલયોમાં પુરતી ભૌતિક સગવડતાઓનો અભાવ છે.
- (૮) શાળા અને છાત્રાલયમાં તુટેલ ફર્નિચરના નિકાલ માટે અને તેના બદલામાં નવું ફર્નિચર વસાવવા માટેની મંજૂરી મેળવવામાં મુશ્કેલી પડતી હોય છે.
- (૯) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવેશ વખતે વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા મર્યાદા પ્રમાણે સંખ્યા મેળવવામાં મુશ્કેલી પડે છે. જ્યારે કેટલીક શાળાઓમાં સંખ્યા મર્યાદા કરતાં સંખ્યા વધારે ભરવાથી મુશ્કેલી અનુભવાય છે જેથી નવા વર્ગો શરૂ કરવામાં અને તેની મંજૂરી મેળવવામાં પણ મુશ્કેલી અનુભવવી પડે છે.
- (૧૦) બાળકો તદ્દન પછાત વિસ્તારમાંથી આવતા હોવાથી અંગ્રેજી વિષય છોડવા પ્રયત્ન કરે છે.
- (૧૧) કેટલાક વિસ્તારોમાં શાળા માટે જમીન મેળવવામાં સ્થાનિક નેતાગીરીને કારણે મુશ્કેલી ઉભી થાય છે. તો વિભાગ દ્વારા આ અંગે ઘટતું કરવું જોઈએ.
- (૧૨) શાળાઓના છાત્રાલયોમાં વોર્ડનની નિમણૂક કરવામાં આવેલ નથી જેથી વિદ્યાર્થીઓના અભ્યાસ પર પૂરતી દેખરેખ રાખી શકાતી નથી.

ઉપરોક્ત મંતવ્યોને પણ ધ્યાનમાં લઈ યોગ્ય સુવિધા અપાય તો જરૂર બાળકોના શૈક્ષણિકકાર્યમાં ઉપયોગી થઈ શકાય.

(૨) શિક્ષકોના મંતવ્યો :

- (૧) મોટાભાગના આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણકાર્ય અને છાત્રાલયનું સંચાલન સાથે ચાલે છે તેથી આચાર્યશ્રી શિક્ષણકાર્ય પાછળ વધારે ધ્યાન આપી શકતા નથી અને અન્ય વહીવટમાં વધારે ધ્યાન આપે છે જેથી એક વધારાના શિક્ષકની નિમણૂક કરવી જોઈએ.
- (૨) શિક્ષણમાં પુરતી જગ્યાઓ ભરાયેલ ન હોવાના કારણે શિક્ષણકાર્યમાં ઘણી મુશ્કેલીઓ ઉભી થાય છે અને તેની અસર બાળકોના શિક્ષણ પર પડે છે.
- (૩) શિક્ષકોની આડેઘડ બદલીઓ કરવામાં આવે છે અને તેમાં જ્યારે શિક્ષાના સ્વરૂપે બદલીઓ કરવામાં આવે ત્યારે શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓને પારાવાર મુશ્કેલીઓ ભોગવવી પડે છે.

- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ પર વોર્ડનની પુરતી દેખરેખ હોવી જોઈએ અને વોર્ડનને શિક્ષકોને વિદ્યાર્થીઓ વિશે માહિતગાર કરવા જોઈએ.
- (૫) વડીકચેરી સાથે શિક્ષકોના સંકલનનો અભાવ જોવા મળે છે તે ન હોવો જોઈએ.
- (૬) શિક્ષકોને શિક્ષણકાર્ય સિવાય શાળા કે છાત્રાલયની જવાબદારી સાંપવામાં આવે છે જેથી શિક્ષણકાર્ય સારૂ થઈ શકતું નથી.
- (૭) ભાડાના મકાનમાં ચાલતી આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યાના પ્રમાણમાં રૂમો નાના હોવાથી ગીચતા વધારે જોવા મળે છે. અને સગવડો સચવાતી નથી આ અંગે ઘટતું કરવું જોઈએ.
- (૮) એકજ વર્ગના બાળકોને શાળામાં પ્રવેશ આપવાના બદલે જુદા જુદા બાળકોને પ્રવેશ આપવો જોઈએ.
- (૯) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને પાઠ્યપુસ્તકો તેમજ અન્ય સાહિત્ય તેમજ ગણવેશ ઘણા મોડા મળે છે. કેટલાક ઠેકાણે શૈક્ષણિક સાધનોનો અભાવ જોવા મળે છે તો સમયસર મળે તેવી વ્યવસ્થા અગાઉથી થવી જોઈએ.
- (૧૦) આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકો આચાર્યશ્રી કે અન્ય કર્મચારીઓ ઉપર જિલ્લા લેવલના કેટલાક સરકારી અધિકારીઓની જોહુકમી વધારે જોવા મળે છે. ઘણીવાર સ્થાનિક સંબંધિત અધિકારી શાળાની મુલાકાતે આવે ત્યારે ખરેખર નિવાસી શાળાના શિક્ષણની જગ્યાએ અન્ય બાબતો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે તો અગાઉ સૂચવ્યું તેમ કોઈપણ અધિકારી આવે તો આ અંગે સંબંધિત કર્મચારીને સૂચના આપે તે પૂરતું છે.
- (૧૧) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શૈક્ષણિકકાર્ય અને પરિણામ સાફ હોવા છતાં કેટલાક શિક્ષકોના લાંબાગાળાના આદેશો થયા નથી. આ અંગે વિભાગ દ્વારા તપાસ કરી ઘટતું કરવું જોઈએ.
- (૧૨) વહીવટી પ્રશ્નો કે અન્ય પ્રશ્નો દ્વારા શિક્ષકો ઉપર દબાણ ન લાવતાં તેના અંગે પ્રશ્નોને પણ સમજવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

(૩) વાલીશ્રીઓના મંતવ્યો :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અભ્યાસ કરી ગયેલ અને કરી રહેલા વિદ્યાર્થીઓના ૨૦૪ ગામોના ૪૨૫ કુટુંબોની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લઈ અભ્યાસ સંબંધી માહિતી મેળવી હતી તેમાં વાલીઓના કેટલાંક મંતવ્યો પ્રાપ્ત થયાં તેને અહીં રજૂ કર્યા છે.

- (૧) મુલાકાત લીધેલ વાલીઓમાંથી ૧૫ ટકા વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે આદર્શ નિવાસી શાળાના શિક્ષકો અમારી મુલાકાત લેવા આવે છે, જ્યારે ૮૫ ટકા વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે શિક્ષકો અમારી મુલાકાત લેવા આવતા નથી તોઆ મુશ્કેલી નિવારવા માટે વાલીસંમેલન ફરજિયાત દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓએ યોજવું જોઈએ.
- (૨) મોટાભાગના વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે અમારા બાળકો વધુ અભ્યાસ કરે અને સારી નોકરી મેળવી જીવન ઉજ્જવળ બનાવે તેવી આશા આ શાળાઓ પાસે રાખીએ છીએ. તેના માટે સરકારશ્રીએ વધુ સુવિધાઓ આપવી જોઈએ.
- (૩) મોટાભાગના વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે બાળકના શિક્ષણ દરમિયાન ખેતીના કામમાં અમે બાળકની મદદ લેતા નથી અને ઘરે બોલાવતા પણ નથી. રજાના દિવસોમાં તે ખેતીની મદદ કરે છે.
- (૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને સ્થાયી રહીને અભ્યાસ કરવાનો હોવાથી બાળકો શિક્ષણકાર્ય સારૂ કરી શકે છે એવો મત દર્શાવતા હતા.
- (૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બધીજ સગવડો સરકાર તરફથી મળતી હોવાથી ગરીબવર્ગના બાળકો પણ અભ્યાસ કરી શકે છે તે સારી બાબત છે અને તે ચાલુ રહેવી જોઈએ તેવા પોતાના અભિપ્રાય આપ્યા હતા.
- (૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભૌતિક તેમજ શૈક્ષણિક સુવિધાઓ સારી આપવામાં આવે છે પરંતુ તેની જાળવણી થવી ખૂબજ જરૂરી છે.
- (૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જ્યાં પોતાના મકાનો છે ત્યાં છાત્રાલયોની વ્યવસ્થા સારી છે જે આદિવાસી સમાજમાંથી આવતા આર્થિક રીતે ગરીબ વિદ્યાર્થીઓ માટે ફાયદાકારક અને આશિર્વાદરૂપ છે જેમાં સુધારા-વધારા અનિવાર્ય છે.
- (૮) કેટલાક વાલીઓએ જણાવ્યું હતું કે આ શાળાઓમાં બાળકોના ઉચ્ચશિક્ષણ માટે ધોરણ-૧૧-૧૨ માટે તથા કોલેજ માટે અભ્યાસની સગવડો આપવામાં આવે તો બાળકોને બહાર ન જવું પડે.
- (૯) કેટલાક વાલીઓએ એવાં મત દર્શાવ્યા હતા કે જે શાળાઓમાં વિષય શિક્ષકોની જગ્યાઓ ખાલી છે તે જગ્યાઓ તાત્કાલિક સરકારે ભરવી જોઈએ.
- (૧૦) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અંગ્રેજી, ગણિત અને વિજ્ઞાન જેવા વિષયો પ્રત્યે શિક્ષણ વધારે સધન બનાવાયુ છે તે સારી બાબત છે.

- (૧૧) ધોરણ-૮માં કે અન્ય ધોરણમાં યોગ્ય કારણે નાપાસ થયેલ વિદ્યાર્થીઓનો પ્રવેશ ચાલુ રાખવો જોઈએ અને શાળામાં જ અભ્યાસકરવાની તક આપવી જોઈએ.
- (૧૨) આદર્શ નિવાસી શાળાના સંકુલમાં જ આચાર્યશ્રી શિક્ષકો અને વોર્ડને રહેવું જોઈએ જેથી વિદ્યાર્થીઓ ઉપર દેખરેખ સારી રહે.
- (૧૩) વિદ્યાર્થીઓને ભોજન મળી રહે છે પરંતુ તેની ગુણવત્તામાં સુધારો થાય તો હજી વધારે બાળકો આદર્શ નિવાસી શાળામાં અભ્યાસ કરવા માટે પ્રેરાશે.
- (૧૪) ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું પ્રમાણ જિલ્લા પ્રમાણે હોવું જરૂરી છે. માધ્યમિક આદર્શ નિવાસી શાળાઓના જિલ્લા પ્રમાણે જુથ બનાવી તે જિલ્લામાં એક ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક આદર્શ નિવાસી શાળા આર્ટ્સ, કોમર્સ અને સાયન્સના પ્રવાહ સાથે ચાલુ કરવી જોઈએ.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિજ્ઞાન, ગણિત અને અંગ્રેજીના વિષયમાં વિદ્યાર્થીઓની વધારે રૂચિ કેળવાય તે હેતુથી :

- (૧) આદિવાસી વિસ્તારમાં રસ ધરાવનાર વિજ્ઞાન, ગણિત અને અંગ્રેજીના શિક્ષકોની ભરતી કરવી જોઈએ.
- (૨) ઉપરોક્ત ત્રણે વિષયોના સારા અનુભવી શિક્ષકોને જ નોકરીમાં રાખવા જોઈએ.
- (૩) વણપુરાયેલી ખાલી જગ્યાઓને પુરવા તાત્કાલિક પગલાં લેવાવાં જોઈએ.
- (૪) આજે મોટાભાગની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં આચાર્યોની જગ્યા વણપુરાયેલ છે તો જવાબદાર વ્યક્તિ તરીકે આ જગ્યાને પ્રાધાન્ય આપી સ્થાનિક ટ્રેઈન્ડ શિક્ષકોથી આ જગ્યા ભરવી જેથી બીજા શિક્ષકનું ભારણ ઘટે.
- (૫) ડેઈલી વેજીસવાળા શિક્ષકોની જગ્યાએ કાયમી શિક્ષકોની નિયુક્તિ કરવી જોઈએ.
- (૬) આજે પણ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ધો.૮ - ૧૦ સુધીમાં ઉઠી જનાર બાળકોની સંખ્યાનું પ્રમાણ ખૂબજ એટલે કે ૩૪ ટકા ઉપરાંતનું છે તો આ અંગે ઘટતી કાર્યવાહી કરવી જોઈએ.
- (૭) હોસ્ટેલમાં જવાબદાર વોર્ડનની નિમણુંક કરી વિદ્યાર્થીઓના અભ્યાસ પર ચાંપતી નજર રાખવી.
- (૮) આ પ્રકારની સ્કૂલોમાં ગણિત, વિજ્ઞાનના શિક્ષકોને પ્રોત્સાહીત કરી વધારાના કોચીંગ ક્લાસની સુવિધા પર ભાર મુકવો જોઈએ.

- (૯) આજે વિદ્યાર્થીઓની રૂચી વિજ્ઞાન તરફ વધી રહી છે ત્યારે ગણિત, વિજ્ઞાનના શિક્ષકો શાળામાં રોકાય અને આદિવાસી બાળકોને વધુ ને વધુ વિજ્ઞાન પ્રવાહ તરફ આકર્ષે તેવી વ્યવસ્થા ગોઠવવી જોઈએ.
- (૧૦) આદર્શ નિવાસી શાળા જે ગામમાં હોય તે ગામના વિદ્યાર્થીને પણ પ્રવેશ આપવો જોઈએ.
- (૧૧) નિવાસી શાળામાં બાળકોની હાજરી પરત્વે પણ પુરતું ધ્યાન આપવું જોઈએ. દરેક તાસમાં તેની હાજરીને મહત્વ આપવું જોઈએ.
- (૧૨) બાળકોને વિજ્ઞાનના સાધનોની પુરી સમજ કેળવાય તે માટે વ્યવસ્થિત પ્રયોગશાળા દરેક સ્કુલમાં હોવી જરૂરી છે. જેથી ૮-૯ અને ૧૦ ધોરણ સુધી વિજ્ઞાનના વિષયની પૂરેપૂરી માહિતી મેળવી શકે. આથી ધો. ૧૧-૧૨માં તેની વિજ્ઞાનના વિષયમ્મુ રૂચિ કેળવાશે, વધુ વિદ્યાર્થીઓ રસ લેશે.
- (૧૩) શાળાનું વાતાવરણ પણ તેના હેતુઓને ધ્યાનમાં રાખી એ પ્રકારનું ઊભુ કરવું જોઈએ કે જેથી કરીને બાળક નિવાસી શાળા છોડી ન જાય.
- (૧૪) કેટલીક નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષણ, રહેઠાણ અને ભોજન અંગે કોમન સ્પેસનોજ ઉપયોગ થાય છે. તો આ માટે અલગ અલગ સુવિધા હોવી જરૂરી છે.
- (૧૫) આચાર્ય અને અન્ય શિક્ષકોને પણ રહેવાની વ્યવસ્થા, સગવડો સાથે પૂરી પાડવી જરૂરી છે. જેથી તે પોતાનાં બાળકોને પણ સાચું શિક્ષણ અપાવી શકે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજીના પરિણામની વિગતો જોતાં તેની ગુણવત્તા ઓછી જોવા મળે છે. વ્યાપની સાથે ગુણવત્તા વધે તેવા પ્રયત્નો જરૂરી છે. આ માટે નીચેના મુદ્દાઓ ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ.

- (૧) અંગ્રેજી, ગણિત અને વિજ્ઞાનના વિષયોમાં નબળા વિદ્યાર્થીઓ માટે ટ્યુશનની વ્યવસ્થા કરવી અને તેની જવાબદારી ગૃહપતિને સોંપવી જોઈએ.
- (૨) ઓછી ફીમાં શિક્ષકો ભણાવવા આવતા નથી તેથી ટ્યુશન ફીમાં વધારો કરવો જોઈએ જેથી સારા શિક્ષકો મળી શકે.
- (૩) નબળા વિદ્યાર્થીઓ માટે સ્પેશ્યલ વર્ગ તે માટે ગૃહપતિ પ્રિન્સીપાલને સમજાવી ગોઠવી શકે.
- (૪) ટ્યુશન લેનાર દર અઠવાડીયે પરીક્ષા ગોઠવે. દરરોજ લેશન આપે જેનું ધ્યાન ગૃહપતિ રાખે.
- (૫) આદર્શ નિવાસી શાળાના વિદ્યાર્થીઓને અંગ્રેજી, ગણિત, વિજ્ઞાનનું મટીરીયલ પુરૂ પાડવું જોઈએ, જેમકે પ્રેક્ટીસબુક, ગ્રામરબુક એસાઈમેન્ટ વગેરે.

- (૬) હોંશિયાર વિદ્યાર્થીઓ તથા ઉત્તમ શિક્ષકો જેને એવોર્ડ પ્રમાણપત્રો મળ્યા છે અથવા આદર્શ નિવાસી શાળાના આચાર્યશ્રીઓ તથા આશ્રમશાળાના સંચાલકોની એક પરિચય ગોઠવીને પરિણામલક્ષી ચર્ચા કરવી જોઈએ. બાળકોને વિષય વાંચવાની કે અભ્યાસની ભૂખ કઈ રીતે ઉઘાડી શકાય તે અંગે સતત ચિંતનની જરૂર છે.
- (૭) ગૃહપિત પોતાની આદર્શ નિવાસી શાળામાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહન મળે તેવા વાર્તાલાપો ગોઠવી શકે તે માટે અલગ મહેનતાણાની જોગવાઈ પણ કરવી જોઈએ.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી એમ ત્રણે વિષયમાં બાળકોની ધગશ વધે તે માટે પણ પ્રયત્નશીલ રહેવું જરૂરી છે. તે માટેના કેટલાક સૂચનોને ધ્યાનમાં રાખવાં જરૂરી છે.

(૫) ગણિત વિષય અંગેના સૂચનો :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ગણિત વિષયમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષના અભ્યાસ પરથી કહી શકાય છે કે ૨,૨૦૨ વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હતી જેમાંથી ૧,૭૧૨ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા જે કુલ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ ૭૭.૮૧ ટકા હતા, જ્યારે ૨૨.૧૯ ટકા અનુત્તીર્ણ રહ્યા હતા.

છેલ્લા ત્રણ વર્ષની સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ ગણિત વિષયમાં પ્રથમ વર્ગમાં આવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૫.૨૪ ટકા હતી, જ્યારે બીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૫.૧૨ ટકા હતી અને ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૫૯.૬૪ ટકા હતી. ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ઘણુંજ વધારે હતું તે ગણિત વિષયમાં ઓછી જાણકારી દર્શાવે છે તેનો અર્થ નીકળી શકે. માટે ગણિત વિષયનું પરિણામ સુધારવા માટે નીચે જણાવ્યા પ્રમાણેના પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.

- (૧) ગણિત વિષયની તજજ્ઞો દ્વારા શિક્ષણ શિબિરો યોજવી અને તેમાં વિદ્યાર્થીઓને સામેલ કરવા જોઈએ.
- (૨) ગણિત વિષયની અઠવાડીક પરીક્ષાઓ લેવી જોઈએ. નબળા વિદ્યાર્થીઓ અલગ તારવી તેમને સુધારવાના પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.
- (૩) ગણિત વિષયને લગતા તમામ પ્રકારના સાધનો દરેક શાળાઓમાં ઉપલબ્ધ રાખવા જોઈએ, અને દરેક પ્રકરણ પ્રમાણે તેનો ઉપયોગ થવો જોઈએ. ગણિત વિષયની સંજ્ઞાઓનો પૂરતો પરિચય અને સાધનોની ઓળખ અને તેની ઉપયોગિતાની વિદ્યાર્થીઓને જાણકારી આપવી જોઈએ.
- (૪) અગાઉ થઈ ગયેલી પરીક્ષાઓના છેલ્લા પાંચ વર્ષ જુના ગણિતના પેપરો સોલ કરાવવા જોઈએ. ગણિતના વિષયનું વારંવાર પુનરાવર્તન થાય તે ખૂબજ જરૂરી છે.

(૫) ગણિત વિષયના અભ્યાસક્રમના આયોજન સાથે પરીક્ષાના આયોજનમાં શાળાઓને પુરતી સ્વતંત્રતા આપવી જોઈએ.

(૬) આદર્શ નિવાસી શાળાના ગણિત વિષયના શિક્ષકો ગણિત વિષયના રીફ્રેસર કોર્ષમાં મોકલવા જોઈએ.

(૬) વિજ્ઞાન વિષય અંગેના સૂચનો :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં વિજ્ઞાન વિષયની પરીક્ષા આપનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨,૨૦૧ હતી જેમાંથી ૧,૯૧૫ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા જે કુલ સંખ્યાના ૮૬ ટકા થતા હતા.

વિજ્ઞાન વિષયમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં પરીક્ષા આપનાર વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૨૭.૪ ટકા પ્રથમ વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા. બીજા વર્ગમાં ૨૮ ટકા હતા, ત્રીજા વર્ગમાં પાસ થનાર સંખ્યા ૪૪ ટકા હતી. સૌથી વધુ ત્રીજા વર્ગમાં વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા. વિજ્ઞાન વિષયમાં ઉચ્ચ પરિણામ આવે પરંતુ તેની ગુણવત્તામાં ફેર પડે તે માટે નીચેના પ્રયત્નો કરવા જરૂરી છે.

- (૧) વિજ્ઞાન વિષયને લગતા ચાર્ટ, મોડેલનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
- (૨) તાલુકા, જિલ્લા કક્ષાએ વિજ્ઞાન મેળાઓનું આયોજન કરી વિદ્યાર્થીઓને ભાગ લેતા કરવા જોઈએ.
- (૩) વાલી સંમેલન યોજી વાલીઓને વિદ્યાર્થીના અભ્યાસ અંગેની જાણ કરવી જોઈએ.
- (૪) વિજ્ઞાન વિષયમાં સૈદ્ધાંતિક તેમજ પ્રેક્ટીકલ બંને પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરી શિક્ષણ આપવું જોઈએ.
- (૫) શાળામાં પ્રયોગશાળાની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ સાથે પ્રયોગશાળા સંયોજક અને મદદનીશ તરીકેની જગ્યાઓ પર નિમણુંક કરી દેવી જોઈએ.
- (૬) વિજ્ઞાન વિષયમાં પ્રયોગ માટેના પુરતા સાધનો અને જાળવણી કરવી જોઈએ.
- (૭) દરેક પ્રકરણમાં આવતા પ્રયોગો વિદ્યાર્થીઓની પાસે કરાવવા જોઈએ અને તેનો હેતુ સાધનો, રીત અને અવલોકન તથા નિર્ણય વગેરેની પુરેપુરી જાણકારી આપી શીખવવું જોઈએ.

(૭) અંગ્રેજી વિષયને લગતા સૂચનો :

આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં અંગ્રેજી વિષયની પરીક્ષા આપનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૯૧૧ હતી, જેમાંથી ૭૮૮ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તીર્ણ થયા હતા જેકુલ સંખ્યાના ૮૬.૫ ટકા થાય છે.

છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓમાંથી પ્રથમ વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૧૮ હતી જે ૧૫.૦ ટકા થાય છે. બીજા વર્ગમાં ૧૮૦ એટલે કે ૨૨.૮ ટકા અને ત્રીજા વર્ગમાં ૪૯૦ એટલે કે ૬૨.૨ ટકા હતા. સૌથી વધુ બાળકો ત્રીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા. અંગ્રેજી વિષયનું શિક્ષણ અને ગુણવત્તા સુધારવા માટે નીચે મુજબના પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.

- (૧) અંગ્રેજી વિષયનું શિક્ષણ પ્રાથમિક સ્તરે સુધારવું જોઈએ અને તે માટે અંગ્રેજી વિષય સાથે તાલીમી સ્નાતક થયેલની જગ્યાઓ ભરવી જોઈએ.
- (૨) અંગ્રેજી વ્યાકરણનો વારંવાર અભ્યાસ કરાવી શિક્ષણ આપવું જોઈએ.
- (૩) વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી વાંચતા થાય તે માટે અંગ્રેજી ભાષાની ચિત્રવાર્તા ચોપડીઓ પુરી પાડવી જોઈએ.
- (૪) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અંગ્રેજી વિષયમાં પ્રથમ દ્વિતિય અને તૃતીય વર્ગ લાવનાર વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય પુરસ્કાર આપી પ્રોત્સાહીત કરવા જોઈએ.
- (૫) માધ્યમિક કક્ષાએ સારૂ પરિણામ મેળવવા માટે ધોરણ-પથી અંગ્રેજી ફરજિયાત બનાવવું જોઈએ.
- (૬) અંગ્રેજી વિષયનું શબ્દભંડોળ વધે તે માટે ડિક્સનરીઓ વિદ્યાર્થીઓને આપવી જોઈએ.
- (૭) વિદ્યાર્થીઓને શારીરીક શિક્ષા ન કરતાં શૈક્ષણિક શિક્ષા કરવી જોઈએ. એટલે કે શબ્દ ભંડોળ વધે તે માટે લેખન પર વધુ ધ્યાન આપવું જોઈએ.
- (૮) શાળામાં વિદ્યાર્થીઓની અનિયમિતતા દુર કરવી જોઈએ.
- (૯) અંગ્રેજી વિષયમાં વધુ સારૂ પરિણામ મેળવવા શિક્ષકોએ પૂર્વ તૈયારી કરીને જ શિક્ષણકાર્ય કરવું જોઈએ.

(૮) આદર્શ નિવાસી શાળાના કર્મચારી અંગેના સૂચનો :

- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળામાં આચાર્ય તરીકેની ૨૯ જગ્યાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે, તેમાંથી સાત જગ્યાઓ ભરવામાં આવેલ છે. જ્યારે ૨૨ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ઈનચાર્જ આચાર્યો આચાર્ય તરીકેની ફરજ બજાવતા હતા. શિક્ષણ સુધારણા માટે આચાર્યશ્રીઓની નિમણૂંક કરવી અત્યંત જરૂરી છે.
- (૨) ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં ૪૦ શિક્ષકોની જગ્યા સામે ફક્ત ૬ શિક્ષકોની નિમણૂંક કરવામાં આવેલ છે તેથી ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં પૂરતા શિક્ષકોની નિમણૂંક કરવી જોઈએ.

- (૩) માધ્યમિક શાળાઓમાં ૧૩૩ શિક્ષકોની જગ્યાઓ સામે ૧૧૬ જગ્યાઓ પર નિમણુંક આપવામાં આવે છે તેથી ખૂટતા શિક્ષકોની નિમણુંક કરવી જરૂરી છે.
- (૪) શાળાઓમાં પ્રયોગશાળા સંયોજકોની જગ્યાઓ એક પણ ભરાયેલ નથી તેથી આ જગ્યાઓ પર નિમણુંક કરવી જરૂરી છે. સાથે પ્રયોગશાળા મદદનીશની પણ જગ્યાઓ ભરવી જોઈએ.
- (૫) આદર્શ નિવાસી સાપુતારામાં સ્ટાફની, કર્મચારીઓની સત્વરે ભરતી કરવી જોઈએ અને બહેનોને અલગ વ્યવસ્થા પુરી પાડવી જોઈએ.
- (૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વોર્ડનની જગ્યા મહત્વની છે. શિક્ષણના વિકાસનો આધાર સ્તંભ વોર્ડન છે તેથી વોર્ડનની ૧૯ જગ્યાઓ જે ખાલી છે તેની તાત્કાલિક ભરતી કરવી જોઈએ.
- (૭) કન્યાઓ માટેની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્ત્રી વોર્ડનની નિમણુંક કરવી જોઈએ. વોર્ડનની મહત્તમ લાયકાત નક્કી કરી નિમણુંક કરવી જોઈએ.
- (૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કુલ ૬૩ જગ્યાઓ રસોઈયા તરીકેની મંજૂર થયેલ છે. પરંતુ ફક્ત ૨૩ જગ્યાઓ પર નિમણુંક આપવામાં આવેલ છે તેથી બાકી જગ્યાઓ પર તાત્કાલિક નિમણુંક આપવી જરૂરી છે.
- (૯) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સફાઈ કામદારની નિમણુંક કરવી જરૂરી છે. ફક્ત ત્રણજ જગ્યાઓ ભરવામાં આવેલ હતી. તેથી છાત્રાલય અને શાળાના જાજરૂ બાથરૂમની સફાઈ જળવાઈ રહેતી નહતી.
- (૧૦) મોટાભાગની આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પુરતો સ્ટાફ જોવા મળતો નથી માટે પુરતા સ્ટાફની નિમણુંક થાય તે જરૂરી છે.
- (૯) આદર્શ નિવાસી શાળાના મકાન અંગે :
- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળાના મકાનોનો આકાર 'O', 'C' કે 'I' અથવા 'L' આકારનો રાખવો જોઈએ.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાના મકાનો વિસ્તાર અને સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ ધ્યાનમાં લઈ બાંધકામ કરવા જોઈએ.
- (૩) આદર્શ નિવાસી શાળાના મકાનોની જે હાલ વ્યવસ્થા છે તે બિનઉપયોગી સાબિત થાય છે તેમ કહી શકાય કેમ કે તેની યોગ્ય દેખભાળ રખાતી નથી. યોગ્ય મરામત કરવામાં આવતી નથી. પી.ડબલ્યુ.ડી. ખાતા પાસેની જવાબદારી લઈ જે તે શાળાઓના આચાર્યશ્રીઓને સોંપવી જોઈએ અને આચાર્યશ્રીઓએ નિષ્ઠાથી જતન કરવું જોઈએ.

- (૪) છાત્રાલયની અંદર જ જાજરૂ, બાથરૂમ હોવા ન જોઈએ તેની વ્યવસ્થા અલગ કરવી જોઈએ જેથી છાત્રાલયમાં સ્વચ્છતા જળવાઈ રહે.
- (૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના જે મોટા મકાન બનાવ્યા છે તેવા મકાનોની જરૂરીયાત નથી પરંતુ સંખ્યાને ધ્યાનમાં લઈ વિસ્તારને અનુકુળ બનાવવા જોઈએ. મોટા મકાનો હોવાથી મરામત ખર્ચ વધુ આવે છે.
- (૬) વિદ્યાર્થીઓનું છાત્રાલયનું મકાન 'O' કે 'C' આકારનું હોવું જોઈએ જેની વોર્ડન એક જગ્યાએથી બેસી પુરી છાત્રાલયનું નિરીક્ષણ કરી શકે.
- (૭) શાળા અને છાત્રાલયના મકાનમાં પાણીની પુરતી સુવિધા હોવી જરૂરી છે.

(૧૦) છાત્રાલય ભોજન વ્યવસ્થા :

- (૧) વિદ્યાર્થીઓ ભોજન કરી શકે તે માટે અલગ હવા-ઉજાસવાળું મકાન હોવું જોઈએ.
- (૨) જમવાની બેઠક વ્યવસ્થા અને રસોઈઘર અલગ અલગ હોવા જરૂરી છે.
- (૩) વિદ્યાર્થીઓ માટે રસોડામાં ફક્ત પીવાના પાણીની જ સગવડ આપવી જોઈએ. વાસણ સફાઈ માટેની વ્યવસ્થા રસોડાના મકાનથી અલગ કરવી જોઈએ. સ્નાનગૃહ અને સફાઈ વ્યવસ્થા બન્ને એક સાથે ઉપયોગી નીવડે છે.
- (૪) કોઠારગૃહ અલગ હોવું જરૂરી છે.
- (૫) રસોડામાં પુરતા સ્ટાફની નિમણુંક કરવી જરૂરી છે.
- (૬) રસોડાની અંદર જ લાકડા તથા કોલસા ભરી રાખવામાં આવતા હોય છે જેથી ગંદકીનું પ્રમાણ વધતું હોય છે. તેની અલગ વ્યવસ્થા કરવી જરૂરી છે.
- (૭) રસોડાની અંદર જ જાજરૂની વ્યવસ્થા કરવામાં આવેલ છે તે ત્યાં ન રાખી છાત્રાલય તથા રસોડાના મકાનની નજીક કરવી જોઈએ.
- (૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જાજરૂ તથા બાથરૂમ છાત્રાલયની મકાનની અંદર ન રાખતા કેમ્પસમાં યોગ્ય જગ્યાએ તેની બાંધણી કરવી જોઈએ અને ત્યાં પાણીની સગવડ કરવી જોઈએ.

(૧૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અમલમાં મૂકવા જેવી બાબતો :

- ગુજરાતના દરેક જિલ્લામાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓના પ્રમાણસર વિકાસ થયો નથી. વિસ્તાર, વસ્તી અને શાળા સંખ્યાઓની દ્રષ્ટિએ અસમાનતા વધુ જોવા મળે છે.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓ તાલુકા મથકે વધુ જોવા મળે છે જે અમુક ગામોમાં ઊંડાણના વિસ્તારમાં હોય તો વધુ અસરકારક નીવડી શકે.

- આદિવાસી વિસ્તારોમાં અમુક કેન્દ્રીત વિસ્તારોમાં જ આદર્શ નિવાસી શાળા શરૂ કરવામાં આવે છે.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો સમાજ સાથે સંપર્ક ઓછો જણાય છે.
- ગુજરાતની કેટલીક વર્તમાન આદર્શ નિવાસી શાળાના શૈક્ષણિક, ભૌતિક અને માનવીય વાતાવરણમાં આદર્શ નિવાસી શાળામાં શિક્ષણના સિદ્ધાંતોનો અમલ ઓછો થતો જણાય છે.
- આદિમજૂથ અને અન્ય આદિવાસી જાતિઓ કે જે પછાત છે તે જાતિઓના વિદ્યાર્થીઓ બીજી અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ કરતા આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ઓછા પ્રમાણમાં અભ્યાસ કરે છે.
- જિલ્લા પંચાયતની શાળામાં પ્રાથમિક શિક્ષણ લીધેલ વિદ્યાર્થીઓ ધોરણ-૮નો અભ્યાસ કરતા આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વધુ દાખલ થાય છે.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓમાં સ્થગિતતા અને બગાડનું પ્રમાણ ઓછું જણાય છે.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓમાં હાજરીનું ઘટતું પ્રમાણ ઓછું હોય છે.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી અને વિજ્ઞાનના વિષયોમાં ખૂબજ ઓછી દિલચસ્પી રાખે છે.
- ભોજનગ્રાંટ વધારવા સંબંધી વિચારણા પ્રતિ વર્ષ કરવી જોઈએ.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓનું વિભાગીય અધિકારી તરફથી પ્રતિવર્ષે નિરીક્ષણ થવું જોઈએ.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓના હિસાબના ચોપડા, કોઠારપત્રક, હાજરીપત્રક ઉપર અધિકારીની કચેરીનો સિક્કો અને સહી હોવી જોઈએ જેથી ચોપડામાં ગેરરીતી ઓછી થાય.
- આદર્શ નિવાસી શાળામાં શૈક્ષણિક અને પ્રાયોગિક વિષયોની વિસ્તૃત માહિતી માટે ટી.વી. આપવા જોઈએ.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મકાનો અંગ્રેજી અક્ષર 'ઈ', 'સી' કે 'આઈ' આકારના હોય તે ઈચ્છનીય છે.

- આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મકાનની ફરતે તારની વાડ હોવી જરૂરી છે. ખાસ કરીને કન્યાઓ જ્યાં રહેતી હોય તેવા મકાનની ફરતે વ્યવસ્થાની ખાસ જરૂર છે.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ માટે સામાન વ્યવસ્થિત રહે તે માટે રૂમોમાં કબાટની વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ.
- શિક્ષકો આદર્શ નિવાસી શાળામાં જ રહે તે ઈચ્છનીય છે. જેથી વિદ્યાર્થીઓ સાથે ધનિષ્ઠ સંપર્ક, સંબંધ કેળવાય.
- શિક્ષકોએ વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓ અને આજુબાજુના ગામડાઓમાં વસતા લોકો સાથે જીવંત સંબંધ રાખવો જોઈએ.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં રહી ધોરણ-૧૦ પાસ કરનાર વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ અભ્યાસ કરવા માટે આગળ કઈ શાળામાં પ્રવેશ મેળવે છે તેની નોંધ રાખવી જરૂરી છે.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ભણેલ વ્યક્તિઓ વિજ્ઞાન અને ટેકનીકલ વિષયોમાં અને ઉચ્ચ વ્યવસાયને લગતુ શિક્ષણ ઓછા પ્રમાણમાં લે છે.
- બિન આદિવાસી વિસ્તારોમાં પણ આદિવાસીની વસતી છે તેવા જિલ્લાઓમાં નવી આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરવી જોઈએ.
- નવી આદર્શ નિવાસી શાળાઓ જે તે શૈક્ષણિક વર્ષની શરૂઆતથી જ ચાલુ થાય તેવી વ્યવસ્થા ગોઠવવી જોઈએ.
- આદર્શ નિવાસી શાળાઓ જે તે નિયમોનું પાલન ન કરતી હોય જેમકે તબક્કવાર વિકાસ, વિદ્યાર્થીઓની માન્ય સંખ્યા વચ્ચે બહુ તફાવત રહેતો હોય, નાણાંકીય હિસાબ યોગ્ય રીતે ન રાખતા હોય તેવી આદર્શ નિવાસી શાળાઓની માન્યતા રદ કરવી જોઈએ.

નવી આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ક્યાં શરૂ કરવી :

- ઊંડાણના વિસ્તારોમાં શિક્ષણમાં જે વિસ્તાર પછાત હોય ત્યાં નવી આદર્શ નિવાસી શાળા શરૂ કરવી જોઈએ. દા.ત. ધરમપુર, કપરાળા તાલુકાના સિલ્ધા જેવા વિસ્તાર, ખેડબ્રહ્મા પોશીના વિસ્તાર. ખાસ કરીને સધન આદિવાસી વિસ્તારવાળા આઠ જિલ્લાઓના જિલ્લા મથકે આદર્શ નિવાસી શાળા શરૂ કરવી જોઈએ અને દરેક તાલુકા સાથે સાંકળવી જોઈએ.
- આદર્શ નિવાસી શાળા ૮ થી ૧૦ની શાળા છે. આથી આ સંસ્થામાં કામ કરતા શિક્ષક અને અન્ય કર્મચારીને ગુજરાત માધ્યમક શિક્ષણ અધિનિયમ ૧૯૭૨ અને તે હઠળ અમલ કરવાના અન્ય નિયમો અને માધ્યમક શિક્ષણ માટેનું જે અનુદાન વિભાગ દ્વારા પુરૂ પાડવું જોઈએ.

(૧૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓની સગવડતા કે શાળાના પ્રશ્નો, શાળાનું શૈક્ષણિકકાર્ય, શૈક્ષણિક સગવડતાઓ, તેમજ છાત્રાલય, રસોડું, કોઠાર વગેરેને લગતાં મંતવ્યો રજૂ કરવામાં આવ્યાં છે જે નીચે પ્રમાણે છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસ દ્વારા ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી અનુસૂચિત જનજાતિના વિકાસ માટે અને બાળકોના ઉત્કર્ષ માટે રાજ્ય સરકાર દ્વારા ઘણા પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે અને આદિવાસી પછાત તેમજ ગરીબ વિસ્તારના બાળકો સારું શિક્ષણ મેળવી શકે તે માટે તેમજ ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી સાથે ઉત્તીર્ણ થઈ સારી નોકરી કે ધંધો કરી પોતાના સમાજની આવતી નવી પેઢીઓ માટે નમૂનારૂપ બની રહે અને સમાજના વિકાસમાં ફાળો આપે તે હાલના સમયમાં જરૂરી છે. જે પુરતું શિક્ષણ મેળવે તોજ શક્ય બને છે. જો પુરતું શિક્ષણ ન મેળવે તો વિદ્યાર્થીઓનો વિકાસ અટકી જાય છે. આથી આદિવાસી અને બિનઆદિવાસી સમાજના ઉત્કર્ષનો મોટો આધાર કેળવણી છે. શિક્ષણના અભાવે આદિવાસી પ્રજા અત્યાર સુધી અજ્ઞાનતાના અંધાકારમાં અટવાતી રહે છે. અને આર્થિક રીતે તેમનું શોષણ થતું રહ્યું છે. આર્થિક, સામાજિક, શૈક્ષણિક અને ભૌતિક રીતે બીજા સમાજ કરતાં પાછળ રહી છે. આદિવાસી પ્રજાને આર્થિક, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે આગળ લાવવા માટે પુરતું શિક્ષણ અને શિક્ષણ આપવા માટેની સુવિધાઓ પુરી પાડવી અને તેનું યોગ્ય રીતે સંચાલન થાય અને સારી રીતે ચાલે તે જરૂરી છે. આ માટે સરકારે આદિવાસી વિસ્તારોમાં તાલુકા મથકે ૨૯ જેટલી આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરી છે. અને જે આદિવાસી બાળકોના શૈક્ષણિક, સામાજિક અને આર્થિક વિકાસમાં કેટલેક અંશે ઉપયોગી નીવડી છે તો કેટલેક અંશે નિષ્ફળતા પણ જોવા મળે છે. આ સફળતા અને નિષ્ફળતા પાછળ સરકારશ્રીની જવાબદારી નીભાવવામાં ક્યાસ કે શાળાઓના આચાર્યોના વહીવટ કે સંચાલનમાં ક્યાસ કે સરકારી અધિકારીઓની પ્રામાણિકતા કે નિષ્ઠાનો અભાવ કે વોર્ડન કે અન્ય શૈક્ષણિક કર્મચારીઓનો નિરુત્સાહ કે બીજી કોઈ પરિસ્થિત ભાગ ભજવે છે તેનું ઉંડાણપૂર્વક સરકારશ્રીએ નિરીક્ષણ - પરિક્ષણ દ્વારા મૂલ્યાંકન કરી યોગ્ય તપાસ કરી તે અંગે યોગ્ય પગલાં લેવા માટે સરકારશ્રીએ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના મૂલ્યાંકન અભ્યાસ દ્વારા સધન તપાસ આદિવાસી સંશોધન કેન્દ્રને સોંપી છે અને તેના દ્વારા જુદીજુદી આદર્શ નિવાસી શાળાઓની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લઈ માહિતી એકત્ર કરવામાં આવી છે. જેમાં આદર્શ નિવાસી શાળાઓની ભૌતિક સગવડતાઓ શૈક્ષણિક સગવડતાઓ, છાત્રાલયની વિગતો તેમજ અન્ય પ્રશ્નો વગેરે જાણી તેના વિષે શિક્ષકો કે અન્ય કર્મચારીઓ દ્વારા જુદી જુદી દરેકે દરેક શાળાઓમાંથી સૂચનો, મંતવ્યો, પ્રશ્નો કે અન્ય શાળા શિક્ષણ સુધારવાના સૂચનો કે સરકારશ્રી વિશેના શાળાના પ્રશ્નો વગેરેનો સમાવેશ કરી કેટલીક માહિતી ઉપલબ્ધ બની તેની અહીં રજૂઆત કરવામાં આવી છે.

આદર્શ નિવાસી શાળાઓની સગવડતા કે શાળાના પ્રશ્નો વિશે જોઈએ તો,

- (૧) જે આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ભાડાના મકાનમાં ચાલે છે તેવી શાળાઓને જમીન ફાળવણી કરી આપવી જોઈએ.
- (૨) જે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જમીન ફાળવણી થઈ ગઈ છે તેમાં જમીન સમતલ થવી જોઈએ અને તેની ફરતે કમ્પાઉન્ડ તૈયાર કરવું જોઈએ.
- (૩) જે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં જમીન ફાળવણી અને તેમાં અન્ય કામો થઈ ગયાં છે તેવી જમીનમાં સરકારી મકાન ઝડપથી ઉભું કરવું જોઈએ.
- (૪) જે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ગ્રાન્ટ ફાળવણી થઈ ગઈ હોવા છતાં મકાનનું બાંધકામ થયું નથી તો તે અંગે બાંધકામ વિભાગને જાણ કરી સત્વરે કાર્યવાહી અંગે જાણ કરવી જોઈએ.
- (૫) સરકારશ્રીએ રાજકારણ કે સ્થાનિક રહીશોના અન્ય પ્રસ્તાવોથી દૂર રહીને મકાનો બાંધવા જોઈએ.
- (૬) બાંધકામ વિભાગ દ્વારા બાંધવામા આવતાં મકાનોમાં કામ સારૂ ગુણવત્તાવાળું થાય તે જોવું જરૂરી છે. અને કામ સંપૂર્ણપણે પુરું થાય ત્યાર પછીજ તેમાં આદર્શ નિવાસી શાળા શરૂ કરવી જોઈએ.
- (૭) દરેક શાળાના શાળા-છાત્રાલય અને સ્ટાફ ક્વાર્ટર્સની પુરતી સુવિધા હોવી જરૂરી છે. જેથી નિવાસી શાળાનો હેતુ જળવાઈ રહે તેમજ કર્મચારીઓને પણ સગવડતા મળે.
- (૮) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ પદ્ધતિ મેરીટને ધ્યાનમાં રાખીને તેની સાથે લેખિત તેમજ મૌખિક કસોટીઓ લઈને વિદ્યાર્થીઓ તેમાં સારી રીતે ઉત્તીર્ણ થાય તે પ્રમાણે જ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવો જોઈએ.
- (૯) પ્રાથમિક શાળાઓમાં વાલીઓ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પોતાના બાળકને પ્રવેશ અપાવવા માટે પ્રાથમિક શાળાના આચાર્યોને મળી ગુણાંકમાં ફેરફાર કરાવતા હોય તેવું લાગે છે. જેથી આ અંગે યોગ્ય તપાસ આદરીને હોંશિયાર વિદ્યાર્થીઓને અન્યાય ન થાય તે પ્રમાણે લેખિત - મૌખિક પરીક્ષાઓ લઈને પ્રવેશ આપવો જોઈએ.
- (૧૦) વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ પદ્ધતિમાં તટસ્થપણું રાખી કોઈને અન્યાય ન થાય તે રીતે રાજકારણ કે લાગવગથી દૂર કરીને વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવો જોઈએ.
- (૧૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓનાં મકાનો બાંધકામ ખાતા દ્વારા જે બંધાવેલા છે તે મકાનોનું કામ વ્યવસ્થિત અને બરાબર નથી. જેથી બારેમાસ, ચોમાસામાં ખાસ

પાણી ગળવાના (ટપકવાના) પ્રશ્નો ઉભા થાય છે. જેથી નવાં બાંધવામાં આવતાં મકાનોમાં આગળના બનાવેલ મકાનોની પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લઈને ઘટતું કરવું જોઈએ.

- (૧૨) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વૃક્ષોનું રક્ષણ થાય અને અન્ય પ્રાણીઓ શાળાના મેદાનમાં આવી નુકશાન ન કરે અને વિદ્યાર્થીઓના રક્ષણ માટે તારનું કે પછી દિવાલનું કમ્પાઉન્ડ બાંધવું જરૂરી છે. જે કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં બાકી છે.
- (૧૩) હકીકતમાં વિદ્યાર્થીઓના કુટુંબની આર્થિક બાબતોને ધ્યાનમાં લઈને તેને ચકાસીને આર્થિક સ્થિતિ ખરાબ છે તેવા વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવો જોઈએ.
- (૧૪) એક તાલુકાથી બીજા તાલુકાના વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાને બદલે જે પોતાના તાલુકાના વિદ્યાર્થીઓ છે તેઓને પ્રથમ પ્રવેશ આપવો ત્યારબાદ અન્ય તાલુકાઓના વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવો જેથી સ્થાનિક તાલુકાના વિદ્યાર્થીઓને અન્યાય ન થાય.
- (૧૫) વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ પસંદગી સ્થાનિક તાલુકાના વિદ્યાર્થીઓને ધ્યાનમાં લઈને કરવી જોઈએ અને પ્રથમ સ્થાનિક વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસનો લાભ આપવો જોઈએ.
- (૧૬) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્ટાફ ક્વાર્ટર્સ પુરતા પ્રમાણમાં હોવા છતાં સ્ટાફ બહારથી અપડાઉન કરે છે. તો લાખો રૂપિયાનો ખર્ચો કર્યો હોવા છતાં તેનો કોઈ અર્થ રહેતો નથી માટે જે શાળાઓમાં પુરતી સગવડ છે ત્યાં સ્ટાફ ફરજિયાત ક્વાર્ટર્સમાં રહે તે જરૂરી છે અને તે માટે યોગ્ય પગલાં લેવાં જોઈએ.
- (૧૭) કેટલીક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં યુનિફોર્મ, બુટમોજા તેમજ સ્ટેશનરી, નોટબુક, પુસ્તકો જે આપવામાં આવે છે તે શાળા શરૂ થાય ત્યારે ન મળતાં લાંબા સમયગાળા બાદ મળે છે. આથી વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ મેળવવામાં પોતાને સ્વખર્ચ કરવો પડે છે. તો સરકારશ્રીએ શાળા શરૂ થાય અને વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવામાં આવે તે સમયે વિદ્યાર્થીઓને યુનિફોર્મ, બુટમોજા, સ્ટેશનરી, પુસ્તકો, નોટબુકો મળે તેવી વ્યવસ્થા ગોઠવવી જોઈએ.
- (૧૮) સરકારશ્રીએ માત્ર ધોરણ ૧૦નું પરિણામ સારું આવે તેથી શાળા સારી ચાલે છે તેવું ન વિચારતાં બધાંજ પાસાં ધ્યાનમાં રાખીને શાળાઆનું મૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ.
- (૧૯) દરેક શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ વિશ્વના જ્ઞાનથી કે વિશ્વમાં બનતી અવનવી ઘટનાઓથી વાકેફ કરવા માટે ટી.વી.ની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૨૦) દરેક શાળાઓમાં દરેક વિષયોને લગતાં શૈક્ષણિક સાધનો હોવાં જોઈએ અને તેનો ઉપયોગ પણ થવો જોઈએ.

- (૨૧) દરેક શાળાઓમાં શિક્ષણ સિવાય અન્ય કાર્યક્રમો જેવાકે નાટકો, રમત-ગમતની સ્પર્ધાઓ, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો તેમજ ઈતરપ્રવૃત્તઓ પણ થવી જોઈએ. શાળાઓમાં આંતરિક હરિફાઈ પણ થવી જોઈએ જેથી પોતાની કુશાગ્રતાનો ખ્યાલ આવે.
- (૨૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં નિબંધલેખન સ્પર્ધા, વક્તૃત્વસ્પર્ધા, ચિત્રસ્પર્ધા તેમજ અન્ય સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરી વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહન આપી ઈનામ વિતરણ કે મેડલ આપવા જોઈએ.
- (૨૩) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો ચોક્કસ પ્રકારનો અને ખાસ ગણવેશ હોવો જોઈએ. અને તે નિયમિત વિદ્યાર્થીઓએ પહેરતા હોવા જોઈએ.
- (૨૪) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓને પોતાનું સગવડોવાળું મકાન વહેલી તકે મળી જાય તેવી સુવિધા સરકારશ્રીએ કરવી જોઈએ. બાંધકામ પાછળ મોટા ખર્ચાઓ ન કરતાં જરૂરિયાત મુજબનું સગવડતાવાળું મકાન આયોજન કરી ઓછાખર્ચે સારી સુવિધા પ્રાપ્ત કરી શકે તેવા પ્રકારના મકાનોનું આયોજન થવું જોઈએ.
- (૨૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સરકારશ્રીએ એક શિક્ષકની બદલીના કારણે બીજા બે થી ત્રણ શિક્ષકોને તકલીફ થાય તેવી બદલીઓ મોકૂફ રાખી તટસ્થપણે બદલીઓ થવી જોઈએ. તથા સરકારી કર્મચારીઓએ શિક્ષકોને શિક્ષારૂપે બદલીઓ ન કરવી જોઈએ.
- (૨૬) જે શાળાઓમાં એકજ વિષયના બે શિક્ષકો હોય તો તેવી શાળાઓમાંથી જરૂરિયાત મુજબના શિક્ષકો રાખી વધારાના શિક્ષકોને અન્ય શાળાઓમાં જ્યાં તે વિષયના શિક્ષક ન હોય ત્યાં ફરજ પર મોકલવા જોઈએ.
- (૨૭) દરેક શાળાઓનું પરિણામ સારું આવે તે માટે શિક્ષણ સુધારવા માટેના પ્રયત્નો કરવા જોઈએ. અને શિક્ષણકાર્યને સધન બનાવવું જોઈએ.
- (૨૮) ભાડાના મકાનમાં ચાલતી શાળાઓ ભાડું આપવા છતાં ચોમાસામાં પાણીના પ્રશ્નો, પુરતી સુવિધાઓનો અભાવ, અસ્તવ્યસ્ત મકાનો કે જે ભંગાર હાલતમાં હોવાથી વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થિનીઓને પારાવાર મુશ્કેલીઓ વેઠવી પડે છે. તો આ અંગે સત્વરે વ્યવસ્થા ગોઠવવી જોઈએ.
- (૨૯) શાળાની સાચી માહિતી અને હકીકતો જાણવા માટે વિદ્યાર્થીઓ નાના કર્મચારીઓ, વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓ અને સ્થાનિક રહીશોનો સંપર્ક કરી સાચી માહિતી મેળવીશકાય તેવા પ્રયત્નો થવા જોઈએ.
- (૩૦) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રવાસ-પર્યટનનું આયોજન થવું જોઈએ.

(૧૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના શૈક્ષણિકકાર્ય તેમજ શૈક્ષણિક સગવડતાઓ અંગેના સૂચનો :

- (૧) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શૈક્ષણિક કે બિનશૈક્ષણિક સ્ટાફ પુરતો નથી તો પુરતો સ્ટાફ જલદી ભરાય તે માટે સરકારશ્રીએ ઝડપી પગલાં લેવાં જોઈએ.
- (૨) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકો અપુરતા હોવા છતાં પરિણામ જે આવે છે તેમાં વધારો કરવા પુરતો શૈક્ષણિક સ્ટાફ હોય તો ચોક્કસ સારું પરિણામ અને પરિવર્તન લાવી શકાય તે સરકારશ્રીએ ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ.
- (૩) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકો, આચાર્યો તેમજ અન્ય કર્મચારીઓ અને વિદ્યાર્થીઓએ શાળાના સમય અને નિયમો પ્રમાણે વર્તન કરવું જોઈએ.
- (૪) જે આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ભાડાના મકાનમાં ચાલે છે ત્યાં સ્ટાફરૂમ, આચાર્યશ્રીની આફિસ, ક્લાસરૂમ, લાઈબ્રેરી વગેરેની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ જેથી શિક્ષણકાર્ય અસરકારક થઈ શકે.
- (૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શાળાની શરૂઆતથી અત્યાર સુધીના શૈક્ષણિક કે વહીવટી રેકોર્ડ કેટલીક શાળાઓમાં જોવા મળતા નથી માટે સરકારશ્રી દ્વારા સાચું ઓડિટ કરવામાં આવે તો હિસાબ તેમજ વહીવટી બાબતો તેમજ શૈક્ષણિક બાબતોની ક્યાસો દૂર કરી શકાય.
- (૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં દરેક શિક્ષકોએ પુરતું શિક્ષણકાર્ય કરી સારી પદ્ધતિથી અને રસરૂચી દાખવી પોતાની ફરજ અદા કરવી જોઈએ.
- (૭) દરેક શાળાઓમાં શાળાનું સમયપત્રક- વર્ગોનું સમયપત્રક તેમજ બ્લેકબોર્ડ, ભીતપત્રો, સુવાક્યો, નોટીસબોર્ડ, કીબોર્ડ વગેરે અન્ય શૈક્ષણિક સાધનો વસાવી તેમાં જરૂરી માહિતી લગાવતા રહેવું જોઈએ જે બાળકોના વિકાસ માટે અગત્યનો ભાગ ભજવે છે.
- (૮) વિદ્યાર્થીઓને સ્ટેશનરી તેમજ સરકારીશ્રીના નિયમ મુજબ મળતી તમામ વસ્તુઓ શાળા શરૂ થાય તે દરમ્યાન આપવી જોઈએ.
- (૯) દરેક વિદ્યાર્થીઓને દર વર્ષે નિયમિત સાયકલોનું વિતરણ કરવું જોઈએ. કેટલીક શાળાઓમાં બિલકુલ સાયકલો આપવામાં આવતી નથી માટે દરેક શાળાના દરેક વિદ્યાર્થીઓને સાયકલોનો લાભ નિયમિત મળવો જોઈએ.
- (૧૦) જે વિસ્તારમાં આદિવાસી વસતી વધારે છે અને આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સંખ્યા મર્યાદાના કારણે કેટલાક બાળકો પ્રવેશથી વંચિત રહી જાય છે અને શિક્ષણ છોડી

દે છે. તો આવા બાળકોને શિક્ષણનો લાભ મળી રહે તે માટે સંખ્યા મર્યાદા વધારવી અથવા આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વધુ વર્ગો ખોલવા જેથી દરેક બાળકોને પ્રવેશ મળે અને શિક્ષણ મેળવી શકે.

- (૧૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં કોમ્પ્યુટર શિક્ષણ ફરજિયાત બનાવવું જોઈએ. કેટલીક શાળાના બાળકોનો કોમ્પ્યુટર કેવું હોય તેનો પણ ખ્યાલ નથી. વર્તમાન સમય ઈન્ફોમેશન ટેકનોલોજીનો હોઈ દરેક શાળાઓમાં કોમ્પ્યુટર ફરજિયાત લાવી નેતે વિષયક શિક્ષણ આપવું જોઈએ.
- (૧૨) દરેક શાળાઓમાં ગુજરાતી, હિન્દી તેમજ અંગ્રેજી ટાઈપના વર્ગો રાત્રીના સમયે ચલાવવા જોઈએ જેથી વિદ્યાર્થીઓને કોમ્પ્યુટર શીખવામાં મદદરૂપ થઈ શકે.
- (૧૩) ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી જેવા વિષયોના સધન અને ઊંડાણપૂર્વક અભ્યાસ માટે વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૧૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શૈક્ષણિકકાર્ય વધુ વ્યવસ્થિત અને અસરકારક રીતે થઈ શકે માટે આચાર્યો યોગ્ય નિર્ણયો લઈ શકે તે માટે સરકારશ્રીએ મંજૂરી આપવી જોઈએ.
- (૧૫) જે તે વિષયોની શિક્ષક સજ્જતા ચકાસવા માટે શિક્ષકોના વ્યક્તિગત લેખિત તેમજ મૌખિક પરીક્ષા લેવી જોઈએ જે વર્ષમાં એકવાર લેવામાં આવે તો શિક્ષકો પોતાના વિષયોની તૈયારી સારી કરી શકે.
- (૧૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં શિક્ષકોએ દૈનિક નોંધપોથી ફરજિયાત રાખવી જોઈએ અને નિયમિત લખવી જોઈએ.
- (૧૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ શરૂ થઈ ત્યારથી અત્યારસુધી શૈક્ષણિક કે બિનશૈક્ષણિક ઓડિટ થયા નથી તે ઓડિટ થવાં જોઈએ. ફક્ત ભૌતિક સાધનોનું મૂલ્યાંકન નહિ પરંતુ શિક્ષણનું મૂલ્યાંકન થવું જોઈએ.
- (૧૮) કોઈપણ સરકારી અધિકારી શાળાની મુલાકાતે જાય ત્યારે પુરેપુરી તટસ્થતાથી માહિતી મેળવી અને તે અંગેનો સચોટ રીપોર્ટ સરકારશ્રીને આપવો જોઈએ.
- (૧૯) આદર્શ નિવાસી શાળાઓ હકીકતમાં આદર્શ બની રહે તે માટે સરકારશ્રીએ સતત જાગૃતતા રાખી તેનું યોગ્ય મંડળ રચી તેમાં ફળવાતાં નાણાંનો, શૈક્ષણિક સાધનોનો કે અન્ય સગવડોનો પૂરેપૂરો ઉપયોગ થાય છે કે નહી તેમજ શિક્ષણકાર્યની કેવી સ્થિતિ છે તે જાણી યોગ્ય પગલાં લેવાં જોઈએ.
- (૨૦) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પ્રાર્થના, ધૂન, સુવિચાર, વ્યક્તવ્ય, સમાચાર, શિક્ષકનું વ્યક્તવ્ય વગેરે કાર્યક્રમોનું નિયમિત પાલન થવું જોઈએ.

- (૨૧) શાળાઓમાં સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ, રમતગમતના સાધનો પુરતા પ્રમાણમાં હોવા જરૂરી છે. તે માટેની યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૨૨) શાળામાં આચાર્યોએ શિક્ષણકાર્યનું નિરીક્ષણ કરવું જોઈએ. ફી વર્ગોમાં શૈક્ષણિક આયોજન કરવું જોઈએ.
- (૨૩) દરેક શાળાઓમાં ફરજિયાત પુસ્તકાલયની વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ અને દરેક શિક્ષકો વિદ્યાર્થીઓ કે અન્ય કર્મચારીઓના ખાતામાં પુસ્તકોના રેકોર્ડ નોંધવા ઈસ્યુબુક રાખવી જોઈએ.
- (૨૪) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાના વર્ગોમાં લાઈટ પંખા તેમજ ડેસ્કોની પુરતી સુવિધા હોવી જોઈએ તેમજ અન્ય શૈક્ષણિક વસ્તુઓ મુકવા માટેની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૨૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓનો બાહ્ય દેખાવ જેટલો સારો છે તેટલો આંતરિક શૈક્ષણિક કાર્ય પણ સારું અને પ્રગતિકારક હોવું જોઈએ.
- (૨૬) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં નોટીસબોર્ડ, કીબોર્ડ, ભીંતપત્રો, સુવિચારો, સુવાક્યો, નકશા, ફોટોગ્રાફ વગેરે ઉપયોગ કરવામાં આવે તે જરૂરી છે.
- (૨૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં વડી કચેરીથી માંડીને શાળાકક્ષાના અને સહકારી તમામ કર્મચારીઓ આદિવાસી બાળકોનું હિત ખરા અર્થમાં સચવાય તે રીતે પુરી પ્રમાણિકતાથી હૃદયની સચ્ચાઈથી અને આત્માના અવાજથી સંચાલન અને કામગીરી કરે તો ખરા અર્થમાં આદર્શ નિવાસી શાળા બને અને તેનો હેતુ સિદ્ધ થાય.
- (૨૮) આદિજાતિ વિકાસ કમિશ્નરશ્રી જાતેજ ઊંડાણપૂર્વક રસ લઈ તેમજ તેમના હાથ નીચે કામ કરતા કર્મચારીઓ દ્વારા શૈક્ષણિક તેમજ હિસાબી ઓડીટો સમયસર થાય તેવું આયોજન કરવું જોઈએ.
- (૨૯) સરકારશ્રીએ ખાનગીરીતે વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકોના મંતવ્યો જાણી યોગ્ય પગલાં લેવા જોઈએ.
- (૩૦) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ફરજિયાત શિક્ષકદિનની ઉજવણી કરવામાં આવે અને તે દિવસે અન્ય કાર્યક્રમો થાય તે ખૂબ જરૂરી છે.
- (૧૪) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના છાત્રાલયોની સગવડતા અને વ્યવસ્થા અંગેના કેટલાક સૂચનો :
- (૧) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના દરેક છાત્રાલયોમાં વોર્ડનની જગ્યાઓ પૂરતા પ્રમાણમાં ભરાઈ નથી અને જ્યાં છે ત્યાં કાયમી વોર્ડનની ભરતી નથી થઈ, જે ઈન્ચાર્જ છે તો તાકીદે કાયમી વોર્ડનની નિમણૂંક કરવી જોઈએ.

- (૨) દરેક છાત્રાલયમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા પ્રમાણે પૂરતા પ્રમાણમાં સારા હવા ઉજાસવાણા મકાનો હોવા જોઈએ અને લાઈટ, પંખા, કબાટ, મચ્છરદાની, ગાદલા-પાટ જેવી તમામ વસ્તુઓની સગવડ હોવી જોઈએ. સાથે તેની સ્વચ્છતા જાળવવી અત્યંત જરૂરી છે.
- (૩) દરેક છાત્રાલયોમાં પીવા માટેના પાણીની પુરતી સુવિધા હોવી જોઈએ. કેટલાક છાત્રાલયોમાં પુરતી સુવિધા નથી તો પાણીનો પ્રશ્ન દૂર કરવો જોઈએ.
- (૪) વિદ્યાર્થીઓ માટે પુરતા બાથરૂમ અને શૌચાલય સગવડ હોવી જોઈએ સાથે પુરતા પાણીની વ્યવસ્થા જાળવાવવી જોઈએ, સાથે સ્વચ્છતાની જાળવણી કરવી.
- (૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના છાત્રાલયોમાં જુના ગાદલાં કે અન્ય વસ્તુઓ જે ભંગાર હાલતમાં હોય છે જેનો ઉપયોગ શક્ય નથી તેથી તેનો હરાજી દ્વારા નિકાલ કરી નવા ગાદલાં કે અન્ય વસ્તુઓ ખરીદી વ્યવસ્થા આપી શકાય.
- (૬) છાત્રાલયમાં ફર્નિચરને લગતી તમામ જૂની તુટેલી વસ્તુઓ જેવી કે પલંગ-સેટી તેમજ ડાઈનીંગટેબલો, તીજોરી, કબાટ વગેરેનો યોગ્ય રીતે નિકાલ કરી આવી અનેક નકામી વસ્તુઓ જે ઉપયોગમાં લઈ ન શકાય તેવી છે તે દૂર કરી જરૂરિયાત પ્રમાણે તત્કાલીન નવી વસ્તુઓ વસાવવી.
- (૭) છાત્રાલયોમાં વોર્ડન ફરજિયાત હોવા જોઈએ એમને કાયમી નિમણુંક આપી તેઓ છાત્રાલયમાં નિયમિત રહે તેવી જોગવાઈ કરવી જોઈએ.
- (૮) કેટલાક છાત્રાલયોમાં વોર્ડન હાજર રહેતા નથી અને અપડાઉન કરે છે. તેથી વિદ્યાર્થીઓ ઉપર પુરતી દેખરેખ રહેતી ન હોવાથી અનેક પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે.
- (૯) કન્યાઓ માટેના છાત્રાલયોમાં વોર્ડન તરીકે પુરૂષ ન રાખતા સ્ત્રી વોર્ડનની નિમણુંક કરવી જોઈએ. વોર્ડન યોગ્ય લાયકાત ધરાવતા હોવા જોઈએ.
- (૧૦) છાત્રાલયો કે શાળાના કંપાઉન્ડની ફરતે અને રસ્તાઓ ઉપર રાત્રિ દરમ્યાન લાઈટની પુરતી સુવિધા હોવી જોઈએ.
- (૧૧) છાત્રાલયમાં વિદ્યાર્થીઓ યોગ્ય સમય સુધી વાંચનકાર્ય શિક્ષણકાર્ય કરે તે માટેનું દરેક દરેક શાળાઓમાં ફરજિયાત બનાવવું જોઈએ અને તેને નિયમિતપણે અમલ થવો જોઈએ.
- (૧૨) છાત્રાલયમાં કચરાના નિકાલ માટે યોગ્ય કંપોષ્ટ ખાડાની કે પાકા ખાડાની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.

- (૧૩) છાત્રાલયોમાં રૂમોની સંપૂર્ણ અને નિયમિત સફાઈ થવી જોઈએ અને તે વિદ્યાર્થીઓ જાતે ટૂકડી પ્રમાણે કરે તેવું આયોજન કરવું જોઈએ.
- (૧૪) છાત્રાલયમાં વિદ્યાર્થીઓએ કરવાના કામો તેમજ પ્રાર્થના વાંચન કે અન્ય કાર્યક્રમો થતા હોય તેનું અઠવાડિક કે માસિક આયોજન થવું જોઈએ અને તે પ્રમાણે પ્રવૃત્તિઓ થવી જોઈએ.
- (૧૫) છાત્રાલયોમાં વિદ્યાર્થી- વિદ્યાર્થી વચ્ચે ભાઈચારાની ભાવના કેળવાય એકબીજાને મદદરૂપ થાય સમૂહભાવના વિકસે, નિયમિતતા જળવાય, સમયનો સદ્ઉપયોગ થાય, એકબીજા વિદ્યાર્થીને અડચણ ન થાય, શિસ્ત જળવાય અને શિક્ષણ સાથે વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તે જરૂરી છે અને તે માટે આચાર્ય, વોર્ડન અને શિક્ષકો વચ્ચે સ્તાતત્ય જળવાઈ રહે તે જરૂરી છે.
- (૧૬) દરેક છાત્રાલયોમાં વિદ્યાર્થીઓનું હાજરીપત્રક ફરજિયાત રાખવું જોઈએ અને સવાર, સાંજ હાજરી પુરવી જોઈએ.
- (૧૭) છાત્રાલયમાં ડેડસ્ટોક પત્રકો, ભાવપત્રકો, સ્ટોકપત્રકો તેમજ અન્ય જરૂરી તમામપત્રકો રાખવા જોઈએ અને નિયમિત પ્રમાણે તેમાં રેકર્ડ નોંધવા જોઈએ.
- (૧૮) સરકારશ્રીએ બજેટ ફાળવણી કરી હોય તે પ્રમાણે છાત્રાલયની સગવડો કોઠારનો માલસામાનનો ઉપયોગ થયો છે કે નહી તેની તપાસ કરવી જોઈએ અને તટસ્થપણે સરકારી આડિટની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૧૯) છાત્રાલયોમાં સ્વચ્છતા જાળવવી ખાસ જરૂરી છે અને વર્ષમાં બે વખત વિદ્યાર્થીઓની આરોગ્ય વિષયક તપાસ કરાવી સારવાર આપવી જોઈએ.
- (૨૦) છાત્રાલયોની અંદર જ જાજરૂ-બાથરૂમની સગવડ ન રાખતા તેની અલાયદી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૧૫) આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં છાત્રાલયોમાં ચાલતા રસોડાં, કોઠાર તેમજ ભોજનાલયો અંગેના કેટલાંક સૂચનો :
- (૧) જે શાળાઓ ભાડાના મકાનમાં ચાલે છે ત્યાં રસોડાઓની પુરતી સગવડ નથી. તો નજીકમાં સારી જગ્યાવાળા મકાનમાં રસોડાની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૨) ભાડાના મકાનમાં ચાલતી શાળાઓમાં ભોજનાલય અને કોઠારની પુરતી સુવિધા મળી રહે તેવાં મકાનો ભાડે રાખવાં જોઈએ.
- (૩) છાત્રાલયોમાં ફરજિયાત અલગ કોઠાર, ભોજનાલય અને છાત્રાલયની વ્યવસ્થા થવી જોઈએ. કેટલીક શાળાઓમાં જે જોવા મળતી નથી.

- (૪) દરેક શાળાઓમાં ભોજનાલય, રસોડાં અને કોઠારની સ્વચ્છતા જળવાવી જોઈએ જે કેટલીક શાળાઓમાં જોવા મળતી નથી.
- (૫) સરકારશ્રીએ વિદ્યાર્થીઓને પૌષ્ટિક અને પુરતું ભોજન મળે તે માટે ખર્ચ મર્યાદામાં વધારો કરી વિદ્યાર્થી માથાદીઠ યોગ્ય સામગ્રીનો ઉપયોગ થાય અને ભોજન ગુણવત્તા અને પોષણક્ષમ મળે તેનું આયોજન થવું જોઈએ અને અમલમાં મુકવું જોઈએ.
- (૬) કોઠારમાં અનાજની તેમજ કઠોળની નિયમિત સફાઈ થવી જોઈએ. અને સ્વચ્છતા જળવાવી જોઈએ. કેટલીક શાળાઓમાં અનાજની કે કઠોળની સફાઈ થતી નથી તેની તપાસ કરી યોગ્ય પગલાં લેવાં જોઈએ.
- (૭) કોઠારમાં તમામ વસ્તુઓ વ્યવસ્થિત મુકવા માટે કબાટ, પીપ, ડબ્બો કે અન્ય જરૂરી સાધનો પુરતા પ્રમાણમાં હોવા જરૂરી છે. તદ્ઉપરાંત માપિયો, તોલ માપનાં સાધનો પુરતા પ્રમાણમાં હોવાં જરૂરી છે.
- (૮) રસોડાનાં પૂરતાં સાધનો હોવાં જરૂરી છે અને જે શાળાઓમાં ન હોય ત્યાં તાત્કાલીત આપવાની જોગવાઈ થવી જોઈએ.
- (૯) અત્યારના સમયમાં છાત્રાલયો વ્યવસ્થિત ચલાવવા માટે સરકારશ્રીએ પોસાય તે રીતે રસોડું કોન્ટ્રાક્ટ પદ્ધતિથી આપી દેવું જોઈએ. જેથી સરકારશ્રીના ઘણા બધા રૂપિયાનો દૂર ઉપયોગ થતો અટકી જાય છે અને ખોટો ખર્ચ થતો અટકાવી શકાય છે.
- (૧૦) રસોડામાં કોલસા કે લાકડાના ઉપયોગની જગ્યાએ હવે ગેસ દ્વારા રસોડું ચલાવવામાં આવે તો આર્થિક રીતે પોષાય તેમજ રસોડાની સ્વચ્છતા અને જાળવણીને લગતી કેટલીક મુશ્કેલીઓ પણ દૂર કરી શકાય છે જે ધ્યાનમાં લેવા જેવી બાબત છે.
- (૧૧) વિદ્યાર્થીઓને ભોજનમાં શાકભાજી, કઠોળ, દૂધ, કચુંબર, ફળફળાદી આપવાની જોગવાઈ છે. ભોજનમાં તેની માત્રા જળવાય તે જરૂરી છે, જ્યાં ન અપાતું હોય ત્યાં અપાય તેવી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૧૨) કોઠારમાં જે જરૂરી માલનો સ્ટોક રાખવામાં આવે છે તે વધુ સમયનો ન રાખતાં ૧ માસ કે ૨ માસ પુરતો સ્ટોક રાખવામાં આવે તો અનાજ, કઠોળ વગેરે બગડવાની સંભાવના રહેતી નથી.
- (૧૩) કોઠારમાં દરરોજના માલવપરાશ, દરરોજના ખર્ચની નોંધ, રાખવી જોઈએ અને તે પ્રમાણે માસિકખર્ચ, માલવપરાશ વગેરેની નોંધ રાખવી જરૂરી છે.

- (૧૪) ભોજનાલયમાં વિદ્યાર્થીઓ જમ્યા પછી યોગ્ય ડીસ સફાઈ થાય, એઠવાડનો યોગ્ય નિકાલ થાય અને રસોડાનાં સાધનોની યોગ્ય સફાઈ થાય અને વ્યવસ્થા જળવાય તેવું આયોજન થવું જોઈએ.
- (૧૫) સરકારશ્રીએ ભોજન બીલ મર્યાદા વધારવી જોઈએ અને મોંઘવારી પ્રમાણે અન્ય અપાતી વસ્તુઓ પણ પુરતા પ્રમાણમાં મળે તેની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
- (૧૬) કોઠાર- છાત્રાલય રસોડાના હિસાબ-કિતાબ તેમજ અન્ય ખર્ચ અંગેની નોંધ લેવી તેમજ તેનું પણ ઓડિટ થાય તે જરૂરી છે.
- (૧૭) આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને છાત્રાલય અને શાળામાં મળતી સરકારી સુવિધાઓ અને લાભ મળે છે તેની પુરી માહિતિ આપવી જોઈએ અને વિદ્યાર્થીઓમાં પણ તેના વિશે જાગૃતતા લાવવી જોઈએ. જેથી વિદ્યાર્થીઓને અન્ય કર્મચારીઓ દ્વારા અન્યાય થાય તો તેનો વિરોધ દર્શાવી તેનો લાભ મેળવી શકે અને અન્ય પ્રશ્નો પેદા થતા બંધ થઈ શકે તેવું આયોજન કરવું જોઈએ.
- (૧૮) આચાર્યશ્રીઓ શૈક્ષણિક વહીવટ અને વોર્ડન છાત્રાલયનો વહીવટ સંભાળે તેમજ એકબીજાની ફરજો-નિયમો ધ્યાનમાં રાખી શાળાનું વાતાવરણ સુધારે તે જરૂરી છે.
- (૧૯) વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, આચાર્યો કે અન્ય કર્મચારીઓ ઉપર કોઈપણ પ્રકારનું દબાણ ન રાખવું અને આત્મીયમતાથી બહુજ કાર્ય થાય તેવું વાતાવરણ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ઉભું કરવું જોઈએ.
- (૨૦) દરેક આદર્શ નિવાસી શાળાઓના કોઠારનું પણ ખાનગી રીતે ઓચિંતા ઓડિટ થવું જરૂરી છે.
- (૧૫) આદર્શ નિવાસી શાળામાં ફરજ બજાવતા આચાર્યો અને શિક્ષકોના પ્રશ્નોને પણ અગ્રિમતા આપી તેનો યોગ્ય ન્યાય મળે તો જરૂર આદર્શ નિવાસી શાળાઓના વહીવટમાં પરિવર્તન લાવી શકાશે એટલું જ નહીં પરંતુ શિક્ષકો અને આચાર્યો આત્મીયતા કેળવીને કાર્યરત રહેશે તો હજુય ઘણું સારું પરિણામ મેળવી શકાશે તો નીચેના કેટલાક પ્રશ્નોને પણ સમજી નિરાકરણ કરવું જરૂરી છે.
- (૧) આદિજાતિમાં વર્ગ-૨ની અન્ય જગ્યાઓ ઉપર નિમણુંક આપવી તેમજ ભવિષ્યમાં પ્રમોશનના લાભ આપવા.

આદિજાતિની ૭૦% ગ્રાન્ટ શિક્ષણના હવાલે વપરાતી હોવા છતાં શિક્ષણના માણસોની જ અવગણના કરવામાં આવે છે. ભવિષ્યમાં કર્મચારીઓને અન્યાય ન થાય માટે આદિજાતિના તમામ વર્ગ-૨ અધિકારીઓની સાથે જ કર્મચારીઓની

સિનીયોરીટી ગણાવી જોઈએ તેમજ વર્ગ-૧માં પ્રમોશન અપાવું જોઈએ અથવા નિવાસી શાળાના શૈક્ષણિક સ્ટાફ / આચાર્યને શિક્ષણ ખાતાને હવાલે મુકવા અને આચાર્ય વર્ગ-૨ની સિનીયોરીટી શિક્ષણ ખાતાના સરકારી માધ્યમિક શાળાના આચાર્ય વર્ગ-૨માં ગણાવમાં આવે. જેથી કર્મચારીઓને ભવિષ્યમાં પ્રમોશનના લાભ મળી શકે. આશ્રમશાળા અધિકારી વર્ગ-૨ની જગ્યા અગાઉ ૧૯૯૫ સુધી શિક્ષણની જગ્યા હતી. અગાઉ આશ્રમશાળા અધિકારી તરીકે શિક્ષણનાજ માણસો મુકાતા. એ પ્રથા (નિયમ) હાલ ચાલુ રાખીને આશ્રમશાળા અધિકારી તરીકે આચાર્ય વર્ગ-૨ને જ નિમણૂક આપવી જોઈએ. તેમજ આચાર્ય (વર્ગ-૨) અને આશ્રમશાળા અધિકારી વર્ગ-૨ની જગ્યા કોમન (સમાન) ગણાવી જોઈએ.

(૨) વડી કચેરી ખાતે શિક્ષણનું મહેકમ મંજૂર કરવું તેમજ જગ્યા ભરવી.

વડી કચેરી ગાંધીનગર ખાતે શિક્ષણની કેળવણી વિષયક લાયકાત (એમ.એડ્., બી.એડ્., પી.એચ.ડી., એમ.ફીલ.) ના કોઈ અધિકારી ન હોય શિક્ષણના પ્રશ્નોને મનોવૈજ્ઞાનિક ઢબે સમજી / વિચારી શકે તથા નિવાસી શાળામાં શિક્ષણકાર્યની ગુણવત્તા સુધરે તેમજ શાળાના શિક્ષણકાર્યનું મુલ્યાંકન / માર્ગદર્શન ગુજરાત માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડના નિયમાનુસાર થાય તે માટે શિક્ષણ ખાતાની સરકારી માધ્યમિક શાળાઓમાં છે તેવું માળખું / મહેકમ નાયબ કમિશ્નરશ્રીના સીધા જ નિયંત્રણ નીચે આ પ્રમાણે મંજૂર કરવું તેમજ આ જગ્યાઓ પર શિક્ષણના માણસોની નિમણૂક આપવી.

નાયબ કમિશ્નરશ્રીના સીધા નિયંત્રણ નીચે.

શિક્ષણાધિકારી (વર્ગ-૧) જગ્યાની સંખ્યા-૨

શિક્ષણ નિરિક્ષક (E.I.) વર્ગ-૨ જગ્યા-૪

આસિ. શિક્ષણ નિરિક્ષક (A.E.I.) વર્ગ-૩ જગ્યા - ૪

ઉપરોક્ત માળખું હાલ શિક્ષણ ખાતામાં ચાલે છે તે મુજબ નિભાવી શાળામાં પણ મંજૂર કરવું તેમજ જગ્યા ભરવી.

(૩) આચાર્યને વર્ષની ૩૦ પ્રાપ્ત રજા / (E.L) હક્કરજા આપવી.

આ એક હળહળતો અન્યાય છે. રાજ્યની સરકારી તેમજ બિનસરકારી માધ્યમિક શાળાના આચાર્યને ૩૦ E.L / પ્રાપ્ત રજા (મહીને ૨.૫ લેખે) આપવામાં આવે છે. નિવાસી શાળાના આચાર્યને આ રજા મળે તે માટે આદેશ થવા વિનંતી. (B.C.S.R. ના નિયમ મુજબ પણ વેકેશન ભોગવતા અટકાવવામાં આવે તે

કર્મચારીને આ રજા મળવાપાત્ર છે.) શિક્ષણ વિભાગે માધ્યમિક શાળાના આચાર્યને નોન વેકેશનલ ગણેલ છે. નિવાસી શાળાના આચાર્યને પણ વેકેશનનાં L.C. કાઢી આપવા પ્રાવેશિક પરીક્ષા - નવા પ્રવેશ - પત્રવ્યવહાર વિગેરે કામ માટે વેકેશનમાં હેડક્વાટરમાં હાજર રહેવું પડતું હોય વેકેશન ભોગવતાં અટકાવવામાં આવે છે. જેથી આ વર્ષની ૩૦ પ્રાપ્ત / E.L મળવાપાત્ર છે. જેનો આદેશ થવા વિનંતી.

(૪) આચાર્યને અને કર્મચારીઓને છેલ્લા પગારનું રક્ષણ આપવું.

નિવાસી શાળામાં જો કોઈ શિક્ષક તરીકે જોડાય તો તેની અગાઉની માધ્યમિક શાળાની નોકરીના છેલ્લા પગારને રક્ષણ આપવાનો ઠરાવ થયેલ છે. આચાર્ય તરીકે જોડાય તો તેની અગાઉની નોકરીના છેલ્લા પગારને રક્ષણ આપવાનો ઠરાવ થયેલ ન હોય આ લાભ મળતો નથી. જેથી આચાર્યને પણ તેની અગાઉની માધ્યમિક શાળામાં શિક્ષક/આચાર્ય તરીકે છેલ્લે જે પગાર મળતો હોય તેને નિવાસી શાળામાં આચાર્ય તરીકે જોડાયા બાદ રક્ષણ મળવું જોઈએ તેવો આદેશ થવા વિનંતી.

(૫) અગાઉની શાળાની નોકરીની રજા જમા આપવી.

નિવાસી શાળામાં કોઈ શિક્ષક / આચાર્ય તરીકે જોડાય તો તેની અગાઉની શાળાની સેવાને પેન્શનના હેતુ સબબ કોન્ડોન કરવામાં આવે છે. પણ અગાઉની માધ્યમિક શાળાની જમા રજાને સાથે ગણવામાં આવતી નથી જે ખોટું છે. કર્મચારીએ જે રજા અગાઉ ભોગવેલ નથી અને ભવિષ્યના કામ માટે આકસ્મિક ઘટના, પ્રસંગ માટે સાચવી છે તે અગાઉની સર્વિસબુકની જમા રજા (અર્ધપગારી, પ્રાપ્ત રજા વગેરે) ને હાલની રજાની સામે ગણતરીમાં ઉમેરી લેવી જોઈએ. આ અંગેના આદેશ થવા વિનંતી.

(૬) આચાર્યની ભરતી કરવા અંગે.

હાલ શિક્ષણ ખાતા હસ્તકની સરકારી માધ્યમિક શાળાઓમાં નિયમ છે એ મુજબ નિવાસી શાળામાં આચાર્યની ભરતી માટે ૧:૧ નો રેસિયો રાખી ૫૦% જગ્યાઓ સીધી ભરતીથી ભરવી તેમજ બાકીની ૫૦% જગ્યાઓ પ્રમોશનથી નિવાસી શાળાના શિક્ષકોનું સિનીયોરીટી લીસ્ટ બનાવી તેને પ્રમોશનથી ભરવી. હાલ સીધી ભરતીથી આચાર્ય (વર્ગ-૨)ની જગ્યાઓ ભરાઈ છે તેની સામે ખાલી જગ્યાઓ પર વર્ગ-૩ મદદનીશ શિક્ષકોને સિનીયોરીટી લીસ્ટ મુજબ પ્રમોશન આદેશ થવા વિનંતી.

(૭) સરકારશ્રીના શિક્ષણ ખાતા તેમજ ગુજરાત માધ્યમિક શિક્ષણબોર્ડ તરફથી વખતોવખત જે પરીપત્ર/ઠરાવ સુધારા આદેશ બહાર પડે તે •“આપોઆપ નિવાસી

શાળાને લાગુ પડશે” એવો આદેશ થવા વિનંતી. જેથી દરેક બાબત માટે અલગ આપણા ખાતાનો આદેશ કરાવવાની જરૂરિયાત ઉભી ન થાય.

ઉપરોક્ત લાભો રાજ્યની સરકારી / બિનસરકારી માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો / આચાર્યોને મળે છે તે આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં પણ લાગુ કરી શકાય.

ઉપર મુજબના આદેશોજો થાય તો હાલ નિવાસી શાળામાં શિક્ષક / આચાર્ય તરીકે જોડાયા બાદ તેઓ ટૂંક સમયમાં જ શિક્ષણ ખાતાની શાળાઓમાં શિક્ષક / આચાર્ય તરીકે જતા રહે છે તે બંધ થાય અને નિવાસી શાળાઓમાં જે દર વર્ષે શિક્ષક / આચાર્યની ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા વધતી જાય છે તે અટકશે તેમજ શિક્ષકો / આચાર્યોમાં બમણો ઉત્સાહ આવશે. કામ કરવાની ધગશ વધશે, નિવાસી શાળાઓની શૈક્ષણિક ગુણવત્તા સુધરશે અને એક શાળા આદર્શરૂપ અને નમુનારૂપ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ધમધમી ઉઠશે.

232